

דברי הכנסת

הישיבה הארבע-מאות-ושש-עשרה של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, י' בשבט התשנ"ו (31 בינואר 1996)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

שאלות בעל-פה היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, י' בשבט התשנ"ו, 31 בינואר 1996.

מכיוון שיושב-ראש ועדת הכנסת עוד לא אתנו, נאפשר לו למסור את ההודעה כשהוא יגיע לכאן.

שר הפנים אתנו. שר הפנים ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 558, מאת חבר הכנסת אביגדור קהלני. הנושא: הקפאת תוכנית בניית שכונה יהודית במזרח-ירושלים. חבר הכנסת קהלני, בבקשה.

הקפאת תוכנית בניית שכונה יהודית במזרח-ירושלים

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, לאחרונה נמסר כי כבוד השר החליט להקפיא תוכנית לבניית שכונה יהודית במזרח-ירושלים.

רצוני לשאול:

1. האם יש אמת בידיעה כי עיכבת הליכים שכבר אושרו לבניית 132 דירות ליהודים בראס-אל-עמוד שבמזרח-ירושלים?

2. אם כן – מה היו הסיבות להחלטה זו, והאם אין בכך פגיעה במעמדה של ירושלים המאוחדת כבירת ישראל הנצחית?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. כבוד השר, תשובתך.

שר הפנים ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת קהלני, אין זה נכון שהוריתי לעכב את הליכי התכנון הנוגעים לבניית דירות ליהודים בראס-אל-עמוד. עיכוב ההליכים במוסדות התכנון אף אינו בסמכות שר הפנים.

ברשותכם, ארחיב קצת. במקור היתה תוכנית אחת לבניית שכונה בראס-אל-עמוד על שטח של כ-1,600 דונם. במסגרת תוכנית זו, שהוועדה המחוזית החליטה להפקיד כבר בינואר 1989, השטח המוקצה לבניית שכונת המגורים אמור היה לכלול, בין השאר, קרקע בבעלות יהודית, שחלק ממנה יופקע לצורך בניית שטחי ציבור בשכונה.

עקב תלונות שהופנו בזמנו לשר בעניין זה מטעם "כולל חב"ד" ומטעם היזמים שלהם נמכרה הקרקע מאוחר יותר, הוחלט להפקיד תוכנית נפרדת לקרקע שבבעלות היהודית, שבמסגרתה תקום שכונה יהודית נפרדת על קרקע זו.

ב-20 בפברואר 1994 התקבלה התוכנית הנוגעת לשכונה היהודית בוועדה המחוזית. הוועדה להשלמת תוכניות שדנה בעניין החליטה להוציא את השטח המיועד לשכונה היהודית מתחום התוכנית המקורית המתייחסת לבניית השכונה הערבית.

עם זאת, וכאן הדבר החמור, קיבלה הוועדה להשלמת תוכניות החלטה, שהיא מאוד תמוהה בעיני, שהיא מאוד פוליטית בעיני, שלפיה תוצמד התוכנית לבניית השכונה הערבית לתוכנית לבניית השכונה היהודית באופן ששתי התוכניות תאושרנה ותקבלנה תוקף ביחד. מי שלא הבין, לקחו את השכונה הערבית ועשו אותה בת ערובה של השכונה היהודית.

עמנואל זיסמן (העבודה):

להיפך. טדי קולק ביקש את זה. ראש עיריית ירושלים עשה את זה. המטרה היתה לבנות גם לערבים.

שר הפנים ח' רמון:

אני עונה בעניין הזה לאחר שהייתי מעורב בתוכנית עד הסוף. שאף אחד לא ייתמם, לקחו שטח קטן של שכונה יהודית, ומכיוון שידעים שיש מצוקה ולא בונים מספיק לערבים, דווקא מתוך כך שאנחנו

רוצים שירושלים תהיה מאוחדת, וכל אזרחיה יהיו שווים, לקחו אותה בת ערובה והצמידו שתי תוכניות זו לזו. זו המציאות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

באיזה שלב זה?

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש מחבר הכנסת זיסמן לאפשר רק לחבר הכנסת קהלני.

שר הפנים ח' רמון:

החלטה זו נראית בעיני החלטה נטולת היגיון, שהשיקולים מאחוריה אינם ענייניים אלא פוליטיים, ולפיהם אין להקים שכונה ערבית בלי שיהיה לכך כביכול איזון על-ידי הקמת שכונה יהודית במקביל, בלב האזור הערבי. כאמור, שיקולים כאלה אינם מעניינם של מוסדות התכנון.

אשר על כן הוחלט בדיון שהתקיים במשרדי ב-20 בדצמבר 1995 להחזיר את התוכנית לבניית השכונה הערבית בראס-אל-עמוד לדיון מחדש בוועדה להשלמת תוכניות, ובהמלצה שלי – לנתק את הזיקה שנוצרה בינה לבין התוכנית לבניית השכונה היהודית. שתי התוכניות יתקדמו בנפרד, כפי שהיה ב-1989 ברשויות הבנייה; כל אחת מהן בנפרד, על-פי החוק, על-פי מה שצריך. כרגע, אם יהיה ניתוק הזיקה, ואני מעריך שיהיה בסופו של דבר תהיה התוכנית לשכונה היהודית לחוד והתוכנית לשכונת ראס-אל-עמוד לחוד, ימשיכו הליכי התכנון הרגילים, והיא תובא לאישור השר לאחר סיום הטיפול בה במוסדות התכנון.

כאמור, אין לענייננו הקפאה של תוכניות לבניית השכונה היהודית, ואין עיכוב ההליכים שכבר אושרו, אלא רק ניתוק הזיקה בין שתי התוכניות הנפרדות.

ברצוננו להדגיש, כי ממשלת ישראל איננה מונעת, והיא אף מעודדת, התיישבות יהודית בכל חלקי ירושלים המאוחדת, ואף במזרחה. כראיה לכך ניתן להביא את תוכנית הבנייה בהר-חומה, שהוריתי לזרז מבחינה ביורוקרטית את כל מה שניתן, בלי להתערב בשיקולים תכנוניים, ולקדם במהירות את התוכניות של עמק-הארזים, כדי להגדיל את הבנייה בירושלים המאוחדת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת קהלני.

אני מבקש, אדוני השר, להביא בחשבון, שבשאלות בעל-פה, סיבוב ראשון זה שתי דקות, ואחר-כך עוד פעם שתי דקות. בבקשה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני השר, תודה רבה לך על התשובה. היא היתה תשובה מאוד רחבה, ואני שמח שפירטת.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר, השכונה בראס-אל-עמוד בעצם נוגעת בקברים של הר-הזיתים, וחשיבות השכונה הזאת גדולה מאוד. בסך הכול, מה אנחנו עושים? אנחנו שומרים על ירושלים מאוחדת, ואם תהיה שם שכונה יהודית, היא תשמור על הר-הזיתים, שכרגע הוא כמובן בית-קברות מקודש, ויימשך להיות. אם מתוך דברך אני יכול להבין שלא תמנע הקמת השכונה באזור הזה, אז נתברך.

הייתי רוצה את ההתייחסות שלך בנקודה הזאת, מלבד הצעדים הפורמליים שדיברת עליהם כרגע.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים ח' רמון:

חבר הכנסת קהלני, אינני רשאי לפרט מה תהיה עמדותי בסוף התהליך, מכיוון שכל מה שאומר יהיה כפוף לבג"צים. לכן אינני רוצה לקבוע כאן ועכשיו מה תהיה עמדותי כאשר יסתיימו הליכי התכנון. כל מה שביקשתי, וכך אני מקווה שיהיה, שלא תהיה שכונה ערבית בת ערובה של שכונה יהודית ולא תהיה שכונה יהודית בת ערובה של שכונה ערבית. בסופו של דבר, כאשר יסתיימו הליכי התכנון והבנייה לכל אחת מהשכונות, הם יובאו לאישור השר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

זו התשובה גם לגבי הר-חומה?

שר הפנים ח' רמון:

לגבי הר-חומה, זו איננה התשובה. התשובה לגבי הר-חומה היא ברורה וחד-משמעית. אמרתי את דעתי, ואני חוזר ואומר את דעתי כאן ועכשיו. אין דין התוכנית הזאת כדין כדין התוכנית בהר-חומה. היא שונה לחלוטין, היא רגישה מהרבה מאוד בחינות. תיאור חבר הכנסת קהלני רגישות מכיוון אחד, יש רגישויות מכיוון שני, ואני יודע שהדבר לא יסתיים בלי בג"צים. ולכן, עם כל הכבוד, אני מנוע מלתת

לך כאן תשובה אשר תעיד על שיקול דעתי כאשר יסתיימו הליכי התכנון והבנייה בנושאים האלה. אבל, ההפרדה בין שתי התוכניות אכן תיעשה ותתבצע. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר הפנים.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת על נטילת החסינות מחבר הכנסת א' יחזקאל

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, נפסיק לדקא את השאלות בעל-פה, כדי לאפשר ליושב-ראש ועדת הכנסת למסור הודעה שהוא צריך היה למסור עוד לפני השאלות. זו הודעה קצרה. בבקשה, חבר הכנסת אלי גולדשמידט, יושב-ראש ועדת הכנסת.

אלי גולדשמידט (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בפני ועדת הכנסת הוגשה לפני כשלושה שבועות בקשתו של היועץ המשפטי לממשלה ליטול את חסינותו של חבר הכנסת אברהם יחזקאל. ועדת הכנסת קיימה שני דיונים בנושא. דיון אחד, כאמור, לפני שלושה שבועות ויום, ודיון שני – היום. במהלך הדיון היום מסר חבר הכנסת אברהם יחזקאל הודעה בכתב לי, כיושב-ראש ועדת הכנסת וליושב-ראש הכנסת, שהוא מסכים לנטילת חסינותו.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת את הנוהל, כפי שהתגבש לתיקונים לחוק בחודשים האחרונים. אם חבר הכנסת שלגביו מבוקשת נטילת חסינות מודיע בכתב על הסכמתו לכך, ועדת הכנסת סוברנית להחליט אם לקבל את בקשתו או לא לקבל אותה, אבל אם היא החליטה לקבל את בקשתו של היועץ המשפטי, כשהיא נתמכת בבקשתו של חבר הכנסת, כי אז כל מה שנותר ליושב-ראש ועדת הכנסת זה להודיע על כך בפני המליאה, ולא מקיימים על כך דיון, ומרגע ההודעה נכנסת לתוקפה נטילת החסינות.

אגב, טיוטת כתב האישום משוכפלת עתה ותונח במהלך הישיבה על שולחן חברי הכנסת.

עכשיו אני מבקש להביא בפניכם, פורמלית, את החלטת ועדת הכנסת: ביום י' בשבט התשנ"ו, 31 בינואר 1996, דנה ועדת הכנסת בבקשתו של היועץ המשפטי לממשלה ליטול את החסינות הנתונה לחבר הכנסת אבי יחזקאל לפי סעיף 4 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א–1951, לגבי ההאשמות הכלולות בכתב האישום המצורף. חבר הכנסת יחזקאל הודיע בכתב ליושב-ראש הכנסת וליושב-ראש ועדת הכנסת, שהוא מסכים לנטילת החסינות.

אני מודיע בזאת, כי בהתאם להוראות סעיף 13(ז)(1) לחוק האמור, החליטה היום ועדת הכנסת ליטול את חסינותו של חבר הכנסת אבי יחזקאל כמבוקש.

אני מבקש, ואני מקווה שאני מייצג בזה את כל חברי הבית, לאחל לחבר הכנסת אבי יחזקאל, שצדקתו תצא לאור. הוא לא אמור להוכיח את חפותו בבית-המשפט, כיוון שעול הוכחת אשמתו מוטל על התביעה. מובן שכולנו מאחלים לו שיצא זכאי בדין ושעינוי הדין יהיה קצר ככל האפשר. מעבר לזה איננו יכולים לעשות דבר. כמו שאמרתי, מרגע מסירת ההודעה הזאת נכנסה הסרת החסינות לתוקפה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מצטרף לאיחולים של יושב-ראש ועדת הכנסת.

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לשאלות בעל-פה. סגן שר הביטחון ישיב על שאלת בעל-פה מס' 556, של חבר הכנסת רפאל איתן, בנושא: העסקת חברות ניקיון בבסיסי חיל האוויר. בבקשה.

העסקת חברות ניקיון בבסיסי חיל האוויר

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פורסם בכלי התקשורת, כי בבסיסי חיל האוויר מועסקות חברות ניקיון אזרחיות.

רצוני לשאול:

1. האם פרסום זה נכון?

2. אם כן – מדוע לא מועסקים חיילים בניקוי הבסיס?

3. כמה עולה העסקתן של חברות ניקיון אלה?

4. כמה שעות טיסה ייתוספו אם יחליפו חיילים את חברות הניקיון?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון א' אור:

חבר הכנסת איתן, הפרסום בדבר העסקת חברות ניקיון אזרחיות נכון לגבי חיל האוויר, כמו גם לגבי חלק מיחידות אחרות בצה"ל. מדובר בעבודות ניקיון באתרים ציבוריים בבסיס.

גם החיילים בחיל האוויר מבצעים, בין היתר, עבודות ניקיון כמקובל בבסיסי צה"ל, ובין השאר מנקים החיילים את מגוריהם ומתקנים אחרים.

תקציב העסקתן של חברות הניקיון בחיל האוויר מסתכם בכ-1.9 מיליון ש"ח בשנה.

העסקתן של חברות ניקיון בבסיסי הטיסה של חיל האוויר מאפשרת העסקתם של החיילים באופן מיטבי, במטרה למלא את ייעודם ולתמוך במימוש תוכניות האימונים של חיל האוויר ובפעילויות המבצעיות.

מכך, אני אומר פה, ניתן להבין, כי העסקת החיילים בחיל האוויר בכלל, ומהמערך הטכני בפרט, בעבודות ניקיון במכסה העולה על מה שהם עושים היום, לא רק שלא תוסיף שעות טיסה, אלא אף עלולה לפגוע בהן.

אני רוצה שיהיה ברור, שאין זה נכון שחיילי חיל האוויר לא עוסקים בעבודות ניקיון. הם עוסקים בניקיון, אבל, מאחר שרצונם של מפקדי הבסיסים הוא להשקיע הרבה יותר בניקיון, אנחנו חושבים שאם ייקחו אנשי חימוש ואנשי צוות אוויר לפעולות ניקיון רחבות יותר, הדבר יפגע בפעילות המבצעית ובאימונים של חיל האוויר. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן.

רפאל איתן (צומת):

עד עכשיו חשבתי שבסיס צבאי הוא בסיס צבאי, ולא ידעתי שהוא מחולק למתקנים ציבוריים ואחרים. לכן השאלה שלי היא: מה הם המתקנים הציבוריים בבסיסים של חיל האוויר?

שאלתי השנייה: האם בבסיסי צה"ל האחרים, שריון, צנחנים, גולני או בתי-ספר, קיימים גם כן מתקנים ציבוריים שאותם מנקות חברות אזרחיות? תודה.

היור'ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, אדוני, סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון א' אור:

אפשר היה להבין כאילו חברות הניקיון מנקות את מגורי החיילים ואת סביבות המגורים והמאהלים, ולא כך הדבר. חבר הכנסת רפאל איתן, שהיה רמטכ"ל, מכיר את השטח הענקי של בסיסי חיל האוויר.

אני רוצה לומר, כי לדעתי זו בסך הכול יוזמה ברוכה. אני חושב, שבגלל חוסר בכוח אדם מתאים, והרי איננו רוצים באנשים שיהיו רק סבלים וחוטבי עצים ושואבי מים, חלק גדול מהבסיסים עדיין לא מספיק נקי.

איני רואה פסול בכך שמעסיקים חברות אזרחיות לניקוי, לפינוי אשפה וכו', במקביל לניקוי שעושים החיילים, אבל איני רוצה לתת כאן תשובה שאינני בטוח שהיא נכונה, מאחר שאין לי ידיעה לגבי בסיסים צבאיים שאינם של חיל האוויר. מכל מקום, אני אבדוק את המצב בבסיסים שאינם של חיל האוויר.

היור'ר ש' וייס:

תודה. חברנו סגן שר הבריאות ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 557, של חברת הכנסת נאוה ארד. הנושא: פרסום מטעה המהווה סכנה לחולים כרוניים. בבקשה, חברת הכנסת ארד.

פרסום מטעה המהווה סכנה לחולים כרוניים

נאווה ארד (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בישראל יש 400,000 חולי סוכרת. מוצר בשם "אלמתיק" פורסם כמושעים.

רצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך ל"תרופות אלטרנטיביות", המתיימרות לרפא מחלות כרוניות?

2. מה הן דרכי הפיקוח על פרסום זה?

3. כמה תלונות הגיעו למשרדך בנושא וכמה מהן נבדקו?

4. מה נעשה נגד מפרסמי ומשווקי "אלמתיק"?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן שר הבריאות, בבקשה, כבודו.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, 1. משרדנו מודע לכך שמוצרים שקיבלו אישור כמזון, ולא כתרופה, מופצים בעיתונות כאשר מיוחסות להם סגולות ריפוי. המשווקים העושים זאת עוברים על החוק האוסר ייחוס סגולות ריפוי למזון, ובכך מטעים את הציבור כשהם משתמשים באישור שניתן להם לייצא או להפצת המזון כאישור לתכונותיו.

2. רוב המוצרים המתיימרים לרפא מחלות מאושרים כמוצרי מזון ולא כתרופה. לפיכך, הפרסום הנ"ל, שהינו בניגוד לחוק, נעשה בלא ידיעה מוקדמת של משרד הבריאות. כאשר מידע מעין זה מגיע לידי משרד הבריאות, באמצעות תלונות מהציבור או בעקבות הופעת הפרסומות בעיתונות, משרד הבריאות נוקט בהתאם לחוק אמצעים נגד המפרסמים.

3. בעיקרון מדי שנה מגיעות למשרד הבריאות עשרות תלונות בעניין ייחוס תכונות ריפוי למזון, והן מטופלות על-ידי גורמי המשרד השונים בהתאם למהות התלונה, אופיה וחומרתה. בהתייחס למוצר "אלמתיק", התקבלו במשרדנו תלונות בודדות בלבד, שלוש-ארבע תלונות, אולם עוד לפני קבלתן, בעקבות הפרסומת בעיתונות, טופל הנושא על-ידי שירות המזון במשרדנו.

4. עם הופעת הפרסומות בעיתונות, פנה משרד הבריאות למפעל המייצר את המוצר בדרישה להפסיק לאלתר ייצור המוצר עד לקבלת רשיון כחוק, וכן להפסיק את הפרסומים בכלי התקשורת. בנוסף, בשל חומרת העניין נפתח תיק משפטי נגד היצרן.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לסגן שר הבריאות. גברתי, שאלה נוספת.

נאווה ארד (העבודה):

אדוני סגן השר, אני מודה לך על התשובה, במיוחד לגבי "אלמתיק", אבל אני רוצה לשאול אותך – אתה דיברת על מוצרי מזון. ה"אלמתיק" ועוד כאילו תרופות אחרות משווקות בבית-מרקחת. אנשים באים לבית-מרקחת, לא לסופרמרקט, ומקבלים תרופות. יש גם תופעה של אנשים שמפרסמים כל מיני צמחים. מה אתם עושים לגבי פיקוח על בית-מרקחת? הם מוכרים את זה כתרופה ולא כמזון. תודה.

היו"ר ש' וייס:

כבוד סגן השר, בבקשה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, בבית-מרקחת מוכרים גם "אפטר שייב" ושפתונים.

נאווה ארד (העבודה):

אבל זה לא מזון.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני מסביר לך. מותר להם גם למכור מזון, אבל אסור שישתמשו בזה כתרופה. מזון זה לא מזיק, אבל זה לא אומר שזו תרופה.

לכן, אני חוזר על התשובה, כל אלה המתחזים כאילו המזון הזה הוא מרפא, את רואה בעיתונות לא רק בנושא הזה אלא בכל מיני נושאים – הרזיה, למשל, כל אחד פותח לו מכון – אם אנחנו רואים זאת

בעיתונות או מקבלים תלונות, אנחנו בוודאי נוקטים אמצעים נגדם; גם אמצעים פליליים, זאת אומרת אנחנו פונים למשטרה ומגישים תלונה. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לסגן שר הבריאות.

חברי הכנסת, השר לביטחון פנים ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 553, שהוגשה לראש הממשלה, מאת חבר הכנסת יהושע מצא, בנושא: משא-ומתן באירופה על מעמד הקבע של ירושלים. אנחנו נבקש מהשר לביטחון פנים, אם הוא ירצה, להישאר אתנו כמה דקות. אם חבר הכנסת מצא יגיע בזמן, אף שאנחנו לא מחויבים על-פי התקנון, אם השר מסכים, נמתין כמה דקות. לפיכך, אפנה לשרת העבודה והרווחה.

השרה תואיל בטובה להשיב על שאילתא בעל-פה מס' 559, של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בנושא: קיצוץ המענקים לבנות ערביות ולבנים יהודים בשירות הלאומי. בבקשה, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

קיצוץ המענקים לבנות ערביות ולבנים יהודים בשירות הלאומי

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

בכלי התקשורת פורסם, כי משרד העבודה יפסיק מתן מענקים למתנדבות ערביות ולמתנדבים יהודים החל ב-1 בפברואר 1996, ואילו מתנדבות יהודיות ימשיכו לקבלם.

רצוני לשאול:

1. מדוע הופסקו המענקים לשתי הקבוצות והועדפה קבוצה אחרת? האין בכך משום אפליה?

2. האם ייושם חוק קליטת החיילים המשוחררים, שלפיו כל מסיימי שירות לאומי זכאים למענק? תודה.

הי"ר ש' וייס:

כבודה, השרה תשיב בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להשיב על שאילתא של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי על קיצוץ המענקים לבנות ערביות ולבנים יהודים בשירות לאומי.

1-2. אתמול בבוקר, לאחר ששמעתי לראשונה את הידיעה במהדורת החדשות של 06:00, כינסתי את מנכ"ל משרד העבודה והרווחה ומנכ"ל המוסד לביטוח לאומי לדין דחוף בנושא. איש משני המנכ"לים – כמוני – לא ידע דבר וחצי דבר על כל הידיעה, שפורסמה, להערכתי, ממקורות כלשהם, אני חוששת שממשרד הביטחון.

בסיום הדיון הנחיתי, ללא שום קשר – ואני אסביר לחברת הכנסת גוז'נסקי בכלל במה מדובר, מדובר בנושא שאיננו בתחום סמכותי כשרת העבודה והרווחה – ובלי שתהיינה שום אשליות, כי כל מי שנמצא במסגרת השירות הלאומי באישור משרד הביטחון, מי שמשרת בשירות הלאומי – זה רק משרד הביטחון – יהיה זכאי למלוא הזכויות.

עכשיו אני רוצה לומר לך דבר נוסף. לפי חוק קליטת חיילים משוחררים כולל מענק שחרור – זה בידי של משרד הביטחון בלבד, אין שום נגיעה לא למוסד לביטוח לאומי, לא למשרד העבודה והרווחה בקביעה מי ישרת בשירות לאומי ומי יקבל אותם מענקים. אבל, כדי למנוע שוב אי-הבנות, כל מה שקשור לתחום המשרדים שהם באחריותי, ההנחיה היא חד-משמעית: כל מה שנקבע על-ידי משרד הביטחון וכל מי שנקבע שהוא משרת בשירות הלאומי מקבל אוטומטית מאתנו את מה שנקבע.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשרה. חברת הכנסת גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גברתי השרה, השאילתא הועברה אלייך, אני מניחה בתיאום עם הממשלה. אשמח מאוד, לאור עמדתך הנחרצת נגד כל אפליה בקבלת המענקים למי שמשרת בשירות הלאומי, אני מאוד רוצה להבין מדוע לא בא לכאן שר הביטחון, או סגן שר הביטחון, להשיב על השאלה הזאת: הכיצד מגייסים נכים ומגייסים נערות ערביות לשירות הלאומי, ומעלים על הדעת בכלל שלא ישולמו להם אותם מענקים שמגיעים לחיילים שמשרתים?

אני רוצה להוסיף ולומר גם לגברתי השרה, גם לשר שחל, כמייצג את הקשר שלנו עם הממשלה, שכאשר אנחנו מדברים על שילוב אוכלוסיות נכים בחיים, ויש פה הזדמנות לתת לנכים אפשרות לשרת בשירות לאומי ולזכות עקב כך במענקים חשובים, אני חושבת שזו תהיה שערורייה אם זה לא ינתן.

אני רוצה להזכיר, שלא אחת חוזרת האמירה: מדוע לא משרתים צעירים ערבים בשירות לאומי? מי שחושב על זה ובא להחליט את ההחלטה הזאת, הרי פועל נגד כל מחשבה של שוויון, אפילו כאשר נגיע לתנאים של שלום.

לכן אני חושבת, גברתי השרה, שיכול להיות שמי שצריך היה לענות פה זה או שר הביטחון או מישהו בשם ראש הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך. גברתי השרה, כבודה – תשובתך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חברת הכנסת גוז'נסקי, אני גם שמעתי ברדיו. אני הרמתי מייד טלפון למנכ"ל של המשרד, למנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, והם לא ידעו על מה מדובר. אני חייבת לומר לך, שעד לרגע זה אני לא יודעת מה מקורה של הידיעה הזאת. אני רק יודעת שהיא נמסרה על-ידי כתב או כתבת שמדווחים דיווחים בתחום הצבאי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

כתב לענייני צבא.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

שוב, אני חוזרת ואומרת, מי שמשרת בשירות הלאומי – קובעת רק מערכת הביטחון. לכן, השאילתא ומה שנמסר בתקשורת, מה שיותר חמור, לא היה לזה שום קשר למשרדים שאני אחראית להם. אצלי, אני מבטיחה, לא תהיה שום אפליה על-פי חוק. כך נהגתי, כך אני נוהגת וכך אנהג.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשרה. אדוני השר לביטחון פנים, אנחנו הסכמנו להמתין לחבר הכנסת מצא והוא הגיע. אני מבין שיש יחסים כל כך טובים, חבר הכנסת מצא, אולי תגיע להסדר עם השר המתאם גם בקשר לחוק ההוא. טוב, הוא לא שמע אותי.

השר לביטחון פנים ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 553, שהוגשה לראש הממשלה מאת חבר הכנסת יהושע מצא, בנושא: משא-ומתן באירופה על מעמד הקבע של ירושלים.

יהושע מצא (הליכוד):

אני שמעתי, אדוני היושב-ראש, את הערתך, אבל לא הבינתי אותה.

היו"ר ש' וייס:

קודם כול השאילתא.

משא-ומתן באירופה על מעמד הקבע של ירושלים

יהושע מצא (הליכוד):

אני מתנצל. לא ידעתי. מסרו לי שאני הרביעי בתור.

פורסם בעיתונות, וגם על-ידי מר פייצל חוסייני ומר אבו-זיאד, ש"מתנהלים באירופה דיונים על מעמד ירושלים".

רצוני לשאול:

1. האם מתנהל דיון ו/או משא-ומתן בין ישראלים לפלשתינים באירופה על עתיד ירושלים?

2. משא-ומתן כזה, באישור ומטעם מי מתנהל?

3. האין חשש כי דיונים ומשא-ומתן על ירושלים יובילו בהכרח לפשרה שסופה חלוקת ירושלים?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת מצא. כבוד השר, תשובתך.

דווקא מכיוון שהנושא מאוד מדיני, אני חושב שמה שאומר עכשיו הוא חשוב. מהבוקר חברנו השר לביטחון פנים הוא גם ממלא-מקום ראש הממשלה. לכן אתה מקבל את התשובה אפילו מסמכות גבוהה יותר, מכיוון שהיא מדינית.

יהושע מצא (הליכוד):

השאלה היא, אם המסמכים החשתיים של ראש הממשלה הועברו לשר.

היו"ר ש' וייס:

אני בטוח שהשר יענה על כל השאלות. כבודו.

רחבעם זאבי (מולדת):

שאלה פרוצדורלית. הנושא הזה הוגש על-ידי שישה חברי כנסת כהצעה לסדר-היום. ממלא-מקום ראש הממשלה יצטרך להשיב עליו. האם אין טעם לחבר את שני הדברים?

היו"ר ש' וייס:

נכון, אין מה לעשות. מייד אשיב.

יהושע מצא (הליכוד):

דרך אגב, אני ביקשתי לחבר את השאילתא הזאת עם ההצעות לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני אשיב. זו שאלה במקום של חבר הכנסת זאבי – והשר, שיש לו כל כך הרבה ניסיון בתקנון, אם ירצה גם יוסיף משהו.

חבר הכנסת מצא, אתה הגשת שאילתא בעל-פה, ואני אישרתי אותה. על-פי התקנון, הדיון בשאילתות הוא בשעה 12:00. לא דיון, החלטה שלי. בשעה 13:00 היה דיון על ההצעות הדחופות שאישרו. הצענו לחבר הכנסת מצא לשקול אם על רקע זה הוא רוצה לוותר. זכותו לא לוותר. לכן יהיה גם זה וגם זה.

יהושע מצא (הליכוד):

התוספת שלי היתה, שביקשתי ממך לבדוק אם אני יכול להצטרף לחלק מההצעות, והשבת לי שלא.

היו"ר ש' וייס:

אתה לא יכול, ואגיד לך גם מדוע. כי יש חבר סיעתך, חבר הכנסת איתן.

יהושע מצא (הליכוד):

בסדר, אין לי טענות.

רחבעם זאבי (מולדת):

אז הוא ידבר פעמיים.

היו"ר ש' וייס:

למה לא? הנושא ראוי להתייחסות פעמיים.

אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה, בבקשה.

שר לביטחון פנים מ' שחל:

קודם כול השאלה הפרוצדורלית. אני חושב שהיושב-ראש נהג נכון, וגם מבחינת הנוחות, אני אסתמך גם על התשובה שראש הממשלה נותן על השאילתא בעל-פה בדברי תשובתי על שש ההצעות לסדר-היום שיובאו לאחר מכן.

התשובה שנתבקשתי להשיב על השאילתא בעל-פה של חבר הכנסת מצא בנושא ירושלים אומרת כך: ממשלת ישראל אינה מנהלת שום משא-ומתן על עתיד ירושלים. נקודה. זו התשובה.

הבוקר, כשנפרדתי מראש הממשלה שאלתיו שנית אם יש איזה דבר שנעשה ואנחנו יודעים עליו. תשובתו היתה שלילית, כמו בתשובה הראשית על השאילתא בעל-פה שעניתי עליה, קרי – שממשלת ישראל אינה מנהלת שום משא-ומתן על עתיד ירושלים.

היו"ר ש' וייס:

תודה, בסדר. שאלה נוספת לחבר הכנסת מצא.

כפי שאתם מבינים, ממלא-מקום ראש הממשלה משאיר גם קטע לנאום שלו בהמשך.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הצחוק שלך, חצי הגיחוך – האמן לי שאני מציין אותו לשבח – מצא חן בעיני, כי הוא היה יותר מכל נאום. מה אמר השר שחל, שהיום הוא ממלא-מקום ראש הממשלה? הוא נכנס לנעליו של ראש הממשלה פרס ואמר אמירה שבאה להטעות את עם ישראל. מה הוא אמר בשם ראש הממשלה? – ממשלת ישראל לא מנהלת משא-ומתן.

אדוני היושב-ראש, גם אני אומר לך שממשלת ישראל לא מנהלת משא-ומתן, כי הסכמי אוסלו א' וב' נוהלו גם כן לא על-ידי ממשלת ישראל. הם הובאו לכאן על-ידי ממשלת ישראל.

לסיום, התשובה הזאת של השר שחל אין חמורה ממנה, מכיוון שלפי התשובה הזאת אני יכול לומר, שיש גופים באירופה שמנהלים משא-ומתן לחלוקתה של ירושלים, להפיכת בירת ישראל בחלקה המזרחי לבירתה של פלשתיין, כי השר שחל התחמק בשמו של ראש הממשלה מלהשיב. אדוני לא השיב על השאלה מטעם מי ובאישור מי מתנהל המשא-ומתן. הוא לא אישר שהמשא-ומתן הזה יכול להביא לחלוקה או לא להביא לחלוקה.

אדוני השר שחל, כאן השמעת בשמו של ראש הממשלה דברי כזב, ודברי כזב אלה מקומם לא בכנסת. הם באו להטעות את עם ישראל, כי כאשר מדובר על חלוקת העיר הזאת והפיכתה לבירת פלשתיין, שום מלה אחרת לא יכולה להתאים לכם, אלא: תפסיקו להוליך שולל את עם ישראל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני לא צנזור, אבל אם היינו קצת ממתנים את המלים – – –

יהושע מצא (הליכוד):

המלה הזאת מתונה מדי לגבי ירושלים. מתונה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני, ממלא-מקום ראש הממשלה, בבקשה.

שר לביטחון פנים מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, מלבד העובדה שלחבר הכנסת מצא יש קול עם גובה עצום, והוא שולט על המיקרופון חזק, כל מה שהוא אמר משולל כל יסוד. אני עניתי, אמרתי בצורה חדה וברורה, ואני חושב שכל דבר שנאמר מעבר לזה, חוץ מהאוקטבות, אין לו שום אחיזה במציאות.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר שחל, ממלא-מקום ראש הממשלה.

יהושע מצא (הליכוד):

יש או אין משא-ומתן? למה ההתחמקות הזאת? מדברים באירופה על ירושלים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, לא מקובל בשלב השאילתות בעל-פה לקרוא קריאות ביניים.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני, כשאתה שומע תשובה ומגחך – – אתה חייב להעמיד אותו במקומו.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני לא גיחכתי על שום תשובה, ואל תיתן פרשנות להעוויות הפנים שלי.

יהושע מצא (הליכוד):

כן, גיחכת. יש או אין משא-ומתן?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

היו"ר ש' וייס:

לא להפריע. אני קורא לשניכם באופן לא רשמי לסדר. עוד מעט אקרא באופן רשמי.

שר לביטחון פנים מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כדי שלא תהיינה אי-הבנות, אני אומר את זה בטון שלי ובשקט שלי, כי בצעקות אי-אפשר לעשות שום דבר.

היו"ר ש' וייס:

נכון, גם לי קשה.

שר לביטחון פנים מ' שחל:

אם מישו צועק זה לא אומר שהוא צודק. לא מתנהל משא-ומתן. ממשלת ישראל איננה מנהלת משא-ומתן על עתיד ירושלים. נקודה.

יהושע מצא (הליכוד):

מי כן מנהל?

היו"ר ש' וייס:

תודה, מספיק. יהיה לנו עוד סיבוב אחר הצהריים באותו נושא.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אתה.

יהושע מצא (הליכוד):

— — — אותך לא משתפים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, מספיק.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

שרת העבודה והרווחה תשיב על שאלות רגילות. כבודה, בבקשה.

אי-מתן קביעות לאחר 21 שנות עבודה

חבר הכנסת א' אסעד שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ד' בטבת התשנ"ו (27 בדצמבר 1995):

גברת ע"פ – שמה המלא מופיע במקור – מועסקת זה 21 שנה כפועלת ניקיון בבנק הערבי-ישראלי בכפר בית-ג'ן, וטרם נמצא לנכון לתת לה קביעות.

רצוני לשאול:

1. כיצד מעסיקים עובד במשך 21 שנה ללא קביעות?

2. האם ייבדק נושא מתן הקביעות לעובדת הנ"ל?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1-2. הגברת ע"פ מועסקת על-ידי הבנק הערבי-ישראלי. על הבנק ועל כל עובדיו חל הסכם עבודה קיבוצי מיוחד, שלפיו כל העובדים מועסקים לתקופת ניסיון של שנה. בתום השנה, אם לא הודיע הבנק לעובד על סיום עבודתו, על העובד לפנות להנהלה בבקשה לקבלת קביעות, ואם לא נתקבלה תשובה, ייחשב העובד כקבוע.

הגברת ע"פ לא פנתה בבקשה לקבלת קביעות, עקב אי-הכרת ההסכם, ובהנחייתי, לאחר שאתה הגשת את השאילתא, החלה הממונה המחוזית על יחסי עבודה במחוז הצפון לטפל במתן קביעות עבודה. אני רוצה רק להציע לך שתבדוק, ואני מזמינה אפילו טלפון או פנייה מצדך לעשות את המעקב מטעמנו על כל נושא הקביעות שלה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשרה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אסעד.

אסעד אסעד (הליכוד):

אני מאוד מודה לשר על התשובה המפורטת. אני מבין, שהגברת, שאת שמה לא מזכירים כאן, עובדת 21 שנים. זאת אומרת, אם יש אזרח תמים, ובמקרה הגברת הזאת היא מאוד תמימה, עובדת ניקיון בבנק הערבי-ישראלי, זכויותיה יכולות ללכת לאיבוד. אם קרה לה משהו וחלתה, אין לה זכויות. אולי צריכה לצאת הנחיה ממשרד העבודה והרווחה, שגם אם העובד הוא תמים, לא צריך להתייחס אליו כל כך בזלזול. הפניתי את השאילתא אלייך, כי אני בטוח שבעקבות השאילתא הזאת תיפתר הבעיה, שקיימת כבר 21 שנים. זה מסוכן, ובוודאי יש הרבה כאלה במדינת ישראל.

יש לי תלוש המשכורת שלה: אחרי 21 שנים היא מקבלת 1,200 שקל לחודש.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בעד עבודה מלאה?

אסעד אסעד (הליכוד):

כן, זו עבודה מלאה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

השאלה היא אם היא עובדת יום עבודה מלא.

אסעד אסעד (הליכוד):

היא עושה עבודת ניקיון בתוך הבנק, ועובדת באופן קבוע 21 שנים. היא מקבלת 1,200 שקל לחודש, נכון לדצמבר 1995.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת אסעד אסעד, אני חושבת שבהגנה על עובדים צריכה להתמקד ההסתדרות. כך גם נבנתה החברה הישראלית, ולא במקרה. יש נציגי העובדים, יש נציגי המעסיקים, ובתווך יש ממשלה. מסיבות שונות, שאני לא רוצה לפרט אותן כאן, אנחנו יותר ויותר נקראים לטפל בדברים שלא הייתי רוצה, לפי תפיסת עולמי, שממשלה תטפל בהם. את זה אני אומרת בצד העקרוני.

את האינפורמציה שמסרת לי אעביר בנוסף. זה מה שענו לנו מהבנק, כי ההסכם הקיבוצי מחייב לתת קביעות כעבור שנה. אני אבדוק את זה פעם נוספת.

אסעד אסעד (הליכוד):

אני אשמח להעביר לך את התשובה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

תיתן לי את זה עכשיו.

היו"ר ש' וייס:

תמיד השאילתות האלה גם גורמות לפתרון בעיות, וזה מצוין.

הכנסות נמוכות של משפחות עולים

חבר הכנסת א' גור שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ד' בטבת התשנ"ו (27 בדצמבר 1995):

ב-11 בדצמבר 1995 התפרסם בעיתון "ידיעות אחרונות", כי ההכנסה של משפחת עולים נמוכה ב-34% בממוצע מהכנסתה של משפחה ותיקה, וזאת בהסתמך על דוח העוני שפרסם הביטוח הלאומי. פער זה מסביר מדוע אחת מכל חמש משפחות עולים נמצאת מתחת לקו העוני.

רצוני לשאול:

1. כיצד יתמודד הביטוח הלאומי עם פער ההכנסה בין משפחות עולים למשפחות ותיקות?

2. אילו אמצעים ייחודיים ינקטו?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הכנסתה הממוצעת ברוטו של משפחת עולים היתה בשנת 1994 כ-65% מההכנסה הממוצעת של כלל האוכלוסייה. עם זאת, ככל שהוותק של העולים בישראל גדל, כך גדלה רמת הכנסתם היחסית. שיפור זה נובע בעיקר מהשתלבותם של העולים בשוק העבודה: בשנת 1995 היה שיעור המובטלים מבין העולים כ-9%, לעומת שיעור של 29% ב-1992.

2. התוכנית המיוחדת שיזמתי לטיפול במוקדי עלייה מטפלת בעולים ביישובים שבהם שיעור העולים גבוה מ-20% וביישובים עם מצוקה מיוחדת שבהם שיעור העולים גבוה מ-18%. יתר על כן, המאמצים המיוחדים שעושה משרד העבודה והרווחה לצמצום ממדי האבטלה, תוך התייחסות מיוחדת למוקדי האבטלה, משפרים גם את מצבם של העולים. בנוסף, התוכנית שיזמתי למלחמה בעוני נועדה לשפר את מצבן של משפחות מעוטות הכנסה, ביניהן גם משפחות העולים, שמשקלן בקרב האוכלוסייה החלשה גבוה באופן יחסי.

אציין, שהמוסד לביטוח לאומי שילם ב-1995 קצבאות לעולים בסך 1.3 מיליארד ש"ח, וב-1996 ישולמו לעולים קצבאות בסך 2.7 מיליארדי ש"ח.

ממדי העוני בבני-ברק

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ד' בטבת התשנ"ו (27 בדצמבר 1995):

על-פי פרסומים רשמיים, הרי העיר בני-ברק וילדי העיר מצויים בראש טבלת העוני במדינת ישראל. פרסום מסוף השבוע שעבר קובע, כי 4.40% מילדי העיר ו-5.35% ממבוגריה מצויים מתחת לקו העוני.

רצוני לשאול:

1. מה הוא תקציב משרדך לעיר בני-ברק?

2. האם גם המשאבים בתחום הרווחה לעיר בני-ברק הם במקום הראשון, כפי מצבם כאמור?

3. היפעל משרדך לצמצום ממדי העוני בבני-ברק?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תקציב המשרד לבני-ברק עמד ב-1995 על 37.1 מיליון ש"ח, לעומת 21 מיליון ש"ח עם כניסתי לתפקידי. אציין שתקציב המשרד לבני-ברק עלה מאז כניסתי לתפקיד עלייה ריאלית של 3.28%.

2. משרד העבודה והרווחה משתתף בתקציב הרשויות המקומיות עבור הפעלת שירותים לאוכלוסיות נזקקות, זקנים, מפגרים, נכים, ילדים בסיכון, משפחות שבהן אלימות ועוד. זאת בהתאם לתבחינים גלויים, הנשענים על חוקים ותקנות ברורים הזוהים לגבי כלל האוכלוסייה. מיצוי הזכויות נעשה על-פי בדיקות נזקקות וזכאות.

בשנת 1995 פעלו בבני-ברק 140 משפחתונים ובהם 700 ילדים; שמונה מועדוניות ביתיות ל-48 ילדים; שש מועדוניות אינטנסיביות ל-100; 2,600 זקנים טופלו על-ידי עובדות סוציאליות ומטפלות ביתיות; 270 זקנים קיבלו ארוחות חמות לבתיהם; 120 זקנים שוהים בשני מרכזי יום ו-170 מבקרים במועדונים חברתיים; בבתיהם של 470 זקנים הותקנו לחצני מצוקה; 230 ילדים נכים זכו לסיוע של מטפלים ולשיקום; 15 ילדים מפגרים שהו במעון טיפולי; נפתחו שלוש דירות מוגנות לנערות מפגרות. זהו רק חלק ממגוון הפעילות בעיר בני-ברק.

3. משרדי פועל לצמצום ממדי העוני בבני-ברק במסגרת המאמצים לצמצום ממדי העוני בכל הארץ באמצעות המוסד לביטוח לאומי. אבקש להזכיר, שקצבת הילדים מוכפלת בין הילד השלישי לרביעי, וכי בתוספת קצבת יוצאי צבא, שלה זכאית היום כל האוכלוסייה, ללא קשר לשירות צבאי, עומדת כיום הקצבה לשלושה ילדים על 519 ש"ח, לארבעה ילדים על 1,045 ש"ח, לחמישה ילדים על 1,487 ש"ח, לשישה ילדים על 1,974 ש"ח, וכל ילד נוסף מזכה בתוספת לקצבה בסך 455 ש"ח.

הגדלת מספר העובדים הפלשתינים בישראל

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שרת העבודה והרווחה ביום י"א בטבת התשנ"ו (3 בינואר 1996):

כיום מועסקים בארץ יותר מ-51,000 עובדים זרים ורק כ-40,000 עובדים פלשתינים ברשיון.

רצוני לשאול:

1. מה היא מדיניות משרדכם בנושא זה?

2. מה יעשה משרדכם להגדלת מספר העובדים מהרשות הפלשתינית במדינת ישראל?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אישור כניסתם של עובדים זרים נעשה בזמנו עקב אילוצים ביטחוניים. כפי שהודעתי פעמים רבות, אני מתנגדת נחרצות להעסקת זרים ופועלת בכל הדרכים שברשותי להקטנת מספרם ככל האפשר ולא-מתן הארכה להיתרים קיימים.

2. פניתי לראש הממשלה בבקשה להגדלת מספר העובדים הפלשתינים, ובקרוב תותר כניסת 10,000 פועלים נוספים.

המלצת עובדת סוציאלית לבצע הפלה כדי לפתור בעיית דיור

חבר הכנסת ד' מנע שאל את שרת העבודה והרווחה ביום י"א בטבת התשנ"ו (3 בינואר 1996):

בכתבה בעיתונות – "ידיעות אחרונות", 4 בדצמבר 1995 – נמסר, כי עובדת סוציאלית של עיריית תל-אביב המליצה לבצע הפלה כדי לפתור את בעיית הדיור, וזאת כאשר האם פנתה לקבלת סיוע בנושא.

רצוני לשאול:

1. מה ידוע למשרדך על המקרה?

2. מה ייעשה בנדון?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. מדובר באשה צעירה שפנתה ללשכת הרווחה באזור מגוריה בתחילת הריונה. האשה, שמגיל 15 אינה נמצאת בכל מסגרת של לימודים או עבודה, הודיעה שאינה רוצה כל קשר עם אבי התינוק, שהוא אסיר ברשיון, וכי לא תוכל אחרי הלידה להתגורר בבית הוריה, שיסרבו לקבלה. אציין שאמה של האשה אושפזה בבית-החולים לאחר שהוכתה על-ידי האב.

העובדת הסוציאלית הציגה בפני האשה את האפשרויות העומדות בפניה ואת השאלה האם תהיה מסוגלת לגדל את הילד שיוולד, לאור הקשיים שפירטה. האשה קיבלה מידע מלא לגבי זכאותה להבטחת הכנסה מן המוסד לביטוח לאומי עם הצגת אישור על היריון ולזכאותה לדיור במסגרת משרד השיכון מייד לאחר הלידה.

כיום מתגוררת האשה, לאחר שילדה, עם בתה בבית אחותה. היא מסרבת לקשר טיפולי של לשכת הרווחה ודורשת לקבל דירה ממשרד השיכון. האשה דחתה את ההצעה לקבל השתתפות בשכר דירה.

חישוב שכר מינימום למבוגרים

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום י"א בטבת התשנ"ו (3 בינואר 1996):

לאחרונה תיקנת תקנה שלפיה יחולק שכר המינימום לנוער ל-173 שעות במקום ל-200. לגבי מבוגרים, קיים מצב שחוק שכר מינימום מחלק את השכר ל-200 שעות, בעוד חוק שעות עבודה ומנוחה הוא לפי 195 שעות.

רצוני לשאול:

1. מתי ימשיך משרדך בשיפור התהליך שהתחלת עם הנוער גם לגבי מבוגרים?

2. מה ייעשה לתיקון המצב הנ"ל?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. נושא חישוב שכר המינימום לשעת עבודה למבוגרים מצוי על שולחנה של ועדת העבודה והרווחה וימצא בוודאי את תיקונו במסגרת עבודתה של הוועדה בנושא.

קיצוץ תקציבים בעיריית ירושלים

חברת הכנסת ד' איציק שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום י"ח בטבת התשנ"ו (10 בינואר 1996):

תקציב עיריית ירושלים לשנת 1996 אושר באיחור ובמסגרתו קוצצו תקציבי הפעולה, הרווחה, עלייה, חברה ונוער ופעילות קהילה בסדרי גודל של 50% ואף יותר.

רצוני לשאול:

1. האם יודע משרד העבודה והרווחה על הקיצוצים המתוכננים ועל משמעותם?

2. מה יעשה המשרד לנוכח העברת כספים מהממשלה לעירייה, אשר אינם מועברים לתושבים?

3. האם יתערב משרדך במניעת הפגיעה בתשתית החברתית בירושלים?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1-3. תקציב משרד העבודה והרווחה לעיריית ירושלים עלה מ-71 מיליון שקלים ב-1992 לכ-130 מיליון שקלים ב-1995 – זה בתקופה שבה אני מכהנת כשרת העבודה והרווחה – דהיינו עלייה בשיעור של 83%.

הקיצוצים שנעשו בתחומים שונים בתקציב עיריית ירושלים התמקדו בעיקר בתחום המטה ובהתייעלות. על-פי נתונים שקיבלנו מעיריית ירושלים, נערכו קיצוצים בתחום קליטת העלייה – בגובה של 25%, בפעילות בקהילה – 5%, בתחום חברה ונוער – 16%, ובאגף התרבות – 37%.

אציין שלא נערך קיצוץ בתקציבי הרווחה בעירייה. ההיפך הוא הנכון: תקציב אגף הרווחה ל-1995 עמד על 179 מיליון שקלים, והתקציב שאושר ל-1996 הינו בסך 208 מיליון שקלים, דהיינו גידול בשיעור של 16%.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת דליה איציק, שאלה נוספת.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, אני מבקשת לשבח אותך על פעילותך ועל פעילות המשרד, שמורגשת בכל הארץ.

אני מבקשת לדעת, ואולי זו שאלה עקרונית: העירייה היא צינור העברה לכספים, ויותר ויותר אנחנו מקבלים תלונות של הרבה מאוד גופים המדברים על קיצוץ בתקציבי רווחה בעיריית ירושלים. עכשיו, כשהשרה מספרת בעצם שהוגדל התקציב, היה כדאי לדעת, האם באמת כצעתה, או שיש קיצוץ במטה. גברתי השרה, אני מכירה את החושים שלך ואני מכירה את יכולת העבודה שלך, ואני מציעה שתיכנסי בעובי הקורה ותראי שהנתונים שיש בידיך, שמדברים על קיצוץ במטה, אינם נכונים ויש קיצוץ בפעולות רווחה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני רוצה לומר לחברת הכנסת דליה איציק: היו אלינו פניות בעניין הקיצוצים בעיריית ירושלים באותו זמן שאת שאלת את השאילתא, אולי אפילו קצת לפני כן, ואנחנו בדקנו ביסודיות. כשמדובר שבתחום חברה ונוער מורידים ב-16%, בפעילות בקהילה – ב-5%, גם בתחום אגף התרבות – 37%, זה חלק מהעבודות שעושים בשכונות ויש לזה, בצורה כזו או אחרת, השפעה על התקציבים החברתיים. אנחנו בדקנו בעיריית ירושלים. בתחום של הרווחה נטו הם לא קיצצו.

עכשיו אני אסביר לך מה פער הוויכוח בינינו לבין הרשויות המקומיות, גם תל-אביב וגם ירושלים, אבל גם ערים אחרות. יש תקציב מוסכם על הרשות המקומית ומשרד העבודה והרווחה, על-פי רמת הדרגות שמשרד העבודה והרווחה משלם, ולא עיריית ירושלים או עיריית תל-אביב משלמות, ועל-פי היקף השירותים שמחליטים עליהם יחד, שחייבים לתת אותם. מהסכום הזה המשרד משלם 75%, והרשות – 25%. ברוב הרשויות המקומיות ראשי הרשויות, מנימוקים שלהם, שהם רוצים עובדים יותר טובים, משלמים שכר הרבה יותר גבוה מאשר משולם בשירות הממשלתי. זו אחת הסיבות שבגינן יש פער כל כך גדול בשני מישורים: גם בחינוך וגם ברווחה.

בדקנו את תקציב הרווחה פרופר, מה שהם חייבים לתת ברווחה על-פי הסיכומים אתנו, ושם לא מצאנו שיש קיצוץ. להיפך, יש גידול מסוים.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשרת העבודה והרווחה. עכשיו אני מזמין את שר התיירות להשיב על שאילתות רגילות.

פרסום מודעות אבל מטעם הממשלה

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את שר התיירות ביום ל" בסיוון התשנ"ה (28 ביוני 1995):

ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים מפרסמת על נפילה של חייל או הירצחו על-ידי מחבלים. לפני כשבוע פורסם בכלי התקשורת, כי הרב חדד, השוחט מהמושב אשתאול, נרצח בפיגוע, כפרסומי המשטרה, אך לא היה פרסום של מודעת אבל מטעם הממשלה.

רצוני לשאול:

1. האם אכן לא פורסמה מודעת אבל למרות הודעת המשטרה כי הפיגוע היה חבלני, ומדוע?

2. מה הם הקריטריונים של הוועדה לפרסומים כגון אלו?

3. מה ייעשה בנדון?

שר התיירות ע' ברעם:

ממשלת ישראל יוצאת בפרסום מודעת אבל רק במקרים של רצח על רקע אירוע חבלני. עד כה, מחומר החקירה ומחווות דעת הפרקליטות, לא עולה שהרקע להירצחו של הרב חדד הינו לאומני, ולפיכך לא פורסמה מודעת אבל. אם למרות זאת יתבררו הנסיבות כלאומניות בפסק-הדין של בית-המשפט, יצא פרסום רשמי מטעם הממשלה, כבכל אירוע בעל רקע חבלני.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני, כבוד השר, תסכים אתי שתשובה היום על שאלתא שהוגשה ב-28 ביוני 1995, זאת אומרת לפני חצי שנה, על פרסום מודעת אבל על רצח שהיה לפני חצי שנה, זה לא מסדרי השלטון המתוקנים. לכן אין היום טעם לעניין.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו נברר את זה.

יוסף בא-גד (מולדת):

הנה, כתוב פה: 28 ביוני 1995. השאילתא מתאריך זה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני חבר הכנסת בא-גד, אני אחר כך אסביר לך מה הסיבה, ואתה תבין אותה, כי יכול להיות שלשר לא נעים להסביר את הסיבה. גם השר היה באבל.

יוסף בא-גד (מולדת):

ידוע לי, והשתתפנו באבלו.

בינתיים אני מופתע מהתשובה, כי לפי ידיעתי אושר שזה היה על רקע חבלני והרוצח נתפס. אני אודה לשר אם יברר זאת.

אני חוזר ואומר, הרוצח נתפס. אני מכיר את המשפחה, והנכד גם לומד אצלי ב"נחלים".

דבר שלישי ואחרון, יש נוהל ששרים לא משתתפים בהלוויות של נפגעי פעולות חבלה. אני מבקש מכבוד השר להביא את זה לישיבת ממשלה. לא ייתכן, שאלה שנתנו את דמם על קדושת ארץ-ישראל, הממשלה מכל סיבה שלא תהיה לא תפרסם מודעה ולא תשתתף בהלוויה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, תשובתך.

שר התיירות ע' ברעם:

אני עונה רק על מה שרלוונטי לנושא עצמו. אני קורא ממכתב מעודכן ממטה מחוז המשטרה בירושלים, מ-9 בינואר 1996: "סעיף 3. מחומר החקירה ומבדיקה בהיבט המודיעיני לא עולה שהרקע לרצח הוא לאומני. גם הפרקליט המטפל בתיק, אלי אברבנאל, בדעה דומה. לאחר שיינתן פסק-הדין, סביר שבית-המשפט יתייחס גם לנקודה זו, דהיינו הרקע והמניע לרצח. לאחר שיינתן פסק-הדין נעדכן אותך".

כאשר יעדכנו אותי, אני אעדכן אותך, חבר הכנסת בא-גד.

היו"ר ש' וייס:

תודה.

הטפה של מורי דרך ערבים נגד מדינת ישראל

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר התיירות ביום י"ט בתמוז התשנ"ה (17 ביולי 1995):

הובא לידיעתי, כי מורי דרך רבים מקרב הערבים מטיפים לתיירים המודרכים על-ידם נגד ישראל ומספרים להם סיפורי בדים על צה"ל, משטרת ישראל והמתנחלים.

רצוני לשאול:

1. האם משרדך ער לתופעה זו, ומה היקפה?

2. האם ננקטו צעדי ענישה, כמו נטילת רשיון מורה דרך, מאנשים שסרחו כנ"ל?

3. מה ייעשה נוכח התופעה?

שר התיירות ע' ברעם:

1. משרד התיירות ער לנושא. מיעוט המקרים שאנו עדים להם בהחלט אינו מעיד על "תופעה".

2. כאשר מגיעה תלונה כזו למשרד, הנוהל הוא כדלקמן: הממונה על הכשרת כוח אדם בתיירות, שהיא הרשות המוסמכת למורי דרך, מזמנת את מורה הדרך לשימוע. אחר כך מוזמן המורה לוועדה המייעצת לענייני אתיקה של מורי הדרך במשרד, שם מציגים בפניו את דבר התלונה ונותנים לו להשמיע את טענותיו בפניה.

צורת הענישה עשויה לנוע מנזיפה דרך התליית רשיון זמנית ועד התליה קבועה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, התופעה היא תופעה בהיקף גדול, ולא מהשנה האחרונה אלא זה שנים. העובדה שאתם לא ערים לכך שזו תופעה, מעידה על כך שאתם לא שולחים לבדוק או לחפש את האנשים החוטאים בעניין זה.

אני אספר לך כמה דוגמאות מפיהם של תיירים שהיו פה. היה תייר שנסע באוטובוס ושמע את המדריך הערבי, שבכל צומת ובכל כביש הראה לתיירים היכן נרצח בן דודו. עד כדי כך, שהתיירים גיחכו ואמרו: כמה בני דודים יש לך? והחמור הוא, שהוא לא רק אמר נרצחו, אלא נרצחו על-ידי הקלגסים הציונים וכו' וכו'. דוגמה אחרת, כאשר הגיעו למחסומים אמר מדריך התיירים הערבי: כל זה בעטיים של הציונים, בעטיים של היהודים שמחוללים את זה.

אילו היה לי זמן, הייתי יכול להביא לך עוד דוגמאות. הבעיה היא, שהתיירים מסיימים כאן ונוסעים בחזרה לחוץ-לארץ. אני לא מנהל מעקב אחריהם, וגם אין לי לזה מנגנון ויכולת. אבל אתם כמשרד ממשלתי חייבים לעקוב אחרי זה. לפי דעתי, אחרי ששני מורי דרך שסרחו יעופו מהמקצוע, זה ייפסק.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני השר, תשובתך.

שר התיירות ע' ברעם:

מאז אני שר, שני מקרים הובאו לפני. מקרה אחד דווקא של יהודי שהשמיע דברים נגד המדינה, וכשאני אומר נגד המדינה, הרי זה נגד דברים שהיו מקובלים כמעט על כל חברי הכנסת. אנחנו אז עשינו התליה של הרשיון שלו. מקרה שני היה של ערבי שלא היו עדויות ברורות נגדו, והוא יצא בספק.

אני הייתי השבוע בוועידה ארצית של ארגון מורי הדרך, ודווקא שם שמעתי מהם שהתופעות האלה נמצאות בירידה.

אבל, אם אומנם נקבת עכשיו בשני מקרים, ויובאו לידיעתי הפרטים של מורי הדרך שהיו קשורים למקרים האלה, אולי הם יהיו השניים הראשונים שנוכל להגיד: יראו וייראו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

פיתוח התיירות בערי חוף הים התיכון הדרומיות

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שר התיירות ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

בסיורים שערכתי בערי הדרום שמחתי לשמוע, כי משרדך מתכוון לפתח באופן נרחב את התיירות בערי הדרום שבחוף הים התיכון, לאחר עיכוב של שנים רבות.

רצוני לשאול:

1. מה הוא לוח הזמנים וההקצבות לקידום הפרויקטים התיירותיים באשקלון ובאשדוד?

2. האם יפתח משרדך גם בית-ספר למלונאות באשקלון, שיענה על הצרכים המקצועיים העתידיים של הדרום? אם לא – מדוע?

שר התיירות ע' ברעם:

1. לפני כשנה ערך משרד התיירות עבודה מקיפה בתכנון שבעה אזורים שנבחרו לאזורי פיתוח מועדפים, שהם אזורים בעלי סיכוי מרבי לקליטת המאסות העיקריות של תנועת התיירות בעשור הקרוב. אחד האזורים הוא אזור אשדוד – חוף זיקים.

אורכו של תחום התכנון התיירותי באזור הוא כ-30 ק"מ, ורוחבו 4–6 ק"מ.

התמהיל התיירותי המוצע לאזור יהיה מורכב מחמש צורות פיתוח השונות זו מזו ברמת האינטנסיביות ובמגוון סוגי הפעילות: 1. מרכזי תיירות אינטנסיביים – אורבניים; 2. מרכזי תיירות ברמת פיתוח אינטנסיבית אך עם מערך אכסון של כפרי נופש; 3. פרויקטים תשתיתיים על שפת הים; 4. צירי תנועה תיירותיים.

הפרויקטים האכסוניים המוצעים היום במרחב התכנון כוללים כ-13,000 חדר, מהם כ-10,000 חדר בבתי-מלון ובמלונות דירות וכ-3,000 חדר בכפרי נופש.

בחוף הדרומי תוכניות לבניית מספר חדרי רב. לפי ההערכות, אזור זה ידרוש השקעות של עד 540 מיליון דולר עד שנת 2000.

ההשקעות ייהנו ממענק של מפעל מאושר בשיעור של 25% – באזור עדיפות א'.

2. משרד התיירות אינו פותח בתי-ספר למלונאות. רוב בתי-הספר מתוקצבים בעיקר על-ידי משרד העבודה כפעילות המשרד להכשרת עובדים. למשרד התיירות ייצוג בהנהלות, בהיותו שותף תקציבית. בית-הספר היחיד שמצוי בבדיקה כרגע הינו מכללה ייעודית לנושאי תיירות ומלונאות – בית-ספר מרכזי, שבו יילמדו כל המקצועות התיירותיים.

ללא ספק, יתמוך משרד התיירות בכל יוזמה לפתיחת בית-ספר לנושאי תיירות ומלונאות באשקלון, כעיר תיירותית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחברת הכנסת ענת מאור.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, ראשית אני מודה לך על התשובה המקיפה, ובעיקר על התכנון המקיף ועל המחויבות.

אני הבנתי מדברך, שיש תוכנית עד שנת 2000, עתירת תוכניות והשקעות. השאלה היא, האם יתחילו לבצע כבר בשנה הקרובה?

שאלה נוספת שלי קשורה לשני ביקורים שלי מאז, האחד ברשות הפלשתינית בעזה. האם תובא בחשבון גם צורה כלשהי של שיתוף פעולה בין אשקלון לעזה בכל הנוגע לפיתוח הנמל ורשות התיירות בעזה?

במקביל, במועצה האזורית יואב, שאתה מכיר אותה מקרוב, לרבות האתר "חמי יואב", יש גם כן רצון לפתח מלונאות מרפא. האם זה ישתלב בהיקף התכנון של ערי החוף? תודה, אדוני השר.

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, אני רואה שכל השואלים שלך הופיעו.

שר התיירות ע' ברעם:

ראיתי.

היו"ר ש' וייס:

אני חושש שתוכל להשיב רק על חלק זעיר מהשאלות האחרונות. בבקשה.

שר התיירות ע' ברעם:

ביום רביעי הבא שר הפנים ואני מופיעים בפני המועצה הארצית לתכנון ובנייה, לשכנע את החברים בדבר תמ"א-12 – תוכנית מיתאר ארצית – שתקבע קביעה ברורה את אזורי התיירות בארץ כולה.

יש לנו גם הסכמה רחבה עם המשרד לאיכות הסביבה, כי במשך תקופה ארוכה היו לנו צוותים משותפים על מנת להגיע להסכמה.

חלק מהדברים יתחילו להיות ממומשים בשנת 1996/97. הדחיפות בהקמת בתי-מלון לאורך הים התיכון היא רבה, מפני שאנחנו מוכרחים לייצב חבילת תיירות שתהיה בנויה גם על נופש, ולא רק על מקומות קדושים ומקומות היסטוריים.

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, מכיוון שמדובר בחוף הים, אפשר לומר שהמטרה שלכם היא קודש וחול.

שר התיירות ע' ברעם:

כן, הרבה חול. יש לנו הרבה חול, אבל לאורך החול אין הרבה תיירות ואין הרבה מלונאות. מדינת ישראל לא ייעדה את עצמה להיות מדינה לתיירות נופש ברמה שהיא צריכה להיות. זו אחת הבעיות העומדות לפני.

אשר לעזה, אני לא יודע אם תהיה הסכמה בין עזה לאשקלון, אבל אני מנסה בכל יכולתי לדחוף מלונאות לחוף עזה, כי אני חושב, שככל שיהיו יותר בתי-מלון, ההשלמה ההדדית תהיה הרבה יותר אפשרית והתמריץ לעשות פעולות איבה ילך וירד.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר התיירות, השר עוזי ברעם.

חברי הכנסת, אנחנו גם מארחים היום בתוכנו ציבור של אנשי מושבים וקבוצים מהמועצה האזורית יואב, שהם אורחיה של חברת הכנסת ענת מאור ואורחי הכנסת. זו גם הזדמנות לברך אותם. חבל שהם לא הספיקו לשמוע את השאלתא והתשובה. ברכה יקבלו.

אני רוצה לחרוג קצת מן המקובל, אני מקווה שאתם תבינו מדוע. יש לנו היום אורח ייחודי ביציע, וזה נער, ילד, ששמו טל רענן, והוא נינו של יוסף שפרינצק, ואני חושב שזה משמח מאוד. נינו של יושב-ראש הכנסת הראשונה, הכנסת השנייה, הכנסת השלישית, הייתי אומר: יושב-ראש כל המוסדות הפרלמנטריים לפני הקמת המדינה, לרבות אפילו ועידת ההסתדרות הראשונה בחיפה, ב-1920; הייתי אומר: היושב-ראש.

אנחנו ימים אחדים לפני יום הולדתה של הכנסת, וזאת הזדמנות לברך את המשפחה, את אביו של טל, שהוא נכדו של יוסף שפרינצק, והכול בזכות הסבא רבא. ברכה לטל רענן.

סגן שר הבינוי והשיכון, חבר הכנסת אלכס גולדפרב, ישיב על שאלות.

בנייה ציבורית במרכז הארץ

חבר הכנסת א' גור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ט בחשוון התשנ"ו (22 בנובמבר 1995):

זה כשנתיים אתה מודיע, כי הממשלה תבנה בנייה ציבורית במרכז הארץ, כדי לפתור את בעיית העולים החדשים הזכאים לדיור ציבורי סוציאלי.

למיטב ידיעתי, בנייה מסיבית של דירות ציבוריות לא החלה.

רצוני לשאול:

1. מה היא התוכנית הממשלתית לבנייה ציבורית באזור המרכז?

2. מתי תבוצע התוכנית אם בכלל?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני היושב-ראש, תשובה על שאלתא של חבר הכנסת אפרים גור בנושא: בנייה ציבורית במרכז הארץ.

1. אין בכוונת הממשלה לבנות בנייה ציבורית במימון מלא, מלבד הקמת מסגרות דיור מוגן לקשישים. עד היום נבנו, או נמצאות בשלבי בנייה שונים, למעלה מ-400 יחידות דיור בהוסטלים לקשישים.

מקרב העולים החדשים זכאים לדיור בשיכון הציבורי נכים, קשישים ומשפחות חד-הוריות. נוסף על כך, רוכש המשרד דירות "נכסי רכישה" עבור זכאים נזקקים במיוחד.

אפרים גור (הליכוד):

כמה דירות כאלה יש? אני מבין שאתה מתכוון לדירות נ"ר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

רוכש כהשלמה, כן.

אפרים גור (הליכוד):

כמה דירות, אתה יודע?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

2. התוכנית מבוצעת, כפי שכבר ציינתי בתשובתי הראשונה, והמשרד נותן תשובות על-ידי בניית הוסטלים ודירות לזכאים נזקקים במיוחד.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אפרים גור.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, התשובה הזאת, בכל קנה מידה, בוודאי מבחינתם של העולים החדשים, היא שערורייתית, והדברים שלי לא מכוונים, חלילה, נגדך, אלא נגד הממשלה ונגד המשרד שלך והעומדים בראשו.

כיצד יכול להיות, שמצד אחד הממשלה מכירה בכך שיש 40,000 זכאים, קשישים, נכים וחד-הוריות – כל אלה שהממשלה קבעה שהם זכאים לדיור ציבורי – ומצד אחר אתה אומר שרק כ-400 יחידות דיור בהוסטלים, דיור מוגן, נמצאות בשלבי בנייה שונים כדי לתת פתרון למשפחות הנ"ל? זאת אומרת, תידרשנה 30–40 שנה כדי שאתם תיתנו פתרון נאות לאותם אנשים שאתם קבעתם שהם זכאים.

אני מבקש ממך, אמור משהו שיהיה בבחינת בשורה לעשרות אלפי משפחות, שמצפות כבר חמש, שש ושבע שנים בכיליון עיניים לפתרון בעיות דיור.

היו"ר ש' וייס:

תודה. כבוד סגן השר, בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהמלה "שערורייתית", שהשתמש בה חבר הכנסת גור, היא לא במקומה. מדינת ישראל קלטה מאות אלפי עולים חדשים. רובם רכשו בתים. אנחנו במצב שבו לא נמצאים חסרי דיור בין העולים החדשים.

אפרים גור (הליכוד):

מה זאת אומרת?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אנחנו במצב שפותרים בעיות כפי ששום מדינה בעולם עוד לא פתרה כשהגיעו עולים חדשים, או מה שנקרא פליטים, מארצות אחרות לשם. אם זה הישג שערורייתי, אז אני מוכן לקבל את ההגדרה שלך.

אפרים גור (הליכוד):

רגע, אתה אומר שאין חסרי דיור?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

לגבי ההקצאות, לצורך המטרה הזאת הוקצו 85 מיליון שקלים לפתרון בעיות של קשישים, ואת זה אנחנו נבצע בתקציב 1996.

תקציבים לשיפוץ דירות "עמידר" ו"עמיגור"

חבר הכנסת א' גור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בכסליו התשנ"ו (13 בדצמבר 1995):

באמצעי התקשורת פורסם, כי כ-400 דירות "עמידר" עומדות ריקות ואכלוסן מתעכב בגלל העדר תקציבים לשיפוץ ב"עמידר", הנאמד בכ-9,000 ש"ח לדירה.

נראה כי בעיה דומה נתגלתה גם בחברת "עמיגור".

רצוני לשאול:

1. האם הפרסומים בעניין נכונים?

2. כיצד יפעל משרד הבינוי והשיכון כדי של"עמידר" ו"עמיגור" יהיו התקציבים לשיפוץ מאות הדירות ולאכלוסן?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

לשאלתא של חבר הכנסת גור, 1. בהמשך לכתבה שהתפרסמה בעיתון "הארץ", של הכתב זיו מאור, חבר הכנסת גור – הפרסום לגבי 400 יחידות דיור ריקות ולא משופצות של "עמידר" אכן נכון.

2. שיפוץ הדירות הריקות של "עמידר" ו"עמיגור" מותנה בתקציב, כשמתנהלים דיונים בין משרד הבינוי והשיכון לבין האוצר לגביו. התקציב שמוקצה לשיפוץ דירה אינו מספיק, וכך נותרו דירות רבות לא משופצות.

במקביל המשרד מעודד רכישת דירות אלו על-ידי זכאים. על כן בכוונת המשרד להוציא חלק גדול מהדירות הפנויות למכירה.

כיום נבדקת האפשרות להסב יתרות של תקציבי "עמידר" לנושא השיפוצים.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת גור. אתם לא יכולים להסתדר שניכם איפה שהוא במרחב שלכם, אשדוד-אשקלון ומועצה אזורית יואב?

אפרים גור (הליכוד):

אין בינינו כל ויכוח אישי.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

ברגע שתהיה הבנה בין האופוזיציה לבין הקואליציה, הכול יסתדר.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, בשאילתא הקודמת כבר התייחסנו לכך. הרי מצד אחד יש עשרות אלפי משפחות שזכאיות לדיור ציבורי סוציאלי, בהם חולי סרטן ונכים קשים מאוד. ומצד שני יש לממשלה, באמצעות חברות משכנות כמו "עמידר" ו"עמיגור", מאות דירות שנדרש כסף קטן באופן יחסי כדי לשפץ ולהפוך אותן לפונקציונליות לשיכון זכאים, ובהם עולים חדשים.

אני שואל אותך: האם זה באמת לא חלם? קודם השתמשתי בביטוי "שערורייתי". האם זה לא חלם? מאות דירות יש בידי הממשלה. דרושים כמה מיליוני שקלים בלבד – נדמה לי, כ-9 מיליוני שקלים – על מנת לשפץ ולשכן מאות משפחות, ואתה אומר לי כרגע שיש ויכוח בין משרד השיכון לבין משרד האוצר על הקצאת הכסף כדי להפוך את הדירות לשימושיות לאכלוסן על-ידי עולים. מה יש לך לומר על זה? למה לא תיתנו את הכסף הזה?

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

האיש לא מוותר.

היו"ר ש' וייס:

למה שיוותר? זו מלאכה פרלמנטרית.

אפרים גור (הליכוד):

אבל ברצינות, תשובה עניינית.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

חבר הכנסת גור, אתה יודע מה זה תקציב, מה זה תקציב המדינה, ואני רוצה להגיד לך, שמוקצים כ- 1.2 מיליארד שקל להשתתפות בשכר דירה. אמרתי בתשובתי הקודמת, שאנחנו מקצים 85 מיליון שקל לפתרון הבעיה הזאת.

אפרים גור (הליכוד):

אני מבקש, תרשה לי להשחיל משפט.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

השאלה היא מה אדוני רוצה. אדוני רוצה שנבטל את הסעיף של השתתפות בשכר דירה ונקצה אותו תקציב למטרות אחרות? יושבים במשרד אנשי מקצוע ומקצים את התקציבים על-פי הצרכים. אנחנו מטפלים בעניין בצורה יוצאת מן הכלל, פותרים הרבה בעיות. המדינה הזאת קלטה מאות אלפי עולים. בנינו מאות אלפי יחידות דיור. היום נמצאות בשלב כזה או אחר של בנייה כ-90,000 יחידות דיור. בתכנון – – –

אפרים גור (הליכוד):

אתה מתכוון לבנייה פרטית?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

בתכנון נמצאות עוד כ-60,000 יחידות דיור. בסך הכול מדובר עכשיו בבנייה חסרת תקדים, של כ-150,000 יחידות דיור.

שיעורי המשכנתאות למי ששירתו ולמי שלא שירתו בצה"ל

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בכסליו התשנ"ו (13 בדצמבר 1995):

במענה על שאלתא שלי, מס' 2592, לא השבת על שאלתי "למה קיים פער במשכנתאות בין מי ששירת בצבא למי שלא שירת".

בעבר נטען, שהפער נובע מכך, שמי שלא שירת, השתכר באותן שלוש שנים.

על בני ישיבות, כידוע, נאסר לעבוד כל עוד "תורתם אומנותם". זאת ועוד: חלק גדול מהם מתגייסים כעבור שנים.

רצוני לשאול:

1. למה הפער?

2. האם יגושר הפער לזוגות צעירים שלאחר זמן יתגייסו לצבא?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למי ששירתו בצה"ל, וגם למי ששירתו בשירות לאומי, ניתן סיוע מועדף על בסיס החוק לקליטת חיילים משוחררים.

2. זוג צעיר שטרם מימש סיוע לרכישת דירה והתגייס לצה"ל בשלב מאוחר יותר, ייהנה מהסיוע המועדף.

פיטורי נכה צה"ל ממשד הבינוי והשיכון בחיפה

חבר הכנסת א' אסעד שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' בטבת התשנ"ו (27 בדצמבר 1995):

הובא לידיעתי, כי בכוונת משרד השיכון בחיפה לפטר את מר ג"מ – שמו המלא מופיע במקור – עקב שינויים ארגוניים.

הנ"ל נכה צה"ל, ופיטוריו באים נוכח כוונת המחוקק ועמדת הציבור לשיקום נכי צה"ל, וכן התקנות הקיימות מטילות על כל מעסיק את החובה להעסיק 5% נכי מלחמה.

רצוני לשאול:

מדוע מפטרים את מר מ' אם הוא, למרות היותו נכה, גם מוערך כעובד חרוץ, מסור ואחראי?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת אסעד אסעד, אני מתכבד לענות על שאלתך בנושא פיטורי נכה צה"ל ממשד הבינוי והשיכון.

מר מ"ג עבד במשרד הבינוי והשיכון כעובד זמני במסגרת חברת כוח אדם. במסגרת הצמצומים שנכפו על משרד הבינוי והשיכון על-ידי האוצר, נאלץ המשרד לפטר כמה עובדים זמניים שהועסקו במחוזות השונים של המשרד. במסגרת הצמצומים מפטרים קודם כול את העובדים הזמניים המועסקים על-ידי חברות כוח אדם.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הבינוי והשיכון, אני רוצה להתנצל בפניך על כך שאתה עונה על השאלתך הזאת. הייתי מצפה ששר הבינוי והשיכון, תת-אלוף במילואים בנימין בן-אליעזר, יענה עליה.

פיטורי רב-סרן גמאל מוראד פוליטיים. לא צמצומים. זה קשקוש. הוא עובד שם ארבע שנים וחצי. הבחור הזה הוא נכה צה"ל, ולא רק שהוא נכה צה"ל, אלא הוא המשיך למלא תפקיד בכיר מאוד בחילות השדה למרות נכותו, ותת-אלוף במילואים בן-אליעזר מצא לנכון לפטר רק אותו. זה פוליטי, זה אקט פוליטי.

אני קורא מסמך של משרד הביטחון. זו בושה וחרפה, פשוט בושה וחרפה. אומרים שהבחור, ואני מצטט, אדוני היושב-ראש – — —

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש – – –

אסעד אסעד (הליכוד):

התשובה הקלוקלת הזאת פשוט מרגיזה.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין, אבל נא לסכם.

אסעד אסעד (הליכוד):

משרד הביטחון פונה לשר הבינוי והשיכון ואומרים לו: ידוע לנו כי הוא מוערך כעובד חרוץ, מסור ואחראי. יצוין כי הכוונה לפטר את הנ"ל עומדת בסתירה לכוונתו של המחוקק ועמדת הציבור לגבי חובת שיקומם של נכי צה"ל. נכה צה"ל, ממלא תפקיד בכיר בחילות השדה – הפיטורים רק פוליטיים. תתביישו לכם.

היו"ר ש' וייס:

תתביישו לכם – זו לא שאלה נוספת; זו תשובה. אדוני מוכן לשאול עכשיו את השאלה?

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מרחם על כבוד סגן השר שצריך לענות – – –

היו"ר ש' וייס:

תשובת סגן השר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

חבר הכנסת אסעד אסעד, אני מצטער מאוד על התייחסותך החרیפה כל כך לנושא. קיבלתי את השאילתא היום בבוקר וקיבלתי את תשובת המשרד. חשבתי שאולי אתה תשאל מה יעשה המשרד כדי לתקן את המצב, או לבדוק בצורה מעמיקה איך מפטרים נכה צה"ל. זו השאלה שציפיתי שתשאל.

אני יכול להגיד לך שאני מצטער על התייחסותך. אני, אדוני, לפני מלחמת ששת הימים השתתפתי בפעולות גמול, השתתפתי במלחמת ששת הימים, השתתפתי במלחמת יום כיפור, השתתפתי במלחמת של"ג, ואני עדיין משרת במילואים. זו בושה, ההתייחסות שלך. זה שמישהו גנרל ומישהו אחר סמל – זה לא מוריד מערכו, ואני מבקש ממך שתתנצל על כך לא רק לפני אלא לפני כל אותם סמלים וכל אותם חיילים שהם לא גנרלים – – –

אסעד אסעד (הליכוד):

מה אתה מקשקש?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אנחנו לא פחות חשובים – – –

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

אסעד אסעד (הליכוד):

על מה אתה מדבר? – – –

היו"ר ש' וייס:

יש לי בקשה – – –

אסעד אסעד (הליכוד):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אסעד אסעד, תקשיב לי רגע, יש לי בקשה אליך. דווקא אליך יש לי בקשה. אתה מן האנשים האדיבים ביותר שהכרתי. יש לך מילון כל כך עשיר, למה אתה צריך להגיד: מקשקש? גם במתח הזה, באווירת הבחירות – קצת ריסון עצמי. זכותך לומר, אבל אני מבקש.

אסעד אסעד (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

גמרנו, אין יותר בירור. תודה רבה. אני מודה לסגן השר. תודה רבה.

אסעד אסעד (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אלה הן שאילתות, לא בירורים. יש לך זכות להציג עוד שאילתא.

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)

(הצעת חברת הכנסת נ' חזן)

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)

(הצעת חבר הכנסת י' ביבי)

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – תחולה)

(הצעת חבר הכנסת ע' לנדאו)

הצעת חוק-יסוד: הממשלה

(הצעת חבר הכנסת מ' גפני)

היו"ר ש' וייס:

רבותי, יש לנו כאן בירור קטן שאני רוצה לנסות לגבש החלטה לגביו; פנו אלי חברי הכנסת נעמי חזן, יגאל ביבי ומשה גפני, אני לא רואה כאן את חבר הכנסת עוזי לנדאו, אבל אני מתאר לעצמי שזה גם בשמו, והם ביקשו לדחות את הדיון בהצעת חוק א'תקס, הצעת חוק-יסוד: הממשלה, הצעת חוק א'תשכ, הצעת חוק-יסוד: הממשלה, הצעת חוק ב'תקצט, הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – תחולה), הצעת חוק ב'תרנ, הצעת חוק-יסוד: הממשלה, שעניינן, עד כמה שאני יודע מן התקשורת הכתובה והאלקטרונית, דחיית הפעלת השיטה, הבחירה לראשות הממשלה וכן הלאה, לשנת 2000, או בעצם לכנסת החמש-עשרה, שאנחנו אף פעם לא יודעים באיזו שנה היא תהיה. זה יכול להיות גם בשנת 1996 ורבע, לסיבוב הבא.

הם אמרו שהם מוכנים לדחות, או רוצים לדחות זאת, בתנאי שאני אבטיח להם שאני לא אשתמש בסמכותי. על-פי החלטת הכנסת, עמוד 68א, בסעיף 135(א), כוכבית אחת, סעיף (2), החלטת ועדת הכנסת אומרת: "הצעת חוק פרטית שיוזמיה מבקשים לדחות את העלאתה לאחר שכבר נכללה בסדר-היום של הכנסת, רשאי יושב-ראש הכנסת, אלא אם ראה שיש הצדקה לבקשת הדחייה, לדחות את הדיון בהצעת החוק לתקופה של 60 יום". החברים מבקשים ממני שלא להשתמש בסמכותי לדחות זאת לתקופה של 60 יום.

אני לא רוצה להיות שותף לתמרון פרלמנטרי, שהוא לגיטימי מאוד, בשאלות כל כך יסודיות כמו דחייה של רפורמה כללית במשטר ישראלי. עם זאת, מכיוון שיש לנו גם הצד האחר, הממשלה לעניין זה, שזה נוגע לה במידה רבה מאוד, כי מדובר עליה, ולפנינו שר המשפטים, שהיה בין היזמים העיקריים של החוק הזה, לכן אני ברצון אשמע את עמדתו של שר המשפטים, ובמקום, אחרי זה, אתן החלטה. בבקשה. אני עושה זאת במתכוון שיהיה רשום בפרוטוקול, כדי שלא תהיינה אי-בהירויות בנושא כל כך רגיש. כן, בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

ביטאתי את השקפתכם. נשמע את השר, ואם תרצו – אחרי כן אני אאפשר לכם להשיב. אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, אני הייתי מעדיף שיוסר הערפל בנושא הזה של בחירה ישירה של ראש הממשלה בבחירות הקרובות, ויהיה הדבר ברור ויציב, ובבחירות הקרובות ייבחר המועמד לראשות הממשלה, ראש הממשלה, בבחירה ישירה על-ידי כלל ציבור בעלי זכות הבחירה, על-ידי כל האזרחים.

מעלים מפעם לפעם טענה, או מעבירים שמועה כאילו בבית הזה יש רוב לשינוי השיטה או לעיכוב תחילתו של החוק החדש. נראה לי שאין רוב כזה. התאגדו היום או באו היום כמה חברי כנסת נכבדים, שהם שותפים לאותה דעה, היינו לעכב את תחילתו של החוק הזה, את כניסתו לתוקף, משום התנגדותם לשיטה החדשה. אדרבה, אדרבה, הבה ונברר אם יש להם רוב או אין להם רוב. מבחינה זו אני, שר המשפטים, סבור, שמוטב לקיים היום את הדיון ולקיים היום את ההצבעה.

הרושם שלי הוא, שהבקשה לדחייה באה, ראשית, משום שכל מגישי הצעות החוק הפרטיות האלה יודעים שאין להם רוב ומבקשים, לכן, לדחות את הדיון מהיום למועד אחר, ולא נראה לי שיש לאפשר להם לבחור את היום שאולי באופן מקרי יהיה להם רוב. לכן, צריך להציב יום ברור. אם הם מבקשים לדחות – יקבע כבוד היושב-ראש אם לא חודשיים – חודש, לא פחות מחודש ולא יותר מחודש ליום הבחינה אם יש רוב או אין רוב.

שנית, לי נראה שבקשת הבחינה באה גם משום שכמה מהמציעים אינם בטוחים בעמדתם וגם אינם גאים בה. שיהיו הזמן ודחיית ההצבעה יאפשרו להם, אולי, לחזור בהם, בין במודע או עקב הנסיבות ועקב מירוצן הזמן, מהצורך לעלות כאן על הדוכן ולנמק את עמדתם מול הציבור הישראלי כולו, שהם באים לדחות, בעצם להכשיל חוק שעבר בכנסת אחרי דיונים במשך חודשים, הייתי אומר כשנתיים, כלקח מהחוליים שהתגלו בשיטה הנוכחית בדמוקרטיה הישראלית.

לכן, כבודו, אני הייתי אומר כך, מבחינת עמדותי: הנכון הוא לקיים את הדיון וההצבעה היום. אם באה בקשה לפני אדוני – בבקשות כאלה באים בדרך שגרה לפני אדוני – אני לא רוצה שיינקט כל חומר, הייתי אומר התקנון, אלא ישקול אדוני את הבקשה. אם אדוני רואה להיענות לבקשה – ימנע גם את הרושם שהמגישים דוחים כדי לבור להם את היום שבאופן מקרי ייראה להם שיש להם רוב.

לכן מוטב שמהיום ייקבע, למשל, שהדיון נדחה בחודש, ובעוד חודש יהיה הדיון ותתקיים ההצבעה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מוכן לשמוע את אחד מהארבעה, בקיצור נמרץ. חבר הכנסת יגאל ביבי, ואחר כך – חברת הכנסת נעמי חזן.

אני אומר לכם שוב, אתם צריכים נימוקים מאוד כבדים כדי לשכנע אותי, באווירה של ערב בחירות, לעשות קפנדריות פרלמנטריות. אתם צריכים נימוקים כבדים מאוד.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, אני מקבל את הצעת שר המשפטים.

היו"ר ש' וייס:

אני עדיין לא קיבלתי אותה. תתאמצו לשכנע אותי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

לכן, אני פונה ליושב-ראש ורוצה לומר למה אנחנו רוצים לדחות.

דבר ראשון, בית-המשפט העליון דן בסוגיה הזאת, האם החוק התקבל כיאות, וכדאי שנשמע את דעת בית-המשפט העליון, זה יכול להיות בשבוע הבא או בעוד שבועיים. לא כדאי שהכנסת תדון בזה כשבית-המשפט העליון נדרש לחוק עצמו.

דבר שני, אדוני שר המשפטים, היות שאנחנו מאוד גאים ומאוד בטוחים בדעתנו, שהחוק החדש הוא לא לטובת המשטר הדמוקרטי, לטובת המדינה ומשטרה ותיקון השחיתויות, אנחנו נלחמים מאוד לתקן את הנושא.

לכן אנחנו נותנים שהות לעוד חברי כנסת, לעוד מפלגה שלא נתנה חופש הצבעה. אדרבה, תנסה אותנו, תנסה את הבית הזה, תנו חופש הצבעה לחברים שלכם ונראה אם יש רוב בבית הזה או אין. ברור שכשיש משמעת סיעתית של המפלגה הגדולה ביותר, קשה לגייס רוב.

לכן, אדוני השר, בוא נלך על החוק הזה – – –

היו"ר ש' וייס:

בכל הכבוד, השר הוא חבר טוב שלי, אבל אני צריך להכריע בעניין הזה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שזה לגיטימי שנותנים שהות למפלגות נוספות לשקול את העניין חודש ימים.

אני מבקש שהיושב-ראש ייענה לשר ולמציעים, ובתוך חודש ימים, בעוד חודש ימים אנחנו נעלה את החוק הזה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ביבי, אם אני צריך להיעתר לבקשת השר – הוא מעדיף הצבעה היום. אם זאת כוונתך, אני נוטה להיעתר לו.

יגאל ביבי (מפד"ל):

לא, לא. יש לנו זכות לדחות והשר מוכן. בוא באווירה טובה, אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

שמעתי. חברת הכנסת נעמי חזן, כבודה – בבקשה. חבר הכנסת גפני, אני מאפשר גם לך. אחרי זה נסיים. זה דיון חשוב, ולכן אני מאפשר אותו.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר המשפטים, אין נושא יותר מרכזי לגבי הדמוקרטיה הישראלית מאשר מבנה המשטר. אתה יודע זאת גם כאיש מקצוע, אדוני היושב-ראש, שעוסק רבות בנושא הזה.

היו"ר ש' וייס:

אפילו כתבתי על כך בעיתון "הארץ" הבוקר.

נעמי חזן (מרצ):

לדעתי, מזמן היה צורך להעלות את הנושא הזה לדיון מלא, שלא בלהט של שנת בחירות.

אני חוששת במידה רבה, ששיקולים פוליטיים, קוניונקטורליים, ולא שיקולים עקרוניים, רציונליים, ינחו את הדיון, כמו שהם הנחו את הדיון גם בעבר.

אדוני היושב-ראש, אני דווקא הייתי מוכנה להעלות את הנושא הזה לדיון מלא גם היום. אבל חברי שכנעו אותי, שמשום שהנושא כל כך חשוב, כל כך עקרוני, כל כך יסודי, צריך לתת לחברי הכנסת שהות קצרה נוספת, רק שהות קצרה נוספת, לבחון את עצמם ואת עמדתם בנושא כה מרכזי לעתיד הדמוקרטיה במדינת ישראל. אני נעתרתי להפצרות של חברי, ואני מבקשת ממך לקבוע מיידי מועד, שבתוך חודש יתקיים דיון ממצה וחשוב מאין כמוהו לציבור הישראלי. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך, חברת הכנסת נעמי חזן. חבר הכנסת גפני, בבקשה.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני רוצה לומר, שאנחנו מבקשים ממך, אדוני היושב-ראש, לקבוע מועד אחר לדיון ולהצבעה בעניין הזה.

חברי ואני גאים בהצעת החוק שאנחנו מגישים. אנחנו חושבים חד-משמעית, ששינוי השיטה הקיימת והחלפתה בשיטה חדשה – זה רע, זה מנוגד למשטר הדמוקרטי שעליו אנחנו בנויים היום.

אדוני היושב-ראש, בעקבות פניות שהיו, אתה נעתרת בשבוע שעבר לבקשתי, אחרי שהצעת החוק שלי כבר היתה על סדר-היום, נעתרת לבקשתי להעביר אותה לשבוע זה. היתה בקשה להעלות את כל ההצעות יחד, ומובן שכך צריך להיות, וכן מכיוון שמדובר בנושא כבד משקל.

פנו אלי חברים בכירים במפלגת העבודה, רבים וחשובים – מובן שלא אומר את שמותיהם – ואמש והבוקר ביקשו ממני: אל תגרום לנו לכך שההצעה תועלה היום להצבעה, ובעקבות הצבעה מקרית – יש החלטה של המפלגה להצביע נגד – החוק ייפול ולא יהיה אפשר להעלות אותו שוב.

לכן אני מבקש, אדוני היושב-ראש, ואומר: יש לאפשר למפלגה הגדולה, שהיא מפלגת השלטון, מפלגת העבודה, דיון נוסף. הם אמרו לי שזה גם יעלה בלשכה.

היו"ר ש' וייס:

אולי מישו מהחברים הבכירים יבוא וייתן חיזוק. אני מבקש לא להזכיר שמות אלמוניים. אני לא אפעיל שירותים חשאיים לבדוק.

יגאל ביבי (מפד"ל):

זה היה בטלויזיה לעיני כל עם ישראל. זה היה בטלויזיה.

היו"ר ש' וייס:

אני לא רואה. אני רק שמעתי כאן. לנגד עיני רק מה שקורה כאן.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אני אומר חד-משמעית, לפי דעתנו, רוב חברי הכנסת מתנגדים לעניין הזה. האנשים לא רוצים להצביע בניגוד לעמדת מפלגתם, וזה דבר מכובד ומקובל. ולכן אנחנו מבקשים, היות שמדובר בנושא כבד משקל, שייקבע דיון, על מנת לאפשר לכל המפלגות לבחון את העניין. אנחנו, בעזרת השם, נעלה את זה בכל מקרה בכל זמן שתקבע, אדוני היושב-ראש.

אני מקווה, שיינתן חופש הצבעה בכל המפלגות, וכל חבר כנסת יצביע על-פי מצפונו. אני מבטיח לך, אדוני היושב-ראש, שאם כך יהיה, הכנסת, ברוב גדול מאוד, תקבל את הצעת החוק שלנו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת גפני.

אדוני שר המשפטים, אני מבקש גם את דריכותך, כי אני רוצה להרהר דקה אחת בקול רם.

תראו, מה הבעיה שלי כאן כיושב-ראש, בלי קשר לשאלה אם אני אישית מאושר מהשיטה החדשה או לא. אני למשל, אישית, הצבעתי בזמני עבור הרפורמה, אף כי חשבתי שמוטב היה לעבור ישר לשיטה נשיאותית ולא לשיטת ביניים.

יש לי לבטים לא מעטים. עם זאת, אני צריך כאן להתרחק מן העמדה האישית שלי ולשקול את השיקול הפרלמנטרי של סדר ומשטר חוקתי. כאשר כנסת מחליטה על שינוי שיטת ממשל – זה שינוי שיטת ממשל – ואומרת, אנחנו דוחים את הביצוע לכנסת שלאחר מכן – היא עושה מעשה הוגן. מדוע? הרפורמה הוצבה ממש סמוך לבחירות. הייתי אומר, היא נתנה לציבור, להנהגה האינטלקטואלית, לאנשי הפוליטיקה, לכל שכבות העם בעצם ארבע שנים להרהר. לבוא ולהציע רפורמה – כי זה דחייה לצורכי ביטול הרפורמה – ערב בחירות, זה לא הוגן.

אני אומר: החלטה לרפורמה ערב בחירות, זה לא הוגן. וההגינות היתה בכך שדחיתם את זה לארבע שנים. אני לא רוצה לתת יד למעשה לא חוקי.

עכשיו, אני יודע שהמאבק שלכם הוא אמיתי, הוא בא מחדרי הלב וחדרי המוח. אבל כשכל זה מתרחש בחודש ינואר, ואתם עוד רוצים שזה יידחה בערך לפברואר או למרס, כאשר האוויר דחוס באווירה של הקדמת בחירות – אני לא יכול בקלות דעת לתת יד לכך.

מה שעולה בדעתי הוא, ואם לעניין זה תהיה גם הסכמה של שר המשפטים, בהנחה שהוא מייצג את הממשלה – זו הנחה נכונה, אדוני שר המשפטים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

בוודאי.

היו"ר ש' וייס:

אני מוכן לדחות את זה בשבוע.

יגאל ביבי (מפד"ל):

בשבוע הבא יש – – –

היו"ר ש' וייס:

לא מוכן.

יגאל ביבי (מפד"ל):

– – –

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני בכלל לא מוכן לדחות את זה. רציתי לתת שבוע, ונימקתי מדוע אינני מוכן לתת – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

רבותי, שאלתם אותי, קודם, בפתקים, אם אני מוכן לדחות, ובתנאי זה אתם לא תקיימו את הדיון היום. אמרתי לכם, דרך סגנית המזכיר, שלא, והשמעתי פה את הנימוקים. לא אתן את ידי לתמרונים גם בעניין כל כך כבד. אחר כך, חיפשנו פשרה. אשר על כן, אתם רוצים לקיים את הדיון – זו זכותכם. אני לא מתחייב, בשום אופן, להעלות את הנושא הזה לפני 60 יום, אלא אם כן יהיו נימוקים בלתי שגרתיים לחלוטין, כגון אם אני אדע בוודאות מוחלטת, ולא ניחוש, שיש רוב מוצק, מוצהר וחתום ממש, ולא חמקמק, לבחון את הרפורמה. אני שם את הקלפים על השולחן. אתם רוצים עשר דקות למחשבה – אדחה את החלטתי בעשר דקות. בבקשה. אם כן, אני כבר הודעתי, אבל אני מוכן להמתין עוד עשר דקות.

בבקשה, גברתי חברת הכנסת חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש – — —

היו"ר ש' וייס:

אני לא מתחייב, וגם אמרתי מתי אני אשנה את עמדותי, באילו נסיבות.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להפציר בך, ואני מבינה את עמדתך, אם תסכים, שזה יהיה לשבועיים ולא לשבוע, ואנו נתחייב שבתוך שבועיים ננהל את הדיון בצורה ממצה. אני פונה אליך, משום שהדבר נתון לשיקול דעתך – דחייה של שבועיים. אם לא, אנו נקיים את הדיון היום. אבל אני מבקשת ממך, בשם כל המציעים, לתת באמת שבועיים, ונסיר את הספק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

מה שבועיים? או עוד יום או עוד חודשיים.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, החלטתי המקורית היתה בכלל לא לתת. חיפשתי נימוקים כבדים – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

זכותנו לדחות.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, זכותכם לדחות, בלי להתנות שום תנאי אתי – ברור? זכותכם לדחות, כמובן, חבר הכנסת ביבי. חבר הכנסת ביבי, אני מדבר אליך. אתם ביקשתי להתנות את הדחייה בהתחייבות שלי להביא זאת לפני עוד 60 יום. אינני מתחייב כלל, והסברתי מדוע, בגלוי, והסברתי באילו תנאים אשקול מחדש את אי-התחייבותי. עכשיו, חבר הכנסת עובדיה עלי ינהל את הישיבה, וזו החלטתי כיושב-ראש כנסת ולא כיושב-ראש ישיבה. אני מבקש מחברי סגן יושב-ראש הכנסת לבוא, ואתם תחליטו וזהו. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כדי שיהיה רצף בהחלטות – כאשר יוחלט, אדוני יושב בראש הישיבה.

היו"ר ש' וייס:

לא. אני סומך באופן – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

— — —

יגאל ביבי (מפד"ל):

60 יום – זה כבר פגרה.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, סליחה. אדוני שר המשפטים, סליחה, מפאת כבודו של חברי, עובדיה עלי – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לא הבנתי מה בעצם אדוני קבע.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, סליחה. חברי, סגן יושב-ראש הכנסת, עובדיה עלי – אני לא זוכר אי-פעם שהוא הפר את כללי המשחק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חס וחלילה. האם יש ליושב-ראש שיקול דעת?

היו"ר ש' וייס:

לא. זה יושב-ראש כנסת, ולא מי שמנהל את הישיבה. שיקול הדעת הוא בידי יושב-ראש הכנסת, ואני החלטתי, ואין לי כלל ספק – –

אריה גמליאל (ש"ס):

– – – אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, יש לכם בעיות תקנוניות – תבואו ללשכתי. החלטתי היא מוסרית ציבורית. אין לי בכלל ספק לגבי חברי, סגן היושב-ראש עובדיה עלי. זה כל כך ברור. בקיצור, חברי, סגן יושב-ראש הכנסת ינהל את הישיבה עכשיו. בבקשה.

אריה גמליאל (ש"ס):

60 יום – – –

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני הייתי ברור יותר מאשר ברור. תודה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

60 יום אתה לא יכול. זו כבר פגרה.

היו"ר ש' וייס:

אינני מקיים כרגע שום מיקח וממכר בנושא חוקתי.

יוסף עזרן (ש"ס):

— — — זה מה

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יגאל ביבי, רצית לומר משהו?

יגאל ביבי (מפד"ל):

ניסיתי לשנות את החלטת היושב-ראש, אבל מה אפשר לעשות?

היו"ר ע' עלי:

— — — האמת היא, שבהתאם

רחבעם זאבי (מולדת):

הפסקה להתייעצות סיעתית.

היו"ר ע' עלי:

חברים, סליחה רגע. אני נכנסתי כאן תוך כדי הדיון, ואני עדיין לא מצוי בפרטים כאן. אדוני שר המשפטים, מה קרה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מבקש לשמור על סדר-היום, ולא יותר מזה.

היו"ר ע' עלי:

האם יש איזו הערה למישהו? אינני מבין.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אולי אפשר להעלות לדיון מייד, ואת ההצבעה לדחות בשבועיים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אדוני השר, אפשר להעלות זאת להצבעה.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אני רוצה לסיים את העניין. אני מבין, שיושב-ראש הכנסת סיים את הוויכוח בעניין זה. הנושא מוצה. אם יש לכם משהו נוסף, בואו ונראה כדי שנמשיך הלאה בסדר-היום. אני לא מתכוון לשנות החלטות כאן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אפשר לומר משפט?

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, אדוני, המיקרופון שלך.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הוזעקתי לכאן מאמצע הישיבה, משום שאמרו לי שהצעת חוק שאני צריך להעלות כבר מצויה על כונן השיגור. מתנהל כאן משא-ומתן, לדעתי מביש ומיותר. לדעתי, יושב-ראש הכנסת קבע עניין עקרוני חשוב מאוד. אם המציעים בטוחים שיש רוב מוצק לשנות חוק שהכנסת קיבלה רק לפני כמה שנים, יבואו עם אותו רוב ויציעו את הנושא הזה. אם הם מתכוונים לתעתע בכנסת ובציבור ולהשתמש בכל מיני ספקולציות לקראת הבחירות, אני פונה לידידי המציעים: אנא, הניחו לנו; או שתעלו את הנושא היום, והכנסת תבחן את העניין, או שתיגשו ליושב-ראש הכנסת ותתייעצו אתו בעניינים אחרים, ותנו לנהל את שאר הנושאים. יש הצעות חוק חשובות לא פחות.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

לא הגיעו להצעת החוק שלך.

יגאל ביבי (מפד"ל):

— — —

היו"ר ע' עלי:

רבותי. חברי הכנסת. חבר הכנסת ביבי, זה מפריע לי. אני מבין שאתם החלטתם שלא להעלות את הנושא היום. חברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

— — — אם החלטת היושב-ראש היא כפי שהיא — — —

היו"ר ע' עלי:

תיגשי למיקרופון. אני רוצה לשמוע, כדי לדעת איפה להמשיך ומה סדר-היום שלנו.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אם החלטת יושב-ראש הכנסת היא כפי שהיא, אני אעלה את הצעת החוק שלי. אני גם מעוניינת בפיזור הערפל. אני רוצה שכל חבר כנסת ייתן את הדין על עמדתו בנושא המרכזי של הדמוקרטיה הישראלית. אם יושב-ראש הכנסת מוכן להיעתר לבקשה של דחייה של שבועיים, גם כדי להתיישב עם לוח הזמנים של שר המשפטים, אז אני – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אין לי לוח זמנים.

נעמי חזן (מרצ):

בסדר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לא מוכן לתמרונים.

נעמי חזן (מרצ):

אני לא עושה תמרונים, אדוני.

שר המשפטים ד' ליבאי:

היושב-ראש אמר את שלו.

נעמי חזן (מרצ):

אני לא עושה תמרונים. אני חושבת שכל המהלך הזה הוא תמרון פוליטי, ואסביר בדברי מדוע.

היו"ר ע' עלי:

אני רוצה להבין. את רוצה להעלות את העניין או לא?

נעמי חזן (מרצ):

אם אין שינוי בעמדתו של היושב-הראש – – –

היו"ר ע' עלי:

קודם כול, יושב-ראש הכנסת אמר כאן, והסתמך על הנאמר בתקנון בכוכבית הראשונה בעמוד 68א. אני מבין שהוא הסתמך על החלטת ועדת הכנסת מיום ג' שבט, 13 בינואר 1986, שלפיה "הצעת חוק פרטית שיוזמיה מבקשים לדחות את העלאתה לאחר שכבר נכללה בסדר-היום – רשאי יושב-ראש הכנסת, אלא אם ראה שיש הצדקה לבקשת הדחייה, לדחות את הדיון בהצעת החוק לתקופה של 60 יום". הדבר הזה נועד למנוע מניפולציות ומצב שמסתמכים על איזה רוב מקרי שיש בכנסת ביום כזה או אחר. כך שהחלטתו של יושב-ראש הכנסת מעוגנת בתקנון, מעוגנת בהחלטות ועדת הכנסת. לדעתי, אין לכם מה להלין עליו.

רבותי, זה מאוד מפריע לי. זה גם לא מנומס.

יש לכם נימוקים כלשהם כבדי משקל? נא לגשת ליושב-הראש הכנסת. זו סמכותו. שכנעו אותו. אני מוכן לעבור לנושא הבא ולהשאיר את העניין הזה רבע שעה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא. אני מבקש.

היו"ר ע' עלי:

מה אתה מבקש?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מבקש, שיישמר סדר-היום. אין לי התנגדות שאנחנו נעבור להצעת חוק אחת ונחזור, אבל לא יותר מזה. – – – בחללו של כל היום – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה. אני כאן, רבותי – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני לא רואה מה יש כאן להתייעץ. הם העלו הצעת חוק. הם נושאים באחריות. הם ביקשו שזה יהיה בסדר-היום. שיבואו וידונו היום. הוא אמר שיש אפשרות, לפי תקנון, לדחות בגבולות התקנון.

היו"ר ע' עלי:

שר המשפטים היקר והנכבד, שאני מעריך מאוד, דעתי כדעתך, אבל חברת הכנסת נעמי חזן – שכידוע היא מהמפלגה שלי – ביקשה שהות לשקול ולחשוב האם להעלות את העניין. אני מבין שההחלטה לפני כן היתה לדחות את הדיון. היא שוקלת כרגע אם להעלות את העניין. אני יכול לומר לה, ייקוב הדין את ההר, תעלי את ההצעה כעת, ויהיה מה שיהיה. אני חושב שסדרי הדיון לא ייפגעו מאוד אם נעבור נושא אחד בלבד ונאפשר העלאת הנושא של חבר הכנסת עזרן – עונש מינימום בעבירות מין. יש לכם פרק הזמן הזה לשיקול דעת ולשיחה עם יושב-ראש הכנסת. נסו לשכנע אותו, על-פי הכוכביות בעמוד 68 לתקנון, שעמדתכם צודקת. אם יענה לבקשתכם – מה טוב. אם לא – נא להודיע לי, בתוך עשר דקות עד רבע שעה, מה החלטתכם. אני לא מתכוון לדחות זאת מעבר לכך. אחרי הנושא של חבר הכנסת עזרן, יעלה הנושא שלכם או נמשיך בסדר-היום, ואז אמחק את הנושא שלכם מסדר-היום.

הצעת חוק העונשין (תיקון – עונש מינימום בעבירות מין), התשנ"ה-1995

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יוסף עזרן בבקשה. הנמקה מהמקום.

רבותי חברי הכנסת, אני מבין שיש נושא מסעיר על סדר-היום, אבל זה לא מצדיק את כל השיחות והפגישות במליאה. חבר הכנסת זנדברג, ידידי, זה מפריע גם לחבר הכנסת עזרן. חבר הכנסת משה פלד, אתה רוצה שאקרא גם בשמך. חבר הכנסת בא-גד, נא לשבת, מה אתה, מחלק כאן דואר? אתה דוור?

יוסף עזרן (ש"ס):

ראש ממשלה חדש, זה לא פשוט.

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הבית, לפני שנתיים הגשתי את הצעת חוק העונשין (תיקון – עונש מינימום בעבירות מין), הצעת חוק ב'תשב. לצערי הרב – – – סליחה, חברי הכנסת, זה מפריע לי.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת משה פלד, זה מפריע לחבר הכנסת עזרן.

יוסף עזרן (ש"ס):

זוהי הנמקה, ואתה מפריע לי.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רפאל איתן, אני כל כך מעריך אותך, שפשוט לא נעים לי להעיר לך; אתה תמיד מנומס ותרבותי. זה מפריע לו.

יוסף עזרן (ש"ס):

הוא גם ידיד שלי. מדוע אתה מפריע לי, חבר הכנסת משה פלד?

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, לפני שנתיים הגשתי את הצעת החוק שלי – עונש מינימום בעבירות מין. לצערי הרב, היא נדחתה אז. אני שמח היום, אבל יש לי עוגמת נפש וצער גדול בלב, על שרק עכשיו שינתה הממשלה את דעתה, וגם בקרב חברי הבית יש מוכנות גדולה להבין את המשמעות, את הצורך הדחוף ואת צו השעה בחוק הזה. למה יש לי עוגמת נפש? כי הרבה-הרבה צער וכאב יכולנו למנוע.

אדוני היושב-ראש, אני לא מציע את הצעת החוק רק משום שאני רוצה להביא הצעת חוק, אלא משום שאני בבחינת ראש העיר הקרובה לחלל. כידוע, בעגלה ערופה, כאשר מוצאים חלל נופל על האדמה ולא נודע מי היכהו, נאמר בתורה: ויצאו זקני העיר הזאת, הכוונה השופטים המוסמכים ואנשי הרוח של אותה עיר, וצריכים להביא עגלה ערופה ולומר: ידינו לא שפכו את הדם הזה.

אני, כרב עיר, יודע כמה דמעות נשפכו על שולחני בגלל האסונות האלה של עבירות מין, שפשו לצערי בחברה הישראלית בצורה מחפירה ובלתי אחראית מצדנו כמחוקקים. הצעה זו באה כדי להגן על המסכנים והאומללים האלה, בבחינת: וגם אני ראיתי את דמעת העשוקים.

על כן, כבוד השר, אני מאוד מוקיר ומערך את ההבנה לנושא, ותמיד היית רגיש אליו, ובמיוחד כאשר היום זהו צורך וצו השעה, בבחינת ההכרח לא ישובח ולא יגונה. גם אני לא מתעלם לגמרי מכך שאסור ליטול את שיקול הדעת מבית-המשפט, אבל כאן כשל כוח הסבל, ואי-אפשר לדחות ולדחות את הנושא. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת עזרן. שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, חברי הכנסת שמענו את עמדותי מאז תחילת כהונתה של הממשלה הזאת, שאני בעד מרחב של שיקול דעת לשופטים, כאשר הם באים לגזור עונשו של נאשם היושב לפניהם, ובלבד שיפעילו את שיקול דעתם במסגרת מרחב שיקול הדעת שמקנה להם המחוקק, כאשר הוא קובע את העונש המרבי על אותה עבירה.

התנגדתי בעבר, וגם היום אני מתנגד כשיטה, לקביעת עונשי מינימום, באשר הם מגבילים את שיקול הדעת של השופט, בלי יכולת לראות במי בדיוק הוא דן, מהן נסיבות העבירה, מהן הנסיבות האישיות של העבריין וכדומה.

שני דברים התרחשו, נכבדי היושב-ראש, שבגללם אין אני מתנגד להעברת הצעת חוק זו לוועדת החוקה, חוק ומשפט. ראשית, אנחנו ערים לרצף של כמה גזרי-דין שהקלו עם נאשמים בעבירות אינוס, לרבות אונס קבוצתי. הרושם הקשה מההתייחסות אל פשעים אלה, הוא שמקשה עלי להתנגד ליוזמת חברי הכנסת. נדמה לי שיש כאן עירנות רבה של כמה חברי הכנסת, שמבקשים להשפיע על עיצוב מדיניות הענישה בעבירות אלה, נוכח גזרי-דין מקלים.

אדוני היושב-ראש, ההצעה המונחת בפנינו, הוגשה בשם ותומכים בה חברי הכנסת יוסף עזרן, חיים אורון, טלב אלסאנע, יוסף בא-גד, אברהם בורג, יגאל ביבי, נעמי בלומנטל, תמר גוז'נסקי, אלי גולדשמידט, חיים דיין, יעל דיין, עבד-אלוהב דראושה, אריאל ויינשטיין, יוסף ונונו, אברהם ורדיגר, נעמי חזן, בנימין טמקין, אברהם יחזקאל, לימור לבנת, עוזי לנדאו, ענת מאור, האשם מחאמיד, אסתר סלמוביץ, משה פלד, רפאל פנחסי, יעקב שמאי ונכבדי היושב-ראש. זוהי הצעת חוק המיתוספת לשורה של הצעות חוק שחלקן כבר עברו, ואני מניח שחלקן עוד יבואו לכאן.

לכן, תגובת חברי הכנסת בהגשת הצעות אלה היא חד-משמעית. כאשר אני עומד כאן שלוש שנים ויותר והודף הצעה אחר הצעה מתוך הנחה שהשופטים ישקלו היטב, שהם יונחו על-ידי גזרי-דין של בית-המשפט העליון, שהפרקליטות ערה והיא מערערת, ואני רואה שהדברים נשארים בעינם, כאילו הדברים נאמרים בעלמא ואינם משפיעים – הגעתי למסקנה שאינני יכול, גם אני כשר המשפטים, אלא להגיב בפני השופטים, בפני מערכת השיפוט, ולומר את דברי: שקלו היטב את גזרי-הדין, בשים לב לעונשים המרביים, תוך התחשבות בנסיבות המקילות, אבל סך כל האיוון צריך לסמן גם מגמה של הרתעה ומגמה של איך אנו כולנו כחברה מתייחסים לפשעים אלה.

לכן, נכבדי היושב-ראש, נראה היה לי שצריך לאפשר לחברי הכנסת לקדם את עמדתכם זו, משלב המליאה לשלב הוועדה.

אבל, אני רוצה להעיר עוד דבר אחד, נכבדי חבר הכנסת, שלא כולם ערים לו, לא בכנסת ולא בציבור. הכנסת עצמה, זה לא כבר, תיקנה את חוק העונשין כאשר היא חוקקה מחדש את החלק הכללי שלו, ושם היא קבעה נורמה חדישה, שלפיה אין יותר עונש מינימום בבחינת זה ראה השופט וקדש, משום שהכנסת קבעה שגם כאשר הכנסת אומרת שיש לקבוע עונש מינימלי על עבירה מסוימת, רשאי, על-פי החלק הכללי של חוק העונשין, כל שופט לסטות מרמת העונש המינימלי שסומנה, להקל יותר עם הנאשם המסוים, ובלבד שינמק כהלכה מדוע הוא מוכן במקרה המסוים הזה להקל יותר בעונשו של עבריין מסוים.

לכן, אין עוד מסגרות נוקשות לעונש המינימלי על-פי קביעת הכנסת, ולא נשלל לחלוטין שיקול הדעת של השופטים. בהתחשב גם בתיקון הנורמה הזאת, ראיתי להציע גם בוועדת השרים וגם כאן בכנסת לאפשר העברת הצעות החוק הללו לוועדה. יתקיים שם דיון רציני ביותר בנושא. אני כשלעצמי, בהסכמה להעברת ההצעה, אינני מסכים לפרטיות באשר לעונש המרבי שמוצע פה, שהוא עונש של מחצית העונש המרבי כעונש מינימום או בדומה לזה. אני חושב, שהעניין צריך להישקל בכובד ראש בוועדה, מה ראוי שיהיה העונש המינימלי ולא יזוז עבירה או עבירות לסייג את קביעת העונש המינימלי, שלא תהיה בכך גם כן הפרזה אל מעבר למה שנראה נדרש.

אני מודה לך על שאפשרת לי להבהיר את עמדתי. אני מודה לחברי הכנסת. לכן, אנחנו לא נתנגד להעברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

אדוני שר המשפטים, לא הפסקתי אותך אף שלהנמקה מהמקום יש לשר בסך הכול שתי דקות, מפני שאמרת כאן דברים מאוד מאוד חשובים בנושא שלא התאפשר לך בזמנך להגיב עליו. אני מצטער ששמי לא נכלל בין המציעים כאן. נראה שלא הגיעו אלי המציעים, היוזמים של הצעת החוק. נדמה לי שהצעת החוק הזאת אכן במקומה, והדברים שאמרת כאן הם דברים מאוד מאוד חשובים. אני אישית, אם מותר לי כיושב-ראש הישיבה להצטרף לברכות, לדברים שלך, לחזק את הדברים שלך. אני חושב שאתה מילאת את חובתך. אני מקווה שהכנסת תיתן היום את דברה.

חבר הכנסת מנע ביקש להסיר.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מנצל את ההזדמנות לומר לך, אדוני שר המשפטים, אני כיושב-ראש ועדת המשנה לחקיקה של ועדת הסמים, באנו אליך לפני כשנה וביקשנו ממך, התחנו להטיל עונשי מינימום על סחר בסמים, כי אני חושב שצריכת הסמים גדלה במדינת ישראל, הסחר בסמים גדל במדינת ישראל, בני הנוער בבתי-הספר צורכים יותר ויותר סמים, יותר ויותר סחר בסמים

נעשה בבתי-הספר. באת ואמרת לנו, שאתה באופן עקרוני מתנגד לעונשי מינימום, משום שעונשי מינימום מופיעים רק בפקודת התעבורה, רק בחוקים שקשורים לתעבורה.

והנה, פרצת את הדרך ועכשיו יש הצעה לעונש מינימום בעבירות מין. אני תומך בזה, אני בעד זה, אני בכלל בעד עונשי מינימום בכמה תחומים. אולי זאת פריצת דרך. אדוני שר המשפטים יפתח את הפתח ויואיל להסכים להנהגת עונשי מינימום גם בעבירות חמורות של סמים. אני לא בעד עונש מינימום על כל עבירת סמים, אבל מי שמוכר סם לבני נוער, אי-אפשר להטיל עליו עונש מינימום? סוחר סמים בסדר גודל של קילוגרמים, הירואין וקוקאין, אי-אפשר להטיל עליו עונש מינימום? רק לשני הדברים האלה. לא כל עבירות הסמים הן עבירות שצריך להטיל עליהן עונש מינימום, אבל מי שסוחר, מי שמוכר סמים לילדים בבתי-הספר, או שסוחר במסחר אדיר בסמים קשים, אפשר להטיל עליו עונש מינימום.

לכן, אדוני שר המשפטים, מאחר שפתחת דלת, פתחת צוהר בנושא עונשי המינימום מעבר לפקודת התעבורה והסכמת להנהיג עונשי מינימום בעבירות מין, אני מבקש שתפתח את הצוהר עוד יותר ותנהיג עונשי מינימום גם בעבירות של סחר בסמים ושל מכירת סמים לבני נוער. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

לא הבנתי למה אתה רוצה להסיר את ההצעה הזאת. היא עולה בקנה אחד עם דעתך. למה אתה מבקש להסיר?

דוד מנע (הליכוד):

אני מבקש לפתוח פתח ושיסכים גם לזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, רציתי להגיב על הדברים באמירה כוללת אחת. בתי-המשפט שלנו, למיטב ידיעתי ולפי המעקב שלי, מחמירים מאוד מאוד מאוד עם סוחר סמים. אין נימה של הקלה. הייתי אומר, שיש חוסר נכונות להתחשב בנסיבות האישיות של הנאשם והמקילות עמו בגלל חומרת העבירה והנזק הנורא שהסמים, בייחוד הסמים הקשים, גורמים, ובייחוד מי שסוחר בסמים.

לכן אני מציע לייחד כל עניין לעניינו, לדון היום בהצעת החוק של חבר הכנסת עזרן וחבריו, ולא להקיש מכאן בהכרח על נושאים אחרים ועל עבירות אחרות.

היו"ר ע' עלי:

אדוני שר המשפטים, אני אמרתי את זה בהומור לחבר הכנסת מנע, ואתה התייחסת לזה ברצינות. עזוב את זה. אנחנו דנים כעת בנושא עבירות מין, ואני מקווה שדבריו החשובים של חבר הכנסת מנע נפלו על אוזניים כרויות.

רבותי חברי הכנסת, לפני שאנחנו עוברים להצבעה, אני מבקש להביא לתשומת לבכם, שיושב-ראש הכנסת ביקש ממני להמתין עוד כמה דקות. הוא ביקש סבלנות מהשר בעניין זה, למרות החלטת הקודמת, אבל משום כבודו של היושב-ראש ניענה לפנייה שלו. אחרי הנושא הזה יעלה הנושא של חבר הכנסת מגן. זו הפעם האחרונה שאני נותן דחייה בעניין הבחירה הישירה. אני מבטיח לכם שזו הפעם האחרונה, וכדאי שהדברים האלה גם יישמעו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

בלי נדר. אי-אפשר לדעת.

היו"ר ע' עלי:

בלי נדר. אתה צודק, חבר הכנסת רביץ.

לאחר מכן נחליט אם דנים בנושא הבחירה הישירה או שמא מוחקים את הנושא מסדר-היום וממשיכים בסדר-יומנו העמוס.

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק העונשין (תיקון – עונש מינימום בעבירות מין), התשנ"ה–1995, של קבוצת חברי הכנסת, כפי שנימק אותה חבר הכנסת עזרן, והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 1

נמנעים – אין ההצעה להעביר את הצעת חוק העונשין (תיקון – עונש מינימום בעבירות מין),

התשנ"ה–1995, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

שבעה בעד, אחד נגד. הצעת החוק אושרה, והיא מועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט להמשך הדיון להכנה לקריאה ראשונה.

אני מברך את חבר הכנסת עזרן ואת קבוצת חברי הכנסת ומאחל להם הצלחה.

**הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – עיון במסמכי
הממשלה), התשנ"ד-1994
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)**

היו"ר ע' עלי:

כעת הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, מס' א'תשלד. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, יושב-ראש הכנסת ביקש שאני אבוא ללשכתו. איני יכול לבוא לשם אם עלי להשיב על הצעה זו.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מגן, אתה מסכים לדבר כשהשר לא יהיה?

דוד מגן (הליכוד):

לא, אדוני היושב-ראש, כי הנושא הזה מאוד חשוב. אני יודע שיש לי סיכוי, כך אני מעריך, גם לשכנע אותו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

פעם ניסית – בגלגול הקודם.

דוד מגן (הליכוד):

אם מותר לי, אדוני היושב-ראש, גם לומר: הבחירות הישירות תהיינה, ועד לבחירות הישירות יעסיקו אותנו בכל מיני ספקולציות, וחבל על הזמן. חלילה לי לפגוע בכבודו של יושב-ראש הכנסת. לדעתי, שום דבר לא יעלה שם, אבל החוק שאני רוצה להציע, ושר המשפטים יודע, בפעם השנייה אני מציע, לאחר שנכשלת לפני שנתיים וחצי, מאוד מאוד חשוב בעיניי הזה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דוד מגן, אני מבין אותך. מובן שזכותך לעמוד בדרישתך, ולפני תהיה הברירה להכריז עכשיו על הפסקה, להפסיק את ישיבת הכנסת, שכך אגב גם הציע יושב-ראש הכנסת. אבל אני רציתי לחסוך מחברי הכנסת את האי-נעימות ולא לבזבז את זמנם.

יושב-ראש הכנסת מבקש מאוד ששר המשפטים יבוא לישיבה, מפני שההחלטה המתקבלת שם היא החלטה מאוד חשובה. אני גם חושב שלא מספיק שצדק ייעשה, אלא חשוב גם שייראה כי נעשה. נוכחותו של שר המשפטים באותה ישיבה חשובה גם להרגשה של חברי הכנסת, ויותר מאוחר אולי גם להחלטה של יושב-ראש הכנסת, תהיה מה שתהיה. לכן יש לפנינו ברירה – – –

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם משמעות דבריי היא, שאתה תאפשר לי להעלות את הצעת החוק שלי בשעה אחרת במשך היום, בצורה מתואמת?

היו"ר ע' עלי:

אני מציע שתיתן לשר המשפטים חמש דקות, תתחיל לומר את דבריך במליאה, ואחר כך הוא יחזור לשמוע אותך.

דוד מגן (הליכוד):

אני מוכן לגמור את הדברים שלי בשתי דקות, כאשר שר המשפטים אינו כאן, ולהצביע.

אדוני היושב-ראש, לאור בקשתך בהצעתך ששר המשפטים יצא מהאולם, אני מוכן לרדת מהדוכן, ובשעה יותר מאוחרת תאפשר לי להעלות את הנושא, לאו דווקא לפי הסדר הכתוב.

היו"ר ע' עלי:

הבה נבדוק מי משיב על הצעת החוק שעומד להעלות כאן חבר הכנסת בניזרי. האם חבר הכנסת בניזרי נמצא כאן? האם חבר הכנסת גפני נמצא?

אריה גמליאל (ש"ס):

הם בבניין.

אברהם פורז (מרצ):

הם לא יודעים שתורו של הנושא שלהם כבר הגיע.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו נבקש את סליחתו של יושב-ראש הכנסת, ואנחנו נמשיך בסדר-היום, ובזה נגמר העניין. אם אתה עומד על כך, חבר הכנסת מגן, אנחנו נמשיך בסדר-היום.

דוד מגן (הליכוד):

אני מבקש שבתיק האישי שלי יירשם שהייתי מוכן לוותר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא ראוי שיתקיים דיון כזה והממשלה לא תהיה מיוצגת בו, מפני שאני נאלץ להיות כאן, ואני מוזמן להיות שם. אם תתקבל החלטה שלא נראית לנו, יגידו: היתה לכם הזדמנות לבוא, לא באתם. צריך לראות את הכנסת כמוסד אחד, ולא כשניים. עם כל הכבוד, אני מבקש לעשות הפסקה של כמה דקות, עד שיושב-ראש הכנסת יבקש שנחדש את הישיבה, ונהיה כולנו כנסת אחת.

היו"ר ע' עלי:

אני מציע דבר אחר. אני לא מנסה לנהל כאן משא-ומתן, זה גם לא עניין של משא-ומתן. אני מסכים שנמשיך בנושא אחר. נקרא לחבר הכנסת בניזרי, נקרא לסגן שר הביטחון, ולאחר מכן אתם תבואו והנושא הזה יועלה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הנושא הזה לא יהיה קצר.

היו"ר ע' עלי:

מי אמר שהוא צריך להיות קצר? יוקדש לו הזמן המגיע לו בהתאם לתקנון. חבר הכנסת מגן נחשב לפרלמנטר אולי הטוב ביותר כאן, הוא בוודאי נמנה עם הטובים כאן, והוא ידע לנמק את דבריו כמו שצריך ולהיאבק כאן על הצעת החוק – – –

דוד מגן (הליכוד):

אני ברצינות חושב שיש לי היום סיכוי לשכנע את שר המשפטים, כי הצטבר עוד חומר.

היו"ר ע' עלי:

ובכן, אנחנו מסכמים – – –

אברהם פורז (מרצ):

נדחה את זה בשבוע.

דוד מגן (הליכוד):

גם זה רעיון. אקבל את מה שיחליט היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

לא, לא צריך לדחות זאת לשבוע הבא. חבר הכנסת מגן, האם אתה רוצה לדחות זאת בשבוע? אז זה עניין אחר. אני לא מציע שנדחה זאת.

שר המשפטים ייגש לחדרו של יושב-ראש הכנסת, ואנחנו נעבור לנושא הבא. האם חבר הכנסת בניזרי נמצא בבניין?

אברהם פורז (מרצ):

הוא חייב להיות, הרי הוא מנמק שתי הצעות, את זו שלו ואת זו של חבר הכנסת גפני.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פורז, האם יש לך משהו לומר?

אברהם פורז (מרצ):

בעניין הזה?

היו"ר ע' עלי:

בעניין זה, או בעניינים אחרים. חבר הכנסת גמליאל אמר לי שהוא מבקש לומר משהו בעניין האתיופים, כך שניתן גם לו את הבמה. חבר הכנסת פורז, אתה יכול לדבר עכשיו, מוטב שנצל את הזמן העומד לרשותנו.

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לדבר על הנושא הקודם שנדון כאן, עניין עונשי המינימום בעבירות מין. אני חושב שההתקפות על בתי-המשפט בעניין הזה אינן מוצדקות. נוסף על זה צריך לזכור תמיד, שכאשר הציבור או הפרקליטות חושבים שבית-המשפט הקל יתר על המידה בעונשו של מי שהואשם בעבירה כזאת, הרי אפשר לערער על זה בפני ערכאה גבוהה יותר. ואכן, היו דברים מעולם, ובית-המשפט העליון התערב לעתים.

אני רוצה להזהיר מפני עונשי מינימום. עונשי מינימום הם דבר לא טוב, משום שהם כובלים את שיקול הדעת של השופטים, והם עלולים לגרום לדבר יותר חמור. כאשר השופט ירגיש שמדובר בעבירה שהיא גבולית, למשל, וכאשר הוא חייב לפסוק את עונש המינימום, הוא עלול לזכות גם את מי שאינו ראוי לזיכוי. והתוצאה במקרה כזה תהיה עוד יותר חמורה, כאשר יזוכו אנשים שלא היו צריכים להיות מזוכים.

לכן הייתי מציע לכנסת באופן כללי להימנע מהעניין הזה של עונשי מינימום. צריך להשאיר זאת לשיקול דעתם של בתי-המשפט. וכאמור, אם בית-המשפט בערכאה נמוכה טעה, וקורה שבית-המשפט טועה, ואינני אומר שבית-המשפט לא יכול לטעות, תמיד יש אפשרות לערער בפני ערכאה גבוהה יותר.

היו"ר ע' עלי:

מה דעתך על הוויכוח שבין נשיא בית-המשפט העליון לבין שר המשפטים?

אברהם פורז (מרצ):

אני חושב שבעניין הזה נשיא בית-המשפט העליון צודק. ואומר גם מדוע. אני חושב, ששר המשפטים, שאני מאוד מעריך אותו, הגזים בהתבטאות שלו כלפי בתי-המשפט. נכון שלפעמים השופטים טועים, ואפשר לטעות, אבל אינני חושב שבאופן כללי בתי-המשפט אינם נותנים את העונשים הראויים. וכאמור, אצלנו בבתי-המשפט אין ערכאה אחת בלבד. העונש שנפסק בערכאה נמוכה איננו סוף פסוק, וכאשר הפרקליטות חושבת שנעשה דבר שלא צריך לעשותו, ושהעונש שנפסק הוא קל מדי, היא יכולה לערער. מכאן ועד להתקפה כוללת על בתי-המשפט, הדרך ארוכה. ומכאן ועד לרצון הכנסת להתערב ולקבוע עונשי מינימום, זו תופעה לא רצויה לדעתי. לכן, מצאתי לנכון לומר את הדברים האלה. על-ידי זה אני מנמק את הצבעתי ומסביר מדוע התנגדתי לחוק.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. לחבר הכנסת גמליאל יש דברים חשובים לומר בענייני דיומא, עד שחבר הכנסת בניזרי יגיע. מוטב שנצל את הזמן כמו שצריך.

אריה גמליאל (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני חושב שהממשלה עושה טעות גדולה בכך שאינה מפטרת מייד את ד"ר אמנון בן-דוד. אני חושב, שאם יפטרו אותו, זה ירגיע את הרוחות. האיש הזה דיבר דברים קשים, דברים גזעניים, האיש הזה לא ראוי להיות מנהל, לא ראוי לשמש בתפקיד ציבורי.

הקמת ועדה היא אומנם דבר חשוב, אבל אני חושב שצריך לתת תרופה מיידית למצב כדי להרגיע את הרוחות. העדה האתיאופית היא עדה שקטה, עדה עדינה, עדה טובה, והביאו אותה למצב שהיא תצא מהשגרה הרגועה שלה, מהמסגרת שלה, תשנה את דעותיה, תשנה את אורחותיה, תשנה את התנהגותה ותתנהג בצורה חריגה מאוד, בצורה בלתי מקובלת. הפתרון המידי צריך להיות פתרון על המקום: לפטר את ד"ר אמנון בן-דוד. אני פונה אל ראש הממשלה ואל שר הבריאות לפעול מייד לפיטוריו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת גמליאל. חבר הכנסת רביץ, גם אתה רוצה לומר משהו? בבקשה.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת גמליאל, שבשעה 14:00 תתקיים ישיבה של ועדה בראשותי, בחדר הוועדה למעמד האשה בקומה הרביעית, והיא תדון בעניין הזה בדיוק. הזמנתי לישיבה גם את ד"ר בן-דוד וגם את שר הבריאות. אני מזמין גם אותך לישיבת הוועדה. זו ועדה למלחמה באנטישמיות ובגזענות. הדברים באמת חמורים ביותר, אבל לפני שאני פוסק ואומר את החלטתי, אני רוצה לשמוע מה בפיו.

לפני שעתיים דיברתי עם ידידי הטוב פרופסור דני גור, שלדעתי הוא אולי הקרדיולוג מספר אחת בארץ, מטובי הקרדיולוגים בעולם, והוא גם ידיד. אני מרגיש כלפיו יחס של חיבה מיוחדת, מפני שהוא הציל שניים מטובי חברי. אמרתי לו: מה קרה לך? זה לא מתאים לך להתבטא כך.

אריה גמליאל (ש"ס):

הוא לא התבטא בגזענות. ד"ר בן-דוד התבטא בצורה גזענית.

היו"ר ע' עלי:

אתה צודק, הוא לא התבטא בגזענות. יש הבדל בין ד"ר בן-דוד לבין פרופסור גור בעניין זה. פרופסור גור אמר לי שהוא מתנצל והוא מצטער על דבריו, ושאלם הוא הדביק איזו תווית על עדה שלמה, הוא מאוד מצטער על כך. עם זאת, אם יגיע מחר חולה יוצא אתיופיה לשולחן הניתוחים שלו, אין לו ספק שהוא ינתח אותו. בסך הכול הוא הביע חששות אישיים שלו.

אני מכבד את פרופסור גור, ואני חושב שיש הבדל שבין שמים לארץ בין ההתבטאות שלו, שהיתה בסך הכול הבעת דעה אומללה, שעליה הוא מצטער, והוא גם הסמיך אותי לומר זאת, ובין ההתנהגות חסרת האחריות והטיפשית של מנהל בנק הדם.

חבר הכנסת רביץ, בבקשה, אף שהמציע הגיע וסגן שר הביטחון ישנו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, מכיוון שאתה יושב-ראש הוועדה נגד גילויי אנטישמיות בעולם ופועל גם בעניין הזה, אני רוצה לומר לך כמה מלים מנהמת לבי. קם אדם בבוקר ושומע, לא מאיזה דוקטור שאולי טעה בלשונו, או מאן-דהוא, אלא שומע מאישיות פוליטית בכירה ביותר במדינת ישראל, שר בישראל, דברים שהיינו רגילים לשמוע בעבר הנוראי שלנו. כאשר קרה מקרה שבארות הורעלו – היהודים הואשמו בכך. כאשר קרה משבר כלכלי – היהודים הואשמו בו. כאשר קרה באיזו מדינה מן המדינות משבר ביטחוני, צבאי – היהודים הואשמו. זו היתה נשמתה של האנטישמיות.

והנה, מה קורה? עומד שר במדינת ישראל ואומר: אתם יודעים מי שפך את הדם הזה? מי התחיל בשפיכת הדם? הממסד הדתי. כאשר הגיעו עולי אתיופיה והממסד הדתי דרש גיור לחומרא, הוא התחיל בשפיכת הדם –

היו"ר ע' עלי:

מה הקשר?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

— – ושפך הדם שנעשה היום הוא תוצאה של אותה שפיכת דמים של האתיופים.

מי אומר את זה? מי שהחליף את מקומה של הגברת אלוני, הלוא הוא השר יוסי שריד. אני מתפלא עליו. ידע יוסי שריד במשך כמה שנים לשמור יפה על לשונו ולכבד גם את הזולת, גם את אלה שלא הסכימו עמו. ופה הוא מטיל אשמה קולקטיבית, על מי? על אלו שאין להם כל קשר לעניין הזה. על מי? על היהודים הדתיים. הם אשמים בשפיכת הדם.

זה אותו סוג של אמירות שבעבר אנחנו קראנו להן אמירות אנטישמיות. אני מבקש, שגם את ההתבטאויות האלה תביא לדיון בפני הוועדה, ואם תמצא לנכון שאין ראויות, תעיר, בבקשה, למי שצריך להעיר בעניין.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רביץ, אני מזמין אותך בשעה 14:00 לוועדה, שם תאמר את הדברים. אני רוצה לומר לך שאני לא שמעתי את אשר אמרת כאן, אבל אם הדברים אכן נאמרו, אין להם שום קשר לעניין. זה עירוב מין שאינו במינו. אני מאוד מצטער על אמירה אומללה כזאת.

אני מציע שתבוא לוועדה, ושם נדון בהחלט גם בדבר הזה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

תודה.

היו"ר ע' עלי:

אם כי יש הבדל אחד גדול. שר עומד לבחירות, הוא עומד למשפט העם. העם יראה וישפוט. פקיד שהוא ממונה, זה עניין אחר לגמרי, הוא לא עומד לבחירות אחת לארבע שנים. אבל, עם זאת, אתה חבר פעיל בוועדה הזאת ותפקידנו להשמיע את דברנו ואת זעקתנו גם כשדברים נעשים בתוך הארץ, כדי שיהיה לנו כוח מוסרי להיאבק נגד תופעות כאלה בעולם. באיזו זכות מוסרית נוכל לבוא בטענות

נגד תופעות של אנטישמיות וגזענות בעולם ואמירות אומללות בעולם? ואתה יודע שעל דברים פחות חמורים מאלה אנחנו נזעקים ופונים ולוחצים על ראשי פרלמנטים ועל ראשי מדינות, כשבתוך ארץ-ישראל נאמרים דברים הרבה יותר חמורים.

כדי שנבוא בידיים נקיות, חשוב שיהיה מחננו נקי. זו בדיוק הכוונה שלי בכינוס הוועדה היום, ומאוד אשמח אם אתה וחבר הכנסת גמליאל תיטלו חלק באותה ישיבה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני בהחלט אבוא. אני באמת חושש שהשר המדובר אמר את הדברים בגלל מערכת הבחירות הקרבה.

היו"ר ע' עלי:

הישיבה תתקיים בשעה 14:00, בחדר הוועדה לקידום מעמד האשה. תודה רבה.

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא), התשנ"ה-1995

(הצעת חבר הכנסת ש' בניזרי)

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא), התשנ"ה-1995

(הצעת חבר הכנסת מ' גפני)

היו"ר ח' חדאד:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא), התשנ"ה-1995, מס' ב'תתלא, של חבר הכנסת שלמה בניזרי; וכן הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא), התשנ"ה-1995, מס' ב'תתיד, של חבר הכנסת משה גפני. ינמק את שתי הצעות החוק במשולב חבר הכנסת שלמה בניזרי. בבקשה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן השר, כשרואים שחבר כנסת דתי מעלה הצעה כזאת, מייד מתחילות להתפתח כל מיני קונטציות: נו, הדתיים האלה, לא מספיק שהם לא עושים צבא, הם גם רוצים שהבנות לא יעשו שירות צבאי.

קודם כול, אני חושב שהקונטציה הזאת לא מכוונת אלי, כי אני שירתתי בצבא, הייתי במלחמת "שלום הגליל", הייתי במערך המילואים, ועל כך גאוותי.

אבל, אני מדבר עכשיו בתור אזרח שרוצה להגיש הצעת חוק, תגידו בתמימות, תגידו מתוך איזו מחשבה שתהיה, לי יש כוונה אחת פה – לייעל את המערכת של צה"ל, מערכת הצבא, מערכת של גיוס הבנים והבנות.

זו לא פעם ראשונה בשנים האחרונות שאנחנו שומעים התבטאויות של קצינים בכירים בצה"ל ושל כל מיני הוגי דעות בחברה הישראלית על מערך הכוחות בצה"ל. בשבוע האחרון הופתעתי כששמעתי מקצין בכיר בצה"ל, תת-אלוף, שאמר שבכלל יש בעיה בשל ריבוי חיילים בצה"ל.

אבל לא זו הסוגיה שאנחנו רוצים לדון בה היום. אנחנו רוצים לדון בסוגיה שהיא מאוד עמוקה ומשמעותית בחברה הישראלית, והיא גיוס בנות לצה"ל.

צה"ל הוא למעשה אחד החיילות היחידים בעולם, אם לא היחיד, שגיוס בנות אליו הוא בגדר חובה ולא בגדר התנדבות או רשות, או חיילות בשכר, כפי שמקובל במדינות רבות.

החקיקה הזאת למעשה התחילה בשנות ה-50, כשבבה אידלסון וחברותיה בנות דורה רצו לראות בנות נושאות נשק כחלק משוויון האשה. אבל נימוק כזה נשמע קצת מגוחך. אתה רוצה להשוות את האשה, פיזית, לגבר? זה כמו שתגיד להשוות את הגבר לאשה, ועוד יבקשו ממני יום אחד גם ללדת, אף שאין לי רחם. אבל הרי המציאות מראה, שהגבר במהותו שונה מהאשה. עד היום לא ראינו חיילת שתהיה לוחמת, פייטריט, באיזה צבא בעולם, למעט מקרים בודדים.

נימוק נוסף של חברותיה של בבה אידלסון הוא – פשוט מאוד, כדי לספק גרעינים להתיישבות בספר, הכוונה לגרעיני נח"ל, כדי שבבוא היום אותם בנים ובנות שמתגייסים לנח"ל יוכלו למעשה להוות בסיס לתנועה הקיבוצית. אבל המציאות הוכיחה, שברוב המקרים אותן בנות, או רוב האנשים שהלכו לנח"ל פרשו ולא הלכו לקיבוצים ליישם את הדברים הללו.

דרך אגב, כל המלים שאני אומר עד עכשיו אלה לא מלים של בחור ישיבה או רב. אני קורא פה מלה במלה ממאמר של ברוך נאדל, שכתב את הדברים הללו. ברוך נאדל הציע הצעה שלדעתי היא מאוד טובה, מאוד חיובית, ותאמינו לי ששוחחתי עם הרבה נשים על הצעתו של ברוך נאדל. אבל לפני שאני אגיד את הצעתו, אני רק רוצה להדגיש אותן התבטאויות של קצינים בכירים בצה"ל, מה הם אומרים על גיוס הנשים לצה"ל והאם אנחנו באמת זקוקים להן בתוך הצבא או לא.

מההיבט הטכני, אומרת למשל אלוף-משנה נאוה פלס, שהיא קצינת מילואים בכירה, ואני מצטט את דבריה, היא אמרה את הדברים הללו בשנה שעברה: צריך לבטל את כל מערך חיל הנשים, כי אין בו צורך. צריך לעבור למערך של שירות נשים מתנדבות בשכר. כל נושא שירות החיילות בצה"ל הוא אנכרוניסטי ולא כלכלי. יש עודף בנות. אתה רואה את זה ברחוב אבן-גבירול כל יום בצהריים.

אתן לכם עוד דוגמה, של דברי אלוף-משנה אמירה דותן. היא אומרת, כי לפחות מחצית מהמתגייסות מופנות לעבודות פקידות, אך בשל ההתפתחות הטכנולוגית אין כלל צורך במספר כה רב של פקידות. אם כן, למה באמת לוקחים ומגייסים אותן? היא אומרת כך – ושימו לב למלים שלה – כי כל מפקד רוצה ביחידתו יותר ויותר פקידות גם אם אין בהן צורך. והמבין מבין, ותן לחכם ויחכם.

בואו נדבר שוב על הצד המוסרי. ד"ר עמי שקד, שהוא ראש המכון לטיפול, למחקר ולחינוך מיני בתל-השומר, אומר: בנושא מין משפיע הצבא בעיקר בכיוון של לחץ חברתי. מצד אחד, חיילות מתמסרות בגלל שעמום, בדידות, ריחוק מהבית, או לחצים של הייררכיה צבאית, ומצד שני חבורות של גברים יושבות יחד באוהל ומספרות סיפורים. באותה הזדמנות נוצרת גם מחוספסות מינית ושאפה למין לשם מין, ללא רגש וללא אחריות מינית. רבותי, שימו לב לתיאורים שאנחנו שומעים פה – – – לא יכול להיות, רק הרגע התחלתי. לא הספקתי אפילו להגיד שתי מלים. אבקש עוד חמש דקות לפחות.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, קח עוד חמש דקות.

שלמה בניזרי (ש"ס):

תודה. רבותי, אם אני קורא עוד, ואני אביא לכם דוגמה נוספת ממה שאומרת אלוף-משנה לוי גילה – אותן מלים, אותן התבטאויות, כאשר לכולן יש אותו מסר ואותו רעיון. הרעיון הוא – מה שאמרתי – שאומר ברוך נאדל ואומרים הרבה הוגי דעות וקצינים בכירים בצה"ל: מה אנחנו צריכים היום לעשות בנושא החיילות בצה"ל. אני שוב לא נכנס פה להיבט ההלכתי, כי מההיבט ההלכתי ודאי שיש איסור חמור על גיוס לצה"ל. ההלכה אוסרת זאת, ואפילו אוסרת שירות לאומי.

שים לב, אדוני סגן השר, אני מדבר מהיבט מוסרי כלפי אותן חיילות חילוניות. הבחורות הדתיות לא משרתות בצבא, כי הן מצהירות שהן דתיות, ואנחנו אומרים שזה בצדק וזה לפי ההלכה, אבל כנגד זה, אותן חיילות משרתות בצבא כאשר אחרות במדינת ישראל מקבלות פטור. לכן, כדי למנוע את העיוות הזה ואת העוול שנעשה לאותן בחורות שמתגייסות, אנחנו באים ומבקשים בקשה אחת, מציעים הצעה אחת – ותאמין לי שלפני שנכנסתי לפה דיברתי עם הרבה נשים חילוניות, לאו דווקא נשים דתיות, אתה יכול לעבור פה במסדרונות הכנסת ולשאול את השאלה הזאת: האם לא – – –

סגן שר הביטחון א' אור:

חברת הכנסת נעמי חזן – – –

שלמה בניזרי (ש"ס):

חברת הכנסת נעמי חזן – זו לא ראייה, תמיד היא תגיד הפוך ממני, מה לעשות?

נעמי חזן (מרצ):

לא תמיד, אבל במקרה זה – בטוח.

שלמה בניזרי (ש"ס):

את רואה.

מה הצעתי, רבותי? ההצעה שלי וגם של חבר הכנסת גפני פשוטה. אנחנו מציעים לשנות את חוק שירות הביטחון ולהפוך את שירות הנשים להתנדבותי. ואם הוא יהיה התנדבותי, תאר לך מי יבוא להתנדב; למה אלה שיתנדבו יצטרכו לסבול לעומת אחרות לכאורה? אני פשוט קורא את מה שאומר פה ברוך נאדל, ומה שקראתי כאן בשם קצינה בכירה בצה"ל, נאוה פלס, והם אומרים דבר אחד. אני קורא מה שהם אומרים ולא מה שאני אומר: לתפקידים המעטים שלהם דרושות בנות – והוא כותב: יש כמה אלפים כאלה, אך לא רבבות – ניתן יהיה לגייס מתנדבות שיקבלו שכר כמשרתות קבע, ושירותן יהיה זול הרבה משירות הבנות היום. היום מגייסים את כולן כי אין ברירה. אחרי שאתה מגייס את כולן אתה צריך להשקיע בהן אותם כספים. אותו כסף שאתה משקיע בכל המערך הכללי של הבנות, אני מבקש שתיקח אותו ותרכז לך את הבנות שאנחנו צריכים – 20%-30%, תהפוך אותן למשרתי קבע בתנאים של משרתי קבע. ממילא ייעלת את הצבא, קיבלת צבא הרבה יותר טוב, קיבלת צבא שעשה גם צדק חברתי – ברגע שחלק מתגייסים, חלק לא מתגייסים, חלק שירות לאומי, חלק שירות תורני, כל אחת והשירות שלה. כך נוכל להשוות.

האמן לי, אדוני סגן השר, אין פה כוונה אך ורק דתית, כי למעשה הבנות שלנו לא יתגייסו, ובתי ודאי שלא תתגייס לצבא. אני מדבר פה על העיקרון של ההשוואה. פעם אחת יש לעשות סדר במדינת ישראל.

לכן פניתי אליך הבוקר. אולי נצליח להעביר את הצעת החוק לוועדה, ושם נקיים דיון רציני יותר. אולי הגיע הזמן, שמדינת ישראל תקיים דיון רציני הן לגבי גיוס הבנים לצה"ל, בהארכת השירות או בקיצורו, הן בגיוס הבנות לצה"ל, ולא צריך לפחד לשחוט פרות קדושות. עם קום המדינה היו צרכים שונים, היה מצב של פיקוח נפש. היום, כשממשלתך, גם ממשלתי, אבל מפלגתך מובילה תהליך של שלום, כשיש לנו שלום עם ירדן, עם מצרים, ואולי שלום בדרך עם סוריה ועם הפלשתינים, אולי אנחנו צריכים לשאוף לצמצום הצבא, ואם לא לצמצום הצבא הלוחם, לפחות לצמצום החלק הזה שכולם מגדירים כבזבז אחד גדול.

אני לא רוצה להיכנס, חלילה וחס, להשמצות לגבי ההתייחסות בצה"ל לנשים, או דברים כאלה, כי זה באמת לא רלוונטי, ואני לא רוצה שייתפסו לזה אחר כך, אלא אני נתפס אך ורק באמת לצד העקרוני.

אני אשמח אם אדוני סגן השר יענה לבקשתי ונוכל להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדה להכנה לקריאה ראשונה. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בניזרי.

רבותי חברי הכנסת, לפני שנמשיך בנושא זה, אני מבין שאותה הצעה בדיוק יש גם לחבר הכנסת גפני.

סגן שר הביטחון א' אור:

חבר הכנסת בניזרי נימק את שתי ההצעות בשם שניהם.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת גפני, הוא דיבר גם בשמך?

סגן שר הביטחון א' אור:

הוא העלה את ההצעה בשם שניהם.

היו"ר ע' עלי:

תסלח לי, היחיד שיכול לומר הוא חבר הכנסת גפני. האם הוא דיבר בשמך או לא?

משה גפני (יהדות התורה):

אלה שתי הצעות חוק שונות.

היו"ר ע' עלי:

ברור. אני אדבר במקומך. הבנתי. היות שאלה שתי הצעות חוק שונות, זכותו של חבר הכנסת גפני לנמק את הצעתו.

סגן שר הביטחון א' אור:

היו"ר ע' עלי:

עם כל הכבוד, היושב-ראש לא יכול לפעול נגד התקנון. אלה שתי הצעות חוק שונות. זו לא הצעה אחת שחתומים עליה שני חברי כנסת. במקרה שיש הצעה אחת ששני חברי כנסת חתומים עליה, רק חבר כנסת אחד מנמק. היות שאלה שתי הצעות חוק נפרדות, זכותו של כל חבר הכנסת לנמק את הצעתו. חבר הכנסת גפני, אתה תנמק את הצעתך אחר כך.

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)

(הצעת חברת הכנסת נ' חזן)

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)

(הצעת חבר הכנסת י' ביבי)

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – תחולה)

(הצעת חבר הכנסת ע' לנדאו)

הצעת חוק-יסוד: הממשלה

(הצעת חבר הכנסת מ' גפני)

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יגאל ביבי, אתה תקבל את רשות הדיבור. כרגע הסתיים דיון אצל יושב-ראש הכנסת בסוגיה של בחירה ישירה. כתוצאה מהדיון הזה חברי הכנסת אמורים לבוא ולהודיע לי אם הם מעלים או דוחים את העלאת הצעות החוק הללו היום.

אני הבטחתי להם, כדי לסיים את הדיון הזה, כדי שכל חברי הכנסת ידעו מה סדר-היום סוף סוף, כי זה שיבש לנו את כל סדר-היום, יש אנשים שמחכים כאן להצבעה, יש גיוס, קואליציה, אופוזיציה. אני חייב לשים סוף פסוק לסוגיה הזאת.

לכן אני אאפשר לחברי הכנסת לומר את דברם. פשוט כבר קראתי לחבר הכנסת יגאל ביבי, כי חברת הכנסת נעמי חזן לא היתה כאן, ואת אחריו תדברי. כל אחד ינמק את דבריו, ותודיעו לי בסוף אם החלטתם להעלות זאת היום או שאתם מבקשים לדחות את זה ליום אחר. הסוגיה הזאת היא סוגיה מאוד חשובה. הבחירות בפתח. אין ספק, שזו אחת הסוגיות החשובות ביותר ליציבות הממשל, לפעילותה הנכונה של הממשלה בישראל ולכל נושא מערכת האיזונים והריסונים בין הכנסת לבין הממשלה, בין הרשות המחוקקת לבין הרשות המבצעת. זו סוגיה מאוד רצינית, שחשוב למצות את הדיון בה ולא להחליט עליה בחטף בשל החלטה כזאת או אחרת, של רוב מקרי כזה או אחר. עתיד המדינה תלוי בהחלטה הזאת.

אני רוצה לומר לכם שזו דעתי. לכן אני אאפשר לכם לדבר, ונא להודיע לי בסוף הדיון מה החלטתכם. בזה נגמר העניין. ראשון הדוברים – חבר הכנסת יגאל ביבי. אחריו – חברת הכנסת נעמי חזן. אחריה – חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחר כך, אחרון, חבר הכנסת משה גפני. אם שר המשפטים ירצה להשיב, בבקשה.

סגן שר הביטחון א' אור:

באמצע הצעת החוק שלי?

היו"ר ע' עלי:

זה בסוגיה אחרת. תרשה לי, הנושא שאתה צריך להשיב עליו נכנס בהפסקה שעשינו. במקום להפסיק את עבודת הכנסת ניצלנו את הזמן ועברנו להצעת החוק שלך. היות שגם חבר הכנסת גפני צריך לדבר וגם אתה צריך לדבר, והאנשים ממתינים כאן בחוץ, יש גיוס של אנשים, כולם ממתינים לדעת אם הנושא יעלה או לא יעלה. לכן אני מבקש לסיים את הסוגיה הזאת בתוך עשר דקות ולא יותר. אחר כך נמשיך בסדר-היום הרגיל. אחרי הדיון בנושא זה, חבר הכנסת גפני יעלה את הצעתו.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך. אני מוותר על הגשת הצעת. אבל אחרי דברי סגן שר הביטחון, אני אבקש את רשות הדיבור.

היו"ר ע' עלי:

בסדר. אין בעיה. אני מסכים.

בבקשה, חבר הכנסת יגאל ביבי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, אכן ביטאת בצורה החדה ביותר את הסוגיה שהיתה צריכה להידון גם בכנסת. אני וחברי ישבנו עכשיו אצל היושב-ראש יחד אתך ועם השר וליבנו את הנושא. איננו מעלים כאן את ההצעה הזאת רק כדי לזכות בנקודות או סתם להעלות הצעה. אנחנו חושבים שהנושא של הבחירה הישירה הוא במהותו של השלטון הדמוקרטי במדינת ישראל. לכן אנחנו מרגישים, חברי ואני, שעדיין לא מוצה הדיון הזה במפלגות, ואנחנו לא רוצים היום להעלות את ההצעה, לומר מה הפגמים ושתהיה מקריות בנושא. חשבנו שאם נדחה את ההצעה – – –

היו"ר ע' עלי:

תדבר בשמך. אני אגיד לך, חבר הכנסת ביבי, ידידי הטוב, שאני מאוד ומעריך ומוקיר אותך, אתה יודע – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

כן"ל.

היו"ר ע' עלי:

– – – מאוד מעריך: אלה הצעות חוק נפרדות, כל אחד ידבר בשמו.

יגאל ביבי (מפד"ל):

נכון, היושב-ראש.

אני מציע לדחות את ההצבעה בחוק שאני הצעתי – – –

היו"ר ע' עלי:

את הדיון.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני מציע לדחות את הדיון כדי שיהיה דיון ציבורי בנושא הזה, ואז, לגרסתי, יידחה הנושא הזה, שהוא כלאיים, שהוא אנדרוגינוס, שאין לו אח ורע בעולם, ואנחנו לא יכולים להיות שפני ניסיון. אני מציע לדחות את הדיון עד למיצוי הנושא ולקיים דיון רציני יותר בשבועות הקרובים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת ביבי. חבר הכנסת ביבי הסיר את הצעתו מסדר-היום ומבקש לדחות אותה לפעם אחרת.

חברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, הנושא של הבחירה הישירה לראשות הממשלה משנה באופן מהותי את יסודות מבנה המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל. לדעתי, הבחירה הישירה היא אסון לדמוקרטיה הישראלית, ועל כן יזמתי אני הצעה לדחות את הפעלת החוק הזה למועד מאוחר יותר, כדי לתת שהות לשקול מחדש את השיקולים שביסוד ההחלטה המקורית.

אני התכוונתי להעלות כמעט בכל מקרה את הצעתי, כי אני חושבת שיש חשיבות להסרת הערפל הציבורי בנושא הזה בשנת בחירות. אני חושבת, שחשוב מאוד להצביע על העובדה שהמציעים את דחיית הבחירה הישירה באים מכל מפלגות הבית. אין פה שאלה מפלגתית צרה, אלא זו שאלה עקרונית, ערכית ורציונלית, שחייבים לתת עליה את הדעת.

אני רוצה לשבח את יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת הפרופסור שבח וייס, שבעצם אמר דבר אחד מאוד פשוט ומאוד חשוב: כל חבר כנסת חייב להגיע להחלטה שלו בנושא הזה. זו שאלה שאיננה פוליטית, איננה מפלגתית, אלא שאלה עקרונית, ועל כן, במידה שכל חבר כנסת מגיע להחלטה שלו ויש רוב, אנחנו נעלה את זה בהקדם האפשרי.

אני פונה לחברי הכנסת ולציבור בישראל, שלא להשתמש בשיקולים פוליטיים קוניונקטורליים בעניין הזה. החוק הזה יכול להידחות אם חבר כנסת מצביע על-פי מצפוני, ומשום שאני חושבת שיש מקום לתת שהות, אדוני היושב-ראש, לחברי הכנסת להתייבב, וכל חבר כנסת יצטרך לתת את הדין, הסכמתי היום לדחייה. אני מקווה שנוכל להעלות עם רוב מוחץ את הנושא הזה בתוך חודש. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. רבותי, נא לא לנצל את נדיבות הלב ולקצר. זו איננה הצעה לסדר-היום. נתתי לכם אפשרות להתבטא.

חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, היתה הצעה לסדר בעניין הבחירה הישירה. אני מצטער אם אני שואל שאלה מיותרת, אבל, אפשר לדעת אם – – –

היו"ר ע' עלי:

בדיוק כעת דנים בסוגיה הזאת. שניים מחברי הכנסת ביקשו לדחות את הנושא, כעת חבר הכנסת לנדאו יודיע מה החלטתו בעניין, ואחר כך יודיע חבר הכנסת גפני. אני עושה זאת כדי לאפשר לכם – –

מאיר שטרית (הליכוד):

נחזור לסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

או שנחזור לסדר-היום או שנדון, אבל כל אחד ידע מה סדר-היום.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מודה לך, אדוני.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרף לבקשות של קודמי לדחות את הדיון בהצעות שלנו למועד אחר. הנושא הוא כמובן דחיית הבחירה הישירה של ראש הממשלה, זו הצעת החוק, אל הפעם הבאה. הבחירה הישירה לראש הממשלה, שעברה בכנסת הקודמת – וככל חוק פופולרי הוא אופיום להמונים – נתקבלה על-ידי רבים. חלק ממי שתמכו בחוק הזה עשו זאת לשם שמים, כמו שר המשפטים ליבאי, כמו השר רונישטיין וכמו חברי הכנסת לשעבר צידון ואוריאל לין, אבל רבים אחרים

נאחזו אז בחוק הזה למטרות של פופוליזם, הם נתלו אז במצוקת העם, שסחטני מפלגות למיניהם דשו בבשרו, והעם סבור היה, רבים בציבור, שהוא ימצא בחוק הזה פתרון למצוקה.

מאז עברו מים רבים בירדן, ההולך ומידלדל ממימיו, וקלקלות החוק הזה הלכו ונעשו בולטות יותר ויותר, עד כי רבים בכנסת הזאת היום, יותר מאשר בעבר, בטוחים כי החוק הזה יש בו סכנה חמורה לדמוקרטיה ולתפקוד נכון ומסודר של השלטון במדינת ישראל. נדמה לי, שאם היום היה כל חבר כנסת מצביע כאשר עם לבו, היינו אנחנו, המבקשים לדחות את ביצוע החוק, זוכים לרוב. אבל אני מבין שדרוש זמן נוסף למפלגות, לחברי הכנסת, ללבן נושא זה, ואם הזמן הזה דרוש – עוד שבוע, עוד שבועיים, עוד שלושה שבועות – ראוי הדבר שנדחה את ההצעה הזאת לדיון במועד מאוחר יותר.

היו"ר ע' עלי:

מה היא בקשתך, חבר הכנסת לנדאו? אתה מבקש לדחות?

עוזי לנדאו (הליכוד):

עם זה התחלתי, בזה הקדמתי, אלה היו הדברים הראשונים. אני מבקש לדחות את זה למועד אחר. תודה, אדוני.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. אמרת הרבה דברים חכמים, והנה עוד דבר אחד.

חבר הכנסת משה גפני, האחרון, בבקשה.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חוק הבחירה הישירה לראשות הממשלה נולד בקוניונקטורה פוליטית וציבורית שהיתה באותם ימים בכנסת השתיים-עשרה, כאשר היתה אווירה ציבורית לאחר התרגיל שבעקבותיו הופלה הממשלה והוקמה ממשלה אחרת, ונוצרה אווירה ציבורית שיש לחסום עריקים ממפלגות, או יש לחסום מפלגות קטנות, כאשר היום כולם יודעים, ללא יוצא מן הכלל, שחוק הבחירה הישירה לראשות הממשלה לא פותר את הבעיה הזאת. לפי דעתי, במשטר דמוקרטי צריך שיהיו גם מפלגות קטנות.

החוק הזה בוודאי לא מיטיב עם העניין. להיפך, אדוני היושב-ראש, מה שקורה היום הוא מצב בלתי נסבל מבחינה חוקתית, מצב בלתי נסבל מבחינת הפגיעה במשטר הדמוקרטי. אני לא רוצה להרגיז את שר המשפטים ולהגיד שאנחנו הופכים את ראש הממשלה שייבחר לדיקטטור, אבל יש בעניין הזה סממנים דיקטטוריים, שהם נכונים כאשר יש משטר נשיאותי. אנחנו עושים טעות כשאנחנו

מנסים לחקות את מה שנעשה בארצות-הברית. טעינו בפריימריס, אנחנו טועים בבחירה הישירה לראשות הממשלה. אנחנו עושים פה דבר שיהיה נזק בלתי הפיך, שקשה יהיה אחר כך להתמודד אתו. אני סבור שיש להשהות את המהלך הזה, מכיוון שהמהלך הזה איננו תקין. אולי הוא התקבל, מבחינה חוקתית, נכון, הוא עבר ברוב, אבל הוא איננו תקין, הוא התקבל באווירה שאיננה נכונה לימים רגילים, הוא לא יועיל לשום דבר, הוא לא יוסיף כלום. להיפך, הוא יעשה נזק רב.

היות שאני מכיר את המצב, שיש רוב של חברי כנסת שתומכים בדחיית העניין, ומכיוון שצריך לאפשר למפלגות להמשיך לדון בעניין הזה עוד שבוע, עוד שבוע, עד חודש, אני מבקש לדחות את ההצעה שלי, ואני אעלה אותה, בעזרת השם, בכל מקרה.

אני סיימתי, אדוני היושב-ראש; אני רק מבקש להבהיר לגבי מה שקרה קודם בקשר להצעת חוק שירות ביטחון. אני מבקש שזה יירשם בפרוטוקול, כי אני רוצה להיות הגון, מכיוון שאתה היית הגון ואמרת שאני אעלה את הצעת החוק הקודמת. אני לא הייתי אמור לעלות ולנמק את הצעת החוק, רק חבר הכנסת בניזרי, אפילו ששתי ההצעות שונות. מכיוון שאני מעלה היום את הצעת חוק-יסוד: הממשלה, אין לי מכסה להעלות הצעת חוק נוספת. מכיוון שאפשרת בטובך שאני אדבר עכשיו, אני מוותר על זכות הדיבור בהצעת החוק שעומדת עכשיו על סדר-היום, וברשותו האדיבה של חבר הכנסת בניזרי, לאחר תשובת סגן שר הביטחון, אם אמצא צורך, אני אשיב.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת גפני, אני עובד בהתאם לתקנון, ולא חשוב מה אמר מי שאמר ומה הבטיח. התקנון מאפשר לך לנמק. אני מאוד מעריך את ההגינות שלך. אם סגן השר או נציג הממשלה מתנגד להצעת החוק, יש תמיד אפשרות לאחד המציעים להשיב, לנסות לשכנע מחדש, והחלוקה הזאת שאתה תשיב היא חלוקה מקובלת עלי. לפי הרשום אצלי, סגן שר הביטחון יתנגד להצעת החוק שלכם, ולאחר מכן תוכל, במסגרת של חמש דקות, לשכנע את הבית להצביע בעד אישור הצעת החוק שלך.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודות לך. נהגת בתבונה ובאמת פתרת בעיה מסובכת. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

אין שום בעיה, הכול סגור. תודה רבה.

רבותי, ההגינות מחייבת ששר המשפטים ישיב לכם, ואחר כך אני אסכם את העניין.

שר המשפטים, כבודו יכול לעלות לבמה. יש לך יתרון, אתה שר, והיות שזאת לא הנמקה מהמקום וזאת לא שאילתא בעל-פה, דבר מכאן.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה רבה.

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, אשיב בקיצור לדוברים.

חבר הכנסת יגאל ביבי נימק את בקשתו שלא להעלות היום את הצעות החוק הללו בכך שהדיון בנושא לא מוצה. אומר לו: הליכי החקיקה של חוק הבחירה הישירה, אותו תיקון לחוק-יסוד: הממשלה, התמשכו בכנסת מחודש מרס 1990 עד לתחילת 1992. ועדת החוקה של הכנסת ישבה על המדוכה בהכנת החוק, בבירור כל סוגיה וסוגיה בו, תרשו לי לומר, ביסודיות רבה, עם חברי הכנסת, עם המומחים ועם בעלי הדעות השונות, בלמעלה מ-30 ישיבות. אחרי כל זה לבוא ולומר שלא התקיים דיון רציני או שהדיון לא מוצה?

אני מפנה את חבר הכנסת יגאל ביבי לחברו לסיעה, חבר הכנסת יצחק לוי, חבר ועדת החוקה, שתרם רבות במהלך הדיונים במשך חודשים לעיצובו ולשיפורו של חוק הבחירה הישירה. יקרא את דבריו בכנסת כאשר עלתה הצעת החוק לקריאה שנייה, ביום 2 בינואר 1992, וישמע ממנו איזו עבודת הכנה רצינית שאין דוגמתה נעשתה בחוק הזה. אולי יאמין לחברו, חבר הכנסת יצחק לוי.

אני רק יכול להתפלא, שחבר לסיעה של חבר הכנסת יצחק לוי טוען היום טענות שכאלה. שיבוא ויטען טענות אחרות ויגיד מה קשה לו בחוק הזה ולמה הוא מבקש לפתוח היום את העניין מחדש.

משה גפני (יהדות התורה):

— — —

שר המשפטים ד' ליבאי:

לחברת הכנסת נעמי חזן הנכבדה, שאמרה שזה עניין מצפוני.

מאיר שטרית (הליכוד):

אתם מקיימים ממש דיון בחוק, כל אחד אמר את שלו. רק את ההצבעה דחיתם.

היו"ר ע' עלי:

אחר כך אסביר לכם את העניין.

שר המשפטים ד' ליבאי:

— — — נכבדה שלי, ואת באמת נכבדה מאוד, זה לא רק עניין של מצפון. תמיד טוב שיהיה מצפון.

נעמי חזן (מרצ):

זה עניין של הערכה.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת נעמי חזן, כשאת דיברת הקפדתי שלא יפריעו לך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן, אבל זה גם עניין של שכל, זה גם עניין של תבונה בענייני מדינה כהשקפת עולם. תרשי לי רק לומר: אני שומע דיונים, בייחוד באמצעי התקשורת, כשברור לי שאנשים מדברים ואינם מכירים את השיטה. אני אומר, לא לך, בכלל: לא מעט דיבורים נובעים גם מחוסר ידיעה של השיטה, מתוך אינטרס זה או אחר, יכול להיות אישי, מפלגתי וכן הלאה. לכן טבעי שיש מי שאינו מסכים, אבל לפי הבנתי זה כשלעצמו אינו עילה לדחות דיון. זו סיבה להכרעה, וההכרעה התקיימה, ויש לפעול על-פיה מייד, משום שכל יום שעובר מקשה. יהיה קשה לתקן ממש ערב בחירות את כללי המשחק הדמוקרטי.

לחבר הכנסת לנדאו, שהוא מהוותיקים שבמתנגדים לחוק. הוא עקבי בהתנגדות שלו, לוחם בחוק במרוצת השנים, שלא חסך מאתנו כל נימוק שרק ניתן להעלות נגד החוק הזה. מבחינה זאת הוא עקבי. הוא אף העלה בזמנה הצעה מסוימת שלא החמיאו לה. הוא הציע שיטה אחרת, שדני בלוך כתב עליה, למשל: "לא הצלחתי להעלות בדעתי אף לא נימוק אחד סביר בעד הרעיון שראש ממשלה יהיה אוטומטית מי שעומד בראש הרשימה שקיבלה את מספר הקולות הגדול ביותר". זה עמד ביסוד ההצעה של חבר הכנסת לנדאו, גם של חברי כנסת אחרים.

אני מביא דברים בשם אומרם. כתב דני בלוך: "זה רעיון כה אווילי עד שקשה להבין כיצד אנשים הנחשבים רציניים, לפחות בעיני עצמם, נתפסו אליו".

למה אני בא להגיד זאת? היו דיונים בהצעות ובהצעות אלטרנטיביות, והדברים נבחנו והיו הכרעות. אז מי שעקבית התנגד ממשיך להתנגד, אבל עם כל הכבוד, הכנסת קיבלה חוק וצריך ליישם את החוק, ואי-אפשר שכל פעם שמתנגד חוזר על נימוקי התנגדותו לבוא ולהגיד: רגע, יש הרהורים חדשים, או התגלה משהו חדש. לא שמעתי טענה חדשה אחת נגד החוק הזה מאז הוחק בכנסת, ולא השתנו שום נסיבות אובייקטיביות, חוץ מההערכה של סיעה זו או של איש זה אם זה טוב לו או למפלגתו או פחות טוב לו או למפלגתו. והציעו את זה חברים מסיעות שונות ומשונות, מתנגדות זו לזו, מתוך חיפוש איך לרפא חולי מסוים בדמוקרטיה הישראלית. יכול להיות שהוא נקודתי, אבל הוא היה טעון הסדר.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, אולי רוצים לעזור לפרס, כי הוא נבחר עכשיו לראש ממשלה והוא היה נגד החוק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני רוצה לסיים. תרשה לי רק להשיב לחבר הכנסת שטרית.

היו"ר ע' עלי:

אדוני שר המשפטים, יקירי, אנחנו לא דנים כעת בעניין. אנחנו בסך הכול במסגרת ההצעה לסדר. לא צריך להגזים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

הבנתי.

תדע לך, חבר הכנסת שטרית, ראש הממשלה דהיום היה מראשוני התומכים בשינוי השיטה, ואם תעקוב אחרי דבריו, החל מדבריו במרכז מפלגת העבודה וכלה בדבריו במקומות אחרים, נכון שהוא כך את השינוי בשני שינויים נוספים: בשינוי הבחירה של חברי הכנסת ובהשלמת חוקי היסוד. לכן, בשלב מסוים הוא אמר שהוא היה מבקש להשלים את הרפורמה, ואני מקווה שבכנסת הזאת נשלים את הרפורמה.

אחרון חביב, חבר הכנסת גפני. אתה שוב חוזר על הסממנים הדיקטטוריים, ואני לא אנצל את ההזדמנות הזאת כדי לתת הסבר עד כמה הדברים האלה הם עורבא פרח. ראשית, כדי להיות ראש ממשלה צריך להיות מנהיג מפלגה, ולא קל כל כך להיבחר או להיות גם מנהיג מפלגה, ולא צומחים מנהיגי מפלגות בן יום, והם קצת מוכרים לציבור הישראלי.

שנית, מי שהרכיב ממשלה זקוק לרוב בממשלה, וגם בשיטה הנוכחית, גם בשיטה הבאה יש להם אותה סמכות לפטר שר, ולא ראיתי שממהרים לפטר שרים, גם כשהם לא מצביעים לרוחו של ראש הממשלה.

שלישית, ראש הממשלה צריך רוב בכנסת. הוא לא יכול בכנסת הזאת, במשטר פרלמנטרי, בלי רוב, לא להעביר את התקציב, לא להעביר הצעת חוק, אפילו לא להעביר הצעה לסדר-היום. הוא נזקק לרוב, ואם יש רוב והוא זקוק לרוב וזה משטר פרלמנטרי, איך אפשר לכנות אותו דיקטטור?

ואנחנו משאירים את המכניזם של אי-אמון. 61 חברי כנסת יכולים להביע לו אי-אמון ועל-ידי זה לשלוח אותו הביתה. נכון, לפי השיטה החדשה, גם הכנסת מתפזרת. ויש פרוצדורה נפרדת להדחת ראש ממשלה. אז אפשר גם להדיח אותו אם ניכרים בו סממנים של דיקטטור, דבר שקשה לי להעלותו על הדעת. ואנחנו הגבלנו את הקדנציות שלו בשתיים. הוא לא יכול להיבחר ליותר משתי קדנציות. אלה לא סימנים של משטר דיקטטורי. אז לומר דברים בעלמא?

רבותי, בואו נאמר את האמת בפשטות: אין לכם היום רוב. אתם יודעים שאין לכם רוב בהצבעה, ולכן אתם לא מוכנים היום לדיון, אתם לא מוכנים היום להצבעה.

נעמי חזן (מרצ):

יש רוב – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

והבחירות הבאות במדינה הזאת יתקיימו לפי השיטה של בחירה אישית ישירה של ראש ממשלה. זו עובדה.

נעמי חזן (מרצ):

יש רוב.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נחיה ונראה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אני רוצה להעיר משהו.

היו"ר ע' עלי:

אתה רוצה להעיר? בבקשה, תעיר. בזה נגמר העניין.

שר המשפטים ד' ליבאי:

— — —

היו"ר ע' עלי:

אני לא רוצה לתת לו הרגשה — — —

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מאחר שהמציעים שנסוגו מהצעת החוק השמיעו דברים נגד השיטה של בחירה אישית של ראש ממשלה, ולא נשמעו דברים אחרים, אני רוצה לומר לשר המשפטים ולאחרים —

נעמי חזן (מרצ):

— — —

מאיר שטרית (הליכוד):

— — שהעניין הזה חוצה מפלגות. אני אתנגד לשינוי החוק הקיים, וצריך להפסיק את המשטר שבו כל מפלגה קטנה סחטה את הממשלה, ולא חשוב אם זה הליכוד או המערך.

נעמי חזן (מרצ):

מאיר שטרית (הליכוד):

תלמדו לחיות עם משטר תקין, שראש הממשלה נבחר על-ידי הציבור.

נעמי חזן (מרצ):

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. אני מבקש לסכם את העניין. חברת הכנסת חזן, חבר הכנסת זנדברג, אני מבקש.

אליעזר זנדברג (צומת):

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני מבקש להפסיק.

קריאות:

נעמי חזן (מרצ):

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק. רבותי, חברת הכנסת חזן, אתם רוצים שאני אודיע על החלטתי?

חיים דיין (צומת):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דיין, אתה רוצה שאני אקרא אותך לסדר? אתם רוצים שאני אקרא אתכם לסדר? אני מבקש להפסיק.

ובכן, רבותי חברי הכנסת, קודם כול אני מבקש להודיע, שהואיל והנושא הזה הוא נושא רציני מאוד, לית מאן דפליג, גם אליבא דהתומכים וגם אליבא דהשוללים את החוק, שהנושא הזה הוא נושא חשוב מאוד מאוד, מרכזי, חיוני לעניין המשטר בישראל, והוא יקבע, במידה רבה, את מערכת היחסים בין הרשויות במדינת ישראל, בין הרשות המבצעת לרשות השופטת, המחוקקת, מערכת האיזונים והריסונים.

הועלו נימוקים כבדי משקל. בכל אופן זה לא חוק של מה בכך, אלא חוק יסודי מאוד, רציני מאוד, לכן

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

היו"ר ע' עלי:

לכן, אדוני חבר הכנסת ורדיגר, אני מבקש להודיע, שאנחנו דוחים את הדיון בסוגיה הזאת של החוק החשוב הזה.

אני מפנה את תשומת לבם של חברי הכנסת שביקשו לדחות את הדיון, שלפי תקנון הכנסת, נא להסתכל בעמוד 68א, יש כוכבית למטה, ולפיה זכותו של יושב-ראש הכנסת לדחות את הדיון עד 60 יום. היה דיון בחדרו, אתם תצטרכו לשבת אתו לסכם מתי הנושא יעלה, מכל מקום יושב-ראש הכנסת רשאי לדחות את העניין עד 60 יום. אם ידחה עד 60 יום יכול להיות שהנושא, בכלל, לא יהיה רלוונטי ואקטואלי.

לקחתם את הסיכון בעניין זה, ואני מפנה את תשומת לבכם לתקנון הכנסת. בינתיים הנושא נדחה, הוסר מסדר-היום.

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא), התשנ"ה-1995
(הצעת חבר הכנסת ש' בניזרי)

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא), התשנ"ה-1995
(הצעת חבר הכנסת מ' גפני)

היו"ר ע' עלי:

כעת נשמע את תשובת סגן שר הביטחון על הצעות החוק של חבר הכנסת בניזרי וחבר הכנסת גפני.

סגן שר הביטחון א' אור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה מתנגדת להצעת החוק של חבר הכנסת בניזרי, אבל, כמו שאמר פעם אדם חכם, לפני שאני אנאם אני רוצה לומר כמה דברים – – –

רפאל פנחסי (ש"ס):

— — —

סגן שר הביטחון א' אור:

הם הבינו אותי טוב מאוד; אני מתנגד לשתיהן. אבל לפני שאשא את נאומי אני רוצה לומר כמה דברים. הדברים שלכם, בציטוטים שאינם מדויקים, עושים עוול לבנות שמשרתות בצה"ל ועושים עוול גם לחיילים שמשרתים בצה"ל.

היו פרסומים לא נכונים: יש עודף חיילים בצה"ל. רבותי, אין עודף בגולני, אין עודף בגבעתי, אין עודף בצנחנים, אין עודף בנח"ל, אין עודף בחיל האוויר, אין עודף בשום מקום שבו החיילים מתאימים, כשירים, ממלאים את שלוש שנות שירותם. יש מקומות, יש יחידות מסוימות שבהן משרתים חיילי מינהלה עם בעיות מיוחדות, שצריכים לשרת בצבא משום שיש חוק שירות חובה, חוק נכון, והצבא מטפל באנשים ודואג להם. בכמה מקומות כאלה יש חיילים עודפים, אבל זה איננו נכון שבמערכות השדה העיקריות, במערכות החימוש, במערכות הטכניות יש עודפי חיילים.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

— — —

סגן שר הביטחון א' אור:

אדוני, אתה דיברת גם על עודפי חיילים, ועכשיו אני עובר לחיילות. כמו כן – כמה ציטוטים. שמעתי את הציטוטים שלך, אלא שעל כל ציטוט כזה אני יכול להביא לך ציטוט אחר על תפקידן של החיילות בצה"ל. חבר הכנסת בניזרי וחבר הכנסת גפני, לפחות תקשיבו מה עושות חיילות בצבא – — —

משה גפני (יהדות התורה):

דנו על מה שאמרת.

סגן שר הביטחון א' אור:

אני שמח שדנתם.

רפאל פנחסי (ש"ס):

— — — אדרבה

סגן שר הביטחון א' אור:

אתה רק צועק; אם תמתין שנייה אני אתן לך תשובה.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אני מבקש.

סגן שר הביטחון א' אור:

בואו בבקשה נשמע היכן משרתות החיילות בצבא ובאילו אחוזים. במערך האיכותי משרתות 28% מחיילות צה"ל. מערך איכותי אלה הן אלחוטניות, צפתיות, חובשות, מדריכות חיל קשר וחיל חימוש, מדריכות אימון גופני, מש"קיות הוראה, שוטרות צבאיות, מש"קיות רכ"איות, מש"קיות חווי"ה – חינוך וידיעת הארץ – ומש"קיות ח"ן. 28%.

חבר הכנסת בניזרי, במערך ההתרעה משרתות 6% מהבנות: מוכ"מות – מפעילות מכ"ם – תצלומי אוויר ורושמות. מחשב – 1% של הבנות. יחידות שדה – 6% מהבנות: מדריכות חיל רגלים, חיל הנדסה, חיל שריון, מפקדות כיתה וסמלות מבצעים. מערך המינהלה – 37% מהבנות: פקידות, קישור גיוס, מפעילות מחשבים, שלמיות ורשמות. 2% מהבנות – נהיגה, ובנות בקורסים – 12%. אם אתה בודק את כל אחוזי הבנות אתה רואה – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

— — —

היו"ר ע' עלי:

הרב חבר הכנסת בא-גד, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. מספיק עם זה.

יוסף בא-גד (מולדת):

— — —

היו"ר ע' עלי:

מספיק עם העניין הזה.

יוסף בא-גד (מולדת):

הרגע נכנסתי.

היו"ר ע' עלי:

הרגע נכנסת, לא שמעת אותו וכבר אתה מתפרץ.

יוסף בא-גד (מולדת):

— — —

היו"ר ע' עלי:

תפסיקו עם זה. סליחה, עם כל הכבוד, מה קורה כאן? בבקשה.

סגן שר הביטחון א' אור:

לכן, כשאנחנו רואים את אחוז הבנות ואת מגוון התפקידים של המשרתות בצה"ל, אני חושב שזה מגוון רחב — — —

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק את הדיבורים.

סגן שר הביטחון א' אור:

— — — מגוון רחב ורוב מאוד.

אני רוצה לומר, שהצעתו של חבר הכנסת בניזרי לקחת את הבנות ולהפוך אותן למתנדבות ולשלם להן שכר של קבע – אני מציע לך שתבדוק את המשמעויות, גם הכספיות. ראית את האחוזים, ואני לא רוצה לגעת במספרים כי הם מסווגים, אבל אם תיקח את כל כמות הבנות הזאת, שעושות תפקידים חשובים מאוד, ותשלם להן שכר של קבע, ברור לך מה המשמעות של הדבר.

אתה ציטטת משהו, ואני רוצה להגיד לך מה היתה הכוונה בביטול מערך הח"ן. ביטול מערך הח"ן, הכוונה היא לביטול מערך שירות הנשים. יש דעה בצבא, שבזמנו, וגם היום אני תומך בה – שהבנות והבנים יכולים לנהוג בשוויון בדאגה זה לזה, ולכן המושג של קצינת ח"ן, שתפקידה לדאוג רק לנשים, הוא תפקיד שראוי לבחינה. אי-אפשר לדבר כך.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לא להפריע.

סגן שר הביטחון א' אור:

לכן, כאשר הצעת באחת מההצעות, כפי שציטטת שמישהו אמר: בואו נבחן את ביטול מערך הח"ן – זה המערך שמטפל בנשים, מערך נפרד, ובהחלט יש לשקול אם צריך היום מערך כזה. אני רוצה לומר לחבר הכנסת בניזרי שהצעת החוק שלו – – –

היו"ר ש' וייס:

רבותי, נא לא להפריע לסגן שר הביטחון. חבר הכנסת פנחסי, הקול השקט שלך חזק כל כך.

סגן שר הביטחון א' אור:

כמו שהבנתם מדברי, תפקודו של צה"ל היום בהחלט מושתת במידה רבה מאוד על שילובן של נשים בתפקידים כמו שפירטתי קודם לכן לפי אחוזים.

לפי תפיסתנו, מצבה הביטחוני של מדינת ישראל כרגע אינו מאפשר לעבור לשירות לאומי לא לבנים וגם לא לבנות, ודאי שלא על בסיס התנדבותי.

אני קובע חד-משמעית, ששירות הבנות בהחלט חיוני, אם כי אני מקבל שהוא איננו שוויוני.

דבר נוסף, אני דווקא חושב שצה"ל צריך להמשיך ולטפח יותר ויותר שירות שוויוני לבנות. עדיין יש מקצועות רבים שבנות יכולות להיכנס אליהם ולתרום להם מהידע והיכולת שלהן, יותר מאשר הן תורמות היום.

לכן אנחנו מתנגדים להצעת החוק של חבר הכנסת בניזרי ולהצעת החוק של חבר הכנסת גפני. אני חושב ששירותן של הבנות חשוב, נכון ועדיין חיוני, ואינני רוצה להתייחס להתבטאויות שבהן תוארו הבנות בצורה לא חיובית. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לסגן שר הביטחון.

שמעתי שחבר הכנסת בניזרי, או אולי זה היה חבר הכנסת גפני, רוצה לנצל את זכותו, במשך חמש דקות, ולנסות לשכנע אותנו שכנוע חוזר. אחר כך תהיה הצבעה. צלצלנו לפני שלוש דקות. אחרי דבריו של חבר הכנסת גפני תהיה הצבעה, אלא אם כן חבר הכנסת בניזרי גם הוא ירצה לנצל את חמש הדקות. חבר הכנסת גפני, בבקשה.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן שר הביטחון, הקשבתי לדבריך, ואני רוצה לומר כמה דברים.

אני רוצה לומר כמה דברים גם מן הבחינה האינטלקטואלית והחשיבה הכללית של איך המדינה צריכה להתייחס לנושא השירות הצבאי של בנות. ואני רוצה לדבר גם מן הבחינה הפרקטית, האם יש תועלת בעניין הזה, כן או לא. ואני רוצה לומר גם מן הבחינה הדתית, כיצד אנחנו כאן, כיהודים, מתייחסים לשירות צבאי של בנות.

באופן כללי, בכל מדינות המערב, גם באלה שנמצאות במצב של מלחמה או של סיכון ביטחוני, אין שירות צבאי חובה לבנות. יש שירות התנדבותי של בנות. בת שרוצה להתגייס, היא אכן מתגייסת. במקרה כזה היא יכולה להיות טייסת, היא יכולה להיות נהגת של משאית, תפקידים שבצבא שלנו לא נותנים לבנות. ומדוע לא? מכיוון שאצלנו גיוס הבנות הוא חובה, מגייסים את כל הבנות, ולפי זה נקבעים גם הקריטריונים והסטיגמה שהן מקבלות, גם כאלה שיכולות או רוצות או מעוניינות לעסוק בצבא בנושאים שבעצם מתאימים לגברים. ברגע ששירות הבנות הוא חובה – כל הפעולות או כל התפקידים שמיועדים לגברים ננעלים בפניהן. זאת אומרת, בעצם הדבקות שלכם שצריך להמשיך בגיוס הבנות, גיוס חובה, אתם פוגעים בבנות עצמן.

אברהם פורז (מרצ):

בוא ונעשה חבילה: החרדים יתגייסו לצבא ואנחנו נוותר על שירות הבנות.

משה גפני (יהדות התורה):

חשבתי מתי כבר תצעק. צעקת. יצאת ידי חובה. אתה יכול לרוץ בפריימריס במרצ.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, בספר בראשית יש ארץ החווילה, באות ו"ו.

דוד צוקר (מרצ):

משה גפני (יהדות התורה):

אני מדבר גם מן הבחינה הפרקטית. מן הבחינה הפרקטית אין תועלת בגיוס הבנות, וכולם יודעים את זה. אני לא אחזור על מה שציטט ידידי חבר הכנסת בניזרי. אף אחד לא מוציא דברים מהקשרם. הדברים חוזרים על עצמם כל הזמן מצד קצינות ח"ן לשעבר, אנשים בכירים בתוך המערכת הצבאית, בשמם ולא אנונימית. במקרה הזה שמם המלא מופיע.

אדוני סגן שר הביטחון, אמרת קודם שביחידות הקרביות הכול אכן מלא. לא אצטט כאן את מה שנאמר כל הזמן. אציין רק, שלפני שבוע אמר ראש חטיבת תכנון כוח-אדם באגף כוח-אדם, תת-אלוף ישראל איינהורן: 15%–20% מהחיילות משרתות שירות מצוין, אשר אין לו תחליף גברי. אלפי חיילות, לעומת זאת, משרתות בתפקידים שהצבא אינו נזקק להם. ואני יכול להמשיך בציטוטים בשמו. אדוני סגן שר הביטחון, אני פונה אליך, לשאלת המראיין אומר תת-אלוף איינהורן: האבטלה גדולה יותר בקרב חיילות, כן, בשיעורים ניכרים יותר מחיילים.

אם כן, לא יכול להיות ויכוח בעניין הזה, אלא אם כן אנחנו הופכים אותו לאידיאולוגיה ואומרים שבנות חייבות בגיוס חובה כמו הגברים.

אני רוצה לומר עוד משהו, גם מן ההיבט הדתי, גם מן ההיבט היהודי. תפקידה של האשה איננו תפקיד של הגבר, ותפקידו של הגבר איננו תפקיד של האשה.

אני סבור, שצריך להשתחרר מן האידיאולוגיה, שאיננה נכונה היום, ולהעביר את הצעת החוק הזאת, שמאפשרת גיוס בנות, אבל אך ורק גיוס של מי שמעוניינת בכך. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת גפני.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מורי ורבותי, אני אצביע בנפרד על כל הצעה, למען הסדר התקנוני הטוב. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא), התשנ"ה–1995, של חבר הכנסת בניזרי – ההצבעה החלה.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 11

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 31

נמנעים – אין ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא),
התשנ"ה-1995, נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

11 תומכים, 31 מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק הוסרה.

רבותי, עוברים להצבעה שנייה.

נעמי חזן (מרצ):

הליכוד נגד גיוס בנות?

היו"ר ש' וייס:

לא, לא בזמן ההצבעה, אני לא מרשה. גברתי, חברת הכנסת חזן, אחר כך תעשו את החשבונות.

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא), התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת משה גפני.
ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 10

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 33

נמנעים – אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שירות נשים בצבא), התשנ"ה-
1995, נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

עשרה תומכים, 33 מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע בזאת, שהצעת החוק של חבר הכנסת גפני הוסרה. תודה רבה לכם.

אני מזמין את סגן היושב-ראש חבר הכנסת יוסף עזרן לנהל את הישיבה.

הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם

(תיקון – עיון במסמכי הממשלה), התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק א'תשלד, הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – עיון במסמכי הממשלה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, לכל חבר כנסת יש ייחוד משלו, אבל אי-אפשר לפתוח את הדיון – כשאני פונה גם אל שר המשפטים, גם לו יש הייחוד החיובי שלו – שלא להצביע גם על חבר הכנסת אברהם הירשזון, עם הייחוד המבורך שלו, שהיום הוא משקיף עלינו משום-מה מלמעלה, יש לו כנראה סיבה, לחבר הכנסת הירשזון, עם האורחים ביציע.

אדוני היושב-ראש, כזכור, לפני למעלה משנתיים, ב-24 בנובמבר 1993, נדרשה הכנסת להתייחס לתיקון חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, להוספת סעיף 12ב, המדבר על עיון במסמכי הממשלה. לאחר דיון החליטה הכנסת על חודו של קול לגנוז את הרעיון, כאשר שישה חברי כנסת חורצים את גורל הדיון מול חמישה המבקשים לערוך שינוי בנושא.

אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת, כי עמדת הממשלה המוצהרת, כפי שהגיעה לידי ביטוי בהחלטה של ועדת שרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק, היא התנגדות מוחלטת משום – כך אומרת הממשלה – שההצעה באה להקנות זכות עיון רחבה ביותר בחומר פנימי של הממשלה בכל שלב ובכל דרג שהוא, ובכך גם מאפשרת לחברי הכנסת להתערב בהליכים ובדיונים פנימיים של הממשלה עוד בטרם הגיעו לשלב הערכות בדרג בכיר. נראה לוועדת השרים, שההסדר הקבוע היום בתקנון הכנסת, אשר אישר לוועדות הכנסת לקבל מידע ומסמכים, זו מתכונת נכונה, שנקבעה בהתאם להוראות סעיף 21 לחוק-יסוד: הכנסת; אם יש מקום לתיקון המצב, הרי שהצעתו של חבר הכנסת דוד מגן נראית גורפת מדי.

חשבתי כי כאשר הממשלה אומרת שההצעה המקורית גורפת מדי, ולאחר דיון שבו השמיע גם שר המשפטים דברים מאלפים, יש מקום לחשוב וגם להמתין אולי לעיתוי הנכון כדי להעלות את הרעיון שהחשד הפוליטי בראיית יחסי הכוחות קואליציה-אופוזיציה נעלם מן השטח.

לאחר ששר המשפטים דוד ליבאי הזכיר לנו את תיקון מס' 13 לחוק-יסוד: הכנסת – כזכור, התיקון מדבר על כך שיש חובה להתייבץ בפני ועדות הכנסת ולהציג בפני ועדות הכנסת את המסמכים הנדרשים – הודעתי במהלך הדיון, שאני מוכן לסייג את ההצעה ולקבל את הרעיון שמישיבה סגורה אין לקבל חומר.

שר המשפטים אמר בדיון: "אינני יודע, אילו קיבלתי הצעה שונה אולי הייתי מניע גם את הממשלה להתייחסות אחרת, אבל אני דן בהצעה כפי שהיא". עוד אמר שר המשפטים: "יש לי ספק" – כשהוא פנה אל היוזם, אלי – "אם הייתי כחבר ממשלה נוטה לתמוך בקלות ברעיון הזה". ובכן, ידידי שר המשפטים הנכבד, פרופסור דוד ליבאי, חיקיתי עם ניסוח ההצעה לאור הדיון שהיה, ואני משתדל ללמוד מהדיונים וגם מהרעיונות שאתה מעלה, חיקיתי לזמן המתאים.

לדעתי, היום, בשלהי תקופת הכהונה של הכנסת השלוש-עשרה, כאשר איננו יודעים מי יושב בעוד כמה חודשים בספסלים הללו ומי יושב בספסלים הללו, ואין כאן התמודדות בין קואליציה לאופוזיציה, צריך לחשוב ביסודיות על השאלה, כיצד מעניקים לחבר הכנסת מן השורה את הכלים למלא את תפקידיו בצורה היסודית ביותר, בלי שהוא נזקק למטרייה ולחסות של הוועדה שבה הוא חבר. חבר הכנסת רוצה לעתים לראות החלטת ממשלה שאין שום טעם בנוסחה המדויק, שאין שום טעם להסתירה מעין הציבור; או שהוא מבקש לעיין בפרוטוקול שמסתובב בין עובדי הממשלה ולא פורסם בתקשורת. מה שמפורסם בתקשורת, הרי לכולנו ברור, אין עמו שום בעיה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אפילו כאשר חבר כנסת פונה למשרד ממשלתי ומבקש נתונים על דבר שהוא לא סודי, גם אז הוא לא מקבל.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת מאיר שטרית מעיר הערה נכונה. אני רוצה להזכיר לשר המשפטים, שבדיון ב-24 בנובמבר 1993 הזכרתי לך את הדוגמה של החוברת שהממשלה כינתה "חוברת הישגי הממשלה", אשר הוגשה לנשיא המדינה ולחלק מחברי הקואליציה ולעיתונאים, ולא הוגשה לשאר חברי הכנסת. אם זיכרוני אינו מטעני, היה זה חבר הכנסת בוחבט שהואיל לעשות לי טובה, אחרי שבועיים של חיפושים, בא ונתן לי את החוברת. היא לא היתה סודית. להיפך, לממשלה היה אינטרס להבליט אותה. הדוגמאות הן רבות.

אני מציע להוסיף את סעיף 12ב לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, ובו ייאמר: (א) מסמכי הממשלה יהיו פתוחים לעיון ולבדיקה לפני כל חבר הכנסת; הם יועמדו לרשותו לפי בקשתו לא יאוחר מחמישה ימים מיום פנייתו אל השר הנוגע בדבר, והוא רשאי להכין לעצמו העתק או תקציר מהם; אך לא יוצא מסמך ממשמורת המשרד אלא בהסכמתו של השר.

(ב) זכות העיון במסמכים לפי סעיף קטן (א) אינה חלה על מסמך שגילוי או פרסומו אסור על-פי דין ועל רישום או מסמך הנוגעים במישרין בזכויותיו של פרט או בחובותיו כלפי הממשלה, זולת אם משמשים נושא לדיון בכנסת או בוועדה מוועדותיה שמבקש העיון חבר בה.

(ג) מסמכי הממשלה יועמדו על-פי דרישה של יושב-ראש ועדה בכנסת לרשותה של הוועדה בזמן ישיבתה, במידה שהם נוגעים לנושא שעל סדר-יומה.

לגבי סעיף קטן (ג), אני מודה שיש בו משום חפיפה עם תיקון מס' 13 שנתקבל בתקופת הכהונה של הכנסת השתיים-עשרה.

(ד) האמור בסעיף זה בא להוסיף על זכויות אחרות לגילוי מסמכים ולא לגרוע מהן.

חברי הכנסת, ברשויות שלטון שונות, בחברות ממשלתיות שונות, במוסדות ציבור שונים הזכות של חבר הדירקטוריון או של חבר בהנהלת הרשות, או של חבר במועצת הרשות, הזכות לעיין במסמכי האקזקוטיבה מעוגנת בחוק ונשמרת. ברשויות המקומיות, למשל, יכול כל חבר מועצת הרשות לעיין בפנקסי הרשות בתוך שלושה ימים מיום שהגיש דרישה לכך.

בנושא הזה לי היה גם ניסיון אישי פעם כראש רשות מקומית, כשחבר מועצה מסוים ביקש בתוך שלושה ימים לעיין. הוא פנה לפי דעתי, לפי טעמי שלא בנימוס, ואולי קצת גרוע מכך, לאותו עובד רשות מקומית, ואני, כראש רשות מקומית, טעיתי ושגיתי וחשבתי כי אין להעניק את החומר לפי דרישתו של אותו חבר מועצה, משום שהוא פנה בדרך לא מקובלת לאותו פקיד. וכשנדרש בג"ץ לסוגיה הזאת הוא אמר, שזכותו של חבר המועצה עולה על כל אמת מידה או בחינה אחרת, וקודם כול תישמר הזכות הזאת, המסמך יועבר לעיונו, ואחר כך נטפל בענייני נהל – כיצד פונים לעובד רשות או כיצד מתייחסים אליו.

מעבר לכך, ההצעה הזאת באה לגרום, כי חבר הכנסת יוכל לעיין במסמכי הממשלה, אם המסמך לא סווג מראש כמסמך סודי, ולגבי מסמך סודי עמדת שר המשפטים מקובלת, כך היתה גם הכוונה המקורית, ולא היתה שום כוונה לערוך שינויים או רוויזיה בנושאים הללו.

אדוני שר המשפטים, חברי הכנסת, אנחנו צריכים לחשוב על דרך תפקודה של הכנסת הבאה, הכנסת הארבע-עשרה. חובה עלינו לחשוב ולהוריש לחברי הכנסת הבאה – וחלקנו בעזרת השם עוד יכהנו בה, אם ירצו ואם הציבור ירצה – חובתנו להוריש לחברי הכנסות הבאות כלים אלמנטריים למילוי התפקיד. זכות העיון במסמך הבלתי-סודי, כדי שהעבודה תיעשה בצורה יסודית ואחראית, היא חובתה של הרשות היום להעניק לאותו אדם השייך לרשות המחוקקת – שהיא, כידוע, הרשות המבקרת – ובתנאי שהסייגים שייקבעו בחקיקה יגרמו לכך שלא יהיה שימוש שלא כדין במסמכים שחבר הכנסת יוכל לעיין בהם.

היו"ר י' עזרני:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת דוד מגן הנכבד, אתה עקבי, אתה חוזר ומנסה להעביר את הצעת החוק הזאת, כמובן מתוך אמונה שלמה שיש בה כדי להועיל ולהיטיב את יכולתו של חבר כנסת לשרת את הציבור. העלית הצעת חוק זו בישיבת הכנסת ביום 24 בנובמבר 1993, כאשר על כס היושב-ראש כאן, באולם המליאה, ישב חבר הכנסת, הרב עזרן, והוא ניהל את הישיבה. אתה שטחת את נימוקיך אחד לאחד, ואני באתי להשיב לך. אני מחזיק את תשובתי לך אז.

התחלתי באומרי: חבר הכנסת מגן הנכבד, שראוי להוקרה על הפעילות שלו במושב הזה – אני חושב שאני יכול לחזור על הדברים האלה גם במושב הזה. אבל, עם כל ההוקרה, אמרתי אז שהממשלה מתנגדת לחוק המוצע ומציעה להסירו מסדר-יומה של הכנסת. עמדת הממשלה לא השתנתה.

תרשה לי לחזור על עיקרי הדברים שאמרתי אז ולהוסיף דבר-מה עליהם. הכנסת דנה בסוגיה זאת, אם כי מזווית אחרת, בעת שחוקקה את התיקון מס' 13 לחוק-יסוד: הכנסת, בשנת 1991, שבו הוסף סעיף קטן (ב) לסעיף 21 לחוק-היסוד. לפי התיקון הונחה התשתית לקביעת נוהל לזימון נושאי משרה להתייצב לפני ועדות הכנסת, כדי לספק להן מידע הדרוש לדיונים וכן מסמכים לפי דרישה. על יסוד אותו תיקון לחוק-יסוד: הכנסת, תוקן גם תקנון הכנסת על-ידי הוספת סעיפים 106א עד 106ה, שבהם הוסדר נוהל הזימון וההתייצבות של עובדי המדינה ונושאי משרה לפני ועדות הכנסת.

מי כמוך יודע, שלוועדה לענייני ביקורת יש סמכויות משלה, וכאשר ייכנס התיקון או כאשר ייכנס הנוסח החדש של חוק-יסוד: הממשלה, הידוע בפי העם בשם חוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה, תהיינה שם סמכויות נוספות גם למליאת הכנסת, גם לוועדת הכנסת, לזמן את ראש הממשלה ואת השרים, וממילא לתבוע מהם הסברים, ולפי דעתי גם להציג בפניהם אותם מסמכים שלפי דעת חברי הכנסת מן הראוי לתת להם פומבי.

מאיר שטרית (הליכוד):

אבל, איך חברי הכנסת ידעו על המסמכים? הם לא יודעים כלל על המסמכים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כאן אנחנו נכנסים למהות הצעת החוק. משום שהצעת החוק באה, פותחת ואומרת, כפי שחבר הכנסת דוד מגן אמר, שמסמכי הממשלה יהיו פתוחים לעיון ולבדיקה לפני כל חבר כנסת. נכון שהוא סייג אחר כך את ההנחיה או את ההוראה הכללית הזאת, בניסיון לשמור על מסמכים חסויים מבחינת ביטחון המדינה וכיוצא בזה, אבל נראה לי שיש כאן ניסיון לטשטש את הגבולות בין הרשות המחוקקת, הרשות המפקחת על הרשות המבצעת, לבין הרשות המבצעת עצמה.

לאפשר לכנסת, לחברי הכנסת וממילא לציבור כולו, באמצעות חברי הכנסת, להציץ פנימה ולראות מה נעשה בכל חדר, בכל ישיבה, בכל מקום ומקום שהממשלה פועלת בו באמצעות משרדיה ובאמצעות עובדיה השונים – זה יביא לכך שכל דיון יהיה למעשה פתוח בפני הציבור. ברגע שחבר הכנסת יוכל לקבל פרוטוקול או מסמך, כל מסמך, בהנחה שהוא לא מזיק לביטחון המדינה, הרי שהוא רשאי גם למלא את שליחותו ולהציג אותו לציבור. איך יתקיימו דיונים במצב הזה? איך יאמרו אנשים את כל אשר לבם חפץ, אם ידעו שמייד אחרי הישיבה יכולה כל מלה ומלה שנאמרה לצאת החוצה? איך אפשר לקדם נושאים עד לשלב מסוים, תוך ליבון רציני של הדברים, אם בכל שלב יוצאו דברים החוצה?

הדברים מכוונים באמת להגן על יכולת תפקוד רצינית של האדמיניסטרציה, של הממשלה, ולא להגן על ממשל זה או אחר. אני מסכים עם חברי דוד מגן, שהיום צד אחד בממשלה, מחר צד שני בממשלה, זוהי כל גדולתו של המשטר הדמוקרטי, שאנחנו נגן עליו. אין צדיקים תמיד ואין צודקים תמיד. הציבור ישפוט, ולשם כך צריך להביא לרשותו מידע.

כדי להביא לרשותו מידע, מיניתי ועדה בראשות השופטת בדימוס ויקטוריה אוסטרובסקי-כהן, שישיבה על המדוכה. ועדה ציבורית זו, אשר ישיבה על המדוכה, הציעה לנו הצעת חוק חופש המידע. הצעת חוק חופש המידע הזאת כבר הופצה על-ידי משרד המשפטים ועל-ידי כתזכיר חוק, דהיינו ביקשתי תגובות של כל השרים, כל משרדי הממשלה, האקדמיה, רשויות השיפוט ואחרים, לפני שנניח אותה על שולחן הכנסת. בימים אלה אנחנו מגבשים סופית את הצעת החוק, לאור ההערות שהתקבלו, וזהו נושא קשה, מורכב ומסובך, שאנחנו מתיימרים ורוצים להתמודד אתו בהצלחה. אי-אפשר להביא הצעות חוק כאלה, של זכות הציבור לדעת, של פתיחת מידע בפני הציבור, ללא שיקול דעת רציני וללא גיבוש הצעת חוק מאוזנת.

לכן, אנחנו עומדים להביא בזמן הקרוב הצעת חוק חשובה ביותר בנושא זה, שללא ספק משרתת גם את הכיוון שחבר הכנסת דוד מגן חותר אליו. אבל, בין זה לבין פתיחת כל המסמכים, כל ההתייעצויות הפנימיות בממשלה בפני חבר הכנסת ובפני הציבור, אני חושב שעדיין יש מרחק. לכן ביקשנו בזמננו, שיתאפשר לממשלה לתפקד ונשאיר את מגבלות חופש המידע בגבולות הצעת חוק חופש המידע שנביא לכנסת.

כמו חבר הכנסת דוד מגן, אני תומך בזכות הציבור לדעת ובחופש המידע, אבל אני צריך גם לראות ולשמור בתוקף תפקידי, שלא נבוא למצב של הייתי אומר חוסר יכולת של גורמים אחראים לתפקד, משום שזכות הציבור גברה על יכולת התפקוד של הגורמים האחראים.

מתוך חיפוש האיזון הזה, אני חושב שהצעת החוק הזאת היא מרחיקת לכת. בתוך חמישה ימים ידרוש חבר הכנסת לדעת מה היה בישיבה. הוא יקבל את כל המידע, הוא יהיה שותף מייד לתהליך קבלת ההחלטות, הוא יגיב מייד בפומבי, מייד יתנהל דיון כאילו גם הוא נושא באחריות למשרד וליכולת הביצוע שלו. לי נראה, כאמור, שזה מרחיק לכת.

אני רואה שחברי באו לכאן, אני מבין שהם מבינים את הדברים, ומאחר שנראה לי כי דעתי נשמעה היטב, אני מודה לך, אדוני היושב-ראש, ומבקש בשם הממשלה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר גילה את דעתו גם בלי גילוי מסמך. זכות התגובה לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני לא יודע מה קרה לדליה, מזכירת סיעת העבודה. אני מסמן לה כבר עשר דקות: גיוס שווא. אני לא עושה גיוס. למה היא הפריעה למנוחת חברי הכנסת?

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת מגן, ממה יש לך – – – תסביר לי. איפה יש גיוס?

דוד מגן (הליכוד):

הרי יש מסורת טובה וברוכה – כך אני חושב. שר המשפטים, אנו לא באנו לכאן כדי לכופף זרועות. באנו כדי לדון בנושא שנראה לי חשוב בתקופה שבין שתי כנסות, שראוי לבחינה בשלהי תקופת כהונה של כנסת אחת לקראת הכשרת דרכי פעולה ותפקוד של חברי הכנסת הבאה. אני כבר אומר, כדי שחברי הכנסת לא ישחיתו את זמנם לריק בדקות הקרובות, ובוודאי הן תהיינה ממושכות ואולי סוערות: אם שר המשפטים יאמר לי, שעל רקע כוונת הממשלה לתקן את החוק הוא לא מסכים דווקא לדרך של תיקון חקיקה, אלא לדרך של בירור העניין בוועדת הכנסת, שאותה אני מעדיף, או בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שאני מניח שאתה נוטה יותר לברר בה עניינים, אני לא אתווכח אתך.

למי שלא הקשיב מחברי הכנסת: לעניין הצבעה על החוק, אם נשמעה הצעה לשקול אפשרות להעביר את ההצעה כהצעה לסדר-היום לוועדת הכנסת או לוועדת החוקה, אני חושב שזה יכול להיות רעיון.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני השר, למה לא?

היו"ר י' עזרן:

הבנו את ההמלצה ואת ההצבעה.

מאיר שטרית (הליכוד):

הצעה לסדר.

רענן כהן (העבודה):

הצעה לסדר.

דוד מגן (הליכוד):

כך נדמה היה לי ששמעתי בין השורות.

רפאל אלול (העבודה):

אתה חזק בחשבון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני הבינתי מדברי חבר הכנסת הנכבד, שהוא הבין מדברי שאני מסכים להצעה לסדר-היום. אני מבין אותו ואת דבריו ואומר שאנחנו מסכימים, שאני מסכים לכך.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, תודה. אם כן, אדוני – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם הוא מציע שתהיה הצעה לסדר-היום, אני מסכים.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, למען הפרוטוקול: אני הצעתי שתציע, כדי שאני אסכים. זה התקנון.

מאיר שטרית (הליכוד):

— — —

היו"ר י' עזרן:

עכשיו, אפשר כבר להצביע.

דוד מגן (הליכוד):

חברי הכנסת, אני באמת חושב שהסוגיה היא סוגיה חשובה ביותר.

היו"ר י' עזרן:

שכנעת אותנו.

דוד מגן (הליכוד):

אומר במשפט וחצי. מדובר על כך — — — השתכנענו סופית? טוב.

היו"ר י' עזרן:

כן.

דוד מגן (הליכוד):

אני רק מקווה שהדיון יהיה בוועדת הכנסת, אבל אם שר המשפטים יתעקש על ועדת החוקה — — —

היו"ר י' עזרן:

לא שיתעקש; אז אם אתה מתעקש, גם — — —

שר המשפטים ד' ליבאי:

בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד מגן (הליכוד):

אמרתי: אם הוא יתעקש על ועדת החוקה, שם בעצם אני חבר – בסדר.

היו"ר י' עזרני:

תודה. אם כן, רבותי, אנחנו הפכנו את הצעת החוק הזה, בהסכמה של המציע ושל השר, להצעה לסדר-היום. מי בעד ומי נגד?

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 22

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י' עזרני:

הנה, פלאי פלאים, איך ההצבעה יכולה להתהפך בן-רגע מן הקצה אל הקצה. 22 בעד, אין מתנגדים ואחד נמנע. אני קובע, שאכן ההצעה הזאת תידון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

הצעת חוק רישום ציוד וגיוסו לצבא-הגנה לישראל

(תיקון – גיוס רכב אזרחי), התשנ"ה-1995

(הצעת חבר הכנסת ח' דיין)

היו"ר י' עזרני:

אנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק ב'תתקלה, הצעת חוק רישום ציוד וגיוסו לצבא-הגנה לישראל (תיקון – גיוס רכב אזרחי), התשנ"ה-1995. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה. ישיב סגן שר הביטחון.

הוא כבר הלך. רציתי לברך את חבר הכנסת, חברנו, כ"ץ-עוז, שחזר לספסלי הכנסת בבריות גופא ובנהורא מעליא, אבל בברכה המסורתית של ברוך רופא חולים. אמן. תודה. בבקשה.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק רישום ציוד וגיוסו לצבא-הגנה לישראל (תיקון – גיוס רכב אזרחי). "הצעת החוק המוצעת באה להקל על בעלי רכב מסחרי וציוד מכני הנדסי, המשמש מקור הכנסה פרטי או השייך לחברה, אשר מגויס לפעילות ומשבש את הכנסותיהם של בעלי הציוד ולעתים אף מונע מבעלי הציוד המכני-הנדסי לעמוד בחוזי עבודה" – קראתי חלק מדברי ההסבר על מנת לבוא ולומר שאני חושב שבזמן האחרון צה"ל מגזים בדרישות שלו שלא בתקופת מלחמה. אנו רואים יום-יום שצה"ל מגייס רכבים אזרחיים חדשים. אזרח השקיע ממיטב כספו כדי לקנות ציוד מכני-הנדסי, או איזה ג'יפ להנאתו, או בכלל, אם זה רכב לצורך פרנסתו, ובא צה"ל, שלא בתקופת מלחמה, ומגייס את הרכבים האלה לפעילותו ונותן את הרכבים האלה למילואים. הוא נותן אותם למילואימניקים. הוא נותן את הרכבים האלה ללא שום אחריות ופוגע גם בפרנסתם של אותם בעלי רכוש.

מה קורה בפועל? אדם קנה לעצמו טרקטור והתחייב בחוזים, ופתאום הוא לא עומד בחוזה כיוון שצה"ל לקח לו את כלי העבודה שלו לגיוס. הוא פתאום ניזוק בנזק של עשרות אלפי שקלים. כאשר הוא בא לצה"ל ואומר: גרמתם לי נזק, אני לא יכולתי לעמוד בחוזה, אני נתבע עכשיו לשלם פיצויים למי שהתחייבתי, כי לא עמדתי בלוח זמנים – צה"ל לא מכיר בשום חוזה ובשום נזק שנגרם.

אין לי שום התנגדות, אדוני סגן השר, שאם צה"ל רוצה לגייס רכב פרטי של אדם שקנה אותו במיטב כספו, שהוא ישלם לו עבור אותם ימים שהוא משלם ביטוח. ישלם לו ויתחייב לו, שאם נגרם נזק לרכב הוא יפצה אותו.

נתקלתי גם במצבים שמגיעים לצה"ל רכבים חדשים, ולוקחים מקדחים, קודחים בפח, שמים שם אנטנות, מחזירים לבעל הרכב את הרכב מכוער – לא מעניין אותם אם זה רכב חדש או לא חדש – ואף אחד לא מפצה, אף אחד לא מפצה את האדם.

לכן אני חושב שיש מקום לבוא ולהניח את החוק. אדוני סגן השר, אני מדבר אליך. אם תתייחס אלי, אשמח מאוד.

סגן שר הביטחון א' אור:

אני שומע אותך.

חיים דיין (צומת):

יותר מזה, אני חושב שלצה"ל לא חסרים כלי רכב בימ"חים.

היו"ר י' עזרן:

אתה לא מבין שאלוף פיקוד הצפון יכול לעשות כמה דברים ביחד?

חיים דיין (צומת):

אני יודע. גם אני יכול לעשות כמה דברים ביחד. אז מה לעשות? לא להתייחס?

היו"ר י' עזרן:

הוא מתייחס.

חיים דיין (צומת):

אני חושב, שצה"ל לא נמצא בתקופת מלחמה. אני לא חושב שצה"ל צריך לקחת רכבים של אזרחים. אם לצה"ל יש רכבים בימ"חים, שהוא שומר אותם לתקופת מלחמה, אני חושב שהוא יכול להשתמש בהם שלא בתקופת מלחמה; כפי שאתם מוליכים את העם לתקופת שלום, במקום שיישארו רכבים שמחלידים בימ"חים, אולי תשתמשו בהם היום ותמנעו את עוגמת הנפש לאזרחים, עוגמת נפש מיותרת.

אני מקווה שגם סגן השר יתמוך ברעיון, אף שהממשלה מתנגדת לו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

או ימצא איזה פתרון. תודה. אני מודה לך על הזמן שלך, שהקצבת לנו. אתה לפחות החזרת את הזמן נקי מכל רבב ומכל פגע.

מאיר שטרית (הליכוד):

הממשלה בעד החוק?

סגן שר הביטחון א' אור:

זה לא מתאים לך. אתה בעשירייה הראשונה. אתה צריך להיות רציני. מי שהוא בעשירייה הראשונה צריך להיות רציני.

חבר הכנסת חיים דיין, אני רוצה להגיד לך, שאם חלק מהדברים שאמרת פה על הדוכן היית אומר לי בשיחה בארבע עיניים, הייתי מסביר לך במה אתה טועה, בשקט. אבל, לבוא לפה ולהגיד: כלי הרכב חלודים בימ"חים, תשתמשו בכלי הרכב שמחלידים בימ"חים – אפשר לחשוב שצה"ל מגייס את הרכב שאתה דיברת עליו ומשתמש בו להסעות. בכלל, מוזר מאוד, ואגע בזה גם בסוף, שיותר מדי אנשים אצלנו פחות מדי בודקים ופחות מדי רואים מה מהות העניין. מדברים בכלל. מאזינים לנו הרבה מאוד אנשים, ואנחנו צריכים להיזהר במלותינו כאשר מדברים, ולא כל דבר ראוי שייאמר מעל בימה זו לפני שנבדק.

בעצם, הממשלה עושה מה שאתה אמרת. הרי לא משתמשים ברכב הזה. חוק רישום ציוד וגיוסו לצה"ל, עניינו בהפקעה זמנית של סוגים מוגדרים של ציוד מיידי. אתה לוקח את הציוד הזה מידי בעל הרכב ואתה מעמיד אותו רק לצורכי תרגול, כוננות – וזה לא תרגיל – ורק פעילות מבצעית.

הצעת החוק, שאומרת בעצם ש"לא יגויסו כלי רכב וציוד הנדסי, אלא בשעת-חירום או בזמן מלחמה", מבקשת להוסיף סייג, שמבטל בעצם את עיקרו של החוק.

בפועל, אני רוצה לומר, שאם תתקבל הצעת החוק, היא עוקרת את היכולת שלנו, של צה"ל, לגייס כלי תחבורה אזרחיים וציוד הנדסי לצורכי תרגילי כוננות, וזה רק לתרגילי כוננות – –

חיים דיין (צומת):

עם זה אין לי בעיה.

סגן שר הביטחון א' אור:

תקשיב.

חיים דיין (צומת):

אין לי בעיה.

סגן שר הביטחון א' אור:

— — והיא תגביל — כפועל יוצא — עד למאוד, את יכולתו של שר הביטחון להורות על גיוס כלי רכב וציוד הנדסי לפעילות מבצעית, לפעילות מלחמתית.

יש פעילות מבצעית שהיא איננה במצב חירום, ומגייסים לעתים. לצערנו, מצבה הביטחוני של מדינת ישראל היום מחייב את צה"ל להיערך בזמן רגיעה כהכנה למצב אמת, וזה גם למצב חירום. כך, למשל, לא יוכל צה"ל להתקין אביזרים בכלי הרכב ובציוד ההנדסי בעוד מועד על מנת להיות ערוך בכל עת לשעת-חירום.

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת פורז, אדוני יכול לשכנע בשקט.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני, לחבר הכנסת בדש יש "דיסקברי", ייקחו לו אותו למילואים — — —

סגן שר הביטחון א' אור:

לא לוקחים אותו למילואים.

כוונת הצעת החוק תמנע מצה"ל כל קשר פיזי עם כלי הרכב או הציוד ההנדסי. היא לא תאפשר בדיקתו ובדיקת התאמתו לצורכי הצבא, וככל שניתן יהיה — לחייב את הבעלים למסור פרטים לגביו כגון שינוי בעלות, שינוי כתובת הבעלים וכיוצא בזה.

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת פורז. חבר הכנסת חיים דיין, סגן השר משיב לך.

חיים דיין (צומת):

אני לא שומע אותו. מדברים פה.

היו"ר י' עזרן:

אתה צודק בהחלט.

דוד צוקר (מרצ):

אנחנו מדברים פה.

היו"ר י' עזרן:

מה זה מדברים פה? גם אני רוצה לשמוע מה אתם אומרים. למה אתם מקפחים אותי? דברו קצת בקול רם, שאשמע.

חיים אורון (מרצ):

בוא לפה.

סגן שר הביטחון א' אור:

הצעת החוק של חבר הכנסת חיים דיין נוקטת את המינוח שעת-חירום. שימוש במונח הזה בלי שהוא יוגדר, הוא מאוד בעייתי. לא זו בלבד שמאז קום המדינה נתונה מדינת ישראל תחת הכרזה של שעת-חירום, אלא שיש בהצעה זו כדי ליצור עמימות ביחס לסעיף 8 לחוק הקיים.

כמו-כן מונעת הצעת החוק משר הביטחון ומצה"ל לגייס כלי רכב או ציוד הנדסי לצורך מבצע צבאי נגד אויב בלי שתוכרז שעת-חירום קודם לכן.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת דיין, היום המצב בפועל הוא לא בעייתי בכלל. בעת רגיעה ולצורך שמירה על הכוננות, אנחנו שומרים על הקשר עם בעלי הציוד שלוש פעמים בשנה גם ללא צורך בהבאת הציוד גופו. הציוד הרשום יכול להיות מגויס ברגיעה לשעות ספורות בלבד באחת מהאפשרויות הבאות: תרגיל גיוס פתע, הכנה למתקון צבאי או תרגיל חד-יומי. לכן כל מה שאמרת קודם איננו נכון.

לפיכך, הנזק העלול להיגרם לבעלי הרכב הוא מזערי לנוכח ההגבלות שמטיל צה"ל על עצמו, על אף הסמכויות הנרחבות הקבועות בחוק.

לאור כל האמור לעיל, רבותי, חברי הכנסת, הן מהבחינה המשפטית והן מהבחינה הכוונתית ולנוכח ההגבלות והסייגים שהטיל צה"ל על עצמו בזמן רגיעה, כמו גם לאור העובדה שהמערכת המשפטית בוחנת היום את חוק רישום ציוד וגיוסו ברוחו של חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, אנחנו מתנגדים להצעת החוק. אימוץ הצעת החוק יפגע לדעתנו בהיערכות צה"ל למצב חירום בכך שכלי הרכב המגויסים הם חלק בלתי נפרד מיכולתו המבצעית במלחמה.

אני רוצה לומר פה לחברי הכנסת הזועמים – לפעמים נדמה לי שקצת מוזר הדבר עד כמה הכול כל כך שומרים על רכושם, אבל אנחנו מדברים פה על רכוש שיכול במלחמה להציל חיי אדם. מדובר פה על מלחמה, אבל אנחנו צריכים להכין למלחמה כמה וכמה דברים שציינתי אותם פה. אף אחד איננו חושב לקחת את הרכב של מר פיני בדש לתרגילים או לאימונים רגילים. הצעת החוק הזאת מדברת על הכנת הרכב למלחמה ולזמן חירום.

לכן אני מציע לחברי הכנסת לדחות את הצעת החוק שהוצגה פה לפנינו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אני מבין שחבר הכנסת דדי צוקר מלין על כך שהוא מקופח מהזכות לתרום את הרכב שלו. יש לך רכב בכלל?

דוד צוקר (מרצ):

אברהם פורז (מרצ):

פיני בדש (צומת):

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חיים דיין, אתה רוצה להשיב? בבקשה.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, אני חושב שחברי הכנסת שנמצאים כאן הסכימו אתך בכמה דברים, כמו למשל שאין בעיה כשמגייסים רכב ליום תרגיל. תגייס את הרכב. אבל אתה אומר, שבגיוס הציווד משתדלים לעשות כמה שפחות נזק לכלי הרכב. אני יכול להראות לך עשרות כלי רכב חדשים שקודחים בהם חורים על מנת להתקין בהם אנטנות. אם הצבא רוצה לא לגרום עוגמת נפש לאותם אנשים, שגם משרתים בצה"ל, שאולי יוציא הנחיות לגבי שימוש באותם כלי רכב.

אני לא מדבר על גיוס ציווד מכני-הנדסי בתקופת מבצע, כי אם יש מבצע מסוים ודרושים כלי רכב חיוניים או ציווד מכני-הנדסי חיוני לצה"ל, אני בעד שייקחו את הרכב או הציווד המכני-ההנדסי למבצעים. אבל, אם זה בימי רגיעה, אם זה עניין של גיוס חד-יומי – על הכיפאק, קח את הרכב. אבל מה קורה בפועל? אספר לך סיפור. הצעת החוק הזאת באה כתוצאה מפניית אדם מחיפה אלי. הוא הרוויח כסף מהרכב הזה בהסעות. צה"ל לקח לו אותו ל-30 יום. האדם הזה אמר: אין לי פרנסה אלא רק מהרכב הזה, ואני לא נותן את הרכב לצבא. הוגשה נגדו תלונה במשטרת ישראל. הוא מצא את עצמו מחוסר פרנסה, וצה"ל לא דאג לכסות לו את הנזקים, אף שהוא לקח ממנו את הרכב. הצעת החוק הזאת באה לתקן ולמנוע הישנות מקרים כאלה ולמנוע מקציני הקישור למצוא פתח בחוק על מנת לנצל או לפגוע באזרחים שיש להם ציווד שהם עבדו קשה מאוד על מנת להשיגו.

אני אומר שוב, אני בעד שצה"ל יעשה תרגילי פתע גם שלוש פעמים בשנה. אם זה גיוס חד-יומי, שיגיע עם הרכב, יתייצב אתו ויחזור אתו הביתה. לקחת לאדם רכב ליותר מיומיים, שלושה, ארבעה ימים, שלא במבצע ולא בתקופת מלחמה – אני חושב שיש מקום לתקן את החוק הזה.

אם אדוני השר חושב שיש מקום להתנגד לחוק, אני אשמח מאוד אם נדון בזה כהצעה דחופה לסדר-היום. אם זה מקובל עליך, אם אתה חושב שלא ביררתי אתך מספיק את הפרטים, בבקשה. אני מוכן שתתמוך בהצעה דחופה לסדר-היום.

הי"ר י' עזרן:

ובכן, חבר הכנסת חיים דיין רוצה להפוך את הצעת החוק להצעה לסדר-היום.

סגן שר הביטחון א' אור:

אני רוצה להוריד את זה.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו מצביעים. מי בעד ומי נגד?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 11

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 20

נמנעים – 1 ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק רישום ציוד וגיוסו לצבא-הגנה לישראל (תיקון – גיוס רכב אזרחי), התשנ"ה-1995, נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, 11 בעד, 20 מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שההצעה הזאת לא עברה.

הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון), התשנ"ו-1995

(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעת חוק ג'תמ, הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון), של חבר הכנסת מאיר שטרית. הנמקה מהמקום. ישיב שר האוצר. בבקשה, דקה-דקתיים.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – אדוני היושב-ראש, מאחר שאתה ברכת את חבר הכנסת כ"ץ-עוז על חזרתו לדיונים, אני מבקש להצטרף לברכות שלך.

אדוני היושב-ראש, מאחר שאתה רב, אני מבקש לומר דבר תורה קצר על העניין הזה. כאשר בא יוסף לבקר את יעקב על מיטת חוליו, כתוב: "ויתחזק ישראל וישב על המטה". מזה למדים, שכאשר אדם בא לבקר חולה, הוא נוטל אחד משישים מחוליו – – –

היו"ר י' עזרן:

אם הוא בן גילו. תדגיש זאת, כך כתוב בגמרא. אבל יוסף היה בן גילו. לא נורא, תמשיך.

מאיר שטרית (הליכוד):

"המטה" בגימטריה זה 59. "חוליו" בגימטריה 60. יוצא אפוא, שכאשר בא יוסף לבקר את ישראל ששכב על המיטה, על ערש דווי, הוא נטל אחד משישים מחוליו, ולכן הוא התחזק וישב על המיטה.

היו"ר י' עזרן:

חבל שלא נכנסו לבקרו 60 איש, והיו לוקחים את כל חוליו.

מאיר שטרית (הליכוד):

הצעת החוק שהנחתי על שולחן הכנסת ועומדת היום לדיון היא הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון), התשנ"ו-1995. המטרה של הצעת החוק הזאת היא לתקן שתי נקודות בחוק מס שבח מקרקעין.

התיקון הראשון, אדוני היושב-ראש, הוא סגירת פרצה שקיימת היום בחוק מס שבח מקרקעין, המאפשרת לבעלי נכסים ולבעלי מקרקעין למכור את המקרקעין שבידיהם בלי שישלמו מס, דבר שאיננו צודק ואיננו כלכלי. בדרך כלל הם מנצלים את הפרצה הזאת כאשר הם הופכים את החברה לפני פירוקה לאיגוד מקרקעין, ואז מחלקים את הדירות בין בני המשפחה השונים ויוצאים פטורים מחובת תשלום מס, בלי לשלם מס שבח, ולא זו היתה כוונת החוק המקורי. מסתבר שפרצה זו מנוצלת לרעה על-ידי רבים, וצריך לסתום אותה.

התיקון השני בהצעת החוק, אדוני היושב-ראש, בא להיטיב עם האנשים שרשאים לקבל פטור ממס שבח, אבל החוק כיום קובע זמן קצוב שבו יכול האזרח להגיש את המסמכים הדרושים לפקיד המס, ונותן לפקיד המס שיקול דעת להרחיב את הזמן הזה כדי לאפשר לאדם, אם עבר המועד, להגיש את המסמכים הרלוונטיים כדי לקבל את הפטור ממס, ולא יצא נפסד אם פספס רק בכמה ימים את המועד להגשת המסמכים.

דן תיכון (הליכוד):

בכמה ימים מדובר היום? האם ב-45 יום?

מאיר שטרית (הליכוד):

כן. אודה אם החוק יועבר לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הממשלה איננה מתנגדת להעברת הצעת החוק הזאת לדיון. יש לנו כמה הערות, אבל נעשה זאת במסגרת הדיון בוועדה.

לפיכך, אנחנו תומכים בהעברת הצעת החוק הזאת לוועדת הכספים.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר.

אם כן, נצביע – – –

דוד מנע (הליכוד):

יש לי הצעה להסיר.

היו"ר י' עזרן:

נכון, הצעה להסיר לחבר הכנסת מנע.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת מנע, אם תשכנע אותי, אני אצביע נגד.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש לנצל את ההזדמנות שניתנה לי כדי לומר כמה מלים בנושאים הקשורים בתושבים זרים הקונים דירות במקומות אטרקטיביים בארץ, תוך ניצול כל ההטבות במסים, דבר שגורם למחסור בדירות. הצעת החוק הזאת נוגעת, בין היתר, גם לנושא הזה.

יש מקומות בארץ שסיירתי בהם ונוכחתי לדעת, שאזרחים זרים קונים שם דירות אך ורק לצורכי השקעה, תוך ניצול כל הפטורים ממס. לדוגמה – אילת, בנייני מגורים חדשים באזור חיפה, בת-ים, נתניה ומקומות אחרים בארץ.

אנחנו צריכים לשים מחסום בפני אזרחים זרים שקונים דירות בארץ ולא גרים בהן כל השנה, והם נהנים מכל הפטורים, בין שזה בעיר דרומית ובין שזה בעיר צפונית וכדומה. הם נהנים מכל הפטורים וגורמים לעליית מחירי הדירות, כך שזוגות צעירים ומשפחות שרוצות לעבור לדירות יותר גדולות באותה עיר נתקלים בהתייקרות מחירי הדירות בשל קניית הדירות על-ידי תושבים זרים. הדבר הזה בא לידי ביטוי קשה מאוד בשנתיים האחרונות בעיר אילת, שם האמירו מחירי הדירות באחוזים ניכרים, וקשה היה לקנות שם דירה.

אנחנו חייבים לשים מחסום לניצול הציני של הפטורים וההנחות במס שבח הניתנים לתושבים זרים הקונים דירות. על-ידי זה נקל על הזוגות הצעירים את האפשרות לקנות דירות, ולא ניצור מחסור מלאכותי בדירות במקומות שונים בארץ, ראה לדוגמה את אילת, ראה לדוגמה את נתניה, ראה לדוגמה את אזור חיפה, שלאחרונה נבנים שם דירות ונקנות שם דירות שמיועדות לזוגות צעירים ולמשפחות שרוצות להגדיל את דירותיהם. חבל מאוד שנקנות שם דירות רבות מאוד שעומדות סגורות כל השנה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרני:

תודה רבה. אם כן, רבותי, יחיו המסים. מחייה המסים.

נא להצביע. אני נגד, אבל אני שותק מפני שאינני רשאי עכשיו לבטא את עצמי.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 9

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 1

נמנעים – אין ההצעה להעביר את הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון), התשנ"ו-1995,

לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

תשעה בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע, שהצעת החוק תידון בוועדת הכספים. תודה.

הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – תובענות הקשורות בארגון מעבידים).

התשנ"ה-1995

(הצעת חבר הכנסת ע' פרץ)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעת חוק ג'פח, הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – תובענות הקשורות בארגון מעבידים), של חבר הכנסת עמיר פרץ. מכובדי, הנמקה מהמקום. השרה לא תהיה כאן להשיב. מי שרוצה להסיר, יציע.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע להסיר.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, חבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כל המטרה של הצעת החוק היא להעביר נושאים הקשורים לסכסוכים שמתקיימים בין ארגונים שונים במערכת יחסי העבודה מבתי-הדין הרגילים לבתי-דין לעבודה – שלא יהיה מצב שמעסיק יבחר לעצמו מתי הוא הולך לבית-דין לעבודה, מתי הוא הולך לבית-משפט שלום או לבית-משפט מחוזי, אלא שהמסגרת המתמחה והעוסקת בנושא תעסוק גם בשאלות המורחבות יותר, ולא רק בשאלות הישירות של סכסוכים בתוך מקום העבודה, כי לפעמים יש סכסוכים בין הארגונים עצמם.

המגמה היא להעביר גם נושאים שקשורים לצווים בעת אירוע במקום העבודה. הכנסת עשתה כמה פעולות חקיקה חשובות בשנה האחרונה, שבעצם כל הנושאים הקשורים לסכסוכי עבודה יידונו אך ורק בבית-הדין לעבודה. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. לחבר הכנסת דן תיכון יש הצעה להסיר. מעניין מה הוא יחדש לנו פה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת עמיר פרץ, אתה עולה ומסביר לנו שהממשלה בעד, כאילו אנחנו חברים בקואליציה. אנחנו עדיין לא חברים בקואליציה ולא נהיה חברים בקואליציה לפחות עד תום מושב הכנסת.

אני מנצל את ההזדמנות כדי לברך אותך, ושנית – כדי לשמוע את דעתך באשר לגמלאות של עובדי המדינה, שפורשים משירות המדינה ומגיעה להם גמלה בשיעור של 70%, ובסופו של דבר הגמלה הופכת ל-42% מהשכר, והם נידונים לרעב.

אברהם פורז (מרצ):

אל תגזים. אפשר לחיות מזה בצמצום – – –

דן תיכון (הליכוד):

נידונים לרעב, חבר הכנסת פורז. אני מציע לך לא להקל ראש בזה. פנו אלי כמה עובדי כנסת שפרשו בשנה האחרונה, והם אומרים – – –

אברהם פורז (מרצ):

אולי בצמצום, אבל לא ברעב.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, תקשיב לי. אני רוצה לראות אותך מגיע לגיל 65 וחי, נניח, מ-1,000 שקלים בחודש, ולפתע אתה פורש ונשארים לך 420 שקלים, ומזה אתה צריך לחיות. אני לא יודע למה נענשים העובדים הללו, וחלק מהם הם עובדי הכנסת, אבל הם מונים עשרות אלפים אם לא מאות אלפים במרוצת השנים.

אני חוזר להמלצות ועדת-זוסמן. אתה יודע שהמלצות ועדת-זוסמן כללו המלצות שנתקבלו על-ידי הממשלה, שעל-פיהן כל הרכיבים, זאת אומרת רכב, שזו תוספת שכר, הבראה, שזו תוספת שכר, ביגוד, שזו תוספת שכר, על-פי המלצות ועדת-זוסמן כל הרכיבים הללו צריכים להיכלל בשכר לצורך חישוב הגמלה מן העת שבה העובד פרש.

ההסתדרות, שהייתה חברה בוועדת-זוסמן, קיבלה את ההמלצות, אלא שראה זה פלא, מה קורה, לפתע ההסתדרות, בראשותו של המזכ"ל דאז ישראל קיסר, שינתה את דעתה בשל לחץ של מזכירי האיגודים המקצועיים, ומעמדה חיובית היא שינתה את דעתה וטרפדה את המלצות ועדת-זוסמן.

כאשר היית יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה דיברנו על כך כמה פעמים, אפילו המצאתי לך את המלצות ועדת-זוסמן, ואתה עצמך תמכת בהצעתי להפעיל את המלצות הוועדה. אני קורא לך עכשיו, בשעה שאתה בתפקיד מזכ"ל ההסתדרות או יושב-ראש ההסתדרות, אני רוצה לדעת מה אתה חושב לעשות כדי לקדם את המלצות ועדת-זוסמן, כדי ליישם אותן. אני יודע שמייד תעלה לכאן, או בהזדמנות, ותאמר לי, שיש הסכם עבודה בין ההסתדרות לבין הממשלה, ועל-פי ההסכם הזה אכן ייכללו המרכיבים האלה בתהליך שיימשך עשר עד 20 שנים. ולנו אין זמן כי כולנו מזדקנים, כולנו מתחילים כשאנחנו צעירים וכולנו מגיעים לגיל הפרישה וכולנו פורשים והעוול הזה זועק לשמים.

אני מבקש לשמוע בהזדמנות קרובה את עמדתך בנושא הזה. זה צו השעה. אנחנו מחויבים לעשות זאת. זה עוול שאי-אפשר להסביר אותו. ואתה, כאדם רגיש, חייב להשמיע את דעתך בעניין הזה. משנבחרת ליושב-ראש ההסתדרות. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אני עדיין לא הבנתי את הקשר שבין – – –

דן תיכון (הליכוד):

כאשר תקבל את הגמלה הזאת, אז תבין.

היו"ר י' עזרן:

לא הגמלה. לא הבנתי את הקשר בין הנושא הנדון – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא חייב להיות קשר.

היו"ר י' עזרן:

למה? אדוני, תשים לב שלא הערתי לך לפני ובזמן שדיברת, אבל לפחות אחרי שאדוני ירד מהדוכן, מותר לי על-פי הנוהל המקובל והקיים לומר שזה לא היה קשור בנושא הנדון.

דן תיכון (הליכוד):

אילו הקשיב אדוני לדברי – – –

היו"ר י' עזרן:

הקשבתי. אתה יודע שאני מקשיב לך.

דן תיכון (הליכוד):

אמרתי שאין קשר, אבל אני מנצל את ההזדמנות. אני מציע שתיתן לו אפשרות להשיב כי העניין נוגע לחצי מיליון איש.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מציע שחבר הכנסת תיכון יעלה ויסביר את הקשר.

היו"ר י' עזרן:

אני מקבל את הצעתך, חבר הכנסת דן תיכון.

חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה, אבל מהמקום, ברשותך האדיבה. שלא ניגרר עכשיו לדיון.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברי חבר הכנסת דן תיכון, אכן חבר הכנסת דן תיכון בהחלט מצטיין בעקביות שלו בתמיכה בדוח-זוסמן ובתביעה שלו ליישם אותו כהלכתו. אני, כיושב-ראש ועדת העבודה והרווחה לשעבר, התחייבתי בפני חברי הכנסת בוועדת העבודה והרווחה ובפני חברי רבים בהרבה מאוד אירועים פומביים, שאם תינתן בידי ההזדמנות, הרי אני אפעל ככל יכולתי ליישם את המלצות ועדת-זוסמן.

אנחנו התחלנו בתהליך. אני שמח על ההצהרה של חבר הכנסת דן תיכון, שהוא רואה בתהליך של העברת חלק מהרכיבים שהיו מחוץ לפנסיה לתוך הפנסיה כדבר קטן ובלתי מספק.

אני עכשיו מודיע, אם חבר הכנסת תיכון יירתם לעזרתנו בוועדת הכספים, יזמנו את הממונה על השכר, ואם גם הממונה על השכר – בהוראת ועדת הכספים – יסכים להרים את הכפפה, אני מוכן שמיד נקים צוות משותף של הממשלה וההסתדרות, במטרה ליישם את המלצות ועדת-זוסמן. על הבעיות עם האיגודים, אני אתגבר בעצמי. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה.

דן תיכון (הליכוד):

זו הודעה חשובה ביותר היום.

היו"ר י' עזרן:

יפה. אני שמח ששיתפתי פעולה. כן, בהחלט.

רבותי, היכנו להצבעה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – אין

נמנעים – אין ההצעה להעביר את הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – תובענות הקשורות בארגון מעבידים), התשנ"ה-1995, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

12 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שאכן – – –

עמיר פרץ (העבודה):

לוועדת החוקה, כי צריך להעביר מבית-דין רגיל לבית-דין לעבודה.

אברהם פורז (מרצ):

אולי ועדת הכנסת תקים ועדה משותפת.

היו"ר י' עזרן:

הצעת החוק תעבור לוועדת הכנסת – על-פי דעת המציעים וגם יושב-ראש הוועדה – וועדת הכנסת תחליט אם להקים ועדה משותפת לדיון בהצעת חוק זו.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת שתי החלטות מאתמול של ועדת האתיקה בעניין הקובלנה של חבר הכנסת פורת נגד השר יוסי שריד, ובעניין הקובלנה של השר גון שגב נגד חבר הכנסת חיים דיין. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – תשלום גמלת ניידות למקבל קצבת ילד נכה),

התשנ"ה-1995

(הצעת חבר הכנסת רן כהן)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – תשלום גמלת ניידות למקבל קצבת ילד נכה), התשנ"ה-1995, מס' ג'רנו, של חבר הכנסת רן כהן. הרי אדוני יודע ששרת העבודה והרווחה אינה כאן. אנחנו נצביע. בבקשה, אדוני חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני מעלה כאן הצעת חוק צנועה, אבל עם כל הכבוד, חשובה ביותר. היא באה לסייע בידי משפחות שלהן ילד נכה – מעל לאחוזי נכות מסוימים, בדרך כלל גבוהים ביותר. עד היום ילד נכה כזה לא יכול לקבל גם קצבת נכות וגם קצבת ניידות. אדם מבוגר שהוא נכה, מקבל קצבת נכות ומקבל קצבת ניידות. את קצבת הנכות הוא מקבל כיוון שהכנסתו נפגעת; את קצבת הניידות – משום שהוא זקוק לניידות. ראה זה פלא, כשהדברים מגיעים לילד, משום שלא הוריו פגועים אלא הוא פגוע, הוא לא יכול לקבל את שתיהן, אפילו לא שיעור מסוים של שתי הקצבאות הללו.

אני בא לתקן את העיוות הזה, משום שלעניות דעתי, ואני הייתי עד למקרים שבהם ילדים על משפחותיהם היו ועדיין נמצאים במצבים חמורים ביותר, כאשר הילד גם סובל בעצמו. גם הוריו נפגעים בהכנסתם משום שהם עסוקים סביב הילד. גם ההורים עצמם סובלים מעוגמת הנפש שבדבר. והם גם רוצים שהילד יגדל אצלם בבית ולא לשים אותו במוסד. והנה, מה שקורה הוא, שאותה מדינה ואותו ביטוח לאומי שמסייעים בידי נכה שהוא מבוגר, אינם נותנים אותו סיוע בידי נכה שהוא ילד.

לכן אני בא לתקן את החוק הזה – ואני מאוד מודה גם לחברי בקואליציה שהחליטו, בניגוד להחלטת ועדת השרים, כן לאשר את הצעת החוק ולהעביר אותה כאן היום – בתיקון אחד קטן, כפי שנאמר אצלי בהצעת החוק. כאן נאמר: השר רשאי לקבוע בתקנות כללים, מבחנים ותנאים למתן גמלת ניידות בנוסף לקצבת ילד נכה, ואני מתקן: השר רשאי לקבוע בתקנות מבחנים ותנאים למתן שיעור מגמלת הניידות בנוסף לקצבת ילד נכה. ועדת העבודה והרווחה, בראשותו של חבר הכנסת יוסי כץ, תוכל לדון בשיעור ובמידות, כדי שנעודד יותר ויותר משפחות להחזיק את הילד בבית, לגדל אותו בבית, לטפח אותו בבית, להאריך את חייו ולהיטיב את איכות חייו בבית, ולא לעודד אותן לשלוח אותו

למוסד, כששהותו שם עולה 5,000, 7,000 ו-9,000 שקל, סכומים שהם פי שלושה, פי ארבעה ופי חמישה מהסכום שמתבקש על-פי הצעתי לתיתו למשפחה כדי שהילד יקבל את התמיכה ויגדל טוב ככל האפשר ובתנאים שווים ככל האפשר עם ילדים אחרים.

אני מניח שהשרה אורה נמיר לא הגיעה לכאן משום שלבה עם הצעת החוק הזאת, וחובתה עם ועדת השרים, וגם זה רמז עד כמה חשוב שבהקדם נגיע להעברת החוק הזה – אפילו אם יקדימו את הבחירות – לפחות גם בקריאה ראשונה, כדי שנתקן את המצב במהירות האפשרית. תודה רבה, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, אנחנו מצביעים, כיוון שאין מי ששייב. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – תשלום גמלת ניידות למקבל קצבת ילד נכה), התשנ"ה-1995, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

12 בעד – – –

בנימין טמקין (מרצ):

כאילו שכל סיעת מרצ באה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בני טמקין, אף שאני הצבעתי אני מדגיש שאני לא שייך למרצ.

בנימין טמקין (מרצ):

לא צריך להדגיש, מספיק להגיד.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, 12 בעד – – –

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

– – –

היו"ר י' עזרן:

אם יש 13, סימן שזה לא מרצ. 13 בגימטריה זה אחד, ואחד זה הקדוש-ברוך-הוא.

12 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק הזאת תעבור לוועדת העבודה והרווחה לשם השלמתה.

הצעת חוק-יסוד: החקלאות

(הצעת חבר הכנסת מ' פלד)

היו"ר י' עזרן:

הצעת חוק ב"ב, הצעת חוק-יסוד: החקלאות, של חבר הכנסת משה פלד. ישיב סגן שר החקלאות.

משה פלד (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, סגן השר, אני מקווה שאתה אתנו.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

אני אתך.

משה פלד (צומת):

ספר החוקים הישראלי כולל חקיקה מסועפת במגוון רחב של נושאים הקשורים לענפי החקלאות על היבטיהם השונים, החל בחקיקה המסדירה נושאי מים, קרקע והתיישבות, וכלה במחקר, פיקוח, ייצוא וארגון ענפי החקלאות והסדרתם. אולם החקיקה הקיימת, על כל היקפה וחשיבותה, אינה מספקת היום, ואינה עונה על הצרכים החיוניים הנוכחיים של החקלאים בישראל. דרושה חקיקת יסוד על מנת לקבוע את חשיבותה של החקלאות באוסף חוקי היסוד אשר יהפכו לחוקה.

הסיבות לכך הן רבות ושונות. מבין אלו יש להזכיר, ראשית, את העובדה, שרוב החקיקה בנושא החקלאות נחקקה בשנים שבהן היה קונסנסוס, כי ההתיישבות והחקלאות נמצאות במקום גבוה בסולם העדיפויות הלאומי, והן השתלבו במשימות לאומיות נוספות, כגון פיזור האוכלוסייה, ביטחון וקליטת עלייה. בתפיסה זו חלו וחלים שינויים. הולכת וגוברת הנטייה להתייחס אל החקלאות, אל ההתיישבות ואל המגזר החקלאי בהתייחסות כלכלית סקטוריאלית גרידא, להבחין מהתייחסות לאומית וערכית. שנית, על החקלאות עצמה עוברים בשנים האחרונות שינויים עמוקים. אין צורך להרחיב את הדיבור על המשבר העובר על החקלאות, הן על החקלאי הבודד והן על צורות ההתארגנות החקלאית המוכרות לנו זה שנים רבות.

על רקע זה ונוכח העובדה שבתור ענף כלכלי החקלאות בשנים האחרונות היא ענף "נחות", מתעורר צורך דחוף בחוק-יסוד: החקלאות, אשר יגן וישמור על החקלאות הישראלית, על החקלאי הישראלי, ובמידה הראויה – גם על צורות ההתיישבות החקלאית, גם בזמנים כתיקונם ובמיוחד בעתות משבר. דרוש אפוא חוק אשר יבטיח את קיומה ואת יציבותה של החקלאות כצורת קיום חברתית וכלכלית יציבה והוגנת, חוק אשר יביא בחשבון את השינויים שחלו וחלים, תוך שמירה על האינטרסים החיוניים של החקלאות לטווח הארוך, חוק אשר יאפשר לחקלאות ולחקלאים להתמודד עם החסרונות הטבעיים הקיימים בעצם המבנה והתכונות היסודיות של החקלאות. בלי חקלאות מוגנת לא תהא לישראל תשתית כלכלית-חברתית.

חוקים להגנת החקלאות והחקלאים הם תופעה מוכרת ומקובלת דווקא בקרב המדינות המפותחות, שכן אלה מכירות בחשיבות ובחיוניות של החקלאות בארצן, במאפיינים הייחודיים לחקלאות ובשיקולים לטווח ארוך. יש צורך בחוק-יסוד שיסדיר את עקרונות החקלאות הבסיסיים ויגן על החקלאות ועל החקלאים מפני תמורות כלכליות פתאומיות, מפני סכנות התמוטטות מיותרת, ולא פחות מכך – מפני קוניונקטורות פוליטיות פתאומיות, שחיינן קצרים ונזקן עלול להיות מרובה.

ברשותך, כבוד היושב-ראש, אני רוצה לקרוא סעיפים מספר מהחוק שאני מציע. לדוגמה, הסעיף שעוסק בהגנה על החקלאות: "(א) הממשלה תשקוד על פיתוחה ושגשוגה של החקלאות בישראל, תגן על רווחת החקלאים ותבטיח את המשאבים הנוחצים לחקלאות. (ב) לחקלאות בישראל יינתנו עדיפויות מיוחדות בפעילויות של רשויות המדינה בפרט בנושאי משק וכלכלה". תכנון חקלאי: "החקלאות בישראל תתנהל על-פי תכנון לאומי וענפי שייקבע על-ידי הרשויות המוסמכות לכך בחוק". מחקר ופיתוח: "(א) הממשלה תעודד פיתוח חקלאות עתירת ידע תוך ניצול והרחבתה של התשתית

הטכנולוגית והמדעית ומשאבי האנוש הקיימים במדינה. (ב) הממשלה תעודד השקעות במחקר ובפיתוח חקלאי". ללא עידוד ממשלתי של מחקר ופיתוח חקלאי אין שום יכולת לחקלאים להרים מכון למחקר כמו, למשל, המכון לחקלאות בבית-דגן.

היו"ר י' עזרן:

זה בראשון-לציון.

משה פלד (צומת):

בכניסה הצפונית לראשון-לציון.

היו"ר י' עזרן:

אל תקפח את ראשון-לציון. מכון-וולקני.

משה פלד (צומת):

מכון-וולקני לחקר החקלאות, נכון.

קרקע חקלאית: "הממשלה תפעל לשמירה על הקרקע החקלאית בישראל". אנחנו רואים שהקרקע החקלאית הולכת ומידלדלת לטובת בנייה, לטובת שיכונים. פרדסים שלמים נעקרים כדי לבנות שיכונים, במקום לבנות על קרקע שאיננה חקלאית, קרקע טרשית, ויש עוד די והותר קרקע טרשית לבניית מגורים.

אני פונה לכל חברי הבית הזה, ובעיקר לכל חברי מפלגת העבודה, שעדיין מייצגים את החקלאות בישראל ואת תנועת העבודה בישראל, למען החוק הזה. החוק הזה בא ברגע האחרון כדי להציל את החקלאות ואת החקלאים במדינת ישראל. הוא אותנטי במיוחד לאור הידיעות שחקלאי דרום מדינת ישראל משמידים בימים אלה עשרת אלפים טונות של עגבניות. אין להם מחיר ואין קיום לחקלאים. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך, אדוני. בבקשה, סגן השר.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת משה פלד הגיש הצעה, ולנו אין חילוקי דעות לגבי הצורך בהפקדה ובשמירה על החקלאים. אני חושב שאנחנו מסכימים אתו שהחקלאות בישראל ראויה הן מבחינה כלכלית והן מבחינה חברתית שישמרו עליה. בכל הדברים שהוא הזכיר פה אין לנו כל חילוקי דעות. אין חילוקי דעות בינו לבין הממשלה, ואני מייצג כאן את הממשלה.

אולם, מתעוררת כאן בעיה משפטית גרידא. חוק-יסוד: החקלאות בישראל אינו עונה על צורכי החקלאות. מטרתו המהותית של חוק היסוד היא להתערב ולשמור על המבנה השלטוני, על חופש העיסוק, על חופש האדם, חוק-יסוד: נשיא המדינה, אבל לא להתרכז בענף כלכלי זה או אחר. אי-אפשר היום לבוא ולהגיד: אנחנו מחוקקים חוק-יסוד: חקלאות, ומחר נביא לכנסת גם חוק-יסוד: הכלכלה, ועוד חוק-יסוד זה או אחר. זו לא המטרה של חוקי יסוד.

לכן, כאמור, אני מדבר בשם הממשלה וההתנגדות היא למהות החוק. דברים רבים בוודאי ילובנו בהמשך ויוסרו מהם ערפל בסעיפי החוק השונים. אבל, הכוונה העיקרית היא לומר שאנחנו מתנגדים להצעת חוק זו מכיוון שההנמקה שהביא המשנה ליועץ המשפטי לממשלה להתנגדות החריפה לחוק יסוד לענפים כלכליים היא בעינה.

לכן אני מציע בשם הממשלה להסיר את ההצעה מסדר-היום. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. חבר הכנסת משה פלד, האם להצביע?

משה פלד (צומת):

כן.

בנימין טמקין (מרצ):

לא, אני רוצה לשמוע את הטיעונים שלו.

היו"ר י' עזרן:

מה אתה רוצה לשמוע? אדוני, אנחנו עושים מה שאתה רוצה או מה שאני צריך לנהל – עם כל הכבוד?

היכונו להצבעה.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 5

נמנעים – אין ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: החקלאות לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

חיים דיין (צומת):

אדוני, אני הצבעתי וזה לא נקלט.

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער, אתה ישבת במקומך. שישה בעד, חמישה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההצעה הזאת עברה.

יעל דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני נשבעת לך שלא עברו חמש דקות מתחילת הצלול.

קריאות:

לא עברו חמש דקות.

משה פלד (צומת):

אני מבקש שהצעת החוק תועבר לוועדת הכלכלה.

נעמי חזן (מרצ):

לוועדת הכספים.

היו"ר י' עזרן:

אם כך, ועדת הכנסת תחליט.

חברת הכנסת יעל דיין, את צודקת. אני מצדיק אותך בהחלט. אני מצטער, היתה פה אי-הבנה מצדי.

יעל דיין (העבודה):

אם כך, מה קורה עכשיו?

היו"ר י' עזרן:

ההצבעה היא הצבעה, נבטל זאת פעם אחרת, אין מה לעשות.

שלמה בוחבוט (העבודה):

הצבעתי וזה לא נקלט.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, חבר הכנסת הנכבד, ישבו פה עוד כמה חברים שטוענים שהצביעו בעד ולא נקלט. ראיתי את חבר הכנסת חיים דיין, ויש פה גם אחרים שישבו והצביעו ולא נקלטו.

בנימין טמקין (מרצ):

המערכות לא היו מוכנות.

היו"ר י' עזרן:

אני אבדוק מייד. אני נותן הוראה לבדוק את המכשיר, גם את זה של חבר הכנסת חיים דיין. הוא ביקש, הוא אמר שישב במקומו, והעידו על כך גם אחרים.

חיים דיין (צומת):

אני ישבתי במקומי. אני מקבל את ההחלטה של היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, תלחץ בבקשה על הכפתור, זה רק לבדיקה. אני רואה שנקלט.

רענן כהן (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

אדוני יושב-ראש הקואליציה, אני לא אבטל את ההצבעה. בוא נדבר ברגיעה. לא פעם אחת ולא פעמיים, בגלל דקה או חצי דקה, קרה שהצביעו. ההצבעה היא הצבעה. אתם יכולים להוריד את זה בוועדה, יש לכם רוב.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, על-פי התקנון, מאותו רגע של הצלצול חייבות לעבור חמש דקות. לא אחת כשיש הצבעות אנחנו ממתנים, ולעתים אפילו נופלים בהצבעה אם כי מוקדם יותר ניתן היה להצביע ולקבל רוב.

מאחר שלא עבר זמן מספיק לפי התקנון, אני מבקש שאדוני ייתן הוראה לצלצל, שיעברו חמש דקות ולאחר מכן נקיים הצבעה, וכך נשמור גם על התקנון וגם על כבודה של הכנסת ועל כבודו של יושב-ראש הישיבה, שאני מעריך ומוקיר אותו.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש.

היו"ר י' עזרן:

אדוני חבר הכנסת רענן כהן, אני מודיע לך שלא היה עוד תקדים לכך שערכנו הצבעה חוזרת בגין אי-הבנה, בלי שום כוונה, כמובן, ומחסור בדקה או בחצי דקה. לפעמים זה קורה.

עם זאת, אני מודיע לאדוני, שאפשר בהחלט עוד הפעם להגיש ערעור על הצבעה זו, וזו זכותך. אבל אני מזכיר לך, אדוני יושב-ראש הקואליציה, שאני אישית ניהלתי כאן ישיבות לא פעם אחת, ונכחתי בהצבעות שבגין חוסר זמן לא חזרו עליהן. לא ביטלו הצבעות. לא היה תקדים כזה.

בעיקרון אני מסכים שחייבים להמתין חמש דקות, ולפעמים המשיבים מחכים עד שיעבור הזמן. זה נכון, אתה צודק עקרונית בכל מה שאמרת. עם זאת, אי-אפשר לבטל את ההצבעה. תודה.

הצעת חוק למניעת מפגעים סביבתיים באזור תל-אביב, התשנ"ה-1995 <נספחות. > (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר י' עזרן:

אנו עוברים להצעת חוק חינוך מיוחד (הרחבה לגבי מוסדות שאינם מוכרים), של חבר הכנסת רפאל פנחסי, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עכשיו צריכה לבוא הצעת החוק שאני מנמק.

היו"ר י' עזרן:

כן, סליחה. הצעת חוק למניעת מפגעים סביבתיים באזור תל-אביב, של קבוצת חברי הכנסת, מס' ב'תתקפא. הנמקה מן המקום, חבר הכנסת הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עוד לא ברור אם זו הנמקה מן המקום. לכן אולי נמתין ותעלה ההצעה של חבר הכנסת פנחסי ואנחנו נבוא אחריו?

היו"ר י' עזרן:

כאן כתוב, הנמקה מן המקום, אבל אני אבדוק.

בבקשה, חבר הכנסת אברהם הירשזון, מן הדוכן.

רפאל פנחסי (ש"ס):

היו"ר י' עזרן:

כנראה יש שינוי.

אברהם הירשזון (הליכוד):

תוכל אולי לבדוק את זה במזכירות הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

מה שמחייב אותי, חבר הכנסת פנחסי, זה מה שכתוב אצלי. זה מעודכן. בבקשה, אדוני. היתה אי-הבנה, שינוי גרסאות. בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת חוק למניעת מפגעים סביבתיים באזור תל-אביב, התשנ"ה-1995, הוגשה בשם חברי הכנסת התל-אביבים, של הלובי למען תל-אביב, חברי כנסת מכל סיעות הבית, ללא שום הבדל בין אופוזיציה לקואליציה, ואני שותפים להצעת החוק חברי הכנסת יורם לס, יעל דיין, לימור לבנת, אבנר חי שאקי, גדעון שגיא ודב שילנסקי. אלה מייצגים את כל חברי הכנסת של הלובי למען תל-אביב, ואני מבקש, אדוני סגן השר, שתיקחו את זה לתשומת לבכם.

הצעת החוק הזאת מדברת על איכות חיים של תושבי תל-אביב-יפו, כאשר האזור של תל-אביב-יפו הוא בעל האוכלוסייה הצפופה ביותר במדינת ישראל, ולתל-אביב-יפו מגיעים מדי יום ביומו, פרט לתושבי העיר, אזרחים מכל קצווי המדינה.

היו"ר י' עזרני:

אומרים שעוברים שם קרוב למיליון איש?

אברהם הירשזון (הליכוד):

קרוב למיליון איש. חבר הכנסת לס, כמה אנשים עוברים ביום בתל-אביב?

יורם לס (העבודה):

— — —

אברהם הירשזון (הליכוד):

קרוב למיליון.

כתוצאה מכך, נפגעת בהחלט איכות החיים של תושבי תל-אביב, גם כתוצאה מהרעש, מהזיהום וממפגעים נוספים, והמפגעים האלה באים נוסף על מפגעים וחוליים שכבר ישנם בתל-אביב, שמחמירים בהחלט את המצב וגורמים זיהום רב בעיר. לכן, מטרת הצעת החוק הזאת להעביר מפגעים סביבתיים מהאזור, וזאת תוך הצעת תוכניות אופרטיביות לביצוע, שיביאו להעלאת איכות החיים של תושבי תל-אביב—יפו וגם לפינוי שטחי אדמה יקרים שיוכלו לשמש לבנייה.

החוק עוסק בשלושה מפגעים עיקריים:

המפגע הראשון, תחנת "רדינג" בתל-אביב. תחנה זו מזהמת את האוויר ותופסת שטחי קרקע יקרים. בימים אלו מוקמת יחידת כוח נוספת בתחנת הכוח חדרה, אשר תייצר חשמל בכמויות שיכסו על הפסד הכוח כתוצאה מסגירת תחנת "רדינג". מוצע בחוק, שעם הפעלת יחידות אלו תיסגר תחנת "רדינג" בתל-אביב.

המפגע השני הוא שדה התעופה שדה-דב, שמהווה מוקד למפגעי רעש וזיהום גם כתוצאה מהדלק, ושנמצא ממש בתוך אזור מגורים צפוף. אדוני היושב-ראש, אני חושב, שאחרי אסון התעופה שהיה בהולנד, שבו התרסק מטוס "אל על" בתוך אזור מגורים, חשוב להביא בחשבון ששדה תעופה אסור שיהיה בתוך אזור מגורים. מאחר שבימים אלה שוקדים במשרד התחבורה על פרויקט "טרמינל 2000", שמטרתו להכין את נתב"ג לשנות האלפיים ולשנות בכלל את כל מערכת התעופה במדינת ישראל, אפשרי בהחלט שהטיסות שיוצאות משדה-דב יתוכננו ליציאה מתוך אותם טרמינלים שמתוכננים במסגרת "טרמינל 2000" ויוקצה מקום לטיסות, והקרקעות אכן יהיו לבנייה, ואני חושב שגם הציבור יהיה יותר שקט מאחר ששדה התעופה לא יהיה בפתח ביתו.

המפגע השלישי, אדוני היושב-ראש, הוא מפגע שנדון כבר פעמים רבות בכנסת, ולצערי הרב לא עושים שום דבר בנושא הזה, והגיע הזמן להפסיק את עצימת העיניים עד שיקרה משהו, חלילה. המפגע השלישי הוא חוות מכלי הגז והדלק בצומת-גלילות, המהווה סיכון בטיחותי לתושבי האזור. מוצע כי החווה תועבר לאתר חלופי. אדוני היושב-ראש, אם תתפוצץ, חלילה וחס, אותה חוות גז, כל תושבי רמת-אביב יישארו ללא חמצן, משום שיהיה שם ואקום אדיר, שישאב את כל האוויר מרמת-אביב ג', ואינני צריך לומר מה יקרה שם לתושבים.

לכן, אדוני סגן השר, אני באמת מתפלא על שמשד הפנים מתנגד לדון בנושא הזה כאשר הוא מובא לקריאה טרומית. אני מבין שהדברים אינם קלים, אבל שמשד הפנים יתנגד להעברת הצעת החוק בקריאה טרומית לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה ראשונה, בימים שאנחנו מדברים על איכות סביבה ועל איכות חיים? כיצד ייתכן הדבר?

לכן, אדוני סגן השר, הייתי מאוד מעריך אם הייתם משנים את החלטתכם ואכן מעבירים את הצעת החוק לוועדה לדיון ולהכנה לקריאה ראשונה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרני:

אדוני סגן שר הפנים, בבקשה.

סגן שר הפנים ס' טריף:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני מאוד מעריך את דאגתם של חברי הכנסת הירשזון, יורם לס ויתר חברי הכנסת הנכבדים בלובי התל-אביבי לבעיות ולמפגעים לא קלים של איכות הסביבה, אולם יש כמה דברים שצריך להבהיר אותם כאן.

ראשית אבקש לציין, כי עקרונית, אין מקום להסדיר את הנושאים הנזכרים בהצעת החוק בחקיקה ראשית, אלא באמצעות הליכי התכנון המקובלים על-פי חוק התכנון והבנייה.

חקיקה שנועדה לדלג על הליכי התכנון המקובלים, המלווים בתסקירי השפעה על הסביבה, סקרי סיכונים וכדומה, חסרה כלים שנועדו להבטיח שמכלול המרכיבים יובא בחשבון בעת קבלת החלטות בעלות השלכות סביבתיות וכלכליות.

אם אני רוצה להתייחס להצעותיהם של חברי הכנסת הירשזון, לס והאחרים לגופו של עניין, ותחילה להצעה בדבר סגירת תחנת הכוח "רדינג", אומר את הדברים הבאים: חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ד-1994, מתיר למועצה הארצית לתכנון ולבנייה, אני מצטט: "לקבוע מועדים לסיום פעילותם של תחנת הכוח ומתקניה" – לאחר הכנת תוכנית מיתאר ארצית לשטח התחנה. מטעם זה בלבד נראה שהצעת החוק בעניין זה הינה התפרצות לדלת פתוחה.

יש לציין, חברי הכנסת, שיתרונה הגדול של התחנה הוא בכך שהיא מסוגלת להזין ישירות את מערכת האספקה של 100 קילוואט, ובהיעדרה יהיה צורך בהקמת תחנות משנה שזמינות הקרקע להקמתן באזור תל-אביב נמוכה ביותר, ואתם יודעים זאת.

כמו-כן, כל עוד לא תותקן מערכת קווי 400 קילוואט באזור, לא ניתן יהיה לסגור את התחנה בלי לפגוע באמינות אספקת החשמל לתל-אביב.

דן תיכון (הליכוד):

מותר לשאול את אדוני שאלה?

סגן שר הפנים ס' טריף:

תן לי רק לסיים, ואולי בסוף תוכל לשאול.

היו"ר י' עזרני:

אם אתה שואל אותי, אני מסכים. אני רק לא יודע אם הדובר מסכים.

סגן שר הפנים ס' טריף:

אני רק מבקש, אם אפשר, לסיים קודם את דברי.

מבחינות אלה, לא תהיינה היחידות שתיתוספנה בחדרה תחליף לתחנת "רדינג" כיום.

לעניין ההצעה לסגור את שדה-דב. סגירת שדה-דב עם הפעלת פרויקט "טרמינל 2000" מחייבת בחינה יסודית של ההשלכות שתהיינה לתוספת העומס על נתב"ג, העומס ממילא. ההיבטים המחייבים בחינה יסודית הם: 1. היבטים בטיחותיים, הנובעים מהגדלת עומס ההמראות והנחיתות על תשתית נתונה. אין כוונה לשנות במסגרת הפרויקט את מערך המסלולים. יש להניח שהתוספת המוצעת תגדיל משמעותית את רמת הסיכון החזויה; 2. היבטים סביבתיים, כמו תוספת רעש.

לעניין העברת מסוף פי-גלילות, שהעליתם בהצעת החוק. במקביל לתמ"א/32, מכינים כרגע תוכנית מיתאר, שתפקידה לקבוע אתר חלופי למתקן אחסון הגז הפחמימני המעובה, הקיים בפי-גלילות.

מכל הנימוקים שמניתי, חברי הכנסת, אני נאלץ להודיע לכם, שעמדת משרדנו היא, שיש להסיר את הצעת החוק.

אנחנו מודעים לבעיות של הסביבה ולרעש ולסכנה שבקיום שלושת המתקנים האלה, אולם כרגע, כמו שצינתי וכפי שפירטתי בפירוט רב, יש לנו אפשרות, על-פי הליכי חוקי התכנון והבנייה, להפסיק פעילותן של תחנות כוח כמו תחנת "רדינג", אם יהיה צורך בכך ואם תהיה לנו האפשרות לעשות זאת. כמו-כן, נוכל בהחלט לפעול אם יהיה אפשר לספק את החשמל הדרוש לאזור תל-אביב ולגוש-דן הגדול בתחנות חלופיות, וכרגע בעיית הקרקע היא הבעיה הגדולה ביותר. אי-אפשר למצוא קרקע ולהקים תחנות משנה שתספקנה את כוח החשמל הדרוש.

חבר הכנסת דן תיכון, נראה לי שהיתה לך שאלה ואתה רוצה, בכל זאת, לשאול, לפני שנאמר דברים נוספים.

דן תיכון (הליכוד):

אני רק רוצה לאזכר ולרענן את זיכרוננו; בכנסת הקודמת היתה הצעת חוק כזאת – – – שהוגשה על-ידי חברי הכנסת פורז, שריד ווירשובסקי.

היו"ר י' עזרן:

אז הם היו באופוזיציה, לידיעתך.

דן תיכון (הליכוד):

כל אחד יבין מה שאני רוצה להגיד.

היו"ר י' עזרן:

איכות הסביבה הולכת לפי – – –. אדוני לא יודע את זה?

סגן שר הפנים ס' טריף:

לפי הצעת החוק הקיימת לפחות ראיתי שהמציעים לא נחלקים לפי קואליציה ואופוזיציה, אלא מביעים בהחלט את דאגתם למצב. יש פה דאגה של הלובי התל-אביבי לבעיות קשות ומעיקות, ואני מניח שהפתרונות המוצעים בהצעת החוק הם כרגע מרחיקים לכת.

אני סבור, חבר הכנסת הירשזון, שאין מניעה מלקיים דיון, אבל לא במסגרת של חקיקה, ועל כן הצעתי היא להסיר את הצעת החוק, ואני מניח שכל דיון שיתקיים בוועדה לתכנון ולבנייה ולאיוות הסביבה – אנחנו מוכנים לקבל אותו, ולו גם להעביר את הצעת החוק כהצעה לסדר-היום בגלל חשיבות הנושא ועמדת משרד הפנים, שהיא חיובית כלפיו. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה מאוד לסגן שר הפנים.

רענן כהן (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה; על-פי התקנון אני חייב לאפשר קודם לאחד מהיזמים לדבר חמש דקות, וזה חבר הכנסת יורם לס, אחר כך אני אאפשר לך להעיר הערה. בבקשה, יש לך חמש דקות. נא לצלצל, שלא תהייה לנו שוב טעויות עם חמש הדקות לצלצל, כי טעויות כאלה עושות לנו הרבה מאוד בעיות. בבקשה.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין שום ספק שהעיר תל-אביב היא עיר עתירת מפגעים, ועל המפגעים האלה אנחנו שומעים גם בדבריו של כבוד סגן שר הפנים, כך שהשאלה היא לא אם יש מפגעים או אין מפגעים; השאלה היא של לוח זמנים, מתי המפגעים האלה יסולקו?

המטרה של יוזמת החקיקה של הלובי של חברי הכנסת של תל-אביב היא, ואני אומר בגלוי, ללחוץ על הממשלה, על הרשות המבצעת, שתפעל ברצינות לסילוק המפגעים האלה, שהרי אין ויכוח שאלה הם מפגעים.

תחנת "רדינג ד" היא מפגע; היא מפגע כזה שהממשלה דאז, לפני כמה דורות, עשתה בשבילו חוק מיוחד. אז אם מותר, בשביל המפגע הזה, לעשות חוק מיוחד – מדוע אסור לחברי הכנסת מתל-אביב גם כן לעשות חוק מיוחד כדי לסלק זאת? הרי כדי להילחם ביריב צריך להשתמש באותם כלי נשק; זה כלל ידוע. אם יש חוק ל"רדינג ד" – אנחנו באים עם חוק אנטי-חוק. מה רע בדבר הזה?

על הנושא של שדה-דב מדברים בלי סוף, ואומרים, שמעתי בדברי כבוד סגן שר הפנים, שזה יעמיס על נתב"ג. בחולות פלמחים – אני לא אגלה סוד צבאי גדול – יש גם כן שדה תעופה, ואולי בעידן השלום, מערכת הביטחון, שתוקעת את הנושא של שדה-דב עמוק באדמת שדה-דב, תעביר אותו

לחולות, לפלמחים? מה קרה? אנחנו בטוחים, אנחנו חזקים. נמאס מהשדה הזה. זו לא רק בעיה של רעש ושל תוכנית ל' – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

בפלמחים יש – – –

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, בגלל שדה-דב, הכביש העיקרי שמוליך תנועה צפונה מתל-אביב עובר בתוך המרפסות של הדיירים, ואין מקום לשים את הכביש הזה כי יש שם מסלול למטוסים.

אם נוח לקצינים בצה"ל לטוס ישר ולהגיע למטכ"ל – שיעשו כמו בניו-יורק, מנחת למסוקים על גג משרד הביטחון בקריה, ונשמע מה האזרחים שם יגידו על העניין הזה.

אין שום בעיה להזיז את שדה-דב אם רק היה רצון פוליטי לעשות את זה. זו איננה בעיה טכנית. אי-אפשר שהתושבים שם ימשיכו להתענות. אל תספרו לנו על עוד ועדות, שבענו ועדות, וזו הסיבה לכך שאנחנו מביאים את הצעת החוק.

לגבי פי-גלילות – אני רוצה להזכיר לאנשים אירוע שהיה בוונצואלה, שבו עשרות אנשים ומכוניות נשרפו על הכביש כיוון שהתפוצץ צינור נפט על הכביש, וזה לא רחוק ממה שיכול לקרות שם.

הצומת הכי סואן במדינה, מאות אלפי טונות של דלק נוזלי, אלפי טונות של גז פחמימני מעובה, שיכול לטוס כמו רקטה ישר לרמת-אביב ג', כשהמכל העגול הזה יתפוצץ כמו ה"דיסקברי", שטסה לחלל, כך יטוס לתוך רמת-אביב ג' המכל הזה.

יש פה דברים מאוד רציניים, לא חדשים, כולם יודעים עליהם ולא עושים כלום.

הדבר האחרון – פארק-הירקון. יש בגוש-דן, רבותי חברי הכנסת, לחץ יזמי כזה, שבסופו של דבר רק בתי-הקברות בגוש-דן יישארו שטחים ירוקים. כל השאר עובר לידיים של יזמים בכל מיני שיטות ודרכים.

אני פונה לכבוד סגן שר הפנים, שייתן את דעתו גם על פארק-הירקון וימנע את הלחץ היזמי להפוך את השטחים הירוקים לעוד מסעדה, לעוד שטח של בעל זיכיון, לעוד כביש ולעוד דבר.

כל הדברים האלה, אדוני היושב-ראש, בהחלט מחייבים גישה רצינית, והלחץ היחיד שבידינו – חברי הכנסת מתל-אביב – הוא לחץ חקיקתי על הרשות המבצעת שתעשה את מה שמוטל עליה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

רענן כהן (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

אני חייב לעבור להצבעה, ואחר כך אני אתן לך את רשות הדיבור, כי זה לא לעניין.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, היתה בסוגיה הזאת בהחלט אי-הבנה. בהתחלה היה בעד, אחר כך נגד.

מה שאני רוצה הוא להציע להפוך את הנושא להצעה לסדר-היום, כי חשוב לקבל את הביטוי ההולם לסוגיה שאתה מעלה – – –

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני חייב לעבור להצבעה.

חברי הכנסת היזמים, האם אתם נעתרים לבקשה להפוך את הצעת החוק להצעה לסדר-היום?

דן תיכון (הליכוד):

מה פתאום?

היו"ר ש' וייס:

אני שואל אותם, חבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת לס מסכים. מה עם חבר הכנסת הירשזון? – מסכים. או.קיי. אנחנו עוברים להצבעה. הנושא הופך להצעה לסדר-היום. לאיזו ועדה? – לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

על-פי הצעת סגן שר הפנים, הנושא עובר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, והוא בוודאי יזכה לתמיכה אדירה.

הצעת חוק למניעת מפגעים סביבתיים באזור תל-אביב, של קבוצת חברי כנסת, עוברת כהצעה לסדר-היום לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 34

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

קריאה:

— — —

היו"ר ש' וייס:

היו לנו דברים כאלה בעבר, אבל זה די תקין תקנונית. רק שנייה, נראה את התוצאות; 34 תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שהנושא יעבור לטיפול של ועדת הפנים ואיכות הסביבה כהצעה לסדר-היום. תודה רבה, חברי הכנסת.

אני מזמין את סגן היושב-ראש, חבר הכנסת יוסף עזרן, לנהל את הישיבה.

הצעת חוק חינוך מיוחד (הרחבה לגבי מוסדות שאינם מוכרים), התשנ"ה-1994

(הצעת חבר הכנסת ר' פנחסי)

היו"ר י' עזרני:

רבותי, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק חינוך מיוחד (הרחבה לגבי מוסדות שאינם מוכרים), מס' ב'שצד. חבר הכנסת רפאל פנחסי, בבקשה. ישיב שר החינוך.

רפאל פנחסי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אני מבקש להעלות הצעה לתיקון חוק חינוך מיוחד, התשמ"ח.

מוצע, שבהגדרת "מוסד חינוך מיוחד", בסופה יבוא: "ולרבות מוסד חינוך שניתן פטור לתלמידים הלומדים בו לפי סעיף 5 לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949".

לפי המצב החוקי כיום, חוק חינוך מיוחד אינו חל על מוסדות חינוך שאינם מוכרים ושניתן לגביהם פטור מחוק לימוד חובה. מדובר על תלמודי-תורה ובתי-ספר אחרים של אוכלוסיות חרדיות שונות. מאחר שהמוסדות האמורים מקיימים במסגרתם חינוך מיוחד ואינם מקבלים את הסיוע הניתן לפי חוק חינוך מיוחד, מוצע בזה לתקן את החוק באופן שהוא יחול גם על מוסדות אלה.

בשנת התשמ"ח-1988 חוקקה הכנסת את חוק החינוך המיוחד. הורים שיש להם ילדים הזקוקים לתמריץ מיוחד, המדינה תומכת בהם, ולפי החוק הזה יש אפשרות לעזור לאותם תלמידים מיוחדים. אני מאמין שזה לא נעשה בכוונה, אולי היתה פליטת קולמוס בכך שלא כללו בחוק הזה גם את התלמידים המכונים "חינוך פטור".

יש היום זרמים בחינוך: ממלכתי, ממלכתי-דתי, מוכר שאינו רשמי וזרם הפטור. שלושה זרמים – ממלכתי, ממלכתי-דתי ומוכר שאינו רשמי – הם כן נהנים מחוק חינוך מיוחד. לצערי אותו מספר קטן יחסית של אלפי תלמידים הלומדים בתלמודי-תורה של פטור, מוסדות פטור, הם אינם נכללים בחוק. למעשה יש כאן אפליה וקיפוח של אותו סקטור קטן, ציבור שרוצה לחנך את הילדים שלו במוסדות פטור.

כפי שאמרתי, אני לא חושב שהיתה כאן כוונה תחילה לקפח אותם שלא יוכלו ליהנות מחוק חינוך מיוחד. לכן אני מבקש מכבוד השר למצוא דרך לכלול גם את הילדים האלה במסגרת חוק חינוך מיוחד.

לא די שההורים סובלים מכך שיש להם ילד שהוא קצת מפגר וזקוק לחינוך מיוחד, הם גם צריכים להוציא מכספם הפרטי, ולא יכולים להיעזר בכספי המדינה, כמו שנעזרים אחרים.

לכן אני מבקש מכבוד השר לתמוך בהצעת החוק שלי, כדי שנוכל לעזור גם לילדים האלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר החינוך והתרבות, הבמה לרשותך.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המונחת לפני חברי הכנסת עניינה הקמת מוסדות חינוך מיוחד במסגרת מוסדות הפטור של המגזר החרדי.

הצעה זו, עם כל הכבוד לידידי, היא למעשה תרתי דסתרי. כבר אמרתי לו לפני שעליתי לדוכן, כי אין זרם פטור. יש זרמים חרדיים מוכרים, אבל אין זרם פטור.

מוסדות החינוך המיוחד הם מוסדות המקנים טיפול מיוחד, פדגוגי ורפואי, תחת השגחה, פיקוח וטיפול של אנשי מקצוע בתחומים מיוחדים; ואילו מוסדות הפטור בחינוך החרדי הם ההיפך מכך, הם מוסדות שלא במסגרת פיקוח משרד החינוך, לא במסגרת הטיפול של אנשי המקצוע שלנו.

בעצם "פטור" לפי סעיף לחוק חינוך חובה אומר דבר אחד: התלמידים שלומדים במוסדות האלה אינם חייבים, על-פי חוק חינוך חובה, ללכת למוסד חינוכי מוכר.

לכן אני לא רואה איך אפשר לקבל הצעת חוק כזאת, שאומרת: תיקח תלמידים שאינם נמצאים במסגרת מפקחת ותחליט שהם כן במסגרת מפקחת.

אני רוצה לציין, שהיום חוק חינוך מיוחד כולל את כל מגזרי החינוך החרדי. ואני רוצה לציין שהוא כולל גם את "החינוך העצמאי", גם את "מעין החינוך התורני", כל חינוך חרדי אחר – מוכר, שאינו רשמי – במעמד הביניים הזה שיש לנו לגבי חוק יסודות התקציב.

אני גם רוצה לציין, שבשנים האחרונות – אני רוצה לציין זאת בחיוב – יש בציבור החרדי הכרה בחשיבותו של החינוך המיוחד. לכן אנחנו רואים גם שקמו, ממש בשנים האחרונות, מוסדות חשובים שמעסיקים פסיכולוגים, מטפלים, עובדים סוציאליים, סייעים מהסוגים השונים, כדי לעזור לתלמידי החינוך המיוחד במגזר החרדי. אני אומר, זו הכרה שאנחנו רואים שהיא הופכת להיות אוניברסלית בישראל.

דרך אגב, גם במגזר הערבי, בכל מקום יש הכרה בכך שהחינוך המיוחד הוא לא סטיגמה, הוא לא בושה, הוא נטול כל כתם חברתי; הוא בבחינת סיוע לילדים אומללים שמסיבות שונות אינם יכולים לתפקד כמו ילד רגיל.

כל ילד במגזר החרדי זכאי לחינוך מיוחד על-פי חוק.

אני רוצה להציע, שמכיוון שיש כאן מספר קטן של מקרים, כדברי חבר הכנסת פנחסי, נשב ביחד ונראה כיצד ניתן לעזור לילדים אלה במסגרת חוק חינוך מיוחד, כיצד ניתן לפתור את הבעיה בלי לקעקע את יסודות חוק החינוך המיוחד. נשב ביחד. ואני מציע, על דעתו של חבר הכנסת הרב פנחסי, שנדחה את ההצבעה.

אריה גמליאל (ש"ס):

אני יכול להעיר?

היו"ר ד' שילנסקי:

אם השר מסכים.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

בבקשה.

אריה גמליאל (ש"ס):

מכיוון שיש שוויוניות, על-פי החוק, מדוע – – –

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

לא, חבר הכנסת גמליאל, נראה שלא ירדת לסוף דעתי. כל הזרמים, כל היחידות, לרבות זרמים חרדיים שאינם במסגרת החינוך הפורמלי הרשמי, זכאים לחינוך מיוחד. הרחבנו מאוד את החינוך המיוחד. מדובר אך ורק באלה שלא שייכים לשום זרם, גם לא ללא-רשמי, דהיינו לאותם מוסדות שלגביהם כל מה שאנחנו עושים אנחנו נותנים פטור, אומרים: הם לא חייבים ללכת למוסד חינוך מוכר. יש כאן תרתי דסתרי. מצד אחד אומרים, מוסדות הפטור – הם לא מפוקחים. מצד שני רוצים חינוך מיוחד שכל כולו בעצם הגדרתו חייב להיות בפיקוח משרד החינוך ואנשיו.

אני חוזר ומציע: נשב ביחד, נטכס עצה כדי למצוא פתרון. אנחנו לא רוצים להפלות אף לא ילד אחד בישראל. זו הצעתי, על דעת חבר הכנסת פנחסי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פנחסי, מה הצעתך?

רפאל פנחסי (ש"ס):

אני מקבל את הצעת השר. אני מבקש לדחות את ההצבעה. נצביע בפעם אחרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב. אם דברים נעשים בהסכמה – תמיד אני מסכים.

לפני שניגש לסעיף הבא בסדר-היום, אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת: היושב-ראש הראשון של הכנסת היה יוסף שפרינצק. הוא אומנם לא היה מהמפלגה שלי, אבל כשאני כיהנתי כיושב-ראש הכנסת, תמיד לקחתי דוגמה מעניינים ממלכתיים שהוא הנהיג בכנסת. הוא שם את הבסיס לממלכתיות בתפקיד יושב-ראש הכנסת.

יושב פה ביצע ילד צעיר, הנין של יוסף שפרינצק. אני מוצא לנכון לנצל את ההזדמנות ולציין את פועלו של יושב-ראש הכנסת הראשון, שמעל לכל חילוקי הדעות המפלגתיים היה ציוני אמיתי והיה יושב-ראש כנסת ממלכתי. אולי הנין ילמד מהסבא הגדול וירצה גם כן לשבת על כיסא זה. הרי למען הדורות הצעירים הבאים אנחנו פועלים.

הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – מספר תלמידים בגן-חובה ובכיתה

בבית-ספר יסודי), התשנ"ד-1994

(הצעת חברת הכנסת ד' איציק)

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות הדיבור לחברת הכנסת דליה איציק. הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – מספר תלמידים בגן-חובה ובכיתה בבית-ספר יסודי), התשנ"ד-1994, מס' ב'פ"ט, בבקשה. עשר דקות תמימות לרשותך.

דליה איציק (העבודה):

תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש.

דוד, מה סוכם בסוף?

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, רק רגע. מדברים באמצעות היושב-ראש.

דליה איציק (העבודה):

יש כאן בעיה לגבי הצעת החוק שלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אשאל. מה סוכם בקשר להצעת החוק הזאת?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

לי לא ידוע.

היו"ר ד' שילנסקי:

סגן מזכיר הכנסת יודע משהו?

דליה איציק (העבודה):

מה סוכם?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא יודע שום דבר. את רוצה להעלות הצעת חוק. אני הכרזתי על הצעת החוק.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני לא רוצה להכשיל אותך. היה דיון כל היום כמעט בסוגיה הזאת, ויש חוות דעת של היועץ המשפטי של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא נכשלתי. אני לא יודע שום דבר. אותי מחייב מה שכתוב פה. יש לי הרושם שאת שבעת רצון מהפסיקה שלי. אותי את לא מכשילה, כי אני קיבלתי סדר-יום, ואני הולך לפי סדר-היום הקיים. אם זה מספק אותך, אני בוודאי שבע רצון. מה שהלך מאחורי הקלעים לא מעניין אותי, אני קורא מהספר. אני מאוד מעריך את הגישה החברית שלך. למזכיר הכנסת לא ידוע שום דבר. לסגן מזכיר הכנסת לא ידוע שום דבר.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

הסיכום לא ידוע.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסיכום לא ידוע. תחליטי אם את רוצה לדחות לשעה מאוחרת יותר, בהסכמת השר, גם אני אסכים. בבקשה, הבמה לרשותך.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר החינוך והתרבות, אני בכל זאת מבקשת להגיב כדי שלא יהיו פה דברים לא מובנים. חבר הכנסת פורז, אתה פרלמנטר יודע ובקיא בתקנון, במשך כל היום הזה התנהל דיון האם מותר ליושב-ראש להסיר מסדר-היום הצעת חוק של חבר כנסת שכבר פורסמה. היו ויכוחים ויש חוות דעת של היועץ המשפטי של הכנסת, שליושב-ראש מותר להסיר מסדר-היום של הכנסת הצעה.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

לא להסיר, לדחות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשו לי. שמעתי בחצי אוזן שחבר הכנסת דן תיכון פסק לטובתך. חבר הכנסת דן תיכון הוא מומחה גדול לכל סדרי הכנסת והתקנון. אף-על-פי שהיום הוא מתחרה בי בפריימריס, אני מציין את הכישורים הגדולים והטובים שלו. את בשקט גמור יכולה לדבר; שכושר הדיבור שלך והלהט שלך לא יקטנו בגלל היסוסים. את יכולה במלוא כישוריך לדבר.

דליה איציק (העבודה):

תודה רבה.

בכל זאת, מצויה פה חוות דעת של היועץ המשפטי לכנסת, ואני כמחוקק לא יכולה להרשות לעצמי לעבור עליה. אני אפנה לערכאות משפטיות כדי לבדוק את הסוגיה העקרונית הזאת, האם ליושב-ראש מותר לשנות סדר-יום.

אדוני שר החינוך, הצעת החוק שלי יש בה, לפי דעתי, בשורה אמיתית למערכת החינוך. אין בכלל ספק, אדוני שר החינוך והתרבות, שאתה במשרדך עושה מאמצים גדולים להשביח את מערכת החינוך, יחד עם הממשלה. גייסתם כספים רבים, ובכל זאת המהפכה לא באה. המהפכה לא באה והיא לא תבוא, כי מספר הילדים בכיתה הוא בעוכריה של מערכת החינוך.

אני רוצה שתדע שכתבו אלי כ-700 מנהלי בתי-ספר על דירוג של בעיות המצויות במערכת החינוך. כל מנהלי בתי-הספר, למעט מנהל אחד שמתמודד בפריימריס, כתבו לי, שמספר הילדים בכיתה הוא הבעיה האמיתית במערכת החינוך.

אני מבקשת להזכיר לחברי הכנסת, כי ההצעה הדחופה הראשונה לסדר-היום שהגשתי היתה בנושא מספר התלמידים בכיתה. ללמדכם, עד כמה נראה לי נושא זה כבעל חשיבות עליונה לאורך זמן ובכל מצב.

לאחרונה שיגרתי מכתב קצר, כאמור, לכל מנהלי בתי-הספר בישראל. ביקשתי שיחוו את דעתם בנושא. תעודת כבוד לעובדי מערכת החינוך – במקום לדרג את שכרם בראש ובראשונה, הם דירגו בראש סדר העדיפויות את מספר התלמידים בכיתה. לא ביקשתי מהם תמיכה בהצעת החוק. בכל זאת, אדוני השר, במשרדך נעשו ניסיונות למנוע מהם להשיב לי. אני יכולה לומר לך, שלמעלה מ-500 תשובות שקיבלתי עד כה ושממשיכות לזרום מדי יום ביומו מגלות הסכמה שלהיקפיה ולעוצמתה אין תקדים במערכת החינוך. למעט מנהל אחד, כאמור, כולם מדברים על כך שזו הבעיה האקוטית ביותר במערכת החינוך, שפתרונה הוא תנאי הכרחי, אפילו אם הוא לא תנאי מספיק. הרי 30 ילד בכיתה לא ישרו את כל תחלואי החברה, או לא ייתנו מענה, אבל אין ספק שזה אחד הגורמים המרכזיים הטעונים שיפור במערכת החינוך.

בחלק מהתגובות שקיבלתי ממנהלים, ממורים, מהורים ומתלמידים, יש בכלל מי שתמהים על עצם הצגת השאלה. שואלים אותי אם אינני מבינה שמדובר בעניין כל כך פשוט וברור, שהתלבטות לגביו

היא כל כך מיותרת. חבר הכנסת דראושה, אתה בוועדת החינוך הצבעת על הצעת החוק הזאת, ואני מאוד אודה לך אם תיתן לי גם את האוזן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני נותן את האוזן.

דליה איציק (העבודה):

תודה רבה. אדוני שר החינוך, מה שברור לכל מנהל, מורה, הורה ותלמיד, ברור, ללא כל ספק, לכל חברי הבית הזה. כולם יודעים, שבכיתות גדושות אי-אפשר לשפר את יכולתו של התלמיד.

היו"ר ד' שילנסקי:

אולי אפשר שם לסגור את הדלת?

דליה איציק (העבודה):

המורה איננה מגיעה לתלמידי הקצוות בכיתה. אי-אפשר לפתח רב-שיח אמיתי בין תלמידים ולחנך באמת לחיים דמוקרטיים. בגילים מסוימים מהוות כיתות גדושות מוקד של אלימות ובעיות התנהגות. הדרישה מהמורים ששימו לב לבעיות הפרט – סמים, גילוי עריות – היא לעג לרש כשבכיתה נמצאים 40 תלמידים.

מה שחמור מכול – הכיתות הגדושות מתישות את המורים, מבריחות רבים וטובים מן המקצוע, מרתיעות מועמדים חדשים מלהצטרף אליו ומסכלות ניסיונות חדשניים בתחום דרכי ההוראה.

אדוני השר, כל כך הרבה מורים כתבו לי: יש פער אדיר בין ההצהרות של משרד החינוך לבין מה שקורה בכיתה. אי-אפשר ללמד, ועל אחת כמה וכמה אי-אפשר לחנך מספר כל כך גדול של תלמידים.

אדוני היושב-ראש, אני מטריחה את חברי הכנסת במובן מאליו, משום שההצעה הזאת חשובה כל כך, חיונית כל כך ואלמנטרית כל כך, ולצערי היא נתקלת בהמהומים ובהתחמקות אמביוולנטית גם של בכירי משרד החינוך, אדוני השר. היום דיברתי עם שר האוצר, והוא אמר לי: שר החינוך מתנגד, ושמשון שושני מתנגד. אמרתי לו: אדוני השר, הופיעה המדענית הראשית ואמרה שהיא תומכת. אמר לי שר החינוך: אני לא אתנגד להצעה הזאת.

אדוני השר, מול הציטוטים האלה עומדות כתשובה ניצחת שתי עובדות ברזל: ראשית, יש בידינו עשרות ומאות עדויות של מנהלי שטח, שמתארים הבדלים לימודיים חריפים בין כיתות גדולות וקטנות שבניהולם. ב"גימנסיה" בירושלים נעשה ניסיון, אדוני השר, של שלוש שנים עם צוות מעקב, לגבי כיתה עם 40 תלמידים ולגבי כיתה עם 28 תלמידים. יש הבדל עצום באווירה, באקלים, בתרבות וגם בהישגים.

אני יודעת, שאם הייתי באה לכאן ומדברת על איזו רפורמה גדולה, בטח כל הבית הזה היה מקשיב. לפעמים הרפורמה מצויה מתחת לפנס. צריך רק להתכופף ולהרים את המטבע. זו המטבע האמיתית. אולי שרי חינוך ואולי אנחנו, אנשי ציבור, לוקים בזה שאנחנו רוצים שיכמתו את הרפורמה. אנו רוצים שיצביעו עליה ויגידו: הנה, אני השארתי איזו מורשת; השארתי איזו ירושה. אדוני השר, אני אומרת לך במלוא האחריות, שאני יודעת, כמי שלימדה שנים במערכת, שזו הבעיה האמיתית במערכת החינוך.

בכלל, אני תוהה לפעמים מה קורה לכם עם אנשי השטח. מצד אחד, אתם ממנים אותם; מצד שני, אתם לא מאזינים להם. אומרים לך 99% מן המנהלים: אדוננו שר החינוך והתרבות, זו הבעיה האמיתית שלנו. אל תפילו עלינו תיקים שאנו לא מסוגלים לטפל בהם. את כל תחלואי החברה הישראלית אתם שמים על שולחנה של מערכת החינוך. אין לנו כוחות ויכולות לטפל בזה. אחד מהכוחות האלה הוא מספר תלמידים מצומצם.

אבל, מה נותר לנו מכל הסיפור הזה? איום של פקידי באוצר, איום של שר האוצר, שחלק מאתנו כבר התנסה בו, כאילו ההצעה היא איזו מזימה בלתי אחראית להחריב את כלכלת המדינה. כבר קיבלתי מספרים מפחידי של מיליארדי שקלים, שמשמעותם, בעצם, היא לאו מוחלט ופסק-דין שלילי לתמיד על תקוותה של מערכת החינוך. אני אומרת לך, אדוני השר, שאני לא מתרגשת מזה. כאשר יזמתי לפני פחות משנה את שחרור ההורים מהגזירה של אגרת בחינות בגרות, הסיתו נגדי את ראש הממשלה המנוח, זיכרונו לברכה, בטענה שהיזמה שלי תעלה מיליארד שקלים לשנה ותהרוס את כלכלת המדינה. הוכחתי אז לראש הממשלה המנוח, שמדובר ב-40 מיליון שקל לשנה, וכתוצאה מכך תיעלם האגרה מן העולם בתוך שנה וחצי מהיום.

אני מבקשת לומר מראש לכל מי שחושש: אין לי אשליות, ולא נואלתי להציע הקטנת כל הכיתות מייד. אני מבינה. אני לא אחראית פחות מהרבה מאוד אנשים שיושבים בבית הזה, והסיפור הזה הוא סיפור ארוך טווח. אפילו היה לנו כל הכסף שבעולם, הדבר הזה היה אפשרי עד שייבנו חדרי נוספים ויוכשרו מורים נוספים. כל מה שאני מבקשת זה להבטיח בחקיקה את התחלתו והמשכו של מסע מודרג, ארוך ככל שיהיה – אדוני השר, אפילו עשר שנים או 20 שנה – ובלבד שיכניסו סוף-סוף למערכת החינוך את הדבר הכי מרכזי.

לי יש אמונה וסבלנות. היום כולם מתפארים במאות אלפי השעות שהוחזרו למערכת החינוך. כולם שכחו שהחזרת השעות התחילה ב-1989, חרף ההתנגדות של פקידי האוצר, ביוזמתו, באמונתו ובעקשנותו של שר החינוך דאז יצחק נבון. אני זוכרת שהוא יצא אז מהשיבה כועס כולו, והוא אמר אז לראש הממשלה שמעון פרס: "אתה המקצץ הלאומי". הוא התעקש והצליח, ואתם היום, יחד, בסיוע שלך, קוצרים את הפירות. בעצם, הוא התחיל את המסע באמצע שנת הלימודים בשישה יישובים. מההתחלה הזאת לא היה אפשר לסגת.

אדוני היושב-ראש, אני כבר מסיימת.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, אבל אני רואה שיש לך דף שלם, ואני את כל ההקדמה לא חישבתי בזמן.

דליה איציק (העבודה):

לא. אני כבר מסיימת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מוסיף לך דקה. תעשי את זה יותר מהר.

דליה איציק (העבודה):

אם כן, אני מבקשת ביצוע מודרג. רבע מהכיתות בישראל, כ-11,000, יצטרכו לקטון. הראשונות שיזכו לכך הן הכיתות הנמוכות באזורי עדיפות לאומית ומצוקה בכל המגזרים.

חברי, חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, את הדרישה הרחבה, המוסכמת, המהדהדת בכל פינה: יש להעניק לילדים ולמורים כיתות בגודל אנושי וחינוכי – אי-אפשר ואסור לעצור. כל תוכנית מודרגת, ממושכת ככל שתהיה, תתקבל בהבנה, ובלבד שנצא לדרך הזאת בהסכמה מלאה. אני קוראת לשר האוצר, לשר החינוך, להיענות לקריאה הזאת בנפש חפצה. אני קוראת לך, אדוני שר האוצר, לגייס אותנו כחיילים שלך, ולא להגיד: "אני לא מתנגד", אלא להגיד: "אני תומך; אני אעשה הכול כדי לבצע את הצעת החוק הזאת". תודה רבה. אני מודה לכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, זכותך הלגיטימית.

דן תיכון (הליכוד):

קריאה טרומית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

קריאה טרומית. חברת הכנסת דליה איציק – – –

קריאה:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, גם לך עשר דקות.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודיע כאן מראש, וגם הודעתי בזמני, שאילו היו לי כספים נוספים, אני תומך בעיקרון של ביצוע מודרג של הגבלת מספר התלמידים בכיתה. תנו לי להשמיע את דעתי. שמעתם את חברת הכנסת איציק. תשמעו את דעתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש כאן יותר מדי שיחות. חברת הכנסת דליה איציק, שומעים אותך יותר מדי.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אני רוצה להסביר את פשר חילוקי הדעות בתוך משרד החינוך בנושא הזה. המדענית הראשית של משרד החינוך, לאחר שעשתה גם בדיקה בארצות אחרות וגם בישראל; וזוהי גם עמדתו של מנכ"ל משרד החינוך ושל רבים במשרד החינוך – מצאה שאין קורלציה, אין התאמה, בין הישגים חינוכיים לבין גודל הכיתה, אלא אם כן מספר התלמידים בה יורד באורח דרסטי, דהיינו ממוצע של +30 ל-20 תלמידים בכיתה. להבדל שבין 30 וכמה ל-30 לא מצאו את הקורלציה הזאת. למרות זאת אני תומך, כחלק מהיעדים של משרד החינוך, בצמצום מספר התלמידים בכיתות, ובמיוחד, כפי שהסבירה יושבת-ראש ועדת החינוך, בכיתות של בית-הספר היסודי, ובמיוחד בכיתות הנמוכות: א', ב' וג'.

מה הבעיה? הבעיה היא פשוטה לחלוטין, ולדעתי, יש גם הסכמה. אנו, מכספי משרד החינוך, לא יכולים להקצות משאבים לעניין הזה, ואני גם רוצה להסביר למה אנו לא יכולים להקצות משאבים. אני חושב שחברי הכנסת יסכימו לכך. אנו קיבלנו תוספת גדולה מאוד. כמחציתה הלכה לשיפור שכר עובדי ההוראה והמורים.

אל יגידו שזה בזבז. בלי זה לא היה אפשר לעשות שום דבר.

מאיר שטרית (הליכוד):

זה בזבז. חציו בזבז. מורים רעים קיבלו את התוספת.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

לגבי המורים הרעים – מקבלים משכורות רעים וטובים, גם חברי כנסת.

מאיר שטרית (הליכוד):

נכון.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אז מה אתה רוצה? גם אנשי רפואה. למה תמיד נטפלים לציבור המורים ואומרים: "מורים רעים". בכל מקצוע יש חריגים. בסך הכול, ציבור המורים הוא ציבור מסור, נאמן ועובד בתנאים קשים מאוד.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כי חברי כנסת למדו אצלם.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אני רוצה לומר לך, ידידי הטוב, חבר הכנסת שטרית, שכל פעם שעולה הנושא הזה, אתה אומר: בזבזנו את הכסף על מורים רעים. נכון שיש בעיה של פיטורי מורים חריגים, בודדים. בסך הכול, עובדי ההוראה בישראל הביאו להישגים יוצאי דופן, והם ראויים לתגמול ראוי לשמו.

מאיר שטרית (הליכוד):

מאה אחוז. מקובל עלי.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אני לא אסתפק בעשר דקות אם לא אוכל למסור את הדברים.

היו"ר ש' וייס:

רק עכשיו הגעתי. יש לך עוד שלוש דקות, ואם יהיה צורך נוסף לך עוד שתיים.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אני רוצה להסביר, שבין השאר הוספנו שעות לימוד לטיפוח תלמידים. אני לא קורא להם טעוני טיפוח; אף פעם אינני משתמש במונח הזה. תלמידים אטיים, גבוליים ומתקשים. כתוצאה מכך, 22,000 תלמידים מקבלים היום סיוע רק לעניין הבגרות, ואני לא יכול לוותר על זה. זה בעל משמעות אדירה מבחינה חברתית. אנחנו מעבירים אלפי תלמידים מדי שנה, יהודים וערבים כאחד, מצד זה של המתרס לצד האחר. נותנים בידם את המפתח להשכלה הגבוהה, ובעזרת ההשכלה הגבוהה יקבלו אותו מפתח נוסף שבלעדיו אין שוויון הזדמנויות בחברה הישראלית.

אמרתי ליושבת-ראש ועדת החינוך: אני יכול לממן הקטנת כיתות אך ורק מתקציב נוסף, תקציב לא קטן.

מאיר שטרית (הליכוד):

למה לא? לא באים אליך בטענה, אלא אל שר האוצר.

דן תיכון (הליכוד):

יש לך 300 מיליון שקל שלא נוצלו.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

זה לא נכון.

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא ניצלת 300 מיליון שקל.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

זה לא נכון, חבר הכנסת דן תיכון. הרזרבה שאתה מדבר עליה היא רזרבה של האוצר, לא רזרבה לשימושי משרד החינוך. היא רזרבה לצורך תשלום שכר. כל שנה יש רזרבה כזאת. נכון, קיצצו את תקציבי באופן מכאיב מאוד, ובתחילה בהחלט היו לי בעיות עם זה, והיה לי דין ודברים עם ראש הממשלה. ראש הממשלה ושר האוצר אמרו לי, שכדי למנוע סכנה אינפלציונית שתפגע בראש ובראשונה במערכת החינוך, חייבים לעשות את הקיצוץ הזה. אני חבר ממשלה קולגיאלי, ועשיתי זאת. אבל זה לא היה קיצוץ בתקציב השוטף של המשרד, אלא מהרזרבה לצורך שכר.

כעת אני רוצה לומר דבר אחד.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני השר, אפשר לשאול אותך שאלה?

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אי-אפשר, אני מצטער, יש לי שלוש דקות.

היו"ר ש' וייס:

אין לנו זמן. אני מבקש להפסיק לשאול בשלב זה, ולאפשר לשר לגבש ולסכם את דבריו.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אני רוצה להעיר עוד הערה אחת: יש צרכים רבים מאוד למערכת החינוך. חבר הכנסת וסגן השר אלי דיין חושב, שהדבר הכי חשוב הוא הארכת יום הלימודים, כנ"ל חבר הכנסת שטרית. יש מי שחושבים שמוכרחים לגמור את הבנייה כתחליף לחדרים השכורים. יש חברי כנסת – ואני מאוד מאוד תומך בהם – חברי הכנסת הערבים, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי וחברי כנסת מכל סיעות הבית, שאומרים שהדבר הכי חשוב למערכת החינוך הוא השלמת החינוך בגיל הרך, דהיינו שכל ילדי ישראל ילמדו מגיל שלוש עד חמש, כי שם מתחילים הפערים ושם גם יש הבדלים גדולים.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, שנכנסה כעת, העלתה כמה הצעות. לא יכולתי להיענות לכולן, אף שהן צודקות. באתי לקראתה בסכום צנוע אבל משמעותי, כדי לתקן את הפערים בין המגזר היהודי לערבי. אבל אם תשאלו אותי, מה יותר דחוף היום לחברה הישראלית, ויש לי סימפטיה גדולה להצעה של יושבת-ראש ועדת החינוך, השלמת החינוך בגיל הרך לכל ילדי ישראל, או הדבר החשוב הזה גם כן – נדמה לי שאני תומך בחברת הכנסת גוז'נסקי.

לכן אני אומר, כי יש לי סדרי עדיפויות מתחלפים ומשתנים, כאשר אני מוכרח לומר לכם, שלכל חבר כנסת יש ה"בייבי" שלו. הרי חברי הכנסת אלי דיין ומאיר שטרית לא ירדו מדרישתם ליום לימודים עד השעה 16:00.

מאיר שטרית (הליכוד):

אין סתירה בין הדברים.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אין סתירה, יש רק מחסור תקציבי.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני השר, הממשלה הזאת נותנת השנה 800 מיליארד שקל כהתחשבות בהוצאות עבודה של המעסיקים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שטרית, עכשיו ניתן לשר לסיים. אני לא יכול לסחוב את העניין עד אין סוף.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת שטרית, את הפטנט הזה אתם המצאתם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, חבר הכנסת שטרית, נא לאפשר לשר לסכם.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

רבותי, אמרתי והודעתי לחברת הכנסת דליה איציק ולחבריה, והודעתי לשר האוצר, מן היום הראשון, שאני תומך בהצעת החוק אם יוקצו לה משאבים נוספים. היום הודיע לי שר האוצר עם שובו מהדודו, שהוא לא נותן בשום פנים ואופן את האפשרות, אלא לבצע את הדבר הזה מתוך תקציב המשרד. אני אומר לכם, חברי הכנסת, אם אני צריך לממן את זה מתוך התקציבים של המשרד, זה יהיה ממש אסון. זו הבעיה שלי.

דן תיכון (הליכוד):

אתה בעד או נגד?

היו"ר ש' וייס:

סליחה, רבותי, יש לי בעיה אחרת, ואני רוצה לפרוס אותה לפניכם. קודם כול, אני מתנצל מאוד בפני חברי, סגן יושב-ראש הכנסת, דב שילנסקי. אני עסוק במשך כל היום בוויכוח רציני בתוך סיעת מפלגת העבודה – אני עסוק בו כיושב-ראש הכנסת – סביב החוק הזה. יש הצעת חוק של חברת הכנסת דליה איציק, ויש עמדת הממשלה ועמדת השרים בוועדה לענייני חקיקה, וזו לא אותה עמדה.

הצעת החוק הוכנסה לסדר-היום, וקיימנו כל היום בירור משפטי עם היועץ המשפטי של הכנסת, ושיתפנו חברים. הכול היה גלוי על השולחן, ובשלב מסוים היה גם חבר הכנסת דן תיכון, בגלל ניסיונו הפרלמנטרי, לא משום סיבה פוליטית. הוא השתלב, ושילבתי אותו ברצון. הצגתי בפני היועץ המשפטי לכנסת את השאלה, אם בנסיבות שנוצרו אני רשאי להוציא את זה מסדר-היום. הנסיבות שנוצרו הן שהסיעה מתנגדת, ויש לנו החלטה של ועדת הכנסת וגם תקנון הקובעים שסיעה מחויבת לאפשר לחברי הכנסת למצות את זכויותיהם, אבל היא יכולה לדחות את זה גם עד סוף המושב. עדיין אין זה סוף המושב. ואז נשאלה שאלה שנייה, האם עצם העובדה שזה הוכנס לסדר-היום מאפשרת לנו להוציא את הנושא. גם את השאלה הזאת הצגתי בפני היועץ המשפטי לכנסת.

מזכיר הכנסת ברוב הגינותו – מדובר באיש הגון ביותר – אמר לי, שהוא הכניס את הצעת החוק לסדר-היום מתוך טעות מסוימת בשיקול דעת, או איזו אי-הבנה מסביב לתקנון. אני לוקח על עצמי אחריות למה שהוא עשה, כי מדובר במזכיר כנסת מצוין, מנוסה והוגן מאין כמותו.

ארבע דקות לפני השעה 16:00 התנהלה שיחה ביני כיושב-ראש הכנסת לבין חברת הכנסת דליה איציק וחבר הכנסת רענן כהן. הושגה ביניהם פשרה, שהנושא יהפוך להצעה לסדר-היום.

מאיר שטרית (הליכוד):

למה לא מצביעים?

היו"ר ש' וייס:

ככה.

דוד מנע (הליכוד):

ככה זו לא תשובה.

היו"ר ש' וייס:

אני מסביר למה כבר חמש דקות, והוא שואל למה. אתה רוצה שאגיד לך שלא הבנת אותי? "ככה" זה יותר חכם מאשר להגיד לך שלא הבנת אותי.

דוד מנע (הליכוד):

אתה מונע הצבעה.

היו"ר ש' וייס:

לא אמנע, אשאיר את ההכרעה בידי חברת הכנסת דליה איציק. נטשתי את הפינה הזאת שלוש דקות לפני 16:00. שאלתי את כל הנוגעים בדבר, את חבר הכנסת רענן כהן ואת חברת הכנסת דליה איציק, אם אני משוחרר לחזור לעניין אחר. יצאתי מכאן באמירה מפורשת של חברי הכנסת דליה איציק ורענן כהן, שיש פה פשרה. פשרות הן דברים מצוינים בחיים הציבוריים, וזה דבר מכובד מאוד, כאשר לשני הצדדים יש עמדה רצינית ומהותית. כל זה היה בנוכחותו של היועץ המשפטי לכנסת, כי לא רציתי שתיפגענה זכויותיה של חברת הכנסת דליה איציק.

הוזעקתי לכאן לפני דקות אחדות, ולפתע נאמר לי שכאילו הולכים להצביע. אני מבין שזוהי אי-הבנה, מכיוון שכתוצאה מפשרה מובהקת ומפורשת אמרה לי חברת הכנסת דליה איציק שאני משוחרר. שאלתי אותה פעמיים אם אני יכול ללכת. אני בטוח שהכול נעשה כאן בתום לב, ולא היה שום ניסיון להטעות, חלילה. אני יודע שחבר הכנסת רענן כהן גם פיזר את סיעתו.

אני פונה לחברת הכנסת דליה איציק, מציג בפניה את המצב, ואני מדייק מאוד בדברי – אם היא תעמוד על כך שתהיה הצבעה, אני אקיים אותה. אם היא תרצה על רקע הפשרה שהושגה להפוך את זה להצעה לסדר-היום, נצביע כמו שכבר היום עשינו פעמיים ובתולדות הכנסת עשרות פעמים, והיא תחליט ולא מישהו אחר, זה עניין שלה, אף שיש כאן בעיה.

קריאה:

אפשר גם לדחות.

היו"ר ש' וייס:

אני קיבלתי חוות דעת של היועץ המשפטי של הכנסת, שאני רשאי להוציא את זה מסדר-היום, וזה כתוב פה, ואני הלכתי מכאן בהרגשה שיש פשרה ולא הפעלתי את סמכותי.

אשר על כן, ותאמינו לי שאני אומר פה דברים מדויקים, אני שואל את חברתי חברת הכנסת דליה איציק, האם היא מוכנה להפוך את זה להצעה לסדר-היום, דבר שלא פוגע כהוא-זה בזכותה להעלות את הצעת החוק בעתיד. זו שאלתי.

אני מבקש לאפשר לחברת הכנסת דליה איציק, כי פה הכול היה בתום לב מוחלט מכל הצדדים, ואני פה במצוקה כי אני הייתי אמור לקבל את חוות הדעת של היועץ המשפטי להוציא את זה מסדר-היום.

משה קצב (הליכוד):

יותר מתום לב, תמים.

היו"ר ש' וייס:

תאמין לי, הפעם זה מתווק, כתוב.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

היו"ר ש' וייס:

תיתן לה לדבר, חבר הכנסת רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כל היום אני מחכה בגלל ההצעה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

אתה לא מחכה כי כל חבר כנסת חייב להיות פה כל היום, על-פי זה הוא מקבל את משכורתו.

עכשיו חברת הכנסת דליה איציק, ורק היא.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי חברי הכנסת שנשארו במפורש כדי להביע הסכמה להצעת החוק, שלפי דעתי היא מכרעת וחשובה, כל מה שאמרת, פרופסור שבח וייס, אדוני יושב-ראש הכנסת, אכן נכון, רק לא אמרת דבר אחד. כשאני עליתי לאולם המליאה לדבר, יעידו פה חברי, לא הכשלתי את היושב-ראש שהחליף אותך, סיפרתי לו את הסיפור ואמרתי לו שיש חוות דעת של היועץ המשפטי של הכנסת, שלפי דעתי צריכה להטריד פה את כל חברי הבית. חוות הדעת של היועץ המשפטי של הכנסת מעניקה ליושב-ראש של הבית אפשרות לשנות את סדר-היום באותו מועד, אחרי שהתפרסם סדר-היום.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

אני לא אפתח כאן בדיון בחוות הדעת הזאת.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, שמעתי בכבוד רב — — —

היו"ר ש' וייס:

חברתי, אני פונה אלייך לא על-פי חוות הדעת אלא על-פי אמירת אמון שלך דקה לפני שעזבתי.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, תן לי לסיים. הקשבתי לך קשב רב.

אני מאמינה לך שבאת לעניין הזה בתום הלב, כמו שאני מקווה שאתה מאמין לי שאני באה בתום לב. הלחצים מופעלים עלי, והם לחצים לא הגונים ולא מוסריים, גם של הממשלה.

אני רוצה להגיד לך עוד דבר, אדוני היושב-ראש. כשאני הגעתי לדוכן אמר לי היושב-ראש דב שילנסקי, הוא יושב כאן: גברתי הנכבדה, לי יש סדר-יום, לא שינו לי את סדר-היום, על כן אני צמוד לסדר-היום. אף-על-פי שיכולתי לא לספר לו את הסיפור, סיפרתי לו.

היות שהמלה שלי חשובה לא פחות מהמלה שלך, אדוני היושב-ראש, והיא חשובה לי לפחות כמו המלה שלך, והיות שאתה אומר שחלק מאנשי הבית הלכו כי הם חשבו שהם לא צריכים להצביע – –

היו"ר ש' וייס:

את אמרת לי שאני יכול ללכת.

דליה איציק (העבודה):

רגע. ואני מבינה שסיעת מרצ היתה צריכה להצביע נגד, שהרי חינוך מאוד חשוב לה, כידוע לך, לכן, אדוני היושב-ראש – – –

אברהם פורז (מרצ):

– – –

דליה איציק (העבודה):

אתה תומך בי, חבר הכנסת פורז?

אברהם פורז (מרצ):

דליה איציק (העבודה):

אז אני אעלה את זה בשבוע הבא.

משה קצב (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת משה קצב, אל תזרה מלח על הפצעים.

משה קצב (הליכוד):

אני נהנה מזה.

היו"ר ש' וייס:

אבל לא בקול רם.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ראשית, אני מאוד מודה לך על שאתה מאפשר לי להסביר את העמדה. בכל זאת קרה מקרה היום.

היו"ר ש' וייס:

אני אפילו משתיק אותם כדי שתוכלי לעשות את זה.

דליה איציק (העבודה):

אני גם רוצה להודיע, שאני אפנה לבג"ץ לבדוק האם הסמכות הזאת שניתנה לך היא סמכות בדין. אני חושבת שזה עיוות רצונו של חבר הכנסת. אבל אינני גנבת הצעות חוק, ואני רוצה שהצעות החוק תתקבלנה. אתה הבטחת לי שזה לא יפריע להעלות את הצעת החוק שלי גם בשבוע הבא, ואני לא רוצה שתתקבל פה הצעה כאילו גנבתי אותה מפני שהיה פה רוב כזה או אחר. אני בטוחה שהבית הזה יתלכד סביב ההצעה הזאת כי היא הצעה נכונה, אמיתית. ממשלת ישראל תספר אלף פעמים שהיא עשתה רפורמה בחינוך. היא נתנה כסף לחינוך, והרבה. הרפורמה האמיתית היא הצעת החוק הזאת.

על כן אני מעבירה את ההצעה הזאת כהצעה דחופה, מה שלא ימנע בעדי – – –

היו"ר ש' וייס:

כהצעה רגילה לסדר-היום באישור הסיעה.

דליה איציק (העבודה):

אני מודה לך על התיקון. כהצעה רגילה לסדר-היום, מה שלא ימנע בעדי להעלות את ההצעה הזאת בשבוע הבא.

יוסף בא-גד (מולדת):

חבל שאת נכנעת – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בא-גד, נא לאפשר לה להתבטא.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, היות שאני מחוקקת ואני לא יכולה לבוז לחוות הדעת של היועץ המשפטי של הכנסת, שאומרת שמותר לך, אני לא אזלזל בה חס וחלילה, אבל אני אבדוק אותה.

עם זאת, אמר לי חבר הכנסת אברהם פורז, שמרצ תומכת וזו הצעה מאוד מעניינת. כבר יצאתי עם שכרי בידי. אני מאוד מודה לך.

משה קצב (הליכוד):

מה הלחץ הבלתי-מוסרי?

היו"ר ש' וייס:

מה, אתה לא יודע? הרי היית שר בממשלה.

רבותי, הרי הסיכום. פעמים רבות בתולדות הבית, לרבות הבוקר, הפכה ההצעה שהיתה לכאורה הצעת חוק להצעה לסדר-היום.

דב שילנסקי (הליכוד):

אם זו הצעה לסדר, זה בסדר.

היו"ר ש' וייס:

ודאי שזה בסדר. שנינו יודעים את התקנון.

שנית, אני מודה מאוד לחברת הכנסת דליה איציק על הג'סטה שלה, ואני אסביר לכם מדוע.

משה קצב (הליכוד):

הכול טוב ויפה. היא אמרה שהממשלה הפעילה עליה לחץ בלתי מוסרי. איזה לחץ?

היו"ר ש' וייס:

זה יסתבר.

למה אני מודה לה? אני מודה לה כי זה משאיר לי וגם ליועץ המשפטי של הכנסת עוד כמה ימים, חברתי חברת הכנסת דליה איציק, לבדוק שבעתיים את החלטתו.

אשר על כן, שיירשם בפרוטוקול, כל הזכויות שעמדו לחברת הכנסת דליה איציק בענייני הצעות חוק נשארות על מקומן. היום מצביעים על הצעה לסדר-היום. לאיזו ועדה את מציעה להעביר את זה?

דליה איציק (העבודה):

לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ש' וייס:

בסדר גמור. הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – מספר תלמידים בגן-חובה ובכיתה בבית-ספר יסודי), התשנ"ד-1994, הופכת להצעה לסדר-היום. המלה הצעות נמחקת. האם אתם מסכימים להעביר אותה לוועדת החינוך והתרבות כהצעה לסדר-היום? ההצבעה התחילה.

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 20

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

20 בעד, נגד אחד, אין נמנעים. הנושא עובר כהצעה לסדר-היום לוועדת החינוך והתרבות.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את שר התעשייה והמסחר לענות על שאלות רגילות.

פיקוח על מוצרי מזון

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"א בטבת התשנ"ו (3 בינואר 1996):

בכ"ט בכסליו התשנ"ו נמסר ב"מעריב", שהתגלו חריגות של מאות אחוזים בין הצהרות היצרנים על הערכים התזונתיים במוצר לבין המציאות.

רצוני לשאול:

1. מי האחראים לבדיקת המוצרים, התאמתם להצהרות ואכיפת החוק, ומה הם עושים בעניין?

2. מתי תיושם החלטת הממשלה מ-1966 להקים מינהל מזון שיטפל בכל מוצרי המזון?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הגורם הישיר האחראי לבדיקת המוצרים, התאמתם להצהרות ואכיפת החוק הוא שירות המזון שבמשרד הבריאות. עם זאת, אנשי משרדי בודקים את הנושא מתוקף חוק הגנת הצרכן, סעיף הטעיה בפרסום, מכיוון שאי-סימון נכון על גבי מוצרים הוא בחזקת הטעיית הצרכן בפרסום מטעה. אנשי מינהל סחר פנים במשרד התעשייה והמסחר אמורים להגיש בימים הקרובים את ממצאי בדיקתם והמלצותיהם לנקיטת צעדים אלו ואחרים נגד היצרנים.

2. החלטת הממשלה מ-1966, כפי שהיא, להקמת מינהל מזון, אינה רלוונטית עוד, מכיוון שדברים רבים השתנו במערך הממשלתי הן מבחינה פרוצדורלית והן מבחינה חקיקתית, אך בימים אלו מוגשת לשולחן ועדת שרים לאיכות ומצוינות, בשיתוף עם ועדת השרים למינהל, הצעה להקמת רשות מזון, שמתבססת על ההצעה משנת 1966 ותהיה מעודכנת בצורת הקמתה לתעשייה ולמסחר המתפתחים בישראל בתחום המזון ושתאכוף את תקני המזון בישראל בצורה מוצלחת לקראת שנת 2000.

החזרת המענק הממשלתי שניתן למפעל "אומן"

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום י"א בטבת התשנ"ו (3 בינואר 1996):

מן התקשורת אני למדה, כי דרשת בחזרה את המענק בסך 1.6 מיליון דולר שניתן למפעל "אומן" במסגרת החוק לעידוד השקעות במשק.

רצוני לשאול:

1. למה נועד סכום הכסף שניתן למפעל "אומן"?

2. האם בדק משרדך על מה הוצא הכסף בפועל?

3. האם בדק משרדך את אמיתות טענות ההנהלה לגבי הפסדי המפעל?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. סכום הכסף שניתן למפעל "אומן" נועד לרכישת ציוד הכלול בתוכניתה, שאושרה במעמד של "מפעל מאושר".

2. הבדיקה נעשתה בדרך המקובלת על-ידי הבנק המבצע.

3. התמנתה חברת ייעוץ לבדוק את הסיבות להפסדי המפעל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר על המאמץ האדיר.

הצעות לסדר-היום

עתידם של עובדי "אומן" באופקים

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: עתידם של עובדי "אומן" באופקים; שתי הצעות לסדר-היום, כל אחת שלוש דקות, כי הן דחופות – הצעות מס' 8223 ו-8243. אני מזמין את ידידי חבר הכנסת דוד לוי, ואחריו – את חבר הכנסת יוסף ונונו. שר התעשייה והמסחר ישיב לאחר מכן. כבודו, בבקשה.

דוד לוי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, על התלאות שעובדי מפעל "אומן" באופקים עוברים בימים אלה אפשר לומר רק: ובעת ההיא אין מלך בישראל, אין דין ואין דיין. אנשים נזרקו במר גורלם אל הרחוב, זכויותיהם נרמסות ברגל גסה; ההבטחות של ראש הממשלה שהוא ערב לדאוג לעתידם, אין להן כיסוי; הבטחות השרים הן מן הפה ולחוך, ומדיניות הממשלה היא כאקמול הניתן לאדם גוסס. אותו רגע עובר, והוא נשכח.

אנשים אלה, אדוני היושב-ראש, אזרחים טובים הם, הרוצים להתקיים בכבוד, העובדים במפעל הזה כ-20 שנה, והם מוצאים היום את עצמם כשפת לחמם נלקחה מהם, כאשר זכויותיהם אינן ברורות כלל, כאשר עתידם ועתיד ילדיהם לוטים בערפל.

העירייה והיישוב שרויים באותו מצב, בגירעון גדול, באי-יכולת להעניק את השירותים המינימליים. ילדים רבים אינם יכולים להרשות לעצמם אפילו השתתפות בחוגים אלמנטריים, מפני שאין ביכולת הוריהם לשלם בעד זה. מחצית האוכלוסייה אינה יכולה לשלם אפילו ארנונה. ולפנינו עיירה שבמצבה הנוכחי הקשה היא קולטת עלייה. כשליש מהאוכלוסייה של העיירה הזאת הם עולים חדשים. כאשר אנשים במקומות כאלה מקבלים עולים חדשים, הם עושים את הדבר היפה ביותר: מתחלקים במה שיש להם כדי לקיים את הכלל הציוני היהודי הגדול. אבל הם מאמינים גם, שאם העלייה תבוא, תבוא עמה גם הברכה. עולים חדשים מגיעים, 6,000 במספר, ושום דבר לא נעשה לקליטתם, וגם הם בין הסובלים.

עם הפיטורים ב"אומן", ועם פיטורים נוספים שבדרך מעוד מפעל, ועם פיטורי עובדים של העירייה, כפי שהיא נדרשת לעשות, קרוב לשליש מכוח העבודה באופקים יגיע לבטלה, לאבטלה, למצוקה, ואין מי שמתרגש מהמצב הזה. תחת הממשלה הזאת התרגלנו שדרמה רודפת דרמה, ובתחום החברתי – אטימות. אין יד מכוונת, אין לב דואג. כך היה כאשר התפרסמו הנתונים על העוני בישראל כפי שזה השתקף בדוח הביטוח הלאומי, כאשר היו כאן שרים אשר הרימו גבה בשאלה: הייתכן כי יש מצב כזה בישראל? כמיליון אזרחים חיים על סף העוני, וכ-300,000 ילדים גדלים בתנאי עוני מחפיר. כל משפחה חמישית בישראל חיה בעוני.

בזמן שאנחנו מתפארים על צמיחה, על הנוצצים ועל המצליחנים, שני-שלישים מהעובדים במדינה הזאת, היחידה שיש לנו, משתכרים כ-4,000 שקל לחודש ברוטו. הפער בין עשירינו השכירים בישראל, אדוני היושב-ראש, הוא הגבוה ביותר בחברה המערבית. זה פער של 1 ל-12. ובימים שבהם אנחנו קוראים ומתבשרים על אנשים העובדים במישור הציבורי ומשתכרים 30,000 ו-40,000 שקל בחודש, ונוסף על זה זכויות ותנאי פנסיה מיוחדים, האנשים באופקים נזרקים לרחוב, הם וילדיהם, ואין מי שיושיע אותם.

היום שמענו, שברצות ההסתדרות לעזור להם, אחרי שמבצע הסוודרים לא יצא אל הפועל, נאמר להם שהם רשאים להיכנס ולהפעיל את המפעל. במה? ומה יהיה גורלם? מחר יואשמו כמסיגי גבול, מחר יהיו עבריינים בעיני החוק. מה אנחנו עושים עם האנשים האלה במר גורלם?

אדוני היושב-ראש, אפשר היה לחשוב שממשלה שיודעת מה קורה בשטח – וכידוע יש בארץ מקומות רבים נוספים כמו אופקים, שהם בבחינת פצצת זמן, וחיים בהם אנשים הסובלים באין דואג – תגלה

דאגה והתרגשות. אבל אין מתרגשים. כך קרה גם עם האתיופים. פתאום מופתעים, כאילו זה דבר אקסטר-טריטוריאלי. ומה יהיה אתם, אדוני היושב-ראש?

ממשלה שיש לה יחסי גומלין עם קונצרן כמו "כלל", לא היתה יכולה להגיע להסכם כלשהו כאשר "כלל" סוגרת את מפעל "אומן", וכפי שלמדנו הלכה לעסקה של עשרות מיליוני דולר ב"עלית"? האם לא היתה יכולה להגיע להחלטה שניתן למפעל הזה סיוע כדי שימשיך לפעול עוד שישה חודשים, עוד שבעה חודשים, עד אשר נתארגן ונמצא מקומות עבודה חלופיים והאנשים האלה לא ייזרקו לרחוב?

האנשים האלה, אם הם שותקים, הם נשכחים; אם הם צועקים, הם מפירי חוק. איזו תקופה היא זו? אני שואל את ראש העיר ואת מועצת הפועלים, מה יהיה, מה אתם צופים. והתשובה, אדוני היושב-ראש, היא אופיינית לימים אלה. ראש העיר, שאינו חשוד בהשתייכות פוליטית קרובה אלי, מה הוא אומר? הוא אומר: רק הקדוש ברוך הוא ישיע. לא נותר לי אלא להתפלל, אלא להתפלל. אז אולי גם אנחנו נתפלל. זה טוב להתפלל, אבל זה חמור מאוד כאשר ממשלה חסרת אונים מול האנשים האלה ובמקום לעזור להם היא תתפלל, כי תפילתה תהיה תפילת שווא ודמעותיה דמעות תנין ושתיקתה – הפקרות ואטימות.

אפשר היה לצפות, אדוני היושב-ראש, שכאשר ניתנת בריש גלי הבטחה של ראש הממשלה לאנשים האלה, שהם לא יופקרו, ושהוא ערב לפרנסתם ולעתידם, הממשלה תעשה משהו. הייתי היום בקשר עם ראש העיר, וגם שמענו היום ברדיו, שהוא יצא אמש מלשכת ראש הממשלה בטריקת דלת, ועלול להיות מצב שבו יסגרו את העיירה. מדוע עד פת לחם להביא את האנשים האלה, לייאוש שכזה?

בעוד חלקים במדינה הזאת, אדוני היושב-ראש, חיים את הדולצ'ה-ויטה שלהם, אלה עלובי החיים. הם לא רוצים לחיות כפרזיטים, הם רוצים לעבוד ולחיות מעבודתם, הם לא אנשים שרגילים ללוקסוס, הם לא טוענים ללוקסוס, הם טוענים ללחם, הם טוענים לבית, הם טוענים לספר, הם טוענים לחוג לילדיהם, לפעוטון, ואינם יכולים.

איך, אדוני היושב-ראש, עובד שכזה, לאחר 20 שנים משתכר 2,000 שקל ופחות מזה, ובאותה עת שבה הוא נזרק לרחוב, הממשלה ממשיכה לגבות ממנו שכר דירה בדיר ציבורי, משכנתה, ארנונה, עבור מעון יום, עבור חוגים? המתנ"ס עומד להיסגר, זה המעט שהיה נותן משהו לילדים האלה, לילדי המצוקה. הילד לא יכול לשלם והילד לא יקבל את החוג. אין הכנסה – סוגרים את המתנ"ס. המתנ"ס עומד בפני סגירה. העירייה איננה יכולה היום לגבות אפילו ממפעלים קיימים את הארנונה מפחד שאם היא תלחץ יפטרו עובדים והכול ייפול על ראש העיר ועל פרנסי העיר. הם החזית במלחמה הזאת על הקיום.

האטימות אופפת גם אותנו. הכנסת היתה צריכה היום לרעוד, להרעיד, להזעיק. לא אי-אמון דרוש לממשלה שכך נוהגת, אדוני היושב-ראש, אלא ממש אצבע מאשימה כמי שמפקירה אנשים ומתעלמת מתלאותיהם ומנשלת אותם בעצם ימים אלה בכך שהיא לוקחת מהם את מה שאין להם.

אפשר היה בימים אלה להפסיק לקחת מהם מה שאין להם. אפשר היה לדאוג – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

חבר הכנסת דוד לוי, לידיעתך, חברת "כלל" מקבלת מהממשלה השתתפות עבור העובדים שהיא כן ממשיכה להעסיק, מיליונים לשנה כהשתתפות הממשלה בהוצאות הביטוח הלאומי, כדי ליצור מקומות עבודה חדשים.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אינני יכול לאפשר קריאות ביניים, מבחינת הזמן.

דוד לוי (הליכוד):

לכן, אדוני היושב-ראש, על הכנסת לדון במשבר החברתי הזה הפוקד אותנו, על הכנסת לתת את דעתה על האומללים האלה, העובדים האלה, שאולי בימים אחרים היינו מתגאים בהם שהם בראש סולם הערכים של החברה הישראלית בהיותם תושבים של עיירה כזאת. זאת הציונות. ומה הם מקבלים, אדוני היושב-ראש, לא רק את המרירות, לא רק את הפיטורין, לא רק רמיסת זכויותיהם והפיצויים המגיעים להם, אלא גם שכחה, סטירת לחי. אולי אתם אנשים לא שווים, אולי אתם שווים פחות מאחרים, ומשום כך לא תהיו בטקסים, ילדיכם לא ישתתפו בחוגים, אתם גם לא תזכו לדאגה, אתם תישכחו. ואם תצטקו ואם תתפרצו, תיחשבו למפירי חוק. זה סולם הערכים החדש בחברה הישראלית תחת הממשלה הזאת, שהמפלגה המרכיבה אותה נקראת משום-מה מפלגת העבודה. הרבה ערכים שבשמןם היא דיברה ויצאה אל הבחירות לא היו אלא כסות, אבל אסור לתת לכסות הבושה לכסות על תלאותיהם של אנשים טובים אלה ושל עיירה שלמה.

משום כך, אדוני היושב-ראש, אני חושב שמן הדין שהבית הזה יקיים דיון וייתן תשובה ובשורה, לא רק תקווה, לאנשים האלה. ראויים הם לתשומת לב ולדאגה כדי שלא יופקרו עוד ולא ימשיכו להיות הם ובניהם למרמס באשר לזכותם האלמנטרית לחיות כבני אדם עובדים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת ונונו, הופנתה תשומת לבי לכך שחבר הכנסת דוד לוי דיבר יותר משבע הדקות המקובלות.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה זה דקה יותר?

דן תיכון (הליכוד):

למען אופקים זה מותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, תרשה לי. אני הייתי באופקים. אומנם ידידי דוד לוי התבטא בלשון "צעקו", תרשה לי להוסיף, ובוודאי תסכים אתי שזו היתה זעקה, אומנם בקול רם, אבל זו היתה זעקה מהלב. אני פשוט הייתי שבוי בנושא ולא שמת לי לב לשעון, אבל ההגינות מחייבת אותי – –

משה פלד (צומת):

בושה וחרפה. הכול פריימריס.

היו"ר ד' שילנסקי:

– – כמו שחבר הכנסת דוד לוי דיבר יותר משבע דקות, חבר הכנסת ונונו, אני שם את השעון ישר על עשר דקות. יסלחו לי חברים אחרים אם במקרים אחרים אני מקפיד, אבל יש דברים, כמו שיש ענייני ביטחון שלפעמים מאריכים את הזמן כי זה עניין שכואב לכולם, אני נוקט את הגישה הזאת גם לגבי הנושא החברתי, כי החברה זה גם ביטחון.

משה פלד (צומת):

פריימריס. בושה וחרפה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני שם ישר על עשר דקות ומבקש את הסכמת וסליחת כולם.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, רק עכשיו עליתי, ומפנים את תשומת לבי לכך שזו הצעה דחופה לסדר-היום, ולכן הזמן הוא שלוש דקות.

משה פלד (צומת):

הוא דיבר עשר דקות. אני ראיתי בדיוק. לקחתי זמן על השעון.

מאיר שטרית (הליכוד):

אז מה קרה, חבר הכנסת פלד?

משה פלד (צומת):

שום דבר לא קרה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אתה ממהר לאיזה מקום?

משה פלד (צומת):

כן, אני ממהר.

מאיר שטרית (הליכוד):

אנחנו חיינו שעתיים בהצעות שלכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, בואו ברוח טובה.

דוד מגן (הליכוד):

אופקים לא מעניינת אותך?

משה פלד (צומת):

— — — פריימריס. ראיתי את הפתק ששלחת לו.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, בואו ברוח טובה.

דוד מגן (הליכוד):

בפתק נאמר שאופקים ראוייה ליותר משלוש דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אופקים ראוייה להבנה ולתמיכה.

משה פלד (צומת):

זה לא פריימריס פה.

דוד מגן (הליכוד):

— — —

מאיר שטרית (הליכוד):

העמדה שלך לא במקומה. חבר הכנסת דוד לוי לא מתמודד בפריימריס.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, הרי כולנו רוצים את טובת אופקים. חבר הכנסת מאיר שטרית, ידידי הטוב, אל נתווכח בינינו. אפשר לקבל תמונה שכאילו אין פה הזדהות מלאה. אני משוכנע שיש הזדהות מלאה עם אופקים. אל נוריד את הרמה.

חבר הכנסת ונונו, אני פשוט החלפתי את היושב-ראש באמצע הדיון בנושא זה, ומתוך חוסר ידיעה אמרתי עשר דקות.

מאיר שטרית (הליכוד):

תוסיף לו עוד שתי דקות. 12 דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ונונו, אם תקצר בדברייך ותיקח מחצית מהטעות הזאת, אני מאוד אשמח. אני מפעיל את השעון. בבקשה.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו שוב חוזרים למשבר של מפעל "אומן". לצערנו הרב, כל פעם המשבר הזה חוזר אלינו לכנסת, לירושלים, וכל פעם בעוצמות אחרות לגמרי.

למעלה מחודש עבר מאז זרקה חברת "כלל" 250 עובדי "אומן" ללא הודעה, ללא הכנה, כגנב בלילה, לאחר שרמסה את כבודם. העובדים ישבו ושבתו ימים, וגם עלו לתל-אביב ולקריית-גת והפגינו מול חברת "כלל", מול ההנהלה, אשר גילתה יחס גס ומבזה כלפי ציבור העובדים וכלפי הנבחרים, גם נבחר הכנסת וגם נבחר ההסתדרות, והתנהגה בצורה זלזלנית כלפי ציבור העובדים. הנושא הזה חוזר לכאן לאחר שחברת "כלל" דרסה ברגליה את ההסכם. ואיזה הסכם? לא הסכם לפתוח את המפעל מחדש, לא הסכם שדיבר על עבודה של עוד כמה חודשים במפעל. אומנם העובדים נרתמו והשיגו הזמנות ללמעלה מ-200,000 סוודרים, אבל גם לאחר כל זה שמה חברת "כלל" לצחוק את העניין.

גם לאחר שהחברה הגיעה להסכם על מתן פיצויים, אלה לא הפיצויים שאנחנו רגילים לשמוע עליהם – סכומים של מיליון, 2 מיליונים, 10 מיליוני שקלים. אלה בסך הכול פיצויים של כמה אלפי שקלים, 14,000 שקל, 20,000 שקל, וזה פיצוי על עבודה של הרבה שנים שהעובדים השקיעו במפעל הזה – עשר שנים, 15 שנה, 20 שנה. בסך הכול הם מקבלים כמה אלפי שקלים, שאולי יצליחו להחזיק אותם עוד כמה חודשים, כאשר לאחר מכן הם לא ידעו מה הגורל שלהם, מה העתיד שלהם באזור שהוא מוכה אבטלה, באזור שהוא מוקד אבטלה.

גם לאחר הסכם כזה שהגיעו אליו, כאשר היה ברור שהם מפוטרים מהמפעל, כאשר כבר לא היתה אשליה שהם ימשיכו לעבוד במפעל, לא היתה שום אשליה שהמפעל הזה ימשיך לפעול ויפתח מחדש, כבר לאחר שהם מקבלים את הפיצויים האלה, באים ורומסים גם את זה.

אני רוצה להביע את ההזדהות שלנו עם כל ציבור העובדים של "אומן", עם ראש הוועד יצחק גוזלן, אשר מוביל אותם, עם ראשי מועצת הפועלים יוסי מרציאנו ורוברט בוקובזה וג'מי, אשר מבילים אתם כל הימים האלה על מנת להגיע לפתרון, והפתרון – להחזיר את הסכם הפיצויים כפי שסוכם.

אני עצמי הייתי עד להתנהגות של אחד מראשי ההנהלה של חברת "כלל", חנן גרינברג, שכנראה חשב שעדיין נמצאים בתקופה של המהפכה התעשייתית הישנה, כאשר התייחסו לעובדים בצורה מבישה וגסה. אני חייב לציין, שהתנהגות זו היתה גסה ומבישה. מי שביקר אצל ציבור העובדים וראה את סבלם ואת הצער על פניהם, לא יכול להיות אדיש כלפיהם. ובכל זאת, הם השלימו עם המצב והסכימו לפיצויים על פיטוריהם.

היום העובדים נכנסו למפעל לאחר שכבר התייאשו מכל ההבטחות והתייאשו מכל אפשרות שאולי יגמרו את הסיכום על הפיצויים במשך כל השבוע. היום הם נכנסו למפעל כדי להפעיל אותו במו ידיהם. אני שמח שהמשטרה לא התערבה ולא נכנסה, כי היא אמרה שהסכסוך הוא פנימי. אבל, אני מבקש מהשר לביטחון פנים להיזהר מאוד בנושא הזה ולהתייחס ברגישות יתר כדי שלא יעשו מעשים שאחר כך קשה יהיה להתחרט עליהם.

אני רוצה לקרוא לממשלה: קודם כול זרזו את יישום התוכניות שהכנתם לגבי העיר אופקים כולה, כי העיר אופקים כולה במשבר. אני מקווה שהמפעלים שדיברתם עליהם ייכנסו. יש לגשת כבר לטיפול נקודתי לגבי כל העיר אופקים על כל שלוחותיה, כיוון שהעיר כולה מצויה במשבר. העירייה במשבר, העירייה מתקשה לספק את השירותים לתושבי אופקים. המשבר ב"אומן", נוסף על המשבר הקודם של "אתגר" ועוד מפעלים שנסגרו קודם, לא מוסיף מצב רוח טוב לתושבי אופקים ולציבור העובדים. לכן אני קורא פה לשר התעשייה והמסחר, שאני יודע שהוא עושה הרבה מאוד בנושא הזה, שאולי סוף סוף הממשלה תתחיל לעשות למען אופקים כולה. בסך הכול שורשי המשבר חוזרים אחורה הרבה שנים לכמה וכמה ממשלות, ואני מבקש שהממשלה אכן תקיים את הבטחותיה.

אני גם מבקש לבדוק, אולי על-ידי ועדת בדיקה, את ההתנהגות של חברת "כלל", שלקחה מן המדינה את המענק בסך 1.3 מיליון דולר בחודשי הקיץ, כאשר כבר אז היה ברור, לפי דעתי, שהמפעל עומד להיסגר. איך יכול להיות שחברה לוקחת מענק מהמדינה כאשר ברור לה שהמפעל עומד להיסגר? פה המסקנה יכולה להיות חד-משמעית.

אני מאוד מבקש שהממשלה תצא מהמעמד הנייטרלי, מהאזניים, וגם היא תשפיע על חברת "כלל" לסיים מהר את המשא-ומתן, ליישם את כל המסקנות והפיצויים שכבר נקבעו ולהציל את העובדים מהעינויים שהם נתונים בהם כבר חודש שלם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה. יש לך חמש דקות.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מוקיר ומעריך את חבר הכנסת דוד לוי, ואני יודע את רגישותו החברתית ואת הזדהותו עם העובדים, ואני אומר את זה משום שנדמה לי שהרגישות הזאת גרמה לו קצת לעשות עוול כלפי הממשלה בנושא של אופקים. אני לא רוצה להפוך את זה לוויכוח פוליטי, כי אני חושב שהנושא הוא נושא קשה מכדי להפוך אותו לוויכוח, אבל אני רוצה בכל זאת לציין כמה עובדות, ראשית כול בתחום האישי שלי.

כשנכנסתי לתפקידי ב-1992 כשר התעשייה והמסחר, הבעיה החריפה ביותר שעמדתי בפניה היתה אבטלה שהלכה בקו עלייה והיתה יותר מ-2.11% בממוצע ארצי, אבל בנגב ובגליל היא היתה בשיעור של 18%-20%, עם אוכלוסייה גדלה, והכיוון היה כיוון של התפוצצות חברתית. כל זאת עם המצוקה של אופקים, שבלטה גם בנגב לעומת יתר יישובי הנגב. התחלתי לפעול ולעבוד הרבה לפני המשבר של "אומן".

-טלקום הודיעה שהיא נכנסת לאופקים. זו חברת ההיי-טק ECI יידיי חבר הכנסת דוד לוי, חברת הראשונה הרצינית, מהסוגים שיש לנו רק באזור תל-אביב – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

בתוך שלושה חודשים.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

בתוך שלושה חודשים, ובתוך שנתיים היא תגיע ל-450 עובדים באופקים. בשלב הראשון היא נכנסת לבניין שכור, אחר כך היא תבנה בעצמה. עם החברה הזאת אני אישית במשא-ומתן קרוב לשנה, כדי להביא אותה לאופקים.

אני עליתי על הבעיה שבענף הטקסטיל כפי שמצאתי אותו שם – והלכתי לחלק מהמפעלים אישית לשכנע אותם להישאר שם; חברת "אתגר", על-יד "אומן", התמוטטה והלכה, עד שהם זכו במכרז שמאפשר להם ללכת לעניין הזה בפיליפינים. לקח להם כמה חודשים עד שהתכנסו לתוך המערך הזה.

לכן, אני עומד פה מולך לא כמתווכח. אני שותף אתך להכרה במצוקה השוררת שם. אבל לפחות אני מנסה להעביר לך את ההתמודדות של הממשלה עם המצוקה הזאת בתקופה שאני משמש שר התעשייה והמסחר.

באופקים יש שתי בעיות. האחת נקודתית, של חברת "אומן", שהיא שיוצרת כרגע את המצוקה הנפשית הגדולה. ויש מצוקת היסוד של אופקים, אשר בנויה על תשתית תעסוקתית שאתה קשה להתרומם בעיר, וצריך לשנות את כל המבנה לכיוונים חדשים ואחרים. זה המאמץ העיקרי.

כל מה שראש הממשלה התחייב בעניין הזה לגבי התשתית, דרך ועדת המנכ"לים, בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה, נמצא בשלבים של ביצוע, והם יקוימו אחד אחד. אני מזמין אותך בעניין הזה לבדוק פרטנית את ההתחייבויות ולראות איפה זה נמצא בביצוע.

דן תיכון (הליכוד):

הבעיה היא קודם כול תעסוקה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני יודע. האמן לי שבזה אני משקיע את המאמצים שלי, ואתה יודע זאת.

דן תיכון (הליכוד):

אם תרשה לי להעיר לך הערה כבעל ניסיון – לפי דעתי אתם שוגים שאתם נותנים למפעל להיסגר. תמצאו איזה הסדר.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מגיע ל"אומן", ותיכף אגיד לך מה אנחנו עושים בעניין הזה. תראה שגם כאן אנחנו לא במחלוקת.

דן תיכון (הליכוד):

אני יודע, הייתי שם, העברתם דמי נסיעה – – –

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני עוסק רק בעניין התעשייתי, בתשתית התעסוקתית. בזה אני רואה את הדבר שלאורך זמן יכול לתת פתרון. ושוב, הפתרון בחברות שמספקות תעסוקה ברמה יותר מתקדמת, בתעשיות הייצוא המצליחות של מדינת ישראל, שאתן גם יוצרים עתיד אחר לנערים ולנערות הגדלים באופקים.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות כדי לומר דבר אחד. לפעמים אומרים לי: מה פתאום היי-טק לאופקים? שם מתאים טקסטיל. אין טעות גדולה מזאת. תעשיות ההיי-טק מעסיקות שכבה מסוימת של מהנדסים וטכנאים, ואת שאר העובדים הם מכשירים בתוך העבודה. אנשים שעבדו בתעשיות הטקסטיל אתה יכול למצוא היום מועסקים בערי פיתוח שונות בטכנולוגיות מתקדמות ובשכר מתקדם יותר.

לכן, אין שום סתירה בהבאת התעשיות המתקדמות ביותר לערי הפיתוח, כאשר הייצוא מבטיח להן אורך נשימה, תחרותיות, יכולת להתפתח, מה שחברות שאינן מייצאות ואינן עומדות בתחרות לא יכולות לקיים.

טלקום הוא מפתח חשוב מאוד. אנחנו במשא-ומתן גם עם "וישיי", שילך גם ECI לכן, המפתח של לבאר-שבע וגם לאופקים – זה תלוי בהיקף ההשקעה שלהם – ועוד עם חברות אחרות, פשוט כדי לשנות את המבנה ולהביא למצב שבו נעצור תהליך שהיה קיים קודם, שצעירים וצעירות מוכשרים מאופקים חיפשו דרכים לעבוד במקומות אחרים שבהם היתה תעסוקה בתחומים אחרים.

לגבי "אומן", כבר אמרתי בהצעה לסדר-היום הקודמת כאן, יש לי טענה קשה להנהלת "אומן". חבר הכנסת דוד לוי, אילו פנו בבקשת סיוע, הייתי עושה מה שעשיתי עם "דימונה טקסטיל" שבוע לאחר מכן. שלחתי את המומחים שלי, בדקו את יכולת הקיום של החברה ועזרו לפתור בעיה במסגרת הכללים, החוקים והכלים שקיימים במדינת ישראל. "אומן" לא רק שלא ביקשה לפני כן סיוע, אלא לאחר הסגירה, שבאה, לפי התיאור של חבר הכנסת ונונו – ביום שישי ראה אחד העובדים במקרה, כשהמפעל היה סגור, ששמים קרשים. לאחר מכן, כשהצענו סיוע, אמרו: אנחנו לא צריכים.

אני מיניתי ועדת בדיקה, ובימים הקרובים אני עומד לקבל את הדוח שלה. קיבלתי דוח ביניים שמתחיל לאשר את מה שהערכתי, שהיה כשל ניהולי די חמור במקרה הזה, כי עד היום אנחנו משוכנעים שיש סיכוי קיום למפעל, ויש משא-ומתן עם חברות שמוכנות להיכנס לנעלי "אומן" ולהפעיל את החברה. יש כמה וכמה הצעות. בעניין הזה מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר, יוסי שניר, עוסק אישית בניסיון להביא בעלים חדשים שייכנסו לנעלי המפעל הקיים.

משה גפני (יהדות התורה):

— — — אדוני השר, אתה אמרת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, כבר אין לו זמן לשאלות. נתתי לו דקה נוספת והדקה נגמרה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מסיים. הבעיה איננה המענקים. את המענקים הממשלה תקבל בחזרה, כי החוק והשיטה מבטיחים, שאם מפעל נסגר אחרי פחות משבע שנים, מחזירים את הכספים. אנחנו הוצאנו כתב תביעה לחברת "אומן" להחזיר את הכספים האלה. מבחינתנו, על-פי חוק לעידוד השקעות הון, אפשר להעמיד אותם לרשות חברה אחרת אם היא תיכנס לנעלי "אומן" כדי להפעיל את החברה, ואלה האמצעים שאנחנו יכולים להעמיד כממשלה.

חבר הכנסת דוד לוי, כמי שהיה, נוסף על היותו שר בכיר בממשלת ישראל, גם אישיות בכירה בהסתדרות בעבר, אתה יודע, שבנושא של משא-ומתן על הפיצויים, הממשלה יכולה לעודד את החברה ללכת לקראת העובדים, אבל המשא-ומתן נעשה בין ההסתדרות, בין נציגות העובדים, מועצת הפועלים, לבין הנהלת החברה.

לצערי, אני מסכים שהחברה לא נוהגת במקרה הזה בתבונה, אבל אני חוזר ומגן מבחינה אחת על טלקום, שנכנסת בגדול באופקים, היא בניהולה של חברת "כלל", בבעלות של ECI חברת "כלל". גם 25% של חברת "כלל", עם בעלים זרים. לכן אני מבחין בהחלט בין האחריות של חברת "פולגת" קונקרטיית והמנהלים שלה לכשל הניהולי במקרה של "אומן" – ואני לא רוצה לשפוך את התינוק עם מי האמבטיה, כי מחברת "כלל" אני גם דורש פתרונות במקומות האלה. מה עוד ש"פולגת" עצמה מעסיקה עוד כ-3,000 עובדים באזורים שונים בנגב.

היו"ר ד' שילנסקי:

מה אדוני מציע לגבי ההצעה לסדר-היום?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מסכים אם החברים רוצים דיון במליאה או בוועדה.

דוד לוי (הליכוד):

במליאה זה יעזור לך.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מסכים לדיון במליאה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה. אבל יש שני חברים אחרים שיש להם הצעה אחרת. חבר הכנסת משה גפני, הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת דוד לוי. רבותי, אני מקפיד על השעון. ברגע שהמיקרופון מתחיל לעבוד, אני מפעיל את השעון לדקה אחת.

מאיר שטרית (הליכוד):

אמרת שלוש דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, עברנו הרבה מעל לזמן.

מאיר שטרית (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

התקנון אומר דקה. אני מפעיל את המיקרופון לגבי ההצעה הנוספת.

דוד לוי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אם תרשה לי, העירו את תשומת לבי חברי הטובים והמנוסים, שבסדר-היום הקבוע של המליאה יש הצעות שנתקבלו ברוב לדיון במליאה והן מחכות חודשים.

דן תיכון (הליכוד):

שנים.

דוד לוי (הליכוד):

חודשים, אם לא שנים. כך שלמרות ההישג בכך שהמליאה קיבלה החלטה לדון בנושא במליאתה, הואיל וקיים הדבר הזה אשר עלול לעכב בכלל דיון למשך חודשים, אם לא שנים, אני מבקש שיהיה דיון בהצעה לסדר-היום בוועדה.

הי"ר ד' שילנסקי:

מכובדי, חבר הכנסת דוד לוי, אתה הרבה שנים היית שר וקצת נותקת מהדברים הקטנים. אתה עוד מעט תשמע, שבהתאם לפרוצדורה, אני אשאל אותך אם אתה מסכים, ואז אקבל את התשובה.

משה גפני (יהדות התורה):

אני אציע להעביר לוועדה.

הי"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, חבר הכנסת גפני.

משה גפני (יהדות התורה):

חבר הכנסת דוד לוי, בדברי אני מתכוון להציע להעביר את ההצעה שלך לוועדה.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, לפני כחודש וחצי, כאשר פרץ המשבר במפעל "אומן", אני העליתי זאת בהצעה לסדר-היום כאן במליאת הכנסת, ואתה השבת לי אכן את הדברים שאתה אומר היום לגבי נושא האבטלה והטיפול בחברת "כלל".

אבל, אדוני השר, אני לא פונה רק אליך. אני הייתי בקשר עם ראש העיר, מיכה הרמן, עם יוסי מרציאנו, מזכיר מועצת הפועלים, והם קיבלו התחייבויות מראש הממשלה. אתה היית נוכח. הרי יש היום מצב חירום באופקים. זה לא מצב שבו אנחנו יכולים לחכות ולראות מה יהיה בעוד כמה חודשים. המצב שם הוא, שמהבוקר הופכים עובדי "אומן" לאנשים פילייים, אנשים מרי נפש, אנשים שהממשלה הזניחה אותם. הממשלה בעצם לא עשתה ולא כלום עם "כלל", לא היתה יכולה לעשות. יש מצב חירום. אדוני השר, הרי הרגישות החברתית שלך רבה.

דן תיכון (הליכוד):

כשתהיה הפגנה אלימה מסוג ההפגנה שהתקיימה כאן ביום ראשון, אז הממשלה תתעורר.

משה גפני (יהדות התורה):

אתה צודק, חבר הכנסת תיכון, אבל גם היום, כשהסתדרות לקחה את זה על עצמה, שהעובדים שם נכנסו ומפעילים את המפעל, זה בעצם בניגוד לחוק. מה האנשים האלה יכולים לעשות? אתם חייבים למצוא פתרון חירום לאנשים שפשוט הופכים להיות מובטלים, עם הרס של משפחות, הרס של יישוב. היישוב ייסגר. מה שעושים לא מספיק בסך הכול. צריך לפעול באופן פרטני, כפי שראש הממשלה הבטיח. לא לחינם עזב אתמול ראש העיר בטריקת דלת. ההבטחות שניתנו לפני חודש וחצי לא קוימו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מאיר שטרית, דקה אחת. אומנם קראת קריאות ביניים וצריך להוריד לך חצי דקה, אבל תקבל את כל הדקה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני מברך את חבר הכנסת דוד לוי ואת חבר הכנסת יוסי ונונו, שהעלו את הנושא על סדר-היום.

אני רוצה לומר לך, ידידי שר התעשייה והמסחר, הרי אתה ושר האוצר הייתם בוועדת הכספים והבאתם בפנינו את הרעיונות של הממשלה לפתור את הבעיות באופקים, אבל, מיכה, יש פתגם במרוקאית שאומר: "חייני אל יום וקטילני רדה", זאת אומרת: תחייא אותי היום ותהרוג אותי מחר, אם אתה רוצה. המסכנים האלה שיושבים שם באופקים, ופתאום סוגרים להם את מקור התעסוקה שלהם, הם באמת חסרי אונים. הצענו בוועדת הכספים לממשלה למצוא פתרון זמין, מידי, פתרון כלשהו כדי שהעובדים לא ייזרקו לרחוב. עד אשר תמצאו פתרון, תבטיחו פתרון זמני: להפעיל את המפעל, למכור את המפעל לעובדים.

אני רוצה לומר לך, השר מיכה חריש, שאחד האבסורדים שהכי מרגיזים אותי הוא אותה השתתפות של הממשלה, שכדי להפחית את עלות העבודה, כדי ליצור מקומות עבודה חדשים, היא נותנת בידי "כלל" מדי שנה, לפי חשבוני, מיליוני דולרים. כידוע לך, המדינה משתתפת בתקציב הזה השנה ב-8.3 מיליארדי דולר.

דן תיכון (הליכוד):

שקל.

מאיר שטרית (הליכוד):

סליחה, 8.3 מיליארדי שקל, מהם מקבלת "כלל", לפי חשבוני, מיליוני דולרים, כדי ליצור מקומות עבודה חדשים. לדעתי, מוטב לממשלה לשקול – אולי אתה תביא את זה לממשלה – שמפעל או חברה, הסוגרים חד-צדדית מפעל ומפטרים עובדים, יורידו מהם את השתתפות הזאת. בכסף הזה

אתה יכול להעסיק את העובדים האלה באופקים עוד חמש שנים, אם אתה רוצה. אני חושב שזה פשוט אבסורד שאין כדוגמתו, והצעה של האנשים היא במקומה והיא מחייבת טיפול.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני גם מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי ונונו לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דוד לוי, האם אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדה?

דן תיכון (הליכוד):

כספים.

דוד לוי (הליכוד):

כן.

דן תיכון (הליכוד):

ולהזמין את בעלי המפעל, לרבות הנהלת "כלל ישראל", לא "כלל תעשיות".

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תיכון, אל תגלה את מי אתה מזמין. את העבודה שלך כפרלמנטר כולם יודעים. אז אל תגלה ברבים.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ונונו, אתה מסכים?

יוסף ונונו (העבודה):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

גם כן מסכים.

ובכן, רבותי, כבר הפעלתי את השעון.

מאיר שטרית (הליכוד):

על מה מצביעים, על העברה לוועדה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לוועדת הכספים.

הצבעה מס' 13

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

12 תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע, שההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת דוד לוי ויוסף ונונו, בנושא: עתידם של עובדי "אומן" באופקים, עוברות לוועדת הכספים.

לפני שאנחנו עוברים לסעיף הבא, אני רוצה להבהיר משהו. היו פה חילוקי דעות, בעצם לא חילוקי דעות, אלא היתה פה איזו התלהטות, ותושבי אופקים בוודאי מאזינים לנו, כי לבם כואב, ולבנו כואב יחד אתם, ואני רוצה שידעו שזה היה בגלל פרוצדורה וזה לגמרי משני. אני בטוח שכל הכנסת מאוחדת בהזדהות עם מצוקתכם ובעיייתכם, והייתי אומר יותר לולא הייתי מדבר מהכיסא הזה. מספיק שאני אגיד: אנחנו אוהבים אתכם, אתם זכאים לאהבתנו, אבל כפי שנאמר, עם אהבה לא הולכים למכולת.

דן תיכון (הליכוד):

עם אהבה לא חיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

עם אהבה אי-אפשר לשלם במכולת.

אני מקווה שבעזרת כל הכנסת אנחנו נעשה מאמץ. אתם היום הנקודה שלוחצת על המצפון שלנו – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

הממשלה לא תהיה מיוצגת בסעיף הבא?

היו"ר ד' שילנסקי:

– – ואם אנחנו לא נוריד את הנקודה הזאת, המצפון שלנו לא יוכל להיות שקט. זה גם לטובתם, אבל גם לטובתנו. תודה רבה.

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום.

עמנואל זיסמן (העבודה):

האם הממשלה תהיה מיוצגת בסעיף הבא, אדוני היושב-ראש? זה נושא ירושלים. הממשלה מפקירה גם את הדיון הזה, יכול להיות דבר כזה? שר מסיים את תפקידו והולך? זה נושא של ירושלים – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זיסמן, טרם הצהרתי מה הסעיף הבא בסדר-היום. מאין אתה יודע מה אני אצהיר עכשיו?

עמנואל זיסמן (העבודה):

כי לפי הנוהל בכנסת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

תיכף אתה תופתע לשמוע מה שאני מצהיר.

הצעות לסדר-היום

דברי אבו-זיאד כי מתנהל משא-ומתן על ירושלים

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודיע, בהתאם לסדר-היום שלפני, שהנושא הבא הוא: דברי אבו-זיאד כי מתנהל משא-ומתן על ירושלים. הצעות לסדר-היום מס' 8224, 8226, 8247, 8254, 8259 ו-8261.

ראשון הדוברים הוא חבר הכנסת משה פלד. אולי הוא יצא קודם בבחינת מחאה.

דן תיכון (הליכוד):

דווקא היה כדאי לו להישאר. זה מקבל זמן טוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

בהתאם לנוהל היבש, אני צריך להוריד אותו מרשימת המציעים, אבל אני הולך לפי בית הלל. לכן, אם הוא יגיע יותר מאוחר, אני אתן לו את רשות הדיבור.

הראשון ברשות הדיבור הוא חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואם אתה רוצה – הנה השר נכנס. רציתי להגיד שאני מוכן להמתין דקה-דקתיים, אבל בדיוק כשהתחלתי להגיד זאת נכנס השר שחל. השר שחל, חבל שלא טיפלתי באותו זמן במשיח. עם כל הכבוד לך, גם אתה תסכים שמשיח יותר חשוב.

דן תיכון (הליכוד):

שר המשטרה.

אריה גמליאל (ש"ס):

השר לביטחון פנים.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה "ביטחון פנים"? אין דבר כזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לו הייתי חושב על המשיח, אולי גם הוא היה מגיע, וצרות עם ישראל כל כך גדולות שהיה ראוי שכבר יגיע.

חבר הכנסת עמנואל זיסמן, עם כל החשיבות של הנושא, עלי להגיד לך שיש לך רק שלוש דקות, אבל אתה אדם מוכשר – – –

דן תיכון (הליכוד):

זו הצעה רגילה. לכן יש לו עשר דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. בטעות לא סימנו בהדפסה את הכוכבית, אבל אצלי כבר תיקנו, ואני כחבר בנשיאות הכנסת, שמשתתף בישיבות הנשיאות, יודע שאנחנו אישרנו את ההצעה הזאת כהצעה דחופה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

טוב, נתפשר על חמש דקות, בסדר? אין ספק שתצטרך לתת לי יותר משלוש דקות.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא יודע מה קרה להם היום במזכירות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, אין יום ששרים בממשלת ישראל לא נשבעים אמונים לירושלים מאוחדת בריבונות ישראל, ואין יום שהמציאות בירושלים לא משתנה בצורה דרמטית ומהפכנית, וירושלים הופכת למובלעת של האוטונומיה הפלשתינית.

פחות נוח לי להשמיע את הדברים הקשים האלה בפני השר שחל. מדוע? כי מדי פעם בפעם הוא עושה מאמץ לסגור איזה מוסד של הרשות הפלשתינית. אבל אני אומר לשר שחל: תחזיר מייד הביתה את ההירשפלדים ואת כל הדוקטורים האלה שמנהלים משא-ומתן ורוצים להעמיד אותנו מחדש בפני זה שרבעים שלמים בעיר הזאת יהיו תחת הרשות הפלשתינית כחלק מהסכם קבע, מהסכם שלום עם הפלשתינים.

איש לא יכול להכחיש, שבעיר הזאת הפלשתינים מפירים את ההסכמים ועושים כראות עיניהם. בשבוע שעבר שאלתי את ראש הממשלה – נדמה לי שהוא נמצא עכשיו בלונדון – האם אתה תוציא מהעיר את מאות אנשי שירות הביטחון של ג'יבריל רג'וב? הוא אמר לי: אגרש אותם. אמרתי לו: מתי תגרש אותם? – הם יגורשו. אני מצטט בדיוק מן הפרוטוקול. הם גורשו? אני לא רואה אותם, הוא אמר. אמרתי לו: תיקח אותי אתך באוטו שלך, רק בגלל זה, לא משום שאני רוצה לנסוע במכונית שלך. קח אותי לידך, פתח את הווילון, אני אראה לך איפה הם נמצאים, איפה הם פועלים, איפה הם נותנים שירותים משטורתיים ואחרים לאוכלוסייה הפלשתינית ומרתיעים יהודים מלחיות חיים תקינים בעיר הזאת.

הממשלה התחייבה – וזה הדבר הכי חשוב שלו התחייבה – לבנות ולאכלס ולפתח. כבר שנה שלמה אני שומע שיבנו את הר-חומה, 6,500 יחידות דיור. שר הפנים הפוליטי ביותר שיש, הקומיסר המפלגתי הכי גדול שיש, שר הפנים חיים רמון, לא היה מוכן להגיד היום – אני בדקתי את הנושא, בעוד חודשיים זה יהיה תלוי באישורו, ואם הוא יאשר, אפשר יהיה להתחיל מייד בעבודות תשתית כדי לבנות שכונה יהודית.

היא תהיה שכונת ספר, כי היא מול בית-לחם, מול בית-סאחור. אבל הוא מצא לנכון, ועוד לא היה דבר כזה בתולדות מדינת ישראל, ששר פנים, משיקולים פוליטיים, גורם עכשיו לחיכוכים ולקרע בין יהודים לבין ערבים בבירת ישראל, כי הוא נתן הוראה לוועדה המחוזית, שכל תוכניות המיתאר, ממרפסת ועד בניית שכונת ראס-אל-עמוד, כל דבר יובא לאישורו. הוא כובל את ידי אלה שקיבלו את הסמכות להיות מיוצגים בוועדה החשובה הזאת ולא לאשר תוכניות.

היום הוא בא לספר לנו, שזו היתה טעות לקשור בנייה של מאות יחידות דיור לפלשתינים בראס-אל-עמוד ו-132 יחידות דיור ליהודים בנפרד מן השכונה, על הכביש הראשי, מול אחת הכניסות של הר-

הזיתים, כביש שלכל אורכו, עד מעלה-אדומים, לרבות האוכלוסייה הפלשתינית באבו-דיס ובעזרייה, חייב להיות בידי ישראל. אין טעות יותר חמורה שעשה יצחק רבין המנוח.

מי שמדבר על סיפוח מעלה-אדומים – השר שחל, אתה עוד לא היית, אני מאמין בכנות הצהרותיך – כל שר הולך עכשיו למעלה-אדומים ומכריז: מעלה-אדומים תהיה חלק מישראל. אבל מה בין מעלה-אדומים לירושלים? אנחנו נעבור אוטונומיה? לא מוכנים לבנות בתוך ירושלים את שכונת ראס-אל-עמוד, עושים קשיים כדי לבנות את הר-חומה. זו ריבונות ישראלית? זו המציאות שציפינו לה מהממשלה, שהבטיחה לנו שירושלים לא תהיה נושא למשא-ומתן בהסכם אוסלו א'? ובא הסכם אוסלו ב' וכתוב שזה כלול במשא-ומתן.

מי שלח את הפקידים האלה, אנשי יוסי ביילין, כדי לנהל משא-ומתן בהולנד, סימפוזיונים אקדמיים, שבסופו של דבר הם יהיו על שולחן הדיונים ויביאו לפירוק שלמותה ואחדותה של העיר? אינני מאמין בהצהרות.

אני תובע להחזיר אותם, אני תובע מממשלת ישראל לתת הוראה, שלאף אחד אין סמכות. הסמכות תהיה לכנסת הבאה. הכנסת הבאה תקבע מה יהיה הסכם הקבע, אם תהיה נסיגה נוספת ואיך נבצר את ריבונותנו בעיר הזאת.

אני תובע מהשר שחל להצהיר הצהרה בנושא הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מבקש לא להעמיד אותי במצב לא נוח. ירושלים היא נשמת אפי. גדלתי בה ונשבעתי: אם אשכח ירושלים תשכח ימיני. הדוברים על הדוכן מדברים על ירושלים, השעון מצפצץ ומסמן שהגיע זמנם לסיים, והצופים בטלוויזיה חושבים: מה הוא מפסיק את האנשים בעת דיבורם? אין לי ברירה. התקנון קובע שלוש דקות. לכן, אל תעמידו אותי במצב שאצטרך להפעיל את השעון.

רשות הדיבור לחבר הכנסת פרופסור אבנר חי שאקי, מורי בפקולטה למשפטים.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, בעיצומן של חגיגות 3,000 שנה לירושלים, עיר דוד, בירת הנצח של העם היהודי ושל מדינת ישראל, בעצם הימים שבהם עיני רוב העם היהודי בארץ ובתפוצות נשואות אל ירושלים בתקווה לראותה משגשגת, פורחת, מתפתחת לכל הכיוונים ובכל המובנים, כמתחייב מן הנאמנות בת הדורות של יהודים אל ירושלים, בשבועה הנצחית שאין יפה הימנה ואין גדולה ממנה: אם אשכח ירושלים תשכח ימיני; בעיצומם של הימים הללו, שבהם כל יהודי הגאה ביהדותו הנאמן ליהדותו, אין מאמץ שאין הוא מוכן לעשותו כדי לממש את השבועה הזו ולהביא לחיזוקה, לביצורה, לפיתוחה ולבנייתה ולהגדלת אוכלוסייתה של ירושלים רבתי על מערבה ועל מזרחה כאחד; בעיצומו של המאבק על שלמות הארץ, על הצלת מירב השטחים האפשריים מתוך יהודה, שומרון ועזה, על ביטחון חייהם של תושבי ישראל מפני טרור פלשתיני רצחני שנמשך כל

הימים, גם בימים אלה ממש, וסמוך מאוד לאחר הצהרת ראש ממשלת ישראל מר פרס על כוונתיה של ממשלה זו להאיץ את הבנייה בירושלים רבתי, לרבות כמובן מזרח-ירושלים – עצם הימים הללו מכריז, מודיע, מתרברב אבו-זיאד, כי מתנהל משא-ומתן בין נציגי הרשות הפלשתינית לבין נציגים ישראלים על ירושלים, על עתיד ירושלים.

האומנם, אדוני השר? כלום עדים אנו לתחילת התגשמותם, חלילה, של האזהרות, של החששות, של התחושות ושל ההרגשות שרווחו זה לא כבר ורווחות בציבוריות שלנו, כי בניגוד מוחלט להצהרות ולהכרזות של כל ממשלות ישראל, לרבות ממשלה זו, בדבר אחדותה של ירושלים, שלמותה של ירושלים, כמתחייב מחוק-יסוד: ירושלים, הקובע בסעיפו הראשון: ירושלים היא בירת ישראל השלמה והמאוחדת – בניגוד ותוך סתירה מוחלטת לדברים הללו, למעשה מתבשלת חלוקתה, חלילה, של ירושלים, ולא דווקא בצורה פורמלית, אבל ללא ספק תוך השארת מזרח-ירושלים לערביי מזרח-ירושלים והוצאת היהודים מתוכה?

מאז כינון ממשלתו של מר רבין, זיכרוננו לברכה, לפני שלוש שנים וחצי, הואט באופן ניכר קצב בניית יחידות דיור חדשות מעבר ל"קו הירוק" בירושלים. אפילו הבנייה של הר-חומה, השכונה שבתחומי ירושלים מעבר ל"קו הירוק", עדיין לא החלה להתבצע כלל עקב שיקולים פוליטיים וכדי שלא להרגיז חלילה את ערפאת ואת מרעיו, ופייצל חוסייני בראשם.

בניגוד להצהרות על ירושלים רבתי שתסופח לישראל, הצהרות של מר רבין, זיכרוננו לברכה, ושל מר פרס, ייבדל לחיים, עדים אנו לכך, שכפרים ערביים הנמצאים במרחק של 2-3 קילומטרים מירושלים כלולים בתחום שלטונה של הרשות הפלשתינית: אבו דיס, בית-לחם, פרברי רמאללה ועוד.

תוך כדי הצהרות הנאמנות של הממשלה הזאת לירושלים רבתי ולריבונות הישראלית עליה, מאפשרת הממשלה לרשות הפלשתינית להוסיף ולהכריז בגלוי על כוונתיה ותוכניתה להפוך את מזרח-ירושלים לבירתה של מדינה פלשתינית שתקום, שאנו נעשה כמיטב יכולתנו כדי למנוע הקמתה, בעזרת השם.

עשרות משרדים של הרשות הפלשתינית או הקשורים בה פועלים בירושלים המזרחית, ובראשם ה"אורינט האוס", משרד חוץ לכל דבר ועניין, בניגוד ותוך הפרה של חוק ישראלי ברור שנתקבל בכנסת זו לא מכבר.

עסקנים ערבים ממזרח-ירושלים שהתמודדו לאוטונומיה הבטיחו לפעול לסילוק כל היהודים ממזרח-ירושלים.

מכיוון שהשעון מצפצף, אסיים ואומר – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

נתתי לך חמש דקות במקום שלוש.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

דיבר כאן יידיש מר לוי 12 דקות, ואחרים דיברו שמונה דקות. כשמדובר בירושלים אפשר להיות קצת נדיב, וירושלים בוודאי תזכור לך זאת לטובה, אדוני היושב-ראש.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני יודע מה הם רגשותיך לירושלים.

ראש עיריית ירושלים מודיע, שמתקיימות שיחות בין ישראלים לפלשתינים על מעמד הקבע של ירושלים. ד"ר פונדק וד"ר הירשפלד, שהיו מעורבים בהסכם אוסלו א', הם בין אלה. אבל לא די בכך, שר חשוב מאוד בממשלת ישראל, ד"ר יוסי ביילין, שלמיטב הבנתי הוא האיש המצוי בקשר הדוק ביותר עם ראש הממשלה, ואינו פועל כלל ועיקר שלא על דעתו ושלא על-פי הנחיותיו, מנהל בעיצומם של ימים אלו שיחות על עתיד ירושלים, הסדר הקבע על ירושלים, ויתורים בירושלים. במלים פשוטות, הפרת הקביעה החוקית, החוקתית, שירושלים היא בירת ישראל השלמה והמאוחדת.

אני קורא לך, אדוני השר, יידיש ומכובדי מר שחל, אני יודע שגם לך רגשות עמוקים לירושלים. אתה עמדת כאן לפני כמה חודשים והגינות כל כך יפה על החוק שכנראה יזמת אותו. כל מה שנותר הוא לממש את החוק, לאכוף אותו, להודיע לערפאת ולפייצל חוסייני: לא יעלה הדבר בידכם. הבירה הזו הוקמה על-ידי דוד, זו שנת ה-3,000 להקמתה. זו עיר דוד, זו עיר הנצח, זו עיר הנבואה, זו עיר האמת, זו עיר השלום, זו העיר שעליה יש להגן מפני כל ניסיון לפצל, לחלק, להחליש. אין הצדקה לכך. אין היום מדינה בעולם שמקיימת בירה לשני עמים. היתה ברלין, ואנחנו יודעים שחצייתה בוטלה. ברלין אוחדה. אל תהא ירושלים הדוגמה לחלוקת עיר, במיוחד כאשר כל נביאי ישראל הבטיחו לנו זאת.

אסיים ואומר לכל חברי הכנסת הנכבדים, כי בדקתי ומצאתי, כי בעוד שירושלים מופיעה 656 פעמים בתנ"ך, אין היא מופיעה אפילו פעם אחת בכל הקוראן כולו; לתשומת לבם של ערביי ישראל, של ערביי יש"ע, של מוסלמי העולם. ירושלים היא עיר יהודית, היא הוקמה על-ידי דוד, והיא תישאר לנצח נצחים עיר דוד, בעזרת השם.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, בבקשה. ארבע דקות.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כבוד חברות וחברי הכנסת, שימו לב לדבר המדהים. מי מדבר, וכמעט משכנע, על חלוקת ירושלים? מי מקדים את חלוקת ירושלים? מי כבר קובע כעובדה שירושלים כבר מחולקת? ולא זו בלבד, ולא יעזור שום דבר, היא תחולק בדם ואש וזיעה ותמרות עשן והצהרות וצעקות. יש שני גורמים שמדברים על חלוקת ירושלים כעל עובדה מוגמרת: הימין הישראלי והפלשתינים. אלה שני הגורמים.

אני אומר לכם, אני ממש לא מבין, הלוא אם יש דבר שהיה צריך באמת לגלות בו אחדות, הבנה, רגישות, התרוממות, התעלות, זה דווקא לעשות את המאמץ האדיר להגיע לשכנוע הגדול, שירושלים אכן תהיה בירת הנצח של מדינת ישראל, פתוחה, מאוחדת ושלמה, ומהרגע הזה להתחיל לטפל בסוגיות ובבעיות שיש בירושלים. חברי, חבר הכנסת זיסמן, מכיר אותן לפני ולפנים, וגם חברי חבר הכנסת אבנר שאקי, ובוודאי אתה, היושב-ראש, חבר הכנסת שילנסקי.

רבותי, הבעיה שלנו היא, שיותר מדי אהבנו והצהרנו על ירושלים, פחות מדי בנינו בה את השלום כשהיא בשלטוננו, כשהיא תחת ידינו. באמת משהו מעלה כאן בדעתו שאפשר בירושלים הזאת, שבה בנינו לתפארת, ובצדק, עשרות אלפי דירות ובתים ליהודים, לא לבנות בה אף לא דירה אחת, אף לא שכונה אחת, אף לא רחוב אחד ל-180,000 ערבים שגרים בה והם אזרחים תחת שלטוננו, שכנינו בירושלים? באי-בנייה הזאת, באפליה הזאת, בונים שלום בירושלים? כך בונים שלום בירושלים, או כך מזעזעים את ירושלים, או כך קורעים לגזרים את ירושלים?

בוודאי, זה שהפלשתינים קמים עכשיו וצועקים שהם רוצים לחלק את ירושלים, זה משום שהם חיים בה מחולקים, ואנחנו לא הפקענו במהלך 28 שנים שבהן אנחנו בראשות העיר – אנחנו בראשות הממשלה, בידינו האמצעים לבנות בה יותר שלום בפנים.

לכן, רבותי חברי הכנסת, קודם כול בואו נלמד כולנו עצה. לא נקדים את המאוחר לגבי ירושלים ולא נתחיל כבר לדבר בה כעיר מחולקת. כי מעצם הדיבור כבר ניטע המעשה, כבר נרקם העניין.

דבר שני, הרי כל אחד כאן יודע היטב, בירושלים יש שסעים וקרעים, קבוצות אוכלוסייה רבות ומגוונות, והחלוקות בתוכה הן לא חלוקות מלאכותיות. יש בה חלוקות דמוגרפיות וגיאוגרפיות אמיתיות. העניין שלנו הוא לא לקרוע אותה על-פי החלוקות האלה, אלא לאחד אותה. אבל איך מאחדים אותה? על-ידי כך שהיום, בשיא העשייה של הפתרון המדיני בינינו לבין הפלשתינים, היום אנחנו נדבר בה, כשעדיין האמון אינו מושג? למה אתם לא ממתנים, אלוהים אדירים? הרי לכל אחד כאן ברור, שמה שצריך לקרות – ובזה אסיים, אדוני היושב-ראש – צריך שבירושלים נדבר בנושא האחרון בתוך כל עומס הרגשות והקונפליקטים בינינו לבין הפלשתינים.

צריך שייבנה אמון, צריך שתיבנה נורמליזציה, צריך שהטרור ידוכא עד הסוף, צריך שתקום מדינה פלשתינית ליד מדינת ישראל. צריך לממש את זכותם של אותם פלשתינים, כמו שעשינו, ושערה לא נפלה משערת ראשה של ירושלים. כשתושבי ירושלים הפלשתינים הצביעו לרשות הפלשתינית, מה קרה? נהדר, הרי יש כאן אנשים בימין הישראלי שרצו לספח את כולם, שנהיה מדינה דו-לאומית יהודית-ערבית. הם גם היו מספחים את כל הגדה, את כל עזה.

רבותי, צריך לבנות את האמון. לאחר שנהיה בדרך לבניית מדינה פלשתינית, לאחר שנפתור את בעיית ההתנחלויות, לאחר שנקבע את בעיית הגבולות, לאחר שניצור את האמון, לאחר שהטורר ידוכא עד הסוף, לאחר שייבנה האמון, לאחר שתהיה תשתית כלכלית, כשנבוא לדבר בירושלים אז, אף אחד לא יתחמק.

רבותי, הימין הישראלי לא אמר במדריד שהוא לא מדבר אלא אם כן ירושלים מחוץ לתחום. הם הלכו למדריד כשידעו שירושלים תעלה על שולחן הדיונים, וגם בקמפ-דייוויד הימין הישראלי הגיע להסכם – כשהיה ברור שבסוף ידובר על ירושלים. אז בסוף – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, כבר עברת את הזמן של חבר הכנסת זיסמן.

רן כהן (מרצ):

אני מייד מסיים. אז בסוף ידובר על ירושלים, וגם כשידובר על ירושלים המאוחדת, הפתוחה, השלמה, נצטרך להתחשב ברגשות הדתיים, הלאומיים, כדי שיהיה כבוד לאותם פלשתינים שחיים בתוך ירושלים, עירנו שלנו, שכנינו שלנו. ומי שיעצום את העיניים וינסה לעשות היסטריה סביב ירושלים – לא מבקש שלום בירושלים אלא מבקש להפוך אותה קרדום לחפור בו כדי לחסל את השלום. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו – אחרון אחרון, חבר הכנסת מיכאל איתן.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק כי לירושלים יש מעמד מיוחד, היא לא עיר כשאר הערים, היא לא חלקת אדמה כשאר חלקות האדמה שעליהן יש מריבות וסכסוכים, היא עיר מקודשת, שיש לה מעמד דתי הן אצל המוסלמים, הן אצל היהודים והן אצל הנוצרים.

אני רוצה לומר, שגם המוסלמים וגם היהודים מאמינים באל אחד, באותו אלוהים. המוסלמים מאמינים במשה רבנו, בתנ"ך, ומאמינים בנביאים. גם היהדות, לדעתי, צריכה לראות בזכויות המוסלמים אמונה, דת שהיא שווה לא פחות מהאמונה ומהזיקה של היהדות לירושלים.

כל אחד יתייחס לזכויותיו, לתביעותיו של האחר באותה מידה – ואהבת לרעך כמוך – באותה מידה של אמון. באותה עוצמה שמעלים כאן חברי הכנסת זיסמן ואחרים את הזכויות של היהודים לגבי ירושלים, מעלים ביתר שאת המוסלמים את התביעות ואת הזכויות שלהם לגבי ירושלים. לכן צריך

למצוא מכנה משותף, אחרת עולים על מסלול פתוח של התנגשות, שלא תאפשר לשום צד, לשום לאום, לשום דת את הזכות להמשיך ליהנות מירושלים כעיר השלום.

אני רוצה לומר, שעל-פי מה שלמדנו בהיסטוריה, ירושלים קמה לפני כ-5,000 שנה, הקימו אותה היבוסים, שהם שבטים כנענים, אבותיהם של הפלשתינים, והשם של ירושלים החל מאור סאלם, אור סאלם; אור היא מלה יבוסית, מובנה הוא: עיר, של סאלם, שהוא אחד המנהיגים של היבוסים. אז ובתקופת האסלאם היא היתה המקום הראשון שבו נצטוו המוסלמים להפנות את פניהם לכיוונו כשהם מתפללים. אחר כך הדבר שונה בצו שני, שהם מתפללים לכיוון של מכה. אבל זה מראה את המעמד הדתי, המיוחד, של ירושלים.

כשהנביא מוחמד רצה לעבור, מה שנקרא בערבית: אל-אשרע ואל-מהראדג', זה היה ממסג'ד אל-חראם, אחר כך אל-אקצא, בירושלים, מקומות קדושים למוסלמים, זה התוכן, הנשמה, של האמונה המוסלמית. לכן, גם כשמעלים את זה אני לא בא להתכחש למעמד המיוחד לנשמתה של היהדות, אני לא בא להתכחש לזה, אבל עצם העובדה שאני מודה בזה, זה לא אומר שצריך לבטל את התביעות ואת הטענות של הצד השני.

לדעתי, מכאן צריך להבין שיש למצוא את המכנה המשותף. מזרח-ירושלים הוא שטח אשר נכבש ב-1967, ועל-פי המשפט הבין-לאומי הוא שטח כבוש. אומנם מדינת ישראל סיפחה אותו על-פי החוק הפנימי שלה, אבל זה לא משנה את הסטטוס, את המעמד הבין-לאומי של מזרח-ירושלים, שדינה כדין הגדה המערבית, כדין רצועת-עזה וכדין יריחו מבחינת המשפט הבין-לאומי כשטח אשר נכבש. אם לגבי יריחו והגדה המערבית היה הסכם, אז לגבי ירושלים, לדעתי, צריך לנהל את ההסכם, צריך להגיע להסכמה אשר תבטיח את זכויות המוסלמים והפלשתינים כעם ותבטיח את זכויותיהם, לרבות הריבונות במזרח-ירושלים. אבל אני ער לצורך לשמור על מזרח-ירושלים כמאוחדת, עם גישה חופשית.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת, כשהשר לביטחון פנים נמצא כאן, ולהעלות בפניו תלויות ששמעתי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, לא. אתה לא יכול, אחרי הזמן שלך, שנגמר כבר לפני שתי דקות, להעלות נושא חדש, שמחוץ לסדר-היום, עם כל הכבוד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

משפט קצר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא היה היום כל כך מתון, שהייתי נותן לו – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

זה לא חשוב; גם אם הוא לא היה מתון הייתי שומר על זמנו.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני נותן לך, למען הסר ספק, חצי דקה, אבל לא יותר.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הסוגיה הזאת של המתפללים שמנסים בחודש רמזאן להגיע לתפילה ביום שישי – ומי כמוך יודע עד כמה החודש וימי שישי הם הימים הקדושים של המוסלמים. אנשים טורחים בשעות הבוקר ומתאמצים להגיע. צריך להגיד, שברוך השם, לדעתי זה כתוצאה לא רק מתפילות אלא מהעשייה, כתוצאה מתהליך השלום, מההכרה ההדדית, הבחירות, יש רגיעה, יש תקווה, וברגע שאתה נותן לעם השני את התקווה, הוא גם כן שומר על האינטרס שלו, שהוא אינטרס ביטחוני של מדינת ישראל.

אין שום סיבה לשלול מתושבים מהגדה המערבית, מהפלשתינים, להגיע למזרח-ירושלים, למסגד אל-אקצא, שהוא המקום הכי קדוש למוסלמים, כדי להתפלל שם. הם באים למטרה דתית, ולדעתי זה התפקיד של המשטרה, להבטיח להם שימלאו את הזכויות שלהם במסגרת הנתונים או האמצעים הביטחוניים של המשטרה. אבל, לדעתי אסור לשלול מהם את הזכות הזאת וצריך לאפשר להם, ללא הבדל של גיל – לא 30, לא פחות מ-30. המשטרה תשמור על הביטחון אבל בלי לפגוע בזכות כל המוסלמים לעלות ולהתפלל בחודש הרמזאן בימי שישי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן איננו, הוא מפסיד את רשות הדיבור. בינתיים גם לא הגיע חבר הכנסת משה פלד. אותו כלל.

אני מזמין את השר משה שחל. בשם מי השר משיב הפעם? השר משה שחל מופיע פעם בדרך אחת, פעם בדרך שנייה, לא כתוב באיזו דרך, כך שאינני יודע איך להכריז. בשם משרד ראש הממשלה? בשם ראש הממשלה הפעם?

שר לביטחון פנים מ' שחל:

בשם הממשלה כולה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

שר לביטחון פנים מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא ירושלים היה ונשאר גם היום נושא שמחוץ למחלוקת הפוליטית. נדמה לי, שבכל המסגרות הפוליטיות שיש בהן חלוקה בתפיסות עולם שונות, עם ישראל מחזיק בדעה משותפת, שמקבלת ביטוי גם על-ידי רוב נציגיו בכנסת, כי ירושלים המאוחדת היא בירתנו הנצחית, בריבונות ישראל.

אדוני היושב-ראש, היום נזקקתי להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת מצא על-אודות דיבורים ודברים שנאמרו על משא-ומתן כביכול המתנהל בקשר לעתידה של ירושלים, ואני כאן מתכבד להוסיף ולחזור על הדברים שעניתי בשמו של ראש הממשלה בתשובה על השאלתא בעל-פה. אני מצטט: ממשלת ישראל אינה מנהלת שום משא-ומתן על עתיד ירושלים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהצעות שונות שהועלו מדי פעם בנושא הזה בעבר ניסיתי להסביר לחברי הכנסת, כי בלהט הוויכוח אסור לנו להעמיד סימן שאלה בעניינה של ירושלים, או לתת רעיונות לאלה שרוצים בראש ובראשונה לתלוש את ירושלים, או לחלק אותה, על כל המשתמע מכך, כי עצם העלאת הספק מזמינה לחץ.

לעניין עצמו שהיה נושא ההצעות לסדר-היום. אני בהחלט בא ואומר, כי לא למר זיאד אבו-זיאד או לפייצל חוסייני יש היכולת לקבוע או להגיד כי מתנהל משא-ומתן, כאשר באופן הפורמלי ביותר והרשמי ביותר התשובה נאמרת מכאן, מעל במת הכנסת, גם בעל-פה וגם בתשובה על שאלתא בעל-פה שניתנה היום, וכן בשיחתי הבוקר עם ראש הממשלה, לפני צאתו לאנגליה לביקור בן כמה ימים.

חברי כנסת נכבדים, נושא ירושלים, מבחינת הביטחון והמעמד, מעסיק אותי משתי סיבות: ראשית כחבר הממשלה, ושנית בתוקף תפקידי כיושב-ראש הצוות לעניין ירושלים, שמתכנס ויושב אחת לחודש בקביעות עם כל הגורמים, יחד עם ראש העיר ועם נציגים של משרדים שונים שיש להם זיקה ועניין בבעיותיה השוטפות של ירושלים.

בתשובה על כמה מהשאלות שהעלו כאן חבר הכנסת זיסמן וחבר הכנסת טלב אלסאנע ואחרים, אני רוצה להעלות כאן כמה דברים.

אחדותה של ירושלים תתבטא בכך, שכל תושביה, לרבות תושביה הערבים, יחוו וירגישו שמדובר בעיר מאוחדת שהם חלק בלתי נפרד ממנה, ושהשירותים שהם מקבלים שווים לכול.

אין זה מקרה, לדעתי, ואני שואב עידוד מכך, כי בבחירות לרשות הפלשתינית מספר המתפקדים מבין התושבים הערבים במזרח-ירושלים היה נמוך מן הצפוי. ועל אף המאמצים להאריך את הזמן, נרשמו לא יותר מאשר בתחילה – 21,000 תושבים. לאחר זמן, לדעתי גם בגלל כפילויות בשמות, עלה המספר ל-43,000 בלבד. הפוטנציאל הוא למעלה מ-90,000.

אין זה כלל מקרה שלא באו להצביע. אני חושב שהתושבים הערבים של מזרח-ירושלים הצביעו בתבונה רבה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אולי הם לא הצביעו בירושלים, הצביעו מחוץ לירושלים 68%.

שר לביטחון פנים מ' שחל:

חבר הכנסת זיסמן, לדעתי גם המספר הזה גבוה ממה שהיה באמת.

יש לי סיבות לכך שאני אומר את זה, סיבות הקשורות בעובדות. התושבים הערבים של מזרח-ירושלים, בתבונה רבה, אולי בגישה מאוד מציאותית, באים ואומרים: אנחנו בעד רשות פלשתינית, אנחנו רוצים שהסכסוך יפתר, אבל לנו עדיף המעמד של ירושלים כפי שהוא היום: ירושלים מאוחדת תחת שלטון ישראלי, גם החופש וגם המעמד הזה. הם לא מתנגדים שיהיה שלטון פלשתיני בשטחי יהודה, שומרון ועזה, אבל לא על ירושלים עצמה. דרך אגב, עם חלק מהאנשים אני מקיים שיחות, ובשיחות פרטיות הם אומרים שזהו המצב האידיאלי מבחינתם.

אמרתי לא אחת לראש העיר, ואני אומר זאת בידידות רבה: תעשה הכול כדי שהם יראו בכך ראש עיר שלהם, אל תיצור חיץ ומחיצה.

חבר הכנסת זיסמן, אני אומר דבר שאתה, כמי שכהן לא מעט זמן כחבר מועצת העיר ירושלים, מכיר אותו היטב. צריך לתת שירותים, גם שירותי ביטחון, גם שירותי משטרה.

פרשת ג'יבריל רג'וב או אנשיו ידועה לנו. אדרבה, יש לך שמות, מקומות – תעביר לי אותם, אני מבטיח לך לטפל בזה. אני לא אסבול – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

תן לי ניידת משטרה, מחר אני אצביע – – –

שר לביטחון פנים מ' שחל:

חבר הכנסת זיסמן, ברצון אכניס אותך לניידת משטרה ואקח אותך לסיור בעיר. תגיד לי מתי – אנחנו נעשה את זה.

אני רוצה לומר לך מה לדעתי הבעיה האמיתית. אין חלל ריק. גם התושבים הערבים של מזרח-ירושלים רוצים שירותי משטרה. אינני מבין מדוע במשך כל כך הרבה שנים איש לא חשב שצריך להקים תחנת משטרה – ולא מספיקה תחנה אחת, צריך ארבע – תחנת משטרה שתיתן שירותים כשיש תלונה על גנבה, על הפרת סדר או הפרעה לאחד התושבים, לתת לו שירות שניתן לאזרח, לתושב. בימים הקרובים אני עומד לפתוח את תחנת המשטרה הראשונה ברחוב צלאח-אל-דין, שמטרתה מתן שירותים לתושבים הערבים של מזרח-ירושלים, שיבואו להתלונן. ברגע שאין כתובת, כשיש חלל ויש מישהו אחר שמוכן לטפל בבעיות שוטפות, אם ממישהו נגנבו תכשיטים ומבטיחים לו שיחזירו לו את התכשיטים אחרי שיטות חקירה כאלה ואחרות – הוא יפנה לאותה כתובת.

במקום להפוך את העניין הזה לבעיה מפרידה – אני רוצה ללכת בכיוון ההפוך, אני רוצה לתת תחושה אמיתית, שטובתם של התושבים מחייבת שירושלים תהיה מאוחדת. ואז גם הם יאמרו את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, האם אוכל להצטרף לחבר הכנסת זיסמן בסיור הזה?

שר לביטחון פנים מ' שחל:

לקחת אתכם בזינזנה של המשטרה, בעונג רב.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני לא.

שר לביטחון פנים מ' שחל:

חבר הכנסת טלב אלסאנע העלה את השאלה של התפילה בימי הרמדאן. אחת ההוכחות לריבונות שלנו היא הבטחת הגישה, לכל בני הדתות, למקומות הקדושים. אני חש בנושא הזה שליחות שצריך למלא אותה דווקא מתוך ראייה, שרק על-ידי כך שתובטח לבני כל הדתות הגישה למקומות הקדושים, אני מבטיח את הריבונות שלנו. על-ידי כך אני נותן למעשה גושפנקה לריבונות הישראלית במקום. אנחנו עושים הכול.

אני רוצה לומר לכם, כי בתפילה בשבוע שעבר השתתפו 165,000 מתפללים. זו לא הערכה, 165,000 מתפללים ספורים. בגלל הבדיקות הביטחוניות, בגלל האבטחה והביטחון, אנחנו בודקים אותם. לא היה כדבר הזה.

תארו לעצמכם מה המשמעות של הדבר הזה. בשיחות כאלה ואחרות נתנו אפשרות להשתמש גם ב"אורות שלמה", כדי להתפלל.

חבל שחבר הכנסת טלב אלסאנע איננו באולם. יש גם בעיות ביטחון. הוא מתעלם מהן. הוא מתעלם מבעיית בטיחות – כמה מתפללים יכול להר להכיל? אנחנו האחראים, האחריות היא שלנו.

בכל מקרה של תפילה ואירוע כזה, כוחות המשטרה מתוגברים כדי להבטיח סדר, להבטיח ביטחון, להבטיח בטיחות.

אני אומר כאן באחריות: מעולם לא היתה ירושלים חופשית יותר, פתוחה יותר לבני כל הדתות, כמו תחת השלטון והריבונות הישראלית.

ואשר לניסיון לכרסם במעמדה של ירושלים. אנחנו חתמנו על הסכמים, שירושלים היא מחוץ לכל נגיעה, שליטה או פעולה של הרשות הפלשתינית בתקופת הביניים, וזה מחייב.

יש כאלה שניסו להתעלם מההנחיות האלה. אני ניסיתי, בהידברות. ערב הבחירות היו מקרים שקיימו אספות בניגוד להסכמים המפורטים. רבותי, גם בקרב הפלשתינים היו פריימריס, כמו שיש בקרבנו. חלק מהמועמדים הכינו שלטים עם התמונות שלהם, לא עם עניינים ברומו של עולם, ובאו עם מכוניות. אמרתי: עם כל הכבוד, לא בא בחשבון. חתמתי על שישה צווים שמנעו קיומם של מפגשים תחת החסות של הרשות הפלשתינית.

חבר הכנסת זיסמן, אני אומר לך, חוץ מדיבורי סרק אין מתקיימת פעילות של הרשות הפלשתינית. פעילות שאנחנו יודעים על קיומה נסגרת. הוצאתי את הצווים לפני שלושה חודשים. הם באו וחתמו אצלנו על התחייבות, בפני נוטריאן, שבה הם מצהירים כי הם מקבלים על עצמם שלא לקיים שום פעילות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

ב"אורינט האוס" יש בורות משפטיות, יש אכיפה.

שר לביטחון פנים מ' שחל:

חבר הכנסת זיסמן, תן לי. לא ידוע לי, אבל אני רוצה לומר לך, אני לא מזדעזע מזה. ידוע לך שבבני-ברק ובמאה-שערים יש בורות משפטיות. זה לא פוגע בריבונות. שני אנשים שרוצים לבוא לבורר כדי שהוא יפסוק ביניהם בעניין אזרחי, אין לי בעניין הזה בעיה. אני באמת לא מציע שנהפוך כל זבוב לפיל.

חבר הכנסת שאקי, ידידי היקר, חברי הטוב, מי שיש לו כוח ועוצמה לא צריך להיבהל. אנחנו הריבון, אנחנו נמצאים כאן. אני לא צריך להפוך את הצל לתמונה אמיתית. מה כן? אני מתנגד, למשל, לביקורים של שרי חוץ ב"אורינט האוס". הסיבה היא פשוטה מאוד – ענייני חוץ הם עניינים שבריבונות. אם רוצה לבוא שר השיכון או שר אחר לדון בעניין זה או אחר מבחינה הומנית, מבחינה חברתית ומבחינה אחרת עם פייצל חוסייני – יבושם לו. אבל שר חוץ מייצג שלטון. הנושא הזה היה בדיונים גם עם ראש הממשלה המנוח, וגם עם ראש הממשלה הנוכחי, ייבדל לחיים ארוכים, והוא יבוא לדיון בימים הקרובים.

הטענה שטוענים אותה, כי היו ביקורים של שרי חוץ בזמן ממשלת מר שמיר, בתחילת 1992 – מאחר שהיה תקדים, מדוע אתם מונעים אותו? אתם אמרתם שלא ישונה המצב, היום, לעומת מה שהיה. חבר הכנסת זיסמן, אני הייתי חבר כנסת כל הזמן, אני לא זוכר שאנחנו קמנו עם דגלים ואמרנו: הנה נפגעה ריבונותה של ירושלים בגלל הביקורים האלה. אישית דעתי נגד, באופן נחרץ נגד, ואני הייתי מפעיל את הצווים. העניין נמצא בבירור. חזר שר החוץ, יחזור ראש הממשלה, אנחנו מתכוונים לקיים בירור בעניין הזה.

לא היה מקרה שלא מנענו, לרבות ב"אורינט האוס", כל פעולה שקשורה ברשות הפלשתינית. ואני אומר לך, הם נזהרים זהירות רבה מלבצע. הם לא רוצים את זה. למה לבוא ולטעון כאילו אנחנו חלשים, איננו יודעים מה קורה. אני אומר לכם בדיוק ההיפך. לי יש הנחות מסוימות, אני לא סתם אופטימי. אני מאמין, שאם נעמוד נכון ואם נפעל נכון, לא ייפגע מעמדה של ירושלים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בבית הזה חלוקות הדעות בעניינים רבים, אך אני סבור, כי הרוב המוחלט של חברי הבית רואה ויראה בירושלים המאוחדת בריבונות ישראל את בירתה הנצחית של מדינת ישראל ולא יסכים לוותר עליה ויתור כלשהו. ירושלים לא תחולק עוד. ירושלים לא תהיה ברלין, חס וחלילה. ירושלים לא תהיה חצויה עוד. פנינו אינם להפוך מצב שהוא טבעי למצב בלתי טבעי.

עמנואל זיסמן (העבודה):

על כל חלקיה של ירושלים?

שר לביטחון פנים מ' שחל:

ירושלים המאוחדת, על כל חלקיה של ירושלים המאוחדת כבירה.

אני גם למוד ניסיון, ואינני מתעלם מהשמועות ומהדיווחים בעיתונות. אמרתי בשיחות למי שצריכים לשמוע, ובהם ראש הממשלה, שאני בנושא הזה לא אהיה מוכן כחבר הממשלה, כחבר תנועה פוליטית, לעבור לסדר-היום אם מישהו ללא רשות, ללא סמכות, מאחורי הגב ינהל משא-ומתן בלתי מוסמך, שאיננו מוסכם. אני אומר לך גם היום, ואני אומר גם מחר ובכל תנאי מן התנאים. בזה אני מאמין. אני משוכנע, שרוב חברי בממשלה, רוב חברי במפלגה שאתה מכיר, יפעלו בדיוק לפי התפיסה הזאת של אי-חלוקתה של ירושלים, השארת ירושלים כבירתה של ישראל בריבונות ישראל. אני בטוח, שהרוב המכריע בבית הזה, ממש בצורה מסיבית, על כל חלקיו, מאמין ויפעל בצורה זו גם בעתיד. לכן, כל שאלה שמטילה ספק, לדעתי רק פוגעת במעמדה של ירושלים.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעות כולן לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, שהיא הכתובת ואתה בדרך כלל אני נמצא בקשר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אבל זו לא דעתו, כבוד השר, של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מאין אתה יודע?

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה, אצלי כתוב: האשם מחאמיד מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת עמנואל זיסמן. גם אין לך כל ברירה. באופן פורמלי הנואם מבקש דיון במליאה. השר הציע ועדה. אם אתה עולה לדבר האפשרות היא רק אחת – להסיר. יש לך דקה שלמה לנמק את טיעוניך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

ואכן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, וזאת מכמה סיבות.

הופתעתי ולא הופתעתי לשמוע אותו כאשר הוא דיבר על ירושלים רבתי, כפי שהוא קורא לה, וזה כנראה כולל כ-25% בכלל מהגדה המערבית.

אדוני, אני רוצה לומר שאני לא יודע מה אמר זיאד אבו-זיאד. אני לא יודע מה אמר השר יוסי ביילין. אינני מבין על מה הרעש וההמולה כאן. האם על זה שייתכן, עוד לא קבעו, שמתקיים איזה משא-ומתן על עניין ירושלים?

אדוני היושב-ראש, האם מישהו מעלה על דעתו שנושא ירושלים לא יידון? האם מישהו מעלה זאת על דעתו, או יכול להתכחש לזכויות הלאומיות של הפלשתינים? אדוני השר גם יודע, שבהסכם אוסלו סוכם ונכתב שעניין ירושלים יידון בהסדר הקבע.

בירושלים המזרחית חיים כ-170,000 פלשתינים. האם מישהו חושב שאפשר לכפות עליהם שלטון זר בכוח או על-פי צווים?

אדוני היושב-ראש, הפתרון הוא שתי מדינות, מדינה פלשתינית לצד ישראל. לכל מדינה חייבת להיות בירה, מערב-ירושלים בירת ישראל, מזרח-ירושלים בירת פלשתיין. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסף אחימאיר, הצעה אחרת.

יוסף אחימאיר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר לביטחון פנים, לפני כמה ימים הלך לעולמו איש ירושלים המובהק פרופסור ישראל אלדד, זיכרונו לברכה. הוא נטמן בהר-הזיתים. לפני כמה ימים ביקשה המשפחה לעלות לקבר. נאמר לה: לא כדאי לנסוע להר-הזיתים, ואם לנסוע – לא לנסוע לבד. האם זוהי אחדות ירושלים?

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מאמין בכל זאת לזיאד אבו-זיאד, לפייצל חוסייני וגם לרן כהן, שאומר שעכשיו אין משא-ומתן על ירושלים, אבל בעתיד יהיה משא-ומתן על ירושלים. אני קורא לממשלה לדבר בקול הרבה יותר ברור ברוח מנחם בגין. אנחנו לא צריכים אפילו לחשוב על משא-ומתן על ירושלים. ירושלים צריכה להיות תחת שלטון ישראל עכשיו ובעתיד ללא כל ערעור וללא כל ספק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עובדיה עלי מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הפרופסור אבנר חי שאקי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מטבע הדברים, כמובן, אני מבקש להסיר את הצעתו של ידידי הטוב, מורי ורבי אבנר חי שאקי, אבל מטעמים פרוצדורליים אני מבקש להשמיע דברים אחדים בקשר לנושא המדובר. אני מנצל טריק פרלמנטרי כדי לדבר.

אדוני השר לביטחון פנים, נדמה לי שמה שקרה בבחירות לרשות הפלשתינית בנושא ירושלים פתח צוהר נרחב מאוד לפגיעה במעמדה של ירושלים כבירה בלבדית של מדינת ישראל. אני יודע שהנושא הזה נמצא בתחום הקונסנסוס, בכל אופן היה בתחום ההסכמה הלאומית, שבנושא ירושלים איש לא יפגע. ירושלים היא בירתה הנצחית, הבלעדית, הבלבדית של מדינת ישראל. אני מדבר על ירושלים המאוחדת, העיר שחברה לה יחדיו. אני לא מדבר על החלק המערבי של ירושלים, אני מדבר על המערב והמזרח כאחד.

לאחרונה אנחנו עדים למצב של שחיקה, של פגיעה במעמדה של ירושלים. התבטאויות שונות נשמעות גם בבית הזה. התבטאויות הנשמעות היום גם בבית הזה מחלקים שונים של חברי הכנסת, מטרידות אותי מאוד. אני שומע בצורה חד-משמעית, מפי ראשי הרשות הפלשתינית, בהם הראיס ערפאת ואנשים מרכזיים אחרים – זיאד אבו-זיאד, אבו-עלא ואחרים – דיבורים במקביל. אני מצטער לומר, שגם חברים בפרלמנט שלנו, בכנסת ישראל, בהם חבר הכנסת מחאמיד, שקיבל את חינוכו התיכוני עוד בעפולה, מדברים היום על הקמת מדינה פלשתינית שבירתה ירושלים. הנושא הזה מדאיג אותי ומטריד אותי מאוד.

אני מכיר את דעותיך הלאומיות, אתה אדם מאוד רציני, שאני מעריך ומוקיר. אני מבקש ממך הכחשה חד-משמעית ודחייה חד-משמעית של האמירות האומללות האלה, שיש בהן פגיעה בירושלים. הכחשה זו חייבת להישמע מכל חלקי הבית, ובמיוחד מכם. אני מצפה לאמירות הרבה יותר נחרצות ותיפות, לא רק של ראש הממשלה ולא רק שלך, חבר הכנסת מחאמיד.

עמנואל זיסמן (העבודה):

גם במעשים.

עובדיה עלי (הליכוד):

אגיע לכך. לא רק שלך, לא רק של חברי כנסת מספסלי הקואליציה. לקום ולעשות מעשים בירושלים. לדידי, מעשים בירושלים פירושם בנייה בירושלים, בנייה בהר-חומה, כבישים בירושלים, מציאת מקומות תעסוקה בירושלים. העשייה הזו בכל חלקי העיר, במיוחד בערים סביב ירושלים, יש לה משמעות חשובה ביותר לא רק לחיזוקה של ירושלים. יש בה גם מסר חשוב לעולם, מסר חשוב מאוד לרשות הפלשתינית, וגם מסר לחברים שלנו, שצריכים לשמוע כי בנושא ירושלים כולנו מאוחדים ומלוכדים. אין כאן שום ויכוח על ירושלים. אם לא נעשה זאת, אני חושש שנגיע יום אחד למצב שבו נדון גם על ירושלים על כל מה שמשתמע מכך, ואז באמת יהיה שסע גדול בחברה הישראלית.

אדוני השר לביטחון פנים, עם כל הכבוד, כאן זה לא עזה, לא ג'נין, לא קלקיליה ולא טול-כרם. אם ירושלים תעמוד על סדר-היום, על שולחן המשא-ומתן, זה יגרום לשסע מאוד רציני, וחשוב מאוד עוד היום להבהיר זאת לא רק בדיבורים ובהצהרות, אלא במעשים. כך נוכל לדחות בצורה חד-משמעית והחלטית את החלומות של ערפאת וחבר מרעיו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, האם אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדה?

עמנואל זיסמן (העבודה):

כן, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אבנר חי שאקי?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אכן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן?

רן כהן (מרצ):

בהחלט.

היו"ר ד' שילנסקי:

על הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע אנחנו לא מצביעים, כי הוא איננו. בעצם יש לנו שלוש הצעות.

הפעלתי את שעון ההצבעה.

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 9

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת ע' זיסמן, א"ח שאקי ורן כהן לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תשעה בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע, שהצעותיהם של חברי הכנסת עמנואל זיסמן, אבנר חי שאקי ורן כהן עוברות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצעות לסדר-היום

גורל תרומות דם של עולי אתיופיה, סדרי קליטתם

והפגנתם מול משרד ראש הממשלה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: גורל תרומות הדם של עולי אתיופיה, סדרי קליטתם והפגנתם מול משרד ראש הממשלה – הצעות לסדר-היום מס' 8211, 8212, 8219, 8227, 8232, 8233, 8239, 8248, 8250 ו-8253. ראשון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת חנן פורת. אחריו – חבר הכנסת דוד מנע, ואחריו – חבר הכנסת רפאל איתן, המכונה רפול, המחכה כבר הרבה זמן. חבר הכנסת דוד מנע, אתה צריך להתכונן נפשית לשאת את דבריך.

דוד מנע (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, שהנושא של יהדות אתיופיה כל כך חשוב, והשאירו אותו לסוף סדר-היום כמעט, וזאת כאשר ביום שני החליטה נשיאות הכנסת להכיר בהצעה דחופה בהצעה הנוגעת לבעלי-חיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני הנכבד, חבר הכנסת מנע, מאחר שאני חבר הנשיאות, תרשה לי להסביר לך: עם כל הכבוד לנשיאות, ואני כחבר הנשיאות רוצה שיהיה לה הרבה מאוד כבוד, ההחלטה היכן לשים נושא בסדר-היום, לא הנשיאות מחליטה אלא היושב-ראש. הנשיאות החליטה להכיר בנושא הזה כדחוף. מה היו שיקולי היושב-ראש, אינני יכול להגיד לך, כי הוא לא התייעץ אתי.

חבר הכנסת חנן פורת, הנושא חשוב וכאוב, אך הזמן המוקצב לך הוא רק שלוש דקות.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר הבריאות, העלבון והזעם של בני העדה האתייופית, שהתפרצו השבוע כלבה רותחת, בעקבות פרשת תרומת הדם השפוכה, היו לה גילויים של הר געש שאיים להתפרץ זה כבר. כל מי שעקב אחר נפתוליה של העדה בתקופה האחרונה, יכול היה לחוש בסימנים המעידים על צעקת העומק הזאת. דא עקא, דומני שכולנו במידה מסוימת היינו אטומים ולא היינו ערים לגילויים האלה, ועכשיו, משהתפרצו כל הסימפטומים הקשים, אנחנו נדרשים לכמה נקודות מוצא, כדי שנוכל באמת לרפא את השבר הקשה הזה.

דבר שלישי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מתחיל דבר שלישי בזמן שהשעון התחיל לצפצף.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אני התחלתי את הדברים מאוחר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבל על הזמן. אתה מקבל חצי דקה בונוס.

חנן פורת (מפד"ל):

הדבר השלישי, אדוני היושב-ראש, אנחנו חייבים לאתר בעוד מועד את הגילויים העלולים להתפרץ, מפני שאני חרד שאנחנו נמצאים רק בקצהו של הר הגעש, והלבה הזאת שהתפרצה ממנו היא רק ראשיתו של מתח שעלול להיות גדול עוד יותר.

מפאת קוצר הזמן, אני שם את האצבע בשני משפטים רק על שתי נקודות מתוך דברים רבים שרציתי לומר. האחד, אין לי ספק שהנושא הזה של שימוש בדם לצורך תרומה לחולים וכדומה יצטרך להיבחן בשיקולים האובייקטיביים. אנחנו לא נרצה לפגוע באיש אם אכן יש איזה חשש.

הבעיה הגדולה היא, אדוני שר הבריאות, ועל כך כבר דיברנו, שעלולה להיווצר סטיגמה נוראה על אנשים, שכאילו כל העדה הזאת חשודה כנגועה באידס. אנשים יפחדו לעמוד ליד האתיופים, יפחדו ללמוד אתם בבית-הספר, לשחק אתם שמא ייפצע אחד, ואני כבר שומע את הקולות האלה. מי שתרם את התרומה הכי מחרידה לעניין הזה היה אותו מנתח; אני שומע שהוא מנתח מצוין ומפורסם, אבל הפעם הוא נכשל כישלון נורא – וחייב הדבר הזה לבוא לידי ביטוי באיזו סנקציה של ענישה – כשהוא עמד ואמר: אני לא ארצה לנתח אתיופי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אמרתי שאני נותן לך חצי דקה תוספת, ושמתתי את השעון לדקה. הדקה נגמרה ועוד דקה נגמרה. לכן אני מבקש ממך עכשיו במקום לסיים, אף שזכית עכשיו לכבוד גדול, שד"ר ליפשיץ, הרופא המצוין של הכנסת, בא להאזין לך. אבל כבר אין לך זמן לדבר.

חנו פורת (מפד"ל):

אין ספק שהדוקטור הזה הוא עצמו מוקיע הוקעה מכל לב את דבריו של אותו מנתח, פרופסור גור.

מלה אחרונה אני רוצה לומר לשר. לא אדבר על כך כי אין לי זמן, דיברתי אתו על כך. אנחנו צריכים לעשות איזו מחווה, שתיראה. לפי דעתי, העלאתם של בני הפלאשמורה לארץ בצורה שיש בה גם ביטוי ציבורי נרחב, תהיה אחד מהדברים שיהיו בבחינת קרן אור בפצע הזה שנפער, ותעיד על הרצון שלנו לקלוט את העדה הזאת כולה בתוכנו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מנע. אתה עורך-דין מקצועי. לכן אתה בוודאי תדע לתמצת את כל הדברים הטובים והנכונים בשלוש דקות, כפי שדורש התקנון.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מחדל קליטתם של עולי אתיופיה בחברה הישראלית הגיע לשיא חדש, שפל ורע. הגזענות הזו של הפרדת דם, לקיחתו מתורמים תמימים בני אתיופיה, אריזתו, העברתו והשמדתו היא גזענות לשמה, צינית בהתגלמותה, וכל זה נעשה על-ידי מי? על-ידי אותה ממשלה ואותה תנועה.

אז, בשנות ה-50, תנועתכם הטביעה את הסטיגמה: ישראל השנייה. אז היה הדי.די.טי. היום אלה בדיקות הדם. אז מפא"י והיום העבודה. הצבע נשאר והאנשים השתנו.

אדוני שר הבריאות, בוושנינגטון, בירתה של ארצות-הברית, יש מהגרים רבים מבני אתיופיה, אלפים מבני אתיופיה. כשבוושנינגטון לוקחים דגימות דם, מעניין, האם גם שם משמידים את הדם?

משרד הבריאות נושא באחריות לדבר הזה, כי בתחומי אחריות משרד הבריאות נעשתה העוולה. בנק הדם אינו בנק שוויצרי, מנותק ועצמאי, אלא הוא כפוף אליכם וניזון מתקציביכם. שמעתי אתמול, כי פרשנים למיניהם מנסים לומר, כי ההוראה ניתנה בתקופת הממשלה הקודמת. ביררתי את הדבר, ואין זה נכון. אני מציע שלא להסיט את הוויכוח ממחדל זה אל הממשלה הקודמת.

בנק הדם, עם כל הניסיון להבין את מניעיו של הבנק, פעל בשקר, בציניות, וחבל שעשה כך. לעולי אתיופיה נעשה עוול נורא, ואני כאן בכנסת בירושלים אומר לכם: אני אתיופי, כולנו אתיופים. לא ניתן לפגוע בעדה הזאת, לא ניתן לפגוע בשמם של רבים כאן בבית ובציבור, לא ניתן לפגוע בבני אתיופיה. כאן בכנסת נילחם למען לא יפלו בין דם לדם, למען לא תהיה עוד אפליה עדתית במדינת ישראל, למען לא תהיה ישראל השנייה וישראל השלישית, למען תהיה ישראל אחת מלוכדת, אוהבת, אחידה. ואהבת לרעך כמוך. אנו כאן בכנסת נסייע לבני אתיופיה, נילחם למען לא יפלו אותם ונעמוד לרשותם בכל עת. לא ניתן להפריד בין דם לדם ולא ניתן שיפגעו בכם. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רפאל איתן. לחבר הכנסת רפאל איתן אפילו אינני מפנה את תשומת הלב לשעון, כי כל פעם שהוא עולה לדבר אני נשאר חייב לו כמה דקות.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש מי שחושב והיה מי שאמר, שכדי להזיז משהו במדינה חייבים להפעיל כוח ואלימות. אם אכן זו עובדת חיים, שאיני מסכים אתה לחלוטין, המדינה נמצאת באנרכיה רדומה, שמדי פעם ניעורה לחיים בעקבות התפרצויות אלימות. בעקבות התפרצויות כאלה מתבצע תהליך של בקרת נזקים, מחפשים סיבות, מקימים ועדות, בודקים, מתנצלים וחוזרים אל מסלול השגרה, השכחה ועיסוקי פוליטיקה פנימית, זה לקראת בחירות, וחיצונית כי במדיניות החוץ והביטחון כולם מבינים, כולם יודעים, כולם שותפים.

קליטת עולי אתיופיה ושילובם בכל רובדי החברה בישראל שגויים מתחילתם, אף כי רבים מבני עדה זו הצליחו להיקלט חרף כל הקשיים והבדלי התרבות.

העדה האתיופית, תרבותה, אורח חייה ומנהגיה מחייבים גישה יסודית ומעמיקה כדי ששילובה יהיה מוצלח, לאו דווקא מהיר, וללא משברים. גם אם עבר זמן מאז הגיעו ראשוני העדה ארצה וזרם העלייה הפך לקילוח דק, אף שרבים הממתינים שם לאיחוד משפחות כאן, חייבים לשנות גישה ושיטה בקליטתם.

כאשר הגיעו המוני עולים מארצות ערב והוקמו עשרות יישובים לאחר קום המדינה, ננקטה שיטה נכונה, של יישובים הומוגניים מבחינת מוצא, שפה, תרבות, מנהגים ואף חמולות. צריך לחשוב אם אין זה רצוי לנהוג כך עם עולי אתיופיה, כדי להקל עליהם את המעבר מאורח חיים אחד לאחר.

המדינה צריכה לנקוט גישה של אתיופים מול אתיופים על-ידי כך שיוכשרו מקרב העדה אלה שעומדים בח"י היום-יום מול הקהילה והמשפחה בכל התחומים: חינוך, עובדים סוציאליים, משרתי ציבור וכן הלאה. גישה כזאת תפחית חיכוכים, תסייע בפתרון בעיות והבנת קשיים. עלולה להיווצר גם בעיה של העדפה, אבל זה הרע במיעוטו.

אף שבני העדה, רובם, מתגייסים לצה"ל וחיים כאן כבר כמה שנים, קש"י ההסתגלות עדין קיימים לגביהם. המסגרת השבטית, המשפחתית, חזקה מכל מערכת אחרת, והשירות בצבא מרחיק אותם ממה שהורגלו לו. כמה מהם נשברים.

את בני העדה האתיופית המתגייסים צריך להעביר דרך תקופת הסתגלות של כמה חודשים על-ידי מפקדים מבני עדתם, שיכינו אותם לקראת שירות ביחידות צה"ל שונות. תיכף אקרא נתונים לא מחמיאים על שירותם בצבא; איפה הם משרתים. כמו כן יש לעודד קצינים אתיופים לשרת בקבע. בכל משרד ממשלתי שיש לו נגיעה לאוכלוסייה האתיופית צריך להיות יועץ מבני העדה.

מכל נקודת מבט וזווית ראייה, לא יתכן שבאדיס-אבבה שוכנים ומתגוררים אתיופים המועמדים לעלייה, ובתוך משכנותיהם העלובים תלויות תמונות של בנים ובני משפחה המשרתים בצה"ל. הגיע הזמן, שקליטת העלייה הזו תתוכנן היטב, בחוכמה ובמקצועיות. חלק מהלקחים יכולים להיות מיושמים לגבי קליטת עלייה בכלל גם מארצות אחרות.

אנחנו לא בגדר מדינה קולטת עלייה, אלא לעתים נראים כמדינה הנלחמת בעולים. במקום ריכוז מאמץ, פיזור משרדים; במקום תוכניות לטווח ארוך, פעילות מהיד לפה, כתוצאה מהזנחה, הגורמת לאלימות; במקום להתאים את שיטות הקליטה לשורשי התרבות, דוחפים לאינטגרציה, שלעיתים תוצאותיה הרסניות, משפילות ומעוררות תגובות אלימות.

לא דיברתי בנושא תרומות הדם. אני בטוח שבעתיד יופגן יתר רגישות והתחשבות מצד הגורמים המקצועיים העוסקים בכך.

אחוז גבוה מהחיילים האתיופים משרתים במקצועות המינהלה בצבא, בהשוואה ליתר החיילים. 50% מכלל החיילים משרתים במקצועות המינהלה והחימוש, ואילו מקרב העדה האתיופית 70% מהחיילים משרתים במקצועות אלו. 50% מכלל החיילים בצבא, ומהעדה האתיופית – 70%.

בהשוואה לחלקם באוכלוסיית החיילים: פי שלושה מחסנאים אתיופים, בהשוואה ליתר החיילים; פי שניים-וחצי נהגים אתיופים, בהשוואה ליתר החיילים; פי שניים טבחים, בהשוואה ליתר החיילים; שמינית קצינים אתיופים בהשוואה ליתר החיילים; שמינית מקצועות איכותיים בקרב האתיופים, בהשוואה ליתר החיילים.

הנתונים הללו חייבים להיבדק היטב. ייתכן שהכשרה ממושכת יותר והכנה יסודית יותר ישנו את היחס שבין השירותים ליחידות מבצעיות. ואם צריך להקדיש להם שנה שלמה, מתוך השלוש, להכשרה כזו, בסופו של דבר זה ישתלם לנו וגם להם. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת אריה גמליאל. אחריו – חבר הכנסת אברהם ורדיגר, אחריו – חבר הכנסת שאול גוטמן, ואחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין.

הנה הגיע סגן יושב-ראש הכנסת עובדיה עלי. אני כבר יושב כאן קרוב לשלוש שעות וחצי, ואודה לו אם הוא יחליף אותי לחמש דקות.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, חבר הכנסת גמליאל.

אריה גמליאל (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כבוד השרים הנמצאים כאן, מדיניות משרד הבריאות ומגן-דוד-אדום, שלא להשתמש בתרומות הדם של עולי אתיופיה באופן גורף וקולקטיבי, היא שפיכת דמה של העדה. יש כאן פגיעה בלתי אנושית ובלתי מוסרית.

יתירה מזו, הולכתם שולל בעצם לקיחת מנות הדם היא הונאה ורמייה הנובעות מיחס מתנכר ומתנשא. העדה האתיופית היא עדה עדינה, שקטה ונוחה וביישנית מאוד, אך יש לה כבוד עצמי הראוי להערכה רבה. שתי תכונות אלו נובעות זו מזו, מתוך מידת הכבוד העצמי הם מתנהגים במכובדות, בעדינות ובביישנות.

ואכן, כאשר פגעו בהם והשפילו אותם, שפכו את דמם והלבינו את פניהם, שגם זו שפיכות דמים, כלשון חז"ל: דאזיל סומקא ואתי חיורא. ועל כן אמרו חז"ל, שכל המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, משום שזה כשפיכות דמים שעל-ידי העלבה אוזל הדם בפניו של המתבייש.

הרמאות והולכת השולל על-ידי לקיחת מנות הדם ואחר כך זריקתן לאשפה הן פוגעות ומעליבות עד עמקי הנפש, כיוון שזוהי שימה ללעג וזלזול מחפיר. האדם המרומה מרגיש כי שמו אותו ללעג, עשו ממנו חוכא ואיטלולא שעה שהוא לא ידע ולא הרגיש. אנשי הממסד שוב גילו בזה יחס מתנכר ומתנשא, הנובע מגישה פטרנלית גזענית.

הם גרמו נזק עצום לעדה האתיופית בכך שעל-ידי פעולותיהם החמורות וקיהות-חושיהם הביאו לידי כך שהיא תעשה מהפך ושינוי דרסטי בהתנהגותה, מקיצוניות לקיצוניות, מעדה עדינה וביישנית לעדה לוחמת עד כדי כך שהגיעו לפעולות ולמעשים חריגים.

מנהל שירותי הדם במגן-דוד-אדום, ד"ר אמנון בן-דוד, חייב להתפטר. אסור שהוא ימשיך בתפקידו, כיוון שהוא גרם נזק חמור לעדה האתיופית ונזק גדול למדינת ישראל בעולם כולו. הוא גרם להוצאת שם רע על עם ישראל בכל העולם. יתירה מזו, כיוון שדעותיו הן מנוכרות ומתנשאות, זוהי הסיבה העיקרית, לדעתי, לכך שאסור לו להמשיך בתפקידו, ולא בשל עצם הביטויים הגזעניים אלא בשל דעותיו. הדברים שהוא אמר הם סימן והוכחה לדעותיו הקדומות, ואשר על כן אנשים מסוגו אסור שיכהנו בשום תפקיד ממלכתי.

אני פונה בזה אל שר הבריאות וגם אל ראש הממשלה, וקודם כול משבח אותם על התנהגותם בפרשה. שמעתי גם את דבריו, אדוני השר, בוועדה המיוחדת לענייני גזענות, ומאוד התרשמתי מהטיפול המסור, הכן והטוב. אבל, אני חושב שאתם עושים טעות גדולה שאין אתם מפטרים מיידית את ד"ר אמנון בן-דוד. זה יביא להרגעת הרוחות וגם יגרום לכך ששם ישראל בעולם כולו יתוקן במקצת אחרי כל הדברים החמורים שנעשו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת גמליאל. חברי הכנסת אברהם ורדיגר, שאול גוטמן ובני טמקין אינם נוכחים. שר הבריאות, בבקשה. אחריו – השר לקליטת העלייה.

שר הבריאות א' סנה:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צר לי על שחבר הכנסת דוד מנע איננו פה, כי ציפתי שההערה המפלגתית שהעיר כאן לא תישמע. אילו טרח לשאול קודם את ראשי תנועתו, אני חושב שהוא היה חוסך לעצמו אי-נעימות. אם נידרש, נאמר בדיוק מי החליט מה ומתי. לכן אני מציע לדוברי האופוזיציה, ורובם אכן עשו זאת ברוח ממלכתית, שלא לתת לוויכוח הקשה והמר הזה איזה צביון מפלגתי. זה לא רצוי.

ההחלטה העקרונית נלקחה באשר נלקחה, וההוראות וההחלטות המקצועיות של משרד הבריאות מצויות בידי, והריני להודיע לבית הזה, שאין בהן ולו שמץ ולו מלה ולו רמז של גזענות ושל מוצא, איזה דבר שמפלה בין אזרחים במדינת ישראל. הן מבוססות על שיקול רפואי לגיטימי ואחראי. אבל, נעשתה שגיאה חמורה בדבר שלשיטתי ולתפיסתי הוא היסוד לכל חיים ציבוריים – אמירת האמת. פה נעשתה שגיאה חמורה, התנהגות חסרת רגישות, שגם אם כוונתה המקורית היתה טובה, חוסר התבונה, חוסר הרגישות ובמידה מסוימת גם חוסר האחריות הפכו אותה לשגיאה מזיקה מאין כמוה.

אני מפריד פה בין החלטות רפואיות ובין החלטות אדמיניסטרטיביות. שר הקליטה יאיר צבן ואנוכי יזמנו את ועדת הבדיקה הממלכתית, וראש הממשלה אכן החליט למנות אותה. אנחנו רוצים, שהוועדה הזאת תבדוק את מכלול ההחלטות, גם המקצועיות, ותחוה עליהן את דעתה.

לא יהיה מנוס מפתרון של בעיות בריאותיות אמיתיות, שאי-אפשר לטאטא אותן אל מתחת לשולחן. בינתיים הוריתי על כמה צעדים בתחום המקצועי: חיזוק הפיקוח על בנק הדם, על-ידי מינוי של ועדה מפקחת מקצועית, הבנויה על אותם יועצים מומחים בתחום זה שיועצים למשרד שלנו – מטובי המדענים בישראל. הוריתי על מתן ביטוח דם מלא לכל בני העדה האתיופית.

דוד מנע (הליכוד):

למה לא עשית את זה קודם? למה אנשים צריכים – – –

שר הבריאות א' סנה:

חבר הכנסת דוד מנע – – –

דוד מנע (הליכוד):

זה פוליטי. אצלנו הכול פוליטי. אתם כל כך לא פוליטיים.

שר הבריאות א' סנה:

חבר הכנסת דוד מנע, אני נוהג פה איפוק וממלכתיות.

דוד מנע (הליכוד):

אל תנהג איפוק.

שר הבריאות א' סנה:

את זה תשאיר לי. לא היית באולם בתחילת דברי. אמרת מעל הדוכן הזה דברים מופקרים.

דוד מנע (הליכוד):

שמעתי אותך ברמקול.

שר הבריאות א' סנה:

דברים מופקרים, ואני בשם הממלכתיות אינני אומר את מה שיש לי.

דוד מנע (הליכוד):

אתם לא עשיתם דברים מופקרים, הכול בסדר.

שר הבריאות א' סנה:

הדיבור שלך היה מופקר.

דוד מנע (הליכוד):

פעם סבלנו – – –

שר הבריאות א' סנה:

לא אענה לך. העסק הזה, הפרשה הזאת יותר מדי חמורה וכואבת מכדי שאתם תעשו בה שימוש מפלגתי, ואני לא מציע לכם לעשות זאת.

דוד מנע (הליכוד):

אתה חושב שאני עושה בזה שימוש פרטי? זה כואב לי.

שר הבריאות א' סנה:

לעת עתה, כל עוד אין מדיניות שתיקבע בכפוף להחלטות ועדת הבדיקה, מוקפאות מנות דם כאלה עד אשר תיקבע מדיניות חדשה וכוללת בעניין הזה.

הדבר האחרון והחמור הוא דברים שכל גינוי ראוי להם, של כמה אנשים בודדים במערכת הבריאות, דברים גסים שאין לדעת מה גדול בהם, האם הגסות או האיוולת. כל הקהילה הרפואית במדינת ישראל התנערה מהדיבורים האלה. הם לא עומדים בשום קריטריון של מוסר רפואי ואנושי. כלפי אחד האומרים, לאחר שפנית אליו לחזור בו מדבריו והוא לא עשה כן, נפתחו צעדים משמעותיים, כפי שהחוק מתיר בידי.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה יכול לנקוב בשם?

שר הבריאות א' סנה:

כן, אני מתכוון לפרופסור דני גור.

לא יהיה מישהו שיש לו אחריות פיקודית ניהולית למעשה של גסות וחוסר אחריות שלא יישא בעונש. אני מעדיף להשאיר את הדברים כך בשלב זה.

מלה אחרונה לגבי העתיד. נצטרך לעשות מאמץ מאוד רציני עם הנהגת העדה האתיופית, ביחד עם מערכת הבריאות, כדי למצוא דרך לפתור את הבעיות בעתיד. אני מאוד מקווה, שהפצע הזה יגליד ויירפא.

היות שהנושא כבר נדון בוועדת הקליטה, הצעתי היא שהוועדה תשוב ותדון בנושא הזה.

אריה גמליאל (ש"ס):

אדוני השר, מה עם ד"ר בן-דוד, שעומד בראש המערכת, שהתבטא בצורה גועלית? איך אפשר להשאיר אותו בתפקיד?

שר הבריאות א' סנה:

חבר הכנסת גמליאל, כל דבר בעתו, הכול יבוא על מקומו כפי שצריך.

משה קצב (הליכוד):

מוותר לשאול את אדוני השר: האם ועדת הבדיקה תתייחס למכלול בעיות הקליטה, לרבות חינוך, בריאות, רווחה, ביטחון, מגורים ושיכון?

שר הבריאות א' סנה:

יש כמה נושאים נוספים שהוועדה קיבלה עליהם מנדט. אם שר הקליטה ירצה, אולי הוא יפרט, אבל היא לא תצטמצם לנושא הזה. אני חושב, שמה שראינו ביום א' לא בא רק בגלל נושא מנות הדם, אלא הוא משקף קשר רחב יותר, רב-מערכתי. לכן הבדיקה צריכה לחרוג מהתחום הזה, אם כי אני לא רוצה להקל ולו בכהוא זה בצורך להתמקד בדבר הזה ולבדוק אילו החלטות היו נכונות ואילו החלטות היו שגויות.

אני מציע שהנושא יחזור ויידון בוועדה הקליטה לאחר שוועדת הבדיקה תסיים את עבודתה. זה נראה לי הפתרון הנכון ביותר.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר.

חנן פורת (מפד"ל):

שר הבריאות א' סנה:

אני משער שמדובר בשבועות מעטים.

היו"ר ע' עלי:

שר הקליטה, בבקשה.

משה קצב (הליכוד):

יש תאריך לסיום עבודת הוועדה?

היו"ר ע' עלי:

נדמה לי שהנשיא נבון הודיע שבתוך חודש יסיים את עבודתו.

דוד מנע (הליכוד):

ועדת המריחה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עמיתי שר הבריאות, ראשית כול – לגבי הוועדה. אתמול נפגשתי לשיחה ממושכת עם יושב-ראש הוועדה המיועד, הנשיא לשעבר יצחק נבון. ראש הממשלה הטיל עליו ועלי לבחון את האפשרויות השונות מבחינת מנדט הוועדה, ועל-פי זה גם הרכב הוועדה, כדי להביא לפניו את ההצעה ביום ראשון הקרוב, שעה שהוא יחזור משליחותו בחוץ-לארץ.

אומר מה הבעיה. הבעיה היא, שאנחנו לא רוצים למהול את הפרשה האחרונה שקרתה בדיון כללי ובבירור כללי שיכול להתמשך על פני תקופה ארוכה מאוד. מי שהולך לבדוק את כל בעיית קליטתם של עולי אתיופיה – זה סמינר שיימשך הרבה זמן. אנחנו רואים איך עובדות ועדות בדיקה או ועדות חקירה, ובעדה הצטבר אי-אמון ותצטבר תחושה שהפרשה הקשה מאוד הזאת שאתם נתתם לה כאן ביטוי מוצדק נמרחת.

היבט שני, הרכב של ועדה שיכול ברצינות לבחון את הנושא של תרומות הדם, לחקור את העניין, וגם להתוות קווי התנהגות בתחום הזה לעתיד לבוא, הוא כל כך ספציפי, עד שברור מאליו שהוא לא מתאים, למשל, לבדוק את נושא החינוך.

אני מסכים, שאי-אפשר להסתפק רק בבדיקה של נושא תרומות הדם, אלא צריך באופן דחוף לטפל בכמה וכמה נושאי קליטה הקשורים בח"י העדה.

לכן, זה תחום ההתלבטות כרגע. אנחנו גם לא יכולים להציע מנדט לוועדה לתקופה בלתי מוגבלת. בעיני חודש זה הרבה. אני רוצה שבתוך עשרה ימים עד שבועיים תהיינה מסקנות, ראשית כול בפרשה הזאת.

לכן, בעצה אחת עם ראש הממשלה יתכנס ביום רביעי הקרוב בבוקר, בזמן שמועד לישיבה אחרת של הקבינט המדיני-הביטחוני, קבינט הקליטה בראשותו של ראש הממשלה, במגמה – אנחנו נבחן את המגמה הזאת לאחר שהקבינט יתכנס – לקבל כמה החלטות קונקרטיות בבעיות בוערות של תחומי קליטה כאלה ואחרים הנוגעים לקליטתם של עולי אתיופיה. שם גם נבחן מה הן הבעיות, כשלא צריך להסתפק בהחלטה קונקרטית כזאת או אחרת, אלא צריך למנות ועדת בדיקה ולבדוק אותן יותר לעומק.

יתר על כן, נדמה לי שמחר כבר נפגשת צמרת צה"ל עם נציגות העדה לבחון את כל הנושא של שירות החיילים יוצאי אתיופיה בצה"ל. אני מסכים מאוד עם כמה דברים שאמר חבר הכנסת רפאל איתן. אני רוצה, ראשית כול, להזים ולהגן כאן על כבודו של צה"ל ולומר לכם, שכל הדיבורים על עשרות מתאבדים, שמתפרסמים בתקשורת ברחבי עולם ומוציאים דיבה נוראה על צה"ל, אין להם שחר. מאז התחיל גיוס חיילים יוצאי אתיופיה לצה"ל ועד הרגע הזה התאבדו – ואני יודע שכל מקרה הוא מקרה טרגי, שהיה צריך למנוע אותו, ואני לא יודע מה סיבותיו – אבל במשך 11 שנה היו שבעה מתאבדים בסך הכול. שבעה זה הרבה, אבל זה לא 20 בשנתיים האחרונות, כמו שמישהו אמר.

לא עליתי לדון עד שקיבלתי מהצבא את המספר האישי, את השם והתאריך שבו אירע המקרה וכל מה שמסביב לזה.

אבל, אני מסכים עם מה שאמר חבר הכנסת איתן. למשל, יש שיפור בעיסוקים שלהם, יש התקדמות, אבל לא מספקת. יש יותר קצינים, יש התחדשות חשובה בנושא הקצינות. ואתם יודעים שגיוס בנות של העדה לצבא היה מורכב מאוד, וכבר יש לנו היום, דומני, שבע קצינות בצבא, וצריך שיהיו יותר. זה רק לגבי אופן הטיפול בבעיה.

עכשיו כמה מלים ובקצרה, כי זה יחזור לוועדה, והיינו בוועדה וכמה חברי ועדה שנוכחים כאן היו שותפים לדיון.

שואלים אותי, אילולא היתה פרשת תרומות הדם, האם גם אז, בגלל מצוקות אחרות, היינו עדים להתפרצות זעם כזאת? כי מוסכם על כולם שזה לא רק תרומות הדם. אני מסכים, זה לא רק תרומות הדם, ולאורך הדרך ידעתי שיש מקורות נוספים לפגיעה, לעלבון, למצוקה, לקשיי הסתגלות. אבל, אני מאמין שהצלחנו בשנים האחרונות לטפל, לפתור חלק מהבעיות, להרגיע, לשכך כאבים. ולולא הדבר הזה, שאי-אפשר להגזים בעומק הפגיעה, אני חושב שגם אני, שמדבר על זה, לא מבין עד הסוף את עומק הפגיעה. זוהי פגיעה נוראה. זו פגיעה בנשק לא-קונבנציונלי בנפשם של אנשים. אני חושב שלא היינו מגיעים להתפרצות הזאת.

איפה שורשי הבעיה, ואומר את זה באופן טלגרפי. כמו לכל המהגרים בעולם, גם בקרב העולים ארצה יש תופעה שקרויה הלם של הגירה. כמה חברים, ובהם חבר הכנסת איתן, דיברו על הסתגלות תרבותית. יש בעיה של פער תרבותי שצריך לגשר עליו, וצריך לעשות כאן שני דברים שהם קשים מאוד. אתה צודק, חבר הכנסת איתן, השאלה היא איך מצד אחד לשמר את הגאווה של בני העדה על עדתם, על שייכותם, על זהותם, על מורשתם, ומצד שני למשוך אותם לכיוון ההשתלבות בחברה המודרנית. הצעירים שבעדה הם הקרועים ביותר. הם רוצים מצד אחד להיות גאים במוצאם, ומצד שני הם רוצים להיות חלק מהחברה הכללית ולהתפתח יחד אתה. והפער התרבותי הזה הוא קשה.

יש פרשה של צבע עור שברוב ארצות המערב היא עדיין המכשול הכי גבוה לאינטגרציה. אני רוצה לומר לכם, שכל נציגי העדה – ויש להם היום דברים יוצאים מן הכלל, ואולי אחד הפרדוקסים כשאתה מדבר על קשיי קליטה והדברים הם עדות כאילו לפרדוקס ההפוך, שהנה הם מסוגלים לייצג את עצמם בצורה בלתי רגילה – לא אחד ולא שניים, כשהם מתחילים את הסיפור מבואם לארץ, בייחוד ב"מבצע משה", והסבל – אני לא ארחיב בתיאורים – שנגרם מהאי-הכרה ביהדותם המלאה. זה מסוג הפגיעות של בדיקות הדם. זו פגיעה בנשמה.

אולי רק אספר כאן. הייתי עוד בדברים עם הרב הראשי אליהו, הראשון לציון. דיברתי גם עם בני העדה. הצעתי להם דבר פשוט, שאני אלך יחד אתם, נטבול בים התיכון דקה אחת, וכל הבעיות תיפתרנה והצעירים שלהם יוכלו ללכת לחתונה בלי שום בעיה. הם סירבו. ואני שאלתי אותו: אתה לא מבין, שהעובדה הזאת שהם סירבו, הרי במחיר אקט קטן הם יכלו לפתור את כל הבעיות, זו עדות אדירה עד כמה הם משוכנעים בעומק נפשם במה שהכיר בהם הרב עובדיה יוסף, במלוא יהדותם? תכבדו את זה. חבר הכנסת חנן פורת שמע את התיאורים הקשים מאוד סביב זה.

על רקע זה יש בעיות קליטה מאוד מסובכות. אפשר להטיל אחריות לכאן ולכאן. יש בעיות קשות של אינטגרציה בבתי-הספר. נמצא כאן חבר הכנסת עובדיה עלי, שפתח בלב רחב וחרם את שערי עפולה לעולי אתיופיה. אבל, יש בעיה כאשר 85% מההורים רוצים שהילדים ילכו ללמוד בבתי-הספר הממלכתיים-דתיים, ובעפולה מספרם מוגבל, וממשיכו צדוק נאוי ואני רוצים שבכיתה יהיו 20% תלמידי אתיופיה, כלומר שבין 30 תלמידים יהיו חמישה, שישה, מקסימום שבעה תלמידי יוצאי אתיופיה, כדי לאפשר אינטגרציה, כדי לאפשר טיפול יחידני. אבל, יספר לכם חבר הכנסת עובדיה עלי שכבר יש לו בית-ספר עם כיתות שבהן 70% ילדים יוצאי אתיופיה. אין סיכויים לאינטגרציה, אין סיכויים לטיפול יחידני. ולמישהו כאן יש פתרון של הוקוס-פוקוס? אין לנו זיכרונות של הטראומה של ילדי תימן משנות ה-50? של משיכתם למסגרות חילוניות? ואנחנו יושבים עם ראשי ערים מכל המפלגות, דתיים וחילונים, ליכוד ועבודה, ושוברים את הראש, ולאיש עדיין אין פתרון קסם לבעיה הזאת.

אני אתן רק דוגמה אחת, חברים. חבר הכנסת עובדיה עלי, אתר הקרוונים מבועים. מיניתי שם בן יוצא העדה למנהל האתר, גם כן כצעד סמלי הפגנתי, שגם הם יכולים לנהל את החיים של עצמם. ואמרנו, מה נעשה, עומס על בית-הספר הדתי, בלתי אפשרי לעשות אינטגרציה, הטיפול האינדיבידואלי לא טוב.

דיברנו עם בית-הספר הדתי, ואני רוצה לומר שהזרם הממלכתי-דתי לא מונע מאתנו את הדברים האלה, והוא עצמו כורע תחת הנטל הזה. במידה מסוימת צריך להכיר לו תודה על שהוא לקח על עצמו את המשימה הזאת. הלכנו לבית-הספר הממלכתי הכללי השכן ואמרנו: נקפיד שם על כשרות, נסדר פינת תפילה, ניתן להם שיעורי תגבור בלימודי הדת, וחלק מהילדים יעברו. הלכנו ממשפחה למשפחה והשגנו הסכמה של כמה עשרות משפחות להעביר את הילדים. אמרתי: ב-1 בספטמבר אני אבוא לבית-הספר "מבועים" להפגין תמיכה במדיניות, יחד עם בית-הספר הממלכתי-הדתי הכללי, מבצע משותף. בערב האחרון קיבלתי הודעה: אל תבוא. היה די בניסיון קטן של אנשים שהתנגדו לאותו מנהל אתר, שיאמרו להורים שם: הם לא יהודים שלמים, הם טמאים וכדומה, אין שם כשרות וכדומה – וכל ההורים, עד האחרון שבהם, חזרו בהם מהסכמתם. הילדים כולם חזרו לבית-הספר הממלכתי-דתי. אני נותן את זה רק כדוגמה למורכבות הבעיה.

מי שרוצה לבקר כך על ימין ועל שמאל, יכול לבקר, ואז אני אשלח אותו לשרי החינוך הקודמים, שאצלם התחילה הפרשה. לא אעשה את זה, לא עשיתי את זה מעולם. וכששאלו אותי: אתה היית מקבל החלטה שבשנה הראשונה הם ילכו לזרם הממלכתי-דתי? אמרתי: אני לא יודע, אני לא אומר שהייתי מקבל החלטה אחרת. החוק אומר לחייב להתייעץ עם ההורים. מה זה להתייעץ עם ההורים, אם נשים יד על הלב? אתם זוכרים את התמונות שהם יורדים מהמטוס ב"מבצע שלמה"? לגשת אליהם ולשאול אותם: ממלכתי או ממלכתי-דתי? זה רציני?

חנו פורת (מפד"ל):

זו היתה החלטה מכובדת מאוד.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

לכן אני אומר: המציאות היא מורכבת.

דבר אחד חשוב לומר: כל ממשלות ישראל שטיפלו ביוצאי אתיופיה, ללא יוצא מן הכלל, פעם ראשונה בתולדות המדינה התחילו להגשים מדיניות של העדפה מתקנת כלפי העדה הזאת, מה שלא עשו כלפי המרוקאים וכלפי התימנים וכלפי אחרים בשנות ה-50 וה-60. אני גאה – אני אומר גלויות – שאני הבאתי את המדיניות הזאת למדרגה עוד יותר גבוהה, בעוד תחומים, בעוד תחומים.

היום אנחנו עומדים, שנתיים וחצי אחרי שהתחיל מבצע המשכנתאות המיוחדות, במצב שהצלחנו לפנות כמעט 90% מהמשפחות האתיופיות מהאתרים. תראו כמה מעברים הם עברו: מהכפרים בגונדר לאדיס-אבבה, מאדיס-אבבה לבתי-המלון, מבתי-המלון לאתרי הקרוונים, עכשיו מאתרי הקרוונים לדיור של קבע. אתם מבינים את הטלטלות האלה? זה עובר כך?

אני יודע, ביקרו את אריק שרון על בניית אתרי הקרוונים. אני על עצם אתרי הקרוונים מעולם לא ביקרתי. היתה לי ביקורת ספציפית למה עשו את בארותיים על יד "הקו הירוק" ולא קרוב ליישוב; למה לא בנו אותם, מכמה בחינות, יותר טוב ממה שהם נבנו, אבל לא על עצם העניין. משהו יכול לומר למה הביאו אותם מכאן לכאן ומכאן לכאן? זו היתה גזירת הגורל של אותה שעה. אבל זה משאיר עקבות, זו טלטלה נוראה, עוד פעם ועוד פעם. אתה מתחיל להסתדר – אתה עובר, אתה מתחיל להסתדר – אתה עובר.

אני לא רוצה להאריך בדברים. אנחנו צריכים לראות את הבעיות האלה, ואני אומר: רוב חברי הכנסת מגלים אחריות למופת ולא הופכים את העניין הזה מקור לניגוח פוליטי. הגב של העדה הזאת יותר מדי חלש מכדי שאנחנו נתכתש בינינו עליו, ואני משבח את אלה שמבינים זאת. ביקורת – אדרבה, ונתייחס ברצינות לביקורת ונוציא מסקנות מהביקורת ונתקדם בפתרון בעיות. אני מאמין שיחד נוכל לעשות את זה.

אני מצטרף להצעה להעביר את הנושא לוועדת הקליטה של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אני רוצה לשאול אותך שאלה לגמרי לא פוליטית והיא שאלה רטורית. פגשתי ידידים יוצאי אתיופיה, והם אומרים: אנחנו העדה הכי שקטה. שתקנו. כל זמן שלא הגענו לשערורייה, לא היה שום דבר, לא שמו לב. והם שאלו אותי: למה במדינה הזאת צריך הכול לקבל רק אחרי שערורייה?

זה הזכיר לי: כשהייתי יושב-ראש ועדת הפנים של הכנסת, וחבר הכנסת עובדיה עלי, ידידי הטוב שיושב כאן, היה חבר הוועדה, העברנו החלטה – אני מאוד רגיש, ולא אפרט מה הסיבות, כלפי הנושא של ילדי עולי תימן. אני הייתי איש מעברה באותה תקופה, אני מכיר את העניין מקרוב, והעליתי את נושא ילדי תימן בוועדה. קיימתי הרבה ישיבות וקיבלנו החלטה שיש להקים ועדת חקירה ממלכתית. כל זמן שלא קמו פה השערוריות – ואני לא מצדיק כל מיני דברים שהם עשו – אם הם לא היו עושים מה שעשו, לא היתה קמה ועדת חקירה ממלכתית. ועדת כנסת בראשותו של חבר הכנסת דב שילנסקי וחבר הכנסת עובדיה עלי חבר בה קיבלה החלטה, וועדה כזאת לא קמה. הם עשו מה שהם עשו והוקמה ועדה. אולי נלמד לעצמנו לקח, שיש בעיות שצריך לפתור לפני שהר הגעש מתפרץ.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני רוצה לומר לך, בלי להתייחס לפרשות קודמות אלא לפרשה הזאת: לא שר הבריאות, לא אנוכי, לא השר רמון ולא השר אולמרט – שדיברתי אתו – לא יכולנו לפתור את הבעיה הזאת לפני שהיא נחשפה, מפני שלא ידענו. אף אחד לא ידע. אני הגנתי על השר אולמרט בהפגנה הגדולה, ואמרתי להם: אני אומר לכם, ממשלת הליכוד לא ידעה והשר אולמרט לא ידע. כשאתה לא יודע דבר מסוים, אתה לא יכול לפתור אותו.

לגבי השאלות האחרות אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת שילנסקי, יושב-ראש הישיבה שלנו היום: אני חושב שפעם ראשונה בתולדות המדינה, לגבי קבוצת עולים כזאת, שלוש שנים שאני בתפקיד הזה, אין החלטה של מדיניות כלפי העדה שהתקבלה – יעידו לך ראשי העדה – בלי התייעצות עם ראשי העדה. כל מבצע המשכנתאות גובש יחד אתם. יתר על כן, נציגים שלהם היו בתוך מטה המבצע. אני נפגש ומקפיד להיפגש כל חודש, חודש וחצי, לישיבה של כמה שעות עם נציגי העדה, שומע את כל הבעיות, קובע סדרים איך מטפלים בבעיות האלה. אני מודה, שמחתי לשמוע שכאשר הם הביאו את הטענות שלהם בפני ראש הממשלה הם אמרו לו: דלתו ולבו של שר הקליטה תמיד פתוחים בפנינו, והוא תמיד מטפל באופן הכי ענייני בבעיות.

אני לוקח, למשל, את המצוקה של אתרי הקרוונים, ואתן לך דוגמה: כשבאתי לאתרי הקרוונים שאלתי איפה ישכנו את תושבי האתרים האלה. אמרו לי: אל תדאג, אריק שרון בנה את הדירות בקריית-גת, באופקים, בדימונה, בקריית-שמונה ובמעלות. סימנו 3,954 דירות, כתוב עליהן: יעד – אתיופים. אמרתי להם: השתגעתם? אתם הולכים ליצור גטאות שחורים? איפה – בערים הכי חלשות? לא יהיה. ואז נולדה תוכנית המשכנתאות, שיש עליה עתירה לבג"ץ של התאחדות עולי רוסיה, מפני שהם מקבלים 32,000 דולר משכנתה, בתוכם 8,000 דולר מענק, ועולי אתיופיה מקבלים בין 80,000 ל-120,000 דולר משכנתה, עם 90% מענק, עם 150–170 שקל מקסימום לחודש תשלום חודשי. זו דוגמה לכך שניסו, ובזכות המכשיר הזה הצלחנו לפנות אלפי משפחות מאתרי הקרוונים ולהישאר היום עם 10%. נכון, אלה ה-10% הפרובלמטיים ביותר, הקשים ביותר לפינוי.

זה לא בכל הדברים. אני לא יכול להתייגר ולומר שבכל הדברים הצלחנו לפעול כך. הצגתי פרובלמטיקה קשה. תראה בעניין הסטודנטים. אני אומר לך, אני מאוד גאה: כשבאתי היו 148 סטודנטים יוצאי אתיופיה, היום, שלוש שנים אחרי זה – 1,020. סטודנט מרוסיה מקבל שכר לימוד לשלוש שנים, סטודנט מאתיופיה מקבל שכר לימוד, דירה, דמי קיום, עזרה בלימודים, אם צריך – שלוש, אם צריך – ארבע, אם צריך – חמש שנים. ואתה יודע מה, אדוני היושב-ראש? גם אם הוא בן

העדה והוא נולד בארץ והוא בכלל לא עולה חדש הוא זכאי לאותן זכויות, כי המטרה שייחסתי לזה – ליצור את האליטה, את המנהיגות של העדה, שהיא תוביל אותה להשתלבות בחברה הישראלית.

ודאי שאנחנו לא מלאכים ולא גאונים ולא יודעים את כל הפתרונות. אבל השקענו המון אהבה, המון משאבים, והעיקר – המון דאגה לעדה.

אלה ימים עצובים בשבילי, מפני שיש לי הרגשה שמפעל שאני וחברי לעבודה ורבים אחרים בנו בעניין הזה במשך שלוש שנים, אני לא רוצה לומר נהרס, אבל קיבל זעזוע הרסני מאין כמותו.

אני חוזר לתקווה שלי, שאם אנחנו נפעל יחד והחברה הישראלית תפעל אתנו, המצב יהיה שונה לחלוטין. ולא מדובר רק על ממסדים.

אני אסיים בדבר מעודד. הממונה על קליטת עולי אתיופיה במשרד הקליטה היה קודם איש הסוכנות שידיו רב לו בפינוי עולי אתיופיה משם. הוא היה לאחרונה בארצות-הברית במסע הרצאות. הופיעה שם אשה חוקרת, ממוצא שקוראים לו היום אפרו-אמריקני, שחורה, לקחה רשות דיבור ואמרה: ביקרתי לאחרונה בישראל. על-פי צבע עורי הישראלים חשבו שאני אתיופית. אין לכם מושג באיזה חום אנשים ברחוב קיבלו אותי ודיברו אתי.

כך שבצד גילויים של גזענות יש אצלנו תופעות יוצאות מן הכלל במפעלים, במשרדים, ברחוב, נגד גילויי הגזענות מהסוג של אותו מנהל בריכה בשפיים, שאמר שילדים אתיופים לא ייכנסו ופוטר למחרת היום, או של פרופסור דני גור. נגד אלה צריכים לנקוט את כל האמצעים החינוכיים, אבל גם הענישתיים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לחבר הכנסת רפאל איתן יש שאלה אליך, אם אתה מסכים.

דוד מגן (הליכוד):

לא שאלה, הצעה אחרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, יש לו שאלה. השר עוד לא גמר, הוא באמצע דבריו. אחר כך אתן לך הצעה אחרת. יש מי שקורא קריאות ביניים, חבר הכנסת איתן ביקש להציג שאלה לשר במקום קריאת ביניים. זה לגיטימי. בבקשה, חבר הכנסת רפאל איתן.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, זו לא שאלה אלא הצעה.

היות שמונתה ועדת חקירה, אני מציע שנקבל את הודעת השרים, ותוצאות ועדת החקירה תוצגנה לוועדת הקליטה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. תודה רבה לשר לקליטת העלייה.

חברי הכנסת, חבר הכנסת האשם מחאמיד מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת, אבל הוא איננו נוכח. חבר הכנסת חנן פורת, אתה רואה? הצעתך בטוחה.

חבר הכנסת עובדיה עלי רוצה להתייחס להצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שיש היגיון רב בהצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן, אבל יש כאן היום בעיה מידית.

הקבוצה הפרלמנטרית בראשותי יושבה היום יחד עם שר הבריאות ונציגי העדה. אני רוצה להודות לשר הבריאות על כך שבהתרעה קצרה הגיע ודיבר בצורה מאוד מורכבת ומאוד עניינית והחלטית.

אבל, גם השר בוודאי יכול היה לעמוד על סערת הרוחות האמיתית שקיימת היום בעדה. דיבר לפני כן השר צבן על דבר שבעינינו נראה פעוט ערך – שבני העדה כולם ילכו לטבול בים – והם ראו בזה השפלה ופגיעה קשה מאוד, על כל המשתמע מכך. דמיין לעצמך, שער לעצמך איזו פגיעה הם רואים בכל ההתרחשויות האחרונות.

כאן אין כשל נקודתי. זו לא בעיה של נושא תרומות הדם או בנק הדם בלבד. אני נכחתי לאחרונה בהפגנת עולי אתיופיה בעפולה, על כך שלא סיפרו להם על נסיבות מותו של החייל אסף, זכרו לברכה, בן עירי. איזו סערת רוחות. הרגישות של היהודים עולי אתיופיה היא גדולה מאוד היום. יש להם חוסר אמון מוחלט בכל המערכת. נוצר נתק בינם לבין המערכת השלטונית כולה.

לדעתי, כדי לשכך ולהפחית את המתחים, וכאן אנחנו פוגעים ברקמות מאוד עדינות, כדי להקל את הסבל שלהם, והם סובלים, הם בסערה איומה, אני חושב שאנחנו חייבים היום לקום ולעשות מעשה

כדי שבני העדה הזאת יבינו שאנחנו לא רק מפזרים אשליות והבטחות, כי כבר אין להם אמון במערכת וזה יכול להוביל אותם למעשים שלא ייעשו.

אחד הדברים האיומים שעשינו להם, לבני העדה האצילית והשקטה הזאת, זה מה שגרמנו להם לעשות ביום ראשון. התנהגות, שחלקה אלימה, מול משרד ראש הממשלה, היתה ביטוי לפגיעה קשה שפגענו בבני העדה הזאת.

לכן, אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד, עם כל הרגישות לעניין שלפעמים אנחנו הופכים כאן לבית-דין שדה וטריבונל, זה בדרך כלל לא מוצא חן בעיני, ובמיוחד לא מוצא בעיני חן שהכנסת עושה מעשים כאלה; אנחנו לא בית-דין שדה. אבל עם זאת, מנהל בנק הדם אינו מתכחש לדברים, לא רק למעשים שלו; הוא התבטא בצורה מאוד אומללה נגד בני העדה, על הפגיעה הכלכלית, על הפגיעה החברתית וכו', ביטויים איומים שבאמת יש בהם יותר מאשר ריח של גזענות.

לכן אני חושב שניטיב לעשות אם אנחנו כאן נבקש מהשר חד-משמעית שיקרא לד"ר בן-דוד להתפטר. אם הוא לא יתפטר, נצטרך שמי שממונה עליו יגרום להתפטרותו. אם ועדת החקירה תגיע למסקנה אחרת, הדרך לשובו לעבודה היא אפשרית, לא מוציאים כאן פסק-דין מוות.

הדבר הזה הוא הכרחי כדי לשמור על מערכת יחסים תקינה עם בני העדה הזאת. אם לא, אני מאוד מאוד חושש, אדוני היושב-ראש, שאנחנו מביאים את בני העדה הזאת להתנהגות שאין ממנה חזרה.

היום שמעתי אותם. אני מדבר אתך ולבי שותת דם, אני מדבר מנהמת לבי. כשראיתי איך הם נפגעו, אני חושב שאנחנו לא יכולים להחריש, לעמוד מנגד ולומר סתם אמירות. בזה לא נועיל ולא נשכך את הסערה. הדרך היחידה היא לקום ולעשות מעשה, מה גם שהאיש לא מתכחש לדברים שהוא אמר. מה אפשר לומר יותר מזה על עדה כזאת?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מגן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אריאל גמליאל. אני מבין שזה רק פורמלית.

שר הבריאות א' סנה:

אדוני היושב-ראש, אם אפשר לשמור על מסגרת הזמן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חלק ממארגני ההפגנה באו מקריית-גת, וגם הקשר האישי והידידותי ביני לבין אחד ממנהיגי העדה הצעירים, אלמו יפת, הוביל אותי להפגנה. השתתפתי בהפגנה מתוך כוונה

להרגיע, מתוך כוונה להזדהות עם רגשי העלבון וההשפלה שהיו ולצערי הרב עדיין הם מנת חלקה של העדה.

בשונה מדברי ידידי חבר הכנסת עובדיה עלי, אינני חושב שפסילת תרומות הדם היא העילה העיקרית להפגנה. בהפגנה למעשה התנקזו כל תחושות התסכול והעלבון בשל הרבה מאוד שגיאות שהמערכת עשתה בכל מה שקשור בקליטתם.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני לא אמרתי שפסילת תרומות הדם היתה העילה העיקרית. אמרתי שלא היה כשל נקודתי אלא כשל רחב ומערכתי. נראה שכיוונתי לדעת גדולים.

דוד מגן (הליכוד):

אם כך, אנחנו רואים את העניין אותו דבר.

אדוני השר לקליטת העלייה, ההפגנה גם בעיני לא היתה נגד הממשלה. ההפגנה היתה נגד התרבות המתנשאת של הממסד לדורותיו ושל גורמים רחבים מאוד בקרב הוותיקים.

הפתרון צריך להיות מתוך שיתוף המנהיגות הצעירה של העדה לאיתור השגיאות ולפתרון בצורה מעמיקה.

בעניין הזה אוסיף דבר שלא דיברו עליו. אני שומע גם מאותם חברים צעירים שעמם דיברתי, שעניין הפלאשמורה לא נסתיים והפתרון עדיין לא נמצא. זו שאלה חשובה מאוד של איחוד משפחות. במסגרת הנושאים שבהם מטפלים עכשיו בוועדת-נבון, חייבים לשים את הדגש המתאים בנושא הכאוב הזה גם כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו ניגש להצבעה.

לפני ההצבעה אני חושב שאנחנו יכולים על דעת כולם, על דעת כל חברי הכנסת, להביע את הזקרתנו והערכתנו לאחינו יוצאי אתיופיה ולהגיד להם, שאנחנו מבינים את כאבם, ושכולנו יחד צריכים להתגבר ולקדם את העדה בארץ אבותיהם – אבותינו.

פורמלית לא שאלתי את חבר הכנסת חנן פורת, והוא איננו כאן. לכן לא נוכל להצביע על הצעתו. אבל חבר הכנסת דוד מנע ישנו, וחבר הכנסת רפאל איתן היה כאן כל הזמן עד לפני דקה. נו, תגידו לי מה לעשות.

קריאה:

— — —

השר לקליטת העלייה י' צבן:

— — — והוא אפילו הציע — — —

דוד מנע (הליכוד):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

נצביע על הצעותיהם של חברי הכנסת דוד מנע ורפאל איתן. לאיזו ועדה מציעים להעביר את הנושא?

דוד מנע (הליכוד):

ועדת העבודה והרווחה. זה בנק הדם.

שר הבריאות א' סנה:

— — —

השר לקליטת העלייה י' צבן:

בוודאי, לוועדת העלייה והקליטה.

נאווה ארד (העבודה):

לוועדת העלייה והקליטה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שני רמת-גנים פה, אז אני מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אריה גמליאל, אתה מסכים להעברת הנושא לוועדה?

אריה גמליאל (ש"ס):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כן, יש הסכמה להעברת הנושא לוועדת העלייה והקליטה?

דוד מנע (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

כבר הפעלתי את השעון.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 10

נגד – אין

נמנעים – אין ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת ד' מנע, ר' איתן וא' גמליאל
לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

עשרה תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע, שהצעותיהם לסדר-היום של חברי הכנסת דוד
מנע, רפאל איתן ואריה גמליאל מועברות לוועדת העלייה והקליטה.

הסעיף הבא בסדר-היום: טענות על פטירת חולים עקב איחור בשירותי מגן-דוד-אדום, של חבר
הכנסת יוסף אחימאיר.

שר הבריאות א' סנה:

איננו באולם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני עדיין לא מוחק את הצעתו לסדר-היום, כי כשאני רואה שחבר כנסת יושב כל הזמן באולם ויוצא
לזמן מה, אני בודק. אני אבדוק, ואם הוא יהיה, נאפשר לו להביא את הצעתו.

שר הבריאות א' סנה:

אני מצטער, אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני שומע שהוא איננו בבניין. עד לפני זמן קצר ראיתי אותו. לפעמים חבר כנסת יושב שעתיים באולם
ומחכה לתור שלו, וחמש דקות לפני זה הוא יוצא לאיזה עניין בחוץ, ובמקרה כזה אני נוהג להתחשב.
אבל אם חבר הכנסת אחימאיר איננו בבניין, לא נותר לי אלא למחוק את הצעתו ולהוריד אותה מסדר-
היום. אני בטוח שהסדרנים לא כועסים על זה שאני מקצר. הם כבר עייפים.

הצעה לסדר-היום

סכנה לחייהם של מאות קשישים עריריים בישראל

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: סכנה לחייהם של מאות קשישים עריריים בישראל, הצעה לסדר-היום מס' 8231, של חברת הכנסת נאווה ארד. אני מבין שבהסכמתך שחררת את שרת העבודה והרווחה.

נאווה ארד (העבודה):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. זו הצעה דחופה לסדר-היום, הנושא חשוב, אבל התקנון אומר: שלוש דקות.

נאווה ארד (העבודה):

אם תהיה נדיב כלפי כמו אל הדוברים הקודמים, אני אודה לך. הנושא חשוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתייחס ברחמים.

נאווה ארד (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בעיתוני סוף השבוע – כנראה, רק של מרכז הארץ – התפרסם הסיפור המוזר והעצוב של אשה בשם סופיה ינקוביץ, שנמצאה מתה ברחוב נורדאו 101 במרכז תל-אביב, אחרי 22 חודש, כאשר דירתה נפרצה שלא על מנת לראות מה קרה לאשה, אלא מאחר שהיו מעורבים בעניין רצונות לבדוק – –

היו"ר ד' שילנסקי:

צורכי ירושה.

נאווה ארד (העבודה):

לא רק צורכי ירושה, אלא היה כנראה גם ריב בין האפוטרופוס לבין מי שהיתה כאילו קרובה שלה, אבל לא ברור אם היא קרובה שלה.

מה אני רוצה לומר ועל מה אני רוצה להתריע, אדוני היושב-ראש? האשה נראתה לאחרונה בפסח 1994, אבל אני ראיתי תמונה של מודעה בעיתון של המשטרה מפברואר 1994, שמבקשת לחפש את הנעדרת ואומרת: סופיה ינקוביץ, בת 77, מבנה גופה בינוני, שיער בלונדיני, עיניים כחולות, בלי תמונה, וכאמור, זה היה בפברואר 1994. את הגופה – בעצם לא את הגופה אלא את השאריות – מצאו לפני שבועיים ברחוב נורדאו במרכז תל-אביב.

מסתבר דבר איום ונורא. ראשית, הדירה לא נפרצה כלל. המשטרה הוציאה הודעה, והדירה לא נפרצה. באותו בניין יש דייר אחד או אולי שניים שהם דיירים ותיקים, שתיארו את האשה אחרי מותה, ואני לא רוצה להביא כאן את התיאור, וכל יתר הדיירים הם אנשים צעירים שמתחלפים. הם שוכרים את הדירות של הדיירים האחרים ולא הכירו את האשה. חלקם נכנסו לבניין כשהאשה כבר היתה מתה. יום אחד היה ריח רע. המשטרה שאלה: היה ריח? יום אחד היה ריח רע. אז אמרו: אל תדאגו, זה שום דבר. מצאו חתול מת על הגג, והריח הוא מהחתול, לא מהאשה. ואלמלא היה פה עניין של רכוש, אולי עד היום לא היו מוצאים אותה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא אולי – אני עקבתי אחרי המקרה – בטוח שלא היו מוצאים אותה.

נאווה ארד (העבודה):

בטוח שלא היו מוצאים אותה, אם כי היה דייר – אבל אני לא רוצה להיכנס לזה.

אני רוצה להגיד לכם, שהיום חוקקנו בוועדת העבודה והרווחה את חוק האזרחים הוותיקים. אנחנו גאים בהישגים, אבל מה? יש בארץ הזאת קשישים עיריים – ויודע את זה חבר הכנסת מנע, שהיה בזמנו בביטוח הלאומי – יש ביטוח סיעוד, אבל הם לא יודעים על ביטוח סיעוד. הם עיריים, הם לבדם. אין מי שמטפל בהם.

דוד מנע (הליכוד):

אחוז גדול מהם לא מגיעים בכלל לביטוח הלאומי לבקש את הקצבה הזאת.

נאוה ארד (העבודה):

אמת, כי לו היה להם ביטוח סיעוד ומישהו שמטפל בהם, היה מי שידבר כשמצבם קשה, אבל אני רואה מצב כזה: חלק גדול לא יודע בכלל מהעניין. מי יודע? ואנחנו מכירים את זה, כל אחד מאתנו שטיפל באנשים מבוגרים יודע את זה. אדם מבוגר נופל. אין מי שידפוק על הדלת. הוא לא יכול לקום, הוא ימות, היא תמות, מפני שהם יהיו על הרצפה, ויכול להיות שאין להם חימום בחורף הזה ואין להם כפתור מצוקה, ולו היה מישהו שמטפל בהם, אפשר היה להביא אותם לבית-חולים. אנחנו יודעים מה קורה גם בחדר מיון בבית-חולים.

יש לנו בעיה עם המשטרה, יש לנו בעיה עם שירותי הרווחה, יש לנו בעיה עם האפוסטרופוס, יש לנו בעיה עם הביטוח הלאומי. אני אגיד יותר מזה. כשעלה נושא נשים מוכות, נושא מצוקת נשים, ניתנו תקציבים לא רק למקלטים אלא גם לקווים חמים. להסתדרות הגמלאים, למשל, יש פרויקט יוצא מגדר הרגיל, שנקרא "אוזן קשבת", אבל אני אומרת לך, אדוני היושב-ראש, שאני מכירה מאות מתנדבים, ולו היו נותנים מעט תקציב, היה אפשר לדאוג שבכל שכונה ידפקו על דלתו של אדם ויראו אם הוא חי או מת, או אולי נפל בלילה או אולי אפשר להציל אותו, ואין תקציב, ואנחנו כאילו כלום, כי אלה אנשים זקנים. אז מה זה משנה? אנשים זקנים יכולים למות. מין סיפור של סופיה ינקוביץ, זכרה לברכה, אולי בכלל מתרחש גם ברגעים האלה, אני לא יודעת.

ודבר אחרון. קודם דיברו על העלייה מאתיופיה. אני רוצה לדבר על העלייה מרוסיה. מגיעים לארץ אנשים מבוגרים מברית-המועצות לשעבר, מחבר העמים. בחלק מהמקרים המשפחה לוקחת את המבוגרים רק בהתחלה, ואחר כך הילדים נמצאים במקום אחד והם במקום אחר, אבל לפעמים הם בכלל עולים לבדם. מה אתם? הם לא יודעים את השפה, הם לא יודעים מה זה ביטוח לאומי, מה זה ביטוח סיעוד.

אדוני היושב-ראש, שרת העבודה והרווחה התנצלה, אבל היא היתה מוכנה שהנושא יעבור לוועדה, וגם היא מבקשת מהכנסת להעביר את הנושא לדיון עמוק יותר בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת נאוה ארד, פרט לדברים שאמרת, תרשי לי להוסיף שיש במצב הזה לא רק עולים מרוסיה, אלא גם ותיקים בארץ. ביום שישי טלפנה אלינו אשה ניצולת שואה. הילדים שלה נרצחו בשואה, בעלה נפטר, והיא גלמודה. היא מרגישה לא טוב, והיא אמרה שאף אחד לא פותח את הדלת, כי חברותיה הלכו לעולמן, אין לה עוד חברות ואף אדם לא פותח את הדלת שלה. זו טרגדיה –

נאוה ארד (העבודה):

נכון מאוד, אבל היא יכולה לפחות לצלצל אליך. יש כאלה שאין להם למי לצלצל.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא חשוב מה עשיתי במקרה זה. בוודאי, לא כולם מצלצים אלי. יש כאלה שאין להם אל מי לצלצל או לא מעזים, חושבים שזו חוצפה לצלצל לחבר כנסת על דבר שטותי, אבל זה לא שטותי, זה דבר גדול ועצום, כואב וחשוב.

חבר הכנסת ידידי מנע, אני מכיר את גישתך. פורמלית, כדי שתוכל להתבטא, אתה מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום, אבל אני בטוח שאתה רוצה לתמוך בה. המיקרופון לרשותך.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חוק הסיעוד הוא חוק חשוב, מודרני וטוב. לצערי, אלפי קשישים במדינת ישראל אינם יודעים על קיומו של החוק, אינם פונים לבקש גמלה על סמך החוק. אותם קשישים, לצערי גם לא מגיעים אליהם. חברה שלא מכבדת את קשישיה ואת גמלאיה, בן שלא מכבד את הוריו, בסופו של דבר זו חברה שתפגע גם בעתיד צעיריה.

אותם קשישים עריריים, שחיים במקומות שונים ברחבי הארץ, אין להם אף אחד שיכול לבוא ולסייע להם, ואם כך חייב המוסד לביטוח לאומי, או משרד העבודה והרווחה, או מחלקות הרווחה של העיריות והרשויות המקומיות לצאת אליהם, להגיע אליהם ולמסור להם מידע על חוק הסיעוד ולהחתים אותם על מסמכים הדרושים לחוק הסיעוד.

אני רוצה לציין עוד דבר, אדוני היושב-ראש, לצערי, תקציבים שונים בתחומי הרווחה אינם מנוצלים דיים. בסוף שנת התקציב במשרדים שונים בתחומי רווחה מחזירים את הכסף לאוצר כי לא מנצלים אותו. לא מנצלים את הכסף, ובמקום שאותם קשישים יגיעו לביטוח הלאומי – על אנשי הביטוח הלאומי להגיע אליהם ולהביא אותם לידי זה שכולם יקבלו אותם תשלומים.

אנחנו צריכים לכבד את הקשישים שלנו, צריכים לכבד את הגמלאים שלנו, ויפה שעת אחת קודם. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני חושב שאנחנו יכולים להצביע.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הצלת את המצב בבקשה הפורמלית.

נאוה ארד (העבודה):

אני מסכימה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבין שאת מסכימה. הפעלתי את השעון. לפי האורות שדולקים אני כבר יודע את התוצאה.

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ארבעה בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע, שהצעתה של חברת הכנסת נאוה ארד, בנושא: סכנה לחייהם של מאות קשישים עיריית ישראל – ואנחנו גם קיימנו שיחה בנושא מחוץ למסגרת הפורמלית – עוברת לוועדת העבודה והרווחה. אני מקווה, שבועדה, כאשר יהיה דיון על הנקודה הזאת, תרחיבי את הנושא באותם שטחים שעליהם שוחחנו בינינו באופן פרטי.

הצעה לסדר-היום הפגנות נגד סלילת כביש חוצה-ישראל והפגיעה באיכות הסביבה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום – הפגנות נגד סלילת כביש חוצה-ישראל והפגיעה באיכות הסביבה, הצעה לסדר-היום מס' 8260. ראשון המדברים, חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו. חבר הכנסת דוד צוקר – איננו. מי ישנו? ידידי חבר הכנסת עובדיה עלי. למה עליית לבמה? עוד לא קראתי לך.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני יכול לרדת ולעלות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כבר עליית, תדבר. אגלה לך סוד – אתה בתור.

עובדיה עלי (הליכוד):

תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הבמה לרשותך.

עובדיה עלי (הליכוד):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. אתה יודע – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רק שואל שאלה, תסלח לי, חבר הכנסת עובדיה עלי; בינינו לבין עצמנו, אתה חבר הנשיאות, אני חבר הנשיאות, אנחנו צריכים לאשר הצעות דחופות לסדר-היום. כמה אנשים נלחמים כדי שיכירו בהצעה הדחופה שלהם? הם מנדנדים, פוגשים אותך במסדרון, מצלצלים, משכנעים כמה הנושא חשוב וכו', ואנחנו בנשיאות יושבים, דנים ביסודיות, לבסוף אני רואה 50%, היום יותר. למעלה מ-50% מהאנשים שהצליחו אצלנו ושכנעו אותנו בהצעה הדחופה שלהם – לא הגיעו לדבר. זה כנראה בגלל הפריימריס. אני אומר שאני עושה את הפריימריס פה, בעבודה. הם חושבים שיותר בריא לקבל הצעה דחופה לסדר-היום, לא להיות, ולרוץ לבקש את הקול. אני חושב שהם טועים.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתה צודק בביקורת שלך באופן עקרוני וכללי. הביקורת שלך במקומה, והיא אכן נכונה. במקרה הזה אני חייב ללמד כף זכות על חברי, חברי הכנסת צוקר וזנדברג – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מדבר לאו דווקא עליהם. אני מנהל היום כבר למעלה מארבע שעות את הישיבה ואני רואה. אני אראה לך כמה, אפילו בהצעה הקודמת שדיברנו היו שלושה חברים, למשל בענייני עולי אתיופיה היו שלושה חברי כנסת שהגיעו לשלב ההצבעה, שבעה חברי כנסת שאישרו להם הצעה דחופה, בסעיף אחד, לא היו.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חוזר ואומר שבאופן כללי אתה צודק, ואני מסכים לחלוטין עם הדברים שאמרת, אני גם ער לתופעה הזאת, שבאמת היא תופעה לא סימפתית, לא טובה ופוגעת בעבודת הכנסת. אתה צודק לחלוטין, ואני מסכים אתך בהחלט. רק ביקשתי להוסיף, שבמקרה הזה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

לא התייחסתי למקרה הספציפי – – –

עובדיה עלי (הליכוד):

אני בכל זאת מבקש להוסיף, שבמקרה הזה היתה איזו אי-הבנה. השר לאיכות הסביבה פנה לחברי הכנסת, וחשבנו שהוא אמור להשיב על ההצעות לסדר-היום, ובתיאום אתו בעצם חברי הכנסת מחקו, דחו את הדיון לשבוע הבא. היתה אי-הבנה עם מזכירות הכנסת, ולאחר מכן התברר שמי שאמור להשיב הוא נציג משרד הבינוי והשיכון, וכתוצאה מכך העניין השתנה. אני מעריך שגם חבר הכנסת זנדברג וגם חבר הכנסת צוקר הלכו הביתה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חס וחלילה, לא התייחסתי אליהם.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני אומר שהם הלכו, והם פשוט לא יודעים על השינוי בהחלטה. כך שבעניין זה הנושא נבע מאי-הבנה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אל שניהם זה בוודאי לא יכול להתייחס, כי שניהם אינם רצים לפריימריס, הם לא ליכוד ולא עבודה, אבל אני אומר לחברים שלי, רבותי, במקום לרוץ לחוג בית, לאספה של 20–30 איש, תעלו פה בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הנושא שלפנינו הוא נושא בעייתי מאוד. כל אחד מאתנו, כשבא לדון ולדבר על הסוגיה הזאת של כביש חוצה-ישראל, מה שנקרא כביש 6, שאמור לפתור בעיות יסודיות של התחבורה בישראל, הנושא הזה של סלילת הכביש – כבוד סגן הבריאות, אתה נביא, אתה כבר יודע מה אני רוצה לומר כדי שתשיב על דברי?

היו"ר ד' שילנסקי:

אין פה סגן שר הבריאות.

עובדיה עלי (הליכוד):

סגן שר השיכון.

היו"ר ד' שילנסקי:

סגן שר הבינוי והשיכון.

עובדיה עלי (הליכוד):

כשמדברים על הנושא הזה אני נמצא בדילמה קשה, ויש לי איזה יחס אמביוולנטי, דו-ערכי, לכל הסוגיה. מצד אחד, מדי שנה בשנה מיתוספות על כבישי הארץ כ-100,000 מכוניות. כל מי שנוהג בכביש יודע שהכבישים סתומים. עם כל מה שהממשלה הזאת עשתה והממשלה הקודמת עשתה בהרחבת התשתיות, היא לא פתרה באופן יסודי את הבעיה של התחבורה בארץ. לכל היותר הפקקים הוזזו ממקום אחד והועברו למקום אחר, והיום נוצרו צווארי בקבוק חמורים ביותר דווקא בכניסות לערים.

אני מעריך שהבעיה של התחבורה בארץ תלך ותחריף. הכבישים במדינת ישראל אינם יכולים להכיל את נפח התנועה, התחבורה, כמות המכוניות המיתוספת וגדלה מדי יום ביומו. הבעיה הזאת היא בעיה מרכזית.

במדינה מודרנית, שאמורה לפתח תעשייה, לפתח שווקים, אנחנו הולכים כאן ליחסי ידידות ושכנות טובה עם ירדן, בוודאי הדבר הזה יגביר עוד יותר את נפח התנועה על הכבישים.

אין לי ספק, שבמצב כזה, נושא פיתוח התשתיות חייב לקבל עדיפות גבוהה מאוד. חייבים להשקיע הרבה יותר משאבים בעניין של בניית תשתיות, במיוחד בנושא כבישים.

מדינה מודרנית מתאפיינת בכך שמערכת הכבישים שלה היא מערכת מפותחת, עם מסלולים רבים, רחבים, כבישים נוחים.

היום מדינת ישראל חייבת לגשת לסלילת כביש אורך, שיחצה את המדינה מהדרום לצפון.

אין לי ספק, אדוני היושב-ראש, שסלילת כביש חוצה-ישראל יכולה לפתור במידה רבה, משמעותית מאוד, את בעיות התחבורה במדינת ישראל. זה יכול להקל. אני לא יודע לכמה זמן זה יפתור את הבעיות, אבל יש בכך כדי להקל עלינו את בעיות התחבורה במדינה.

כולנו בירכנו על התוכנית הזאת, שכידוע הגה ויזם אותה השר אריאל שרון, עוד לפני חמש-שש שנים. התוכניות עדיין לא בוצעו, אבל הן נמצאות בשלבים מתקדמים מאוד. הוקמה חברת "חוצה ישראל", שבראשה עומד הרמטכ"ל לשעבר, ידידי הטוב משה לוי, שעושה עבודה בלתי רגילה. זה אדם עם יכולת רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עלי, אני רוצה לשאול אותך שאלה, אינני מביע דעה. אני ראיתי סטטיסטיקה, שלפיה כל כמה שהכבישים יותר מודרניים כן נוספות יותר מכוניות, כי יותר קל לנסוע, ובתוך זמן קצר הכבישים נסתמים. בארץ מביאים לדוגמה את כביש איילון. בהתחלה היה תענוג לנסוע בכביש איילון. היום, בשעות מסוימות, הכביש סתום. אומרים שבגלל כביש איילון אנשים קנו יותר מכוניות. אינני מביע דעה, אני רק מפנה את תשומת לבך לכך.

עובדיה עלי (הליכוד):

מכל מקום, אני משוכנע, אדוני היושב-ראש, שרב-אלוף במילואים משה לוי, יחד עם יהודה כהן, הם אנשים מאוד רציניים, הם האנשים הנכונים במקום הנכון, ויש בכוחם לקדם את הפרויקט הזה בצורה משמעותית מאוד.

בוודאי, כביש חוצה-ישראל יתרום תרומה חשובה מאוד לתשתית הכבישים במדינת ישראל, על כל המשתמע מכך. זה יקל על הנוסעים וישפר בצורה משמעותית מאוד את הכלכלה במדינת ישראל, על כל המרכיבים שלה. מדינה מודרנית חייבת לפתח תשתיות כאלה. בעניין זה אני מסכים לחלוטין עם המדיניות של משרד הבינוי והשיכון.

עם זאת, אדוני היושב-ראש, אי-אפשר להתעלם מבעיה שהיא במידה רבה בלתי הפיכה בכל הנושא של איכות הסביבה. לא אחת אנחנו עדים לכך, שתוך כדי סלילת כבישים, בניית מערכות בתשתית, אנחנו פוגעים פגיעה אנושה בטבע. פוצעים את הטבע. אני רואה, בדרום הארץ, בצפון הארץ, איך פוגעים כל כך קשה בנוף הקדומים, בנוף האדיר, פוצעים את ההרים ומשאירים צלקות ופצעים. אין לי ספק, שהעניין הזה כואב להרבה מאוד אנשים. אין רגישות לתחום של איכות הסביבה, זה פוגע פגיעה גם ברבים מתושבי מדינת ישראל. ראינו בתקשורת את ההפגנה שהיתה בשבת, הפגנה של רבבות אנשים, שבאו להפגין נגד הפציעה והפגיעה בטבע. יש לי הרושם שאנחנו לא מגלים מספיק רגישות לעניין הזה.

אני מבקש להפנות את תשומת לבך, אדוני היושב-ראש. לדברים האלה אין תקנה. יש לנו מדינה אחת. יש לנו נוף אחד. האדם הוא תבנית נוף מולדתו. אתה פוגע בהרים ובגבעות, לא מתחשב, לא מגלה רגישות – בעצם באיזה שהוא מקום אתה פוגע במדינה, במולדת, פגיעה שאינה ניתנת לתיקון.

אני מבקש להפנות בעניין זה את תשומת לבו של משרד הבינוי והשיכון, ובמיוחד את תשומת לבו של ידידי הטוב, משה לוי, שכאמור אני מעריך ומוקיר אותו מאוד על תרומתו בעבר לביטחון ישראל, על תרומתו לחברה בישראל, והיום בקידום הפרויקט החשוב הזה. היו רגישים לעניין הזה. אני מבין את הבעייתיות של סלילת כביש, אבל אסור לכם לגלות אטימות לב בסוגיה.

אני משוכנע, גם מתוך שיחות עם משה לוי וחבריו, שהנושא הזה יעמוד לנגד עיניהם, ובמקביל נוכל להשיג שתי מטרות: לסלול את הכביש, להקל את התעבורה, ועם זאת, שהפגיעה בטבע תהיה מינימלית והכביש הזה לא יהווה מפגע סביבתי.

מי שחושב שכביש חוצה-ישראל הוא הפתרון לכל בעיות התחבורה במדינת ישראל, פשוט חוטא לאמת, משלה את הציבור. כביש חוצה-ישראל הוא פתרון אחד מני רבים. כדי לפתור את הבעיה נצטרך לחשוב על חלופות שונות בנושא התחבורה. אי-אפשר לראות את חזות הכול בכביש הזה.

כשאני שומע, מצד אחד, את אנשי הטבע, שאני מוקיר ומעריך אותם, שמדברים על חלופות אחרות, ומצד שני את נציגי משרד הבינוי והשיכון, שמדברים על הכביש הזה כאילו הוא יפתור את כל בעיות התחבורה במדינה, אני חושב ששני הצדדים אינם צודקים. אנחנו צריכים לראות את הנושא הזה בראייה כוללת ולחפש את כל החלופות האפשריות. אי-אפשר לטפל רק בעניין הזה ולהזניח את הנושאים האחרים. צריך לסלול את הכביש, עם פגיעה מינימלית בטבע.

עם זאת, חייבים לפתח, בצורה מאוד משמעותית, את תשתית הרכבות במדינת ישראל. לא יכול להיות, שלקראת סוף המאה ה-20 נושא הרכבות אצלנו כל כך מפגר. צאו וראו מה קורה ברחבי העולם, איך נראות הרכבות באירופה, איך נראות הרכבות במזרח-אסיה, ואני לא מדבר על ארצות-הברית וקנדה, איזו מערכת רכבות מודרנית ורצינית, שתורמת תרומה אדירה לא רק לנושא הנסיעות

אלא לפיתוח התשתית הכלכלית של המדינות האלה. אנחנו חייבים להשקיע הרבה יותר מאמצים, הרבה יותר משאבים, לפיתוח תשתית רצינית של רכבות מודרניות, ובכך נוכל להקל מאוד גם בתחום בעיות התחבורה, אדוני היושב-ראש. וכך נוכל להגן על הטבע ולמנוע פגיעה באיכות הסביבה, על כל המשתמע מכך. וצריך לפתח גם אפיקים אחרים ונתיבים אחרים.

ובסיכום הדברים, אדוני היושב-ראש, צריך לשלב את הכול יחדיו; לפתח את כל החלופות האפשריות בנושא התשתיות התחבורתיות במדינת ישראל, ובמקביל לראות עשר שנים קדימה ולא רק את הרגע הזה. התחבורה בארץ מתפתחת בקצב אדיר. הצרכים שלנו בנושא התחבורה ילכו ויגדלו. ככל שרמת החיים תעלה, ככל שההכנסה לנפש תעלה – הצרכים בתחום הזה ילכו ויגדלו. במקביל צריכים לחשוב על פתרונות נאותים בעניין הזה, אבל אסור בשום אופן שהפתרונות האלה יבואו על חשבון הפגיעה בטבע. צריך לגרום לכך שהפגיעה תהיה מינימלית.

אני מצפה מסגן שר הבינוי והשיכון, שאמור להשיב על ההצעה לסדר-היום שהעליתי כאן, שיאמר לנו איך חברת "חוצה ישראל" תדאג שבמקביל לסלילת הכביש הפגיעה בטבע תהיה מינימלית ולא ייעשו דברים שאין להם תקנה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. סגן שר הבינוי והשיכון, חבר הכנסת אלכס גולדפרב. תן חיוך. או, נתת חיוך. אתה יודע מאיזו צרה אתה פטור? אתה פטור מפריימריס. אתה יודע איזו צרה זו? תברך את היושב במרומים שפטור אותך. רשות הדיבור לסגן השר. אחרי שכולם נתנו חיוך, עבר הכעס והרוגז, בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני היושב-ראש, בהזדמנות זו אני צריך להתנצל. אני לא אוכל להגיע לחוג בית וגם לכנס שנקבע להערב. חובה זו חובה, ואנחנו צריכים לעשות את המוטל עלינו.

אני מודיע לחבר הכנסת המציע, שחבר הכנסת מודי זנדברג ידע, לפחות שמע ממני, שההצעה תועלה היום. אצלם אין פריימריס, אבל יש חובת נוכחות.

אני מתכבד להשיב על ההצעה לסדר-היום בנושא כביש חוצה-ישראל. אני מסכים עם חבר הכנסת המציע, שכביש חוצה-ישראל לא יפתור את כל הבעיות, וצריך גם תחבורה אלטרנטיבית, תחבורה של רכבות, כפי שזה נהוג בעולם הנאור. עם גידול כזה של צי כלי הרכב, של כ-115,000 כלי רכב שעולים לכביש, כמה אוטוסטרדות שנסלול וכמה כבישים שנסלול לא נדביק את הפער – במיוחד כאשר נשאר פער אדיר מאז ימי הממשלה הקודמת.

אדוני היושב-ראש, מה לעשות, כבישים סוללים על אדמה, וזה חלק מהטבע. עוד לא המציאו את האפשרות לסלול כבישים באוויר. אם מישהו חושב שמשרד הבינוי והשיכון לא רגיש לאיכות הסביבה ולא רגיש לטבע – הוא טועה. במשרד הבינוי והשיכון עובדים בני אדם, עם אותן רגישויות שיש לבני אדם אחרים. אחרי תוכניות רבות בחרנו את המסלול שיש בו פגיעות, אבל ניסינו למנוע ככל האפשר

את הפגיעות בטבע. עד שנמצא את הפטנט איך לסלול את הכבישים באוויר, לצערנו כנראה נמשיך לפגוע גם בטבע. גם כאשר נסלול מסילות מתכתיות לרכבות, גם אז נפגע לצערי בטבע. בינתיים אין פתרון אחר.

רבות נכתב ודובר על כביכול פגיעה באיכות הסביבה עם סלילת כביש חוצה-ישראל. למען הסר ספק הנני להבהיר, כי ההחלטה לצאת לביצוע כביש חוצה-ישראל באה לאחר סדרה ארוכה של דיונים שבהם הושמעו דעות הגורמים הרלוונטיים בנושאים השונים, ובהם הנושאים הסביבתיים. בעקבות דיונים אלה התקבלו החלטות של מוסדות התכנון ושל הממשלה הנוכחית לביצוע סלילת הכביש.

אדוני היושב-ראש, במהלך 1994 התקיימו במועצה הארצית לתכנון ולבנייה דיונים על הקטעים 12, 13, 14 ו-15, שבהם השתתפו והציגו את עמדתם הגורמים הרלוונטיים, ובכלל זה נציגי המשרד לאיכות הסביבה והחברה להגנת הטבע. מרס 1995 – אישור קטע 13 בממשלה, למרות התנגדותו של השר לאיכות הסביבה, לאחר שקודם לכן אושר הקטע במועצה הארצית לתכנון ולבנייה. עתירה לבג"ץ של אגודת "אדם, טבע ודין" כנגד הליכי אישור הפרויקט בשל אי-ביצוע תסקיר השפעה כולל, נדחו על-ידי בית-המשפט. יוני 1995 – החלטת ממשלה שכביש חוצה-ישראל יהיה כביש אגרה ואישור התחלת ביצוע מחלף בן-שמן.

העלאת דיון מחודש בצורך בכביש חוצה-ישראל מהווה ניסיון נוסף לטרפד ולהשהות את פתרון בעיית פקקי התנועה, כך שלאופוזיציה יישאר כלי לניגוח מדיניות הממשלה. כביש נוח שייסלל, כמו כביש חוצה-ישראל, יוכל לקצר את זמן ההגעה לעבודה של אנשי הצפון והדרום למרכז. כך שבעצם מביאים את הצפון למרכז ואת הדרום למרכז.

היום חבר הכנסת המציע, שהוא מהאופוזיציה, יעשה הכול, בצדק מצדו, כדי להשהות ולטרפד פרויקטים שיקדמו וידביקו את הפער העצום שהם השאירו כשהיו בשלטון. קבלת ההצעה תשדר לציבור ולמשקיעים בין-לאומיים המתעניינים בהשתתפות במכרז שכבר פורסם חוסר עקביות והשהיה של הממשלה ושל מוסדות התכנון של מדינת ישראל. בנוסף, עלול הדבר לפגוע בהשתתפות הגורמים הבין-לאומיים במכרז זה ובמכרזים נוספים שמפרסמת המדינה.

חברת "חוצה ישראל" ביצעה בדיקה תנועתית וכלכלית מקיפה, אשר בחנה את העלות למשק מהקמת כביש זה בהשוואה לעלויות הכרוכות בהקמתו. מבדיקה זו התקבל, שהתועלת הכלכלית מהקדמת הכביש רבה ביותר ותרומתו התחבורתית גבוהה ביותר. כביש זה אמור להוות את עמוד השדרה התחבורתי של מדינת ישראל ולקרב את צפונה ואת דרומה של הארץ למרכז.

לסיכום, בפרויקט זה נבחנו ההיבטים השונים, התחבורתיים, הכלכליים והסביבתיים לעומק, והתקבלו בעניינו החלטות רבות על-ידי גופי התכנון ועל-ידי הממשלה בהליך סדור ועקבי. קבלת ההצעה תביא לעיכוב מיותר, שיפגע באמינותה ובהחלטיותה של הממשלה בהקמת פרויקטים.

עם זאת, אדוני היושב-ראש, הנושא חשוב, ואין לנו התנגדות להעברתו לדיון בוועדה הכלכלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה שחבר הכנסת עובדיה עלי הגיע, אז אפשר להצביע.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש דיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה באופן פורמלי ביקשת דיון במליאה. מי שיצביע בעד – בעד דיון במליאה, מי שיצביע נגד – בעד העברה לוועדת הכלכלה. נא להצביע.

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ארבעה בעד, אין נגד, אין נמנעים. אדוני סגן השר, לא הספקת להצביע. אם אתה רוצה להצביע נגד, אני מוכן לכלול אותך.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

לא צריך.

היו"ר ד' שילנסקי:

לאור זאת אני קובע, שההצעה של חבר הכנסת עובדיה עלי: הפגנות נגד סלילת כביש חוצה-ישראל והפגיעה באיכות הסביבה, עוברת לדיון במליאה.

הצעה לסדר-היום

התנגדות לסלילת כביש 79 בקטע החוצה את הכפר אל-רינה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא: התנגדות לסלילת כביש 97 בקטע החוצה את הכפר אל-רינה, הצעה לסדר-היום מס' 8159.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כביש 79.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני, מה אני יכול לעשות שאצלי כתוב 97. אני יכול לתקן, להפוך את הספרות. אם אתם אומרים 79, יהיה 79. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, יש לך שבע דקות במקום שלוש.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מאוד מצטער שמביאים הצעה חשובה כזאת בשעה מאוחרת, אבל בכל זאת אני רוצה לומר, שהתוכנית שמשרד הבינוי והשיכון באמצעות מע"צ התחיל לבצע, היא תוכנית מסוכנת. הכוונה לסלילת כביש 79, המקשר בין נצרת-עילית לציפורי.

אנחנו בעד פיתוח, בעד הקלה על תושבי האזור, אבל התוכנית הזאת, שהתוותה על-ידי משרד הבינוי והשיכון כאשר השר אריק שרון היה שר הבינוי והשיכון, בשנת 1990, היא תוכנית מסוכנת, המסכנת כ-5,000 דונם של קרקעות, חלקן לתעשייה ולבינוי, השייכות לארבע רשויות מקומיות: העיר נצרת, משהד, אל-רינה וכפר-כנא. התוכנית הזאת באה לפגוע בשארית הקרקע שנשארה ליישובים הללו, לאחר שמרבית הקרקע של היישובים הערביים בכלל והיישובים הערביים באזור הזה בפרט הופקעה מאז קום המדינה. היישובים הללו נשארו עם רזרבה מועטה ביותר של קרקע, שלא יכולה לאפשר להם להתפתח. היא תפגע באזור התעשייה של נצרת בצורה קשה, בבעלי קרקעות שקנו את הקרקע הזאת או ירשו אותה, והיא עולה הון תועפות. דונם אחד עולה יותר מ-100,000 דולר. התוכנית פוגעת בצורה קשה באנשים הללו.

לכן יש התנגדות בכל היישובים באזור לסלילת הכביש הזה, והרשויות המקומיות נצרת, משהד, אל-רינה וכפר-כנא, תוך שיתוף פעולה ביניהן, הגישו תוכנית חלופית שיש בה פגיעה מינימלית בקרקע

השייכת לבעלים הערבים. מה שהם מבקשים בסך הכול הוא להעביר את תוואי הכביש צפונה בכ- 300 מטר, ובכך ייפגע אחוז הרבה יותר קטן מהקרקע באזור הזה, והכביש ייסלל בעלייה הרבה יותר נוחה ובעלות יותר קטנה. מה שקורה היום הוא, שבתוואי הנוכחי שמע"צ התחילה להפעיל, הכביש יפגע בקרקעות בצורה קשה ביותר, וינשל אנשים רבים משארית הקרקע שנשארה להם.

זו אפליה מכוונת. התחיל באפליה הזאת אריק שרון של הליכוד, ולצערי הרב, ממשיך בכך אריק שרון של ממשלת העבודה.

חיים דיין (צומת):

איך הכביש הזה חוצה את אל-רינה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

את קרקעות אל-רינה, בין משהד לציפורי. מרבית הקרקע שייכת לאל-רינה, אבל יש כל מיני סניפים לרוחב ולאורך הכביש הזה, שפוגעים גם בקרקעות נצרת, אל-רינה, משהד וכפר-כנא.

היו"ר ד' שילנסקי:

איזה יישובים צריך הכביש הזה לקשר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בין נצרת-עילית לציפורי.

חיים דיין (צומת):

במקרה אני מכיר את תוואי השטח של הכביש הזה, הוא עומד לחבר את כביש הסוללים עם צומת גולני, כדי שהתנועה לא תיכנס לכפרים. אתה ואני יודעים, שהפקקים והעומס בכביש הישן מצומת גולני לנצרת גדולים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני בעד סלילת כביש שיקל את התחבורה, אבל הוכנה על-ידי עיריית נצרת והרשויות האחרות תוכנית חלופית, המעבירה את הכביש צפונה, בסך הכול ב-300 מטר, ואז הקרקעות לא תיפגענה.

הקרקע החקלאית ומטעי הזיתים הטובים שם לא ייפגעו. תהיה אפשרות לסלול את הכביש על קרקע שרובה שייכת למינהל מקרקעי ישראל, קרקע טרשים לא מעובדת. בסך הכול, מדובר בהעברת הכביש 300 מטר צפונה, ואז לא יפגעו בקרקעות הללו ובתושבים.

אני מתפלא על אותו שר, שר הבינוי והשיכון, שמתפאר כאשר הוא הולך ליישובים הערביים, כי הוא חביב הערבים ואוהד האוכלוסייה הערבית, אותו שר שמחפש פריימריס אצל הערבים – דווקא הוא זה שפוגע בערבים, דווקא הוא זה שמבצע את התוכנית של אריק שרון של הליכוד. הוא עושה מה שאריק שרון תכנן, הוא מבצע את התוכנית של אריק שרון.

אני אומר את הדברים הללו כיוון שאני חושב שהשר בנימין בן-אליעזר צריך להיות מודע לכך. נראה שהוא מודע, אבל הוא לא רוצה לזוז, הוא לא רוצה לשנות את דעתו, אף שהדבר מנוגד לאינטרסים האמיתיים של האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל ולאינטרס של כלל האוכלוסייה במדינת ישראל. מי שפוגע בחקלאים ערבים, בבעלי קרקעות ערבים, פוגע באזרחים של מדינת ישראל.

אני קורא לשר הבינוי והשיכון לחזור בו מהתוכנית הזאת, לקבל את התוכנית החלופית שהציעו עיריית נצרת והמועצות המקומיות משהד, אל-רינה וכפר-כנא, לאמץ את התוכנית החלופית ובכך לפגוע בפחות קרקעות, ולהשאיר מה שנשאר מהקרקע החקלאית הזאת וממטעי הזיתים לבעליהם. פגיעה באנשים הללו, אין לה שום הצדקה. אני אומר לך, אדוני היושב-ראש, המשך סלילת הכביש בהתנגדות התושבים, בניגוד לאינטרסים של האוכלוסייה הערבית, יביא למרי, להתנגדות מסיבית ולתוצאות הפוכות מאלה שהשר רוצה בהן.

חיים דיין (צומת):

חבר הכנסת דראושה, מה הנזק שנגרם לתושבים?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אני מוסיף לך בגלל השאלה הקודמת שלו שתי דקות. אם תענה על שאלותיו, זה יהיה על חשבון הזמן שלך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, את הדברים שלי אומר. הנזק המשוער הוא 5,000 דונם. הכביש עצמו וגם הקרקע שתיגזל מהתושבים כתוצאה מכך שהכביש הזה, שיהיה כביש ראשי, יפריד בין היישובים הללו לבין שארית הקרקע. כך תהיה הפגיעה בכ-5,000 דונם השייכים לארבעת היישובים הללו.

על דבר כזה אי-אפשר לסלוח, ואי-אפשר לקבל אותו בשום מקרה. אני מזהיר את ממשלת ישראל כולה, אני מזהיר את שר הבינוי והשיכון ואת סגן שר הבינוי והשיכון היושב כאן, אשר ישיב בשם

הממשלה. אני אומר לכם, הכביש הזה יביא להתנגדות מסיבית בסקטור הערבי כולו, לא רק של ארבעת היישובים הללו. אתם תביאו לתוצאה הפוכה.

אומר לך, אדוני סגן שר הבינוי והשיכון, אם שר הבינוי והשיכון, אשר אמור לנהל את מערכת הבחירות של העבודה, חושב שהוא יקבל קולות של ערבים, הוא טועה. הערבים יתנקמו בו אישית ויתנקמו במפלגת העבודה בפריימריס. נקרא לציבור הערבי לנקום במפלגת העבודה ולנקום בשר הבינוי והשיכון בנימין בן-אליעזר, בגלל החוצפה הזאת, לפגוע עכשיו, בעידן הזה, ב-5,000 דונמים של קרקעות של ערבים. לא ניתן שנישול הקרקע ימשך כפי שהוא. לא ניתן שיפקיעו קרקעות בשם האינטרס הכללי, בשם כבישים שיסייעו ליישובים יהודיים, על חשבון היישובים הערביים, על חשבון בעלי הקרקעות הערבים, על חשבון מה שנשאר מהקרקע הערבית.

אדוני היושב-ראש, אני אומר את הדברים האלה מתוך אחריות, כי אני יודע שהזעם בסקטור הערבי על הכביש הזה וכבישים אחרים הפוגעים בשארית הקרקע שנשארה לאוכלוסייה הערבית במדינת ישראל, הוא גדול. אני רוצה להזכיר לכם, שיותר מ-70% מהקרקע השייכת לאוכלוסייה הערבית במדינת ישראל, הופקעו מאז קום המדינה. האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל נושלה מהקרקע שלה בצורה מחפירה ומבישה למערכת דמוקרטית ולמדינה דמוקרטית.

אני אומר לשר הבינוי והשיכון: תיזהר, אל תמשיך בפגיעה בקרקע ערבית, כפי שעשה אריק שרון או כפי שעשו שרים אחרים בעבר. אם אתה רוצה לחקות את אריק שרון, אומר לציבור הערבי: הנה אריק שרון של מפלגת העבודה; תענישו את אריק שרון של מפלגת העבודה ותענישו את מפלגת העבודה, היוזמת את ביצוע הפרויקטים המלוכלכים הללו, שבאים לפגוע באוכלוסייה הערבית בשם השוויון והשלום. זהו שקר גדול שמפלגת העבודה עושה, שהממשלה הזאת עושה, ששר הבינוי והשיכון הזה עושה.

חיים דיין (צומת):

למה אתה לא מברך אותו על שהוא נותן 2,000 דונם לעין-מאהל?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר הבינוי והשיכון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא לא נתן 2,000 דונם לעין-מאהל, ולא נתן לאף אחד דונם אחד. הוא החזיר חלק קטן מהקרקע שהופקעה מעין-מאהל.

חיים דיין (צומת):

אתה לא יודע. אביא לך קטעי עיתונות.

היו"ר ע' עלי:

כעת סגן שר השיכון.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת דראושה, הממשלה הזאת עשתה יותר מכל ממשלה אחרת בנושא המיעוטים. הפער הוא גדול. אי-אפשר לסגור אותו בשנה, אי-אפשר לסגור אותו בשנתיים.

ועוד דבר אחד. אתה דיברת על הפריימריס של שר הבינוי והשיכון. אני יכול להגיד, שחבר הכנסת הנכבד דראושה דיבר מכאן בעצם על הפריימריס שלו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אין לי פריימריס.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

מפלגת העבודה הולכת לכבוש את הסקטור הערבי, וזה על חשבון המפלגות האחרות. בוא נשים את הדברים על השולחן.

שר הבינוי והשיכון, שעומד בראש המשרד, עושה רבות למען הסקטור הזה, גם למען סקטורים אחרים. אי-אפשר לעשות צדק מוחלט. לגבי הכביש הזה, אני מקווה שבתשובתי על ההצעה אשכנע את חבר הכנסת הנכבד בדבר המאמצים שנעשים במשרד השיכון כדי להגיע למצב אופטימלי בנושא הזה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

למה לא קיבלתם את התוכנית החלופית של – – –

היו"ר ע' עלי:

עם כל הכבוד, מספיק עם הערות הביניים. השעה מאוחרת.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

בהמשך לפנייתו הרבות של חבר הכנסת דראושה בנושא תוואי כביש מס' 9 ושל ראשי מועצות רבים ודיונים ארוכים שנעשו אתם, בדקה מע"צ 41 חלופות – – –

היו"ר ע' עלי:

79, לא?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

הכביש הוא 79.

היו"ר ע' עלי:

דיברת על כביש 9. זה לא 9, זה 79. אנחנו בני האזור. חבר הכנסת דראושה צודק בדרישה שלו, ואני מצטרף אליו. על הכביש הזה נוסעים לא רק ערבים, גם יהודים, כולם. מתפתחת שם היום תעשייה רצינית – אני לא יודע אם חבר הכנסת דראושה דיבר עליה – באזור ציפורי ובמקומות אחרים. בלי תשתית כבישים אי-אפשר לפתח תעשייה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אפשר להעביר את התוואי 300 מטר בלי לפגוע באזורי תעשייה.

היו"ר ע' עלי:

אדוני, אתה צודק. אני מדבר על העיקרון. העיקרון הוא שצריך לפתח תשתית כבישים.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אני חוזר ואומר: 41 חלופות. מתוך חלופות אלו נבחרה חלופה בתוואי הנוכחי, אשר נמצאה הטובה ביותר מבחינה מערכתית וכלכלית.

התוכנית נדונה פעמים רבות בוועדה המחוזית, לרבות שמיעת כל ההתנגדויות של בעלי הקרקע ונציגי הרשויות אחת לאחת באמצעות חוקרת.

מול חלופת מע"צ נבדקה ההצעה המוצעת על-ידי עיריית נצרת, אשר אין לגביה לא תכנון מוקדם ולא תכנון מפורט. אף שהצעה זו לא היתה מפורטת, היא נבדקה על-ידינו כחלופה מס' 42, ומסיבות מערכתיות, כלכליות וסטטוטוריות היא נדחתה על הסף. ברור לנו, כי גם לחלופת העירייה יהיו אותן התנגדויות, מאותם נימוקים שבגינם מתנגדים לתוואי הזה.

המסקנה שנתקבלה היא, כי הכביש בתוואי המוצע על-ידי מע"צ הוא הפתרון היחיד והיעיל לבעיות התחבורה הקשות של המטרופולין נצרת, נצרת-עילית וגוש היישובים אל-רינה, כפר-כנא, משהד ועין-מאהל. תוואי זה יביא לחיסכון של עשרות מיליוני שקלים למשק המדינה ויביא תועלת רבה לרווחת האזור כולו.

בנוסף, אי-אפשר לדבר על התוכנית "נצרת 2000" ללא סלילת קטע דרך זו, אשר מהווה נתח חשוב במערך האזורי מסביב למטרופולין נצרת.

התוכנית, שקיבלה תוקף סטטוטורי בתוואי אשר הוצע על-ידי מע"צ, פורסמה על-פי פקודת הדרכים ומסילות הברזל בילקוט הפרסומים עוד בחודש יוני 1995. על-פי פקודה זו, כל נזק לקרקע או למחוזרים אליה, יפוצה בהתאם לחוק.

בימים אלה הוגש צו מניעה, והנושא נדון בבית-המשפט המחוזי בנצרת. בית-המשפט לא הגיע לכלל החלטה, והדיון נדחה ל-9 בפברואר 1996.

אין לנו התנגדות להעברת ההצעה לוועדה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, אתה ביקשת להסיר את ההצעה. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להצטרף לדרישה, לבקשה הצודקת להעביר את תוואי הכביש הזה מהמקום ששר הבינוי ומשרד הבינוי קבעו לתוואי אחר אשר עיריית נצרת והרשויות המקומיות באזור הציעו, דבר שיפתור את הבעיה מהשורש. אם משרד השיכון רוצה לפתח את האזור, הוא צריך להביא בחשבון גם את האינטרסים של תושבי האזור. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. האם חבר הכנסת דראושה מסכים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

להעביר לוועדת הכלכלה.

היו"ר ע' עלי:

מי בעד העברת ההצעה לוועדת הכלכלה – יצביע.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 5

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

חמישה בעד, אין מתנגדים. ובכן, הוחלט להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

הצעה לסדר-היום מצוקת השיכון בערים המעורבות, ובמיוחד בעכו

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לנושא הבא, מצוקת השיכון בערים המעורבות ובמיוחד בעכו, הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת האשם מחאמיד, מס' 8202. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חבר הכנסת היחיד, התכוונתי להעלות את הנושא הזה לא במליאה ריקה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מחאמיד, נדמה לי שתושבי עכו יושבים ביציע המיוחד. אני רוצה לברך אתכם עם בואכם ליציע המיוחד. אתם רואים שמשמיעים את דברכם כאן.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אתה שם לב שאותם נציגי התושבים הערבים בעכו יושבים פה משעה 13:00, ועד לרגע זה מחכים. אני מתפלל שדוחים נושא כזה לאמצע הלילה. אני מוחה על כך שהצעה רגילה באה אחרי הצעות על חתולים ועל כל מיני דברים.

עכשיו, כמובן, אני רוצה לברך את החברים: אחמד אבו-שנאב, סאלם אטרש, פאחרי בשתאווי, ובאמצעותם לברך גם את תושבי עכו הערבים והיהודים, שעשו יד אחת במאבקם כדי שיהיו לימודים נורמליים בעיר, כדי שיהיו חיים נורמליים בעיר, בלי משת"פים ובלי כל מיני תופעות בעייתיות.

אדוני היושב-ראש, הערים המעורבות רמלה, לוד, שכונת הרכבת, העכברים ברמלה-לוד, שדיברתי עליהם לפני כשנתיים, הצריפונים, מחנה הפליטים, ההבטחות שניתנו על-ידי סגן השר אלי בן-מנחם, שאינני מטיל ספק ביושר שלו, אבל איפה המלה שלו; במקום זאת – הריסת בתים בעיר לוד.

הערים מעורבות רמלה, לוד, חיפה, יפו ועכו צריכות לשמש לאו דווקא מקור לטינה, לקנאה ולשנאה, אדוני היושב-ראש, אלא להיפך. בעידן זה של התפייסות והשלמה הן צריכות לשמש מעבדה לדו-קיום, המושתת על שוויון וכבוד הדדי בין שני העמים החיים בתוכם. מדובר כאן לא על כמה מאות. אף שכל אדם הוא עולם ומלואו על-פי כל ספר קדוש, מדובר כאן על כ-120,000 ערבים החיים במצוקה נוראית, כש-70% מהם מצויים מתחת לקו העוני, והשכונות הערביות בערים אלה הן שכונות מצוקה ועוני המדרדרים את האוכלוסייה הזאת לסמים, לאלכוהוליזם ולהרס עצמי, שהורס גם את השכנים.

לא צריכים לחכות לעוד התפרצות של הר געש, כמו שהיה לפני יותר משנה ב'פן, כדי שיבינו שיש בעיות הדורשות התייחסות רצינית. לא צריכים לחכות זמן רב כדי להבין שעומדים לפני פצצה מתקתקת, ואל יחכה מישהו עד שיקרה הפיצוץ הבלתי-נמנע בקרב אוכלוסייה נואשת, שאין לה תחליף לייאוש ולהתפרצות.

אדוני היושב-ראש, אם ניקח את עכו כדוגמה, הרי שעכו העתיקה היא בעצם שכונת עוני עם תנאי סביבה, חברה ותברואה מן הקשים במדינה. סמים, בתי-ספר מושבתיים, נשירה, עוני, אבטלה, ייאוש, אך חריפה במיוחד בעיית הדיור. אני מקווה שאדוני סגן השר ייתן לנו הערב תשובה עניינית על נושא כאוב זה. אני יודע שהממשלה עשתה. אני מקווה, אדוני סגן השר, שלא תחזור על מה שעשתה הממשלה אולי באזורים אחרים, אולי בתקופות שונות. מדובר פה על חרפה בתוך עכו העתיקה.

בעיה זו הולכת ומחמירה, ועם הזמן היא נושאת בחיקה סכנה ממשית. יותר מ-300 בתים הוכרזו מסוכנים והוצאו צווי הריסה לגביהם. מבנים רבים קרסו על דייריהם וקופחו חיי אדם. זאת נוסף על מחסור בתשתיות. הכול תקוע כי אין תקציבים, זאת הטענה. יש סמטאות חשוכות, בלי חשמל, בלי ריצוף. הסתובבתי שם, אווירה נוחה לכל דבר שלילי, לכל דבר לא חיובי, חממה לפשע ולסמים.

גודלה של העיר העתיקה הוא 290 דונם, בהם מתגוררות כ-7,000 נפשות בכ-1,100 בתי-אב. רוב הבתים נבנו במאה ה-19. הם גרים בשכונות חשוכות, מלאות לחות, המשוועות לאוויר ולקרני שמש, והם הולכים ומתפוררים.

יש לציין, שמאז קום המדינה לא נבנה אפילו בית אחד לערביי עכו, אף לא בית אחד יחיד. ואת זה אמר גם ראש העיר עכו בעצמו, מר דה-קסטרו, על העיר הזאת. המצב דומה בכל השכונות הערביות בערים המעורבות. התושבים עברו בגלל מצוקתם הגדולה וקנו בתים בשכונה שנקראת קריית-וולפסון, אדוני סגן השר. השכונה הזאת נקראת היום בפי רבים, אחרי שיהודים בורחים ממנה, בשם "קריית-מוחמד". לקריית-וולפסון קוראים היום "קריית-מוחמד", כי יהודים רבים התחילו נוטשים אותה ולא רוצים לחיות בה.

לפי הערכות לא מדויקות, אך צנועות, ואני צנוע בדרישות שלי ואובייקטיבי מאוד, יש צורך מידי בכ-1,000 פתרונות דיור, כאשר אסור לשכוח שהאוכלוסייה שעליה אני מדבר חיה מתחת לקו העוני ברובה. כל הצעה לפתרון הבעיה צריכה להביא בחשבון את המצב הסוציו-אקונומי המיוחד שלהם.

יש אומנם תוכניות בנייה וביצוע, אבל מדובר בדירות יקרות, שאינן נותנות מענה ופתרון לאוכלוסייה הזאת. צריך לזכור, שמצב זה אינו חממה רק לעבריינות, לפשע ולסמים, אלא גם לשנאת אחים ובני דודים. ואני מקווה שמבינים אותי כשאני אומר שנאת אחים ובני דודים. אנשים מוכנים לדלל את העיר למען רווחתם כנגד הצפיפות, אבל הם לא מוכנים לעזוב את העיר שלהם ולעבור לאל-מכר, או לכל מקום אחר.

יש לציין שכ-90% מהמבנים הם בבעלות המינהל ומנוהלים באמצעות "עמידר". 10% הנותרים הם בבעלות הווקף המוסלמי, הנוצרי, או בבעלות פרטית.

אדוני היושב-ראש, עשרות דירות כשירות אטומות. הן מצויות באחזקת חברת "עמידר". למה לא פותחים את הדירות האלה ומוסרים אותן לאנשים האלה?

עד היום אין שום התייחסות לבעיות של האוכלוסייה הערבית בעכו בכלל, ובעכו העתיקה בפרט. השר בן-אליעזר עצמו ביקר בסוף 1995. איפה שהוא עמד, קרס בית. איפה שהוא עמד והשמיע הבטחות, קרס בית על תושביו. מזל שהשר לא היה שם כאשר קרס הבית.

באים ואומרים שעלות השיפוץ גבוהה לאין ערוך מבניית מבנה חדש. ומה עושים? האם בונים? לא, לא בונים. זורקים משפחות לרחוב. כן, זה מה שעושים: זורקים משפחות לרחוב. לפעמים מפנים אותן בכוח ממבנה מסוכן, ללא קורת גג חלופית.

עכו צריכה להיות פרויקט לאומי, אדוני היושב-ראש. עד 1995 נתנו הבנקים ומשרד השיכון הלוואות ומשכנתאות לרכישת דירה בדמי מפתח. בסוף 1995 החליטו שלא נותנים יותר הלוואות כאלה, כי אין לשעבד דירה בדמי מפתח.

האוכלוסייה הערבית בעכו מונה כ-16,000 נפש, ובמקום לסייע להם בפתרון בעיותיהם, מביאים להם סייענים, משת"פים. יותר מ-50 משפחות של משת"פים הביאו לשם.

אני רוצה לברך כאן את היהודים בעכו, שעמדו יחד עם האוכלוסייה הערבית בשעות מבחן.

היו"ר ע' עלי:

— — — חבר הכנסת מחאמיד

האשם מחאמיד (חד"ש):

בשתי דקות אסיים, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

— — — אני מבקש ממך למהר. השעה מאוחרת

האשם מחאמיד (חד"ש):

— — — התייחסת יפה, אדוני היושב-ראש, לאנשים שמחכים

היו"ר ע' עלי:

לכן אפשרתי לך לדבר גם בנושא הקודם. אני יזמתי את זה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני יודע, ואני מודה לך. אני חניך עפולה, כפי שאתה יודע.

היו"ר ע' עלי:

אתה לא ביקשת. אני יזמתי את זה, אז מה אתה רוצה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מודה לך. אני רוצה להזהיר, אדוני היושב-ראש, מפני ההרגשה השלטת בקרב האוכלוסייה הערבית בעכו, כאילו יש מגמה – – –

אדוני סגן השר. הוא לא מקשיב לי.

היו"ר ע' עלי:

אדוני סגן השר, הנואם מבקש שתקשיב לו. הנימוס מחייב זאת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אין כאן עכשיו חברי כנסת רבים, אז אני מאוד רוצה שתקשיב לפחות לדברי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני פה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אמרתי שאין כאן חברי כנסת רבים. אותך אני לא צריך לשכנע.

היו"ר ע' עלי:

מספיק, רבותי, עם הסיפור הזה. נא לקצר.

האשם מחאמיד (חד"ש):

יש הרגשה כאילו יש מגמה של מה שנקרא טיהור העיר, של הוצאת הערבים מהעיר עכו העתיקה. אני רוצה להזהיר את משרד הבינוי והשיכון ואת שאר המשרדים במדינה ולומר, שחוסר מעש אינו בגדר עשייה חכמה. חוסר מעש יוביל לייאוש, להתפרצויות, להתפתחויות בלתי רצויות. לכן אני דורש ממשרד השיכון והבינוי לשפץ ולשקם את השכונות הקיימות, כי ערביי עכו והעיר עכו העתיקה אחד הם. גוף ולב אחד, שלא ניתן לנתקם ולפצלם.

אני דורש מהמשרד שיתווה מייד מדיניות של טיפול נקודתי, טיפול לאומי לעכו העתיקה, ויעשה זאת מהר מאוד, למען משפחות עלובות חיים המצפות להצלתן מחיים אומללים ובלתי נסבלים. יש לבנות שיכונים בתוך תחום שיפוט העיר עכו, ולא מחוצה לה, ובמיוחד בשביל הזוגות הצעירים אשר אין להם לאן ללכת, ובשביל תינוקות אשר חיהם אינם חיים – וראיתי אותם בפינות חשוכות; אינני רוצה שיגדלו בחממה זו, אשר אנחנו יודעים לאן תוביל אותנו.

זה הזמן לא לדבר הרבה, אלא לעשות משהו. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. סגן שר השיכון, בבקשה.

רבותי, יש כאן בעיה תקנונית שאני חייב להביאה לידיעתכם. רשום אצלי שעל ההצעות לסדר-היום שלכם, חברי הכנסת המר, מגן וחיים דיין, בנושא ביקור חיילות בנושאת המטוסים הבריטית, שזה נושא לצה"ל ולמשרד הביטחון, ישיב סגן שר הבינוי והשיכון. אני מודיע כאן לממשלה, שהדבר הזה מנוגד לתקנון הכנסת. כנ"ל לגבי ההצעה הבאה לסדר-היום בנושא עצירת אזרחי ישראלי בידי שוטרים פלשתינים ורציחת חייל בג'נין. מחקו את סגן שר הביטחון וכתבו שישב סגן שר השיכון והבינוי.

אני מבקש למנוע אי-הבנות ולהבהיר שזה לא עניין אישי, ואני מבקש שסגן שר יקבל את זה בהבנה, כי מדובר בהתנגדות עקרונית ועניינית. בחוק-יסוד: הממשלה, בסעיף 35, נאמר: סגן שר יפעל בכנסת ובמשרד שנתמנה לו, בשם חבר הממשלה שמינה אותו ובמסגרת העניינים שמסר לו. כדי שסגן שר, בניגוד לשר, יוכל לדבר מעל בימת הכנסת בשם המשרד, הוא חייב להתמנות כאן בכנסת. לא יכול להיות שיבוא לכאן סגן שר הבינוי והשיכון וידבר בשם משרד הביטחון. לפי מיטב ידיעתי, חבר הכנסת גולדפרב לא התמנה להיות סגן שר הביטחון. אם סגן שר הביטחון ממהר, אם אין לו זמן, אם הוא רץ לפריימריס, זה עניינו.

אני מבקש להודיע כאן, שאני לא אתן לסגן שר הבינוי והשיכון לדבר במקום שר הביטחון או סגן שר הביטחון, כי זה מנוגד לתקנון. אם הוא ירצה לדבר לפי סעיף 88 לתקנון, שלפיו במקרה שמציעים הצעה לסדר-היום ואין שר ששייב יכול חבר כנסת לבקש להסיר את ההצעה, את זה אני יכול לאפשר. לפי התקנון הוא יעמוד וידבר דקה או שתיים, המגיעות לו לפי התקנון. זה כן. אבל סגן שר שלא התמנה במשרד לא יוכל לדבר בשם המשרד, ואני מבקש להביא זאת לידיעת מזכירות הממשלה. אני מבקש להביא לידיעתה את ההחלטה שלי, כדי שלא תהיינה אי-הבנות.

אם סגן שר הביטחון לא יגיע לכאן, עומדות בפני שתי אפשרויות, ואני אתייעץ עם החברים: או לדחות את העניין, ואני אבקש מיושב-ראש הכנסת, היות שהדבר מנוגד לתקנון ומנוגד לחוק-יסוד: הממשלה, לדחות את זה לשבוע הבא. אם תרצו בזאת, בבקשה. אם תרצו להשמיע את דבריכם – – –

דוד מגן (הליכוד):

לדחות זאת לשבוע הבא זה רעיון טוב.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, אני מוכן, ואני לוקח את האחריות על עצמי – – –

חיים דיין (צומת):

השאלה היא למתי בדיוק ידחו זאת, האם לתחילת הישיבה בשבוע הבא או לסופה.

זבולון המר (מפד"ל):

אם זה יידחה לשבוע הבא בזמן כמו עכשיו, זה יהיה אותו דבר – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רבותי, יש כאן עניין עקרוני. סליחה, עם כל הכבוד, מה סגן שר הבינוי יספר לך על נושא הרצח בג'נין, או על נושאת המטוסים? יש כאן עניין עקרוני, ואני מבקש לא לעשות צחוק מן הכנסת.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רק רגע. הוויכוח הוא לא אתך. לכן אני מבקש, כדי שלא לעכב אתכם, העליתי את העניין הזה כעת, תגידו לי מה אתם רוצים, ואני אנהג לפי רצונכם.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אחרי התשובה של סגן השר.

היו"ר ע' עלי:

סלח לי, עם כל הכבוד, אני לא רוצה לעכב אותם כאן סתם. חבר הכנסת המר, רצית להגיד משהו, בבקשה.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, מה שאתה אומר לגבי תשובת השר – אתה צודק במאה אחוז. אתה בקיא בעניין וזה לכבוד העניין. אבל במה שנוגע להבהרת הדברים, האם אתה יכול לומר לנו, האם הנושא יידון ביום שני או ביום שלישי או ביום רביעי בבוקר, או כמו עכשיו, בסוף הישיבה, כאשר אף אחד לא יבוא?

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אני לא יכול להתחייב. דבר אחד אני יכול לקבל על עצמי, היות שכאן יש הפרה של התקנון ותוך כדי הדיון היום, תוך כדי הישיבה – תסלח לי, חבר הכנסת המר, שאלת שאלה ואני משיב לך – בעניין הזה אני קיבלתי כעת את התיקון. אני מדבר כרגע על העיקרון. היות שלדעתי זה מנוגד לעיקרון – – –

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני, אתה תרשה גם לי להגיד כמה מלים?

היו"ר ע' עלי:

אתן לך רשות כשאתן לך, כרגע עוד לא. אני מבקש לדעת מה דעתם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, עד שהם יתייעצו, אפשר לקבל את תשובת סגן השר.

היו"ר ע' עלי:

אני מציע לכם, חבר הכנסת המר, אני נותן לכם זמן להתייעץ, ותגידו לי מה תשובתכם.

אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני היושב-ראש, אני מצטער, חבר הכנסת זבולון המר, אני בטוח שהיושב-ראש עושה את זה מטעמים תקנוניים, אבל יש בכנסת נוהג שלא הומצא ברגע זה – בעבר גם שרים וגם סגני שרים של משרדים שונים ענו בשם משרדים אחרים.

אני מודה ליושב-ראש. בשעה 21:00 יש לי כנס במרחק של שעה ורבע נסיעה מכאן. אני רק יכול להודות לאדוני היושב-ראש על מה שהוא עושה.

היו"ר ע' עלי:

אני מעריך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שיגמרו להתייעץ ובינתיים נגמור את הדיון בנושא הזה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני רוצה לשמוע מסגן השר בשורות טובות.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

תרשה לי לענות על ההצעה לסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

כן, בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אני מודה לאדוני.

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת מחאמיד, אני חושב, שמה שאתם עושים היום לשר הבינוי והשיכון זה פשוט לא הוגן, כי הוא עשה רבות למען סקטור המיעוטים. אמרתי את זה בהצעה הקודמת. אתם יודעים, כחברי כנסת פעילים, שיש תקציב ואי-אפשר לעשות צדק מוחלט בכל מקום.

אם במשך כל כהונתה של הממשלה הזאת לא נבנתה דירה אחת בעכו, יש פה משהו שצריך בהחלט לתקן אותו. משרד השיכון בהחלט מתקן את זה. אני מברך את תושבי עכו הנוכחים כאן, ואני אומר לכם שיש לכם ראש עיר שעושה לילות כימים במשרד השיכון כדי לקדם את ענייניכם, והעניינים מתקדמים.

משרד הבינוי והשיכון הגביר את פעילותו בשלוש השנים האחרונות, 1993–1995, בתחומי התשתית והבנייה ביישובים המעורבים. מעלות-תרשיחא, עכו, חיפה, לוד, רמלה ויפו.

משרד הבינוי והשיכון, בשיתוף המינהל, החל באיתור מגרשים לתוכנית "בנה דירתך" לבני מיעוטים בערים עכו, חיפה ויפו, כאשר גולת הכותרת היא פרויקט פינוי שכונת הרכבת בלוד והכשרת קרקע לבניית 267 יחידות דיור צמודות קרקע בהשקעה של עשרות מיליונים.

ביפו, בעכו ובחיפה, "עמידר", בשיתוף מינהל מקרקעי ישראל, החלה בשיווק דירות למכירה עם תנאים מועדפים בקנייה, וכן בהעמדת פתרונות דיור בשכירות סוציאלית למשפחות נזקקות. ביפו לדוגמה, בהתאם להנחיות הנהלת המשרד משנת 1994 ועד היום, ניתנו פתרונות דיור בשכירות סוציאלית לכ-40 משפחות. בשלבי תכנון 40 יחידות דיור ל"בנה ביתך", ואותרו שטחים ל-200 יחידות דיור נוספות.

נוסף על כל אלה מושקעים תקציבים לעבודות פיתוח וכן לפעילות חברתית בשכונות השיקום, וכן בשיפוץ ובבניית מוסדות ציבור.

במעלות-תרשיחא, ב-1995 שווקו 45 מגרשים ל"בנה ביתך" כאשר משרד הבינוי והשיכון משתתף בעבודות התשתית והפיתוח.

כיום חברת "עמידר", בשיתוף עם מינהל מקרקעי ישראל, מאתרת דירות בעכו העתיקה למכירה רק לתושבי עכו העתיקה מקרב המיעוטים.

המשרד מודע למצוקת הדיור בעכו. זו הסיבה להנחיית המינהל לאתר מיידית קרקעות מדינה בתחום השיפוט של העיר, שיאפשרו בנייה לאוכלוסיית המיעוטים בעיר ויביאו לפתרון המצוקה בהקדם.

כל זאת בהמשך לפניותיו של מר אלי דה-קסטרו, ראש העיר עכו, שבשיתוף פעולה עמו המשרד מקצה את המשאבים ואת הכלים למציאת פתרונות.

יש בעיות, אנחנו ערים לבעיות, ואנחנו נשתדל לפתור את הבעיות. זאת הבשורה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת דראושה ביקש להסיר, בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אפשר לשאול שאלה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

בבקשה.

היו"ר ע' עלי:

תודה. נגמר העניין. אני כבר הזמנתי את חבר הכנסת דראושה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

היושב-ראש לא מרשה. הוא שחרר אותי. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לחזק את ההצעה של חבר הכנסת האשם מחאמיד ולומר, שהאזרחים הערבים בערים המעורבות מופלים לרעה פעמיים: פעם אחת במישור הכללי הממלכתי, כאזרחים ערבים שמופלים לרעה במדינת ישראל; והפעם השנייה במישור המוניציפלי, כאשר העיריות של תל-אביב, יפו, עכו, לוד, רמלה וחיפה מפלות אותם לרעה כאזרחים ערבים. לכן הם פגועים, הם מופלים – כפי שזה נקרא, AFFIRMATIVE MEASURE לרעה, וזה מחייב את הממשלה למדיניות אחרת, של ההעדפה מתקנת כלפי האוכלוסייה הערבית בערים הללו, בחינוך, בשיכון, ברווחה ובכל התחומים.

לצערי הרב, הממשלה הזאת, שאומנם עשתה כמה דברים טובים לאוכלוסייה הערבית, אבל עדיין מנהיגה מדיניות של אפליה כלפי כל האוכלוסייה הערבית, ובמיוחד האוכלוסייה הערבית בערים המעורבות, ואני מברך את נציגי עכו היושבים כאן – עכו פגועה, במיוחד העיר העתיקה, וצריכים מדיניות אחרת כלפי עכו, כלפי הערים הערביות.

אני מצטער שסגן שר הבינוי והשיכון לא נתן תשובה שיכולה לענות על ההצעה של חבר הכנסת האשם מחאמיד, לא על הציפיות של נציגי עכו ולא על הציפיות שלי כאחד מנציגי האוכלוסייה הערבית בכנסת.

היו"ר ע' עלי:

תודה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, משפט אחד, ברשותך.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אני מאוד מודה לך. במקום שסגן השר ידבר פה, אולי הוא לא היה שם במקום – אני מבקש להזמין את סגן השר לבוא לשם יחד אתי, שיבוא לבקר, לראות את מצוקת השיכון וגם את התושבים ואת הנציגים. בבקשה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מחאמיד, הוא שמע את ההצעה שלך. תתאם אתו אחר כך את מועד הביקור.

חבר הכנסת מחאמיד, האם כבודו מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

כן.

היו"ר ע' עלי:

מי בעד העברת ההצעה לוועדה – יצביע.

הצבעה מס' 19

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 4, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני מבין שההצעה עוברת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. כעת, רבותי, יש לנו כאן סוגיה עקרונית. אני מבקש שתחליטו. ההחלטה בידיכם.

יוסף בא-גד (מולדת):

החלטנו לדחות לשבוע הבא.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, חברי הכנסת, אני רואה בזה עניין עקרוני. שר יכול להשיב בשם הממשלה בכל נושא שראש הממשלה ממנה אותו; סגן שר יכול להשיב אך ורק בתחום משרדו – זה תקנון הכנסת. אני לא חושב שכדאי שאנחנו כאן נחליט היום איזו החלטה שמנוגדת לתקנון. לדעתי זה גם לא רציני להחליט בתחום הזה בניגוד לתקנון. לכן, הברירה בידיכם.

זבולון המר (מפד"ל):

מדוע אתה לא יכול לקצר את הדיבורים?

היו"ר ע' עלי:

אני לא יכול לקצר את העניין מפני שהנושא הוא עקרוני. אבל אם אתה תרצה לדבר, אני מאפשר לך.

זבולון המר (מפד"ל):

לא בכוח.

היו"ר ע' עלי:

לא בכוח, זה לא עניין של כוח. חבר הכנסת מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו מודים לך על שהקפדת לנהוג לפי התקנון. לא נוכל לדבר כשהממשלה לא תשיב בנושא מורכב כזה. משום שאין ברירה, אנחנו נמתין ונעלה את העניין בשבוע הבא. יש בעיה טכנית לגבי יום רביעי, אבל, ברשותך, אני עוד אדבר עם יושב-ראש הכנסת. פשוט יש עניין עם חבר הכנסת זבולון המר, ולכן נבקש להקדים ביום. אני מניח שלא תהיה בעיה.

היו"ר ע' עלי:

אני אבקש מיושב-ראש הכנסת לקיים את הדיון ביום שני או שלישי. חבר הכנסת המר, זה משביע את רצונך?

זבולון המר (מפד"ל):

כן. אדוני היושב-ראש, אבל תעשה את זה לא בשעות הלילה, אלא בשעות הבוקר.

היו"ר ע' עלי:

אני לוקח אחריות על עצמי, ואבקש מיושב-ראש הכנסת שהנושא ישובץ ביום שני או שלישי בשבוע, הואיל ואני רואה את הסוגיה הזאת כסוגיה עקרונית חשובה.

יוסף בא-גד (מולדת):

את שני הנושאים יחד.

היו"ר ע' עלי:

שני הנושאים, גם ביקור חיילות בנושאת המטוסים הבריטית וגם עצירת אזרחי ישראל בידי שוטרים פלשתינים ורציחת חייל בג'נין, שניהם מועברים ליום אחר. אני גם אשוחח עם יושב-ראש הכנסת, ואני חושב שהחלטתי מעוגנת בתקנון, אלא אם כן סגן השר יבקש להשיב כחבר כנסת. את זה הוא לא רצה לעשות. הוא רצה להופיע כנציג הממשלה, ואת זה אני לא יכול לאפשר.

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: ניצול עובדים לצורכי פריימריס של המפלגות – של חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת רן כהן איננו נוכח. הנושא עולה ויורד.

הצעה לסדר-היום

השלכות ההסכם הכלכלי הישראלי-הירדני על העיר אילת

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לנושא האחרון בסדר-היום: השלכות ההסכם הכלכלי ישראלי-הירדני על העיר אילת, הצעה לבדר-היום מס' 8242, מאת חבר הכנסת יוסף ונונו. חבר הכנסת ונונו, אין כאן שר שיישיב לך. לא אכפת לך?

יוסף ונונו (העבודה):

-- --

היו"ר ע' עלי:

לרשותך עשר דקות. נא לעלות.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מעלה על סדר-היום את ההשלכות של ההסכם הכלכלי בין ישראל לירדן, ההסכם התחבורתי, ההשלכות של ההסכם הזה על העיר אילת.

בחודשים האחרונים עברו על העיר אילת כמה רעידות אדמה וכמה זעזועים. אומנם לא היו אבדות בנפש, אבל ההשלכות הכלכליות של רעידות האדמה האלה קיימות. היקף התיירות בעיר אילת ירד בצורה חדה בחודשים האלה, ורק אתמול התבטא אחד מבעלי בתי-המלון החשובים, שבקושי מילא שני שולחנות בחדר האוכל של המלון. הדבר הזה גם משפיע על הפעילות הכלכלית בתוך העיר אילת, במסחר, בחנויות, וההערכה היא שיש ירידה של כ-30% בפעילות הכלכלית.

יש לזכור, שבעיר אילת הושקע הרבה מאוד כסף, גם השקעות של המדינה לפיתוח התיירות, גם השקעות של יזמים פרטיים, אשר ללא ספק הפכו את העיר אילת לעיר תיירות מרכזית של ישראל.

כמו כן, הממשלה החליטה, כמדיניות, שאילת היא חיונית כשער הדרומי של ישראל, ולכן על נמל אילת להמשיך ולפעול ולעשות את כל הפעולות הדרושות על מנת שהוא לא ייסגר. יש לזכור, שהנמל הצטמצם בשנים האחרונות, והיום מועסקים בו 230 עובדים, כאשר בחלק מן החודש כמעט שאין פעילות בנמל.

אבל היום אנחנו ניצבים בפני כמה וכמה משברים בעיר אילת. כפי שכבר אמרתי, המשבר בתיירות ובפעילות הכלכלית של העיר כתוצאה מרעשי האדמה שהיו שם, המשבר של העיר אילת, אבל הדבר החריף ביותר הוא ההשלכות של ההסכם הכלכלי בין ירדן לישראל על אילת.

כבר דובר על כך שבמסגרת שיתוף פעולה כלכלי ישראלי-ירדני יעתיקו את שדה התעופה של אילת והוא יוקם בתוך התחום הטריטוריאלי של ירדן. כמו כן, סוכם על נמלים חופשיים, כלומר שכל אונייה ישראלית או לא ישראלית תוכל לבחור בין נמל אילת לבין נמל עקבה, על-פי התחרות.

אבל, יש לזכור, שאם נמל אילת ייסגר בסופו של דבר וגם אם יישאר לטיסות פנימיות בלבד, הרי התוכנית הקודמת של העברתו לעין-עברונה למעשה יורדת מן הפרק עם חתימת הסכם השלום, ואז הולכים לכיוון של העברת השדה לתוך התחום של ירדן, דבר שישפיע באופן מיידי על סגירת הטרמינל, על סגירת כל שירותי ההחזקה בתוך שדה התעופה, שירותי הכבאות וכדומה; כמו כן, ה"דייט פרי", שנמצא בתוך הנמל, יעבור לירדן. ואז כל העובדים שהיום עובדים בשדה התעופה באילת ישוחררו ויהיו ללא עבודה וללא פרנסה.

גם שדה התעופה בעובדה, שהיה משרת טיסות בין-לאומיות, למעשה גם הוא יפסיק את פעולתו, וכמו כן כל הפרסום בכל העולם על שדה תעופה שלום עקבה-ירדן – ואז יפסיקו להזכיר את אילת כעיר השלום. ושדה התעופה של אילת כבר הוזכר. למעשה כל הפעילות וכל הפרסום יהיו סביב ירדן וסביב עקבה, כל ההשקעות וכל המכרזים יהיו בירדן, ולכן כל פירות ההשקעה, כל הקבלנים וכל היזמים יופעלו על-ידי הירדנים.

הדבר השני, כאשר נמלי אילת ועקבה יהיו נמלים חופשיים, והרי התעריפים בעקבה הם נמוכים בהרבה מאוד מאשר באילת, מרבית החברות שהיום עוברות דרך אילת יעברו לעקבה. כבר היום יש ניצנים לכך. חברת המלח, שיש לה מפעל באילת, היום היא מעבירה את הסחורות שלה דרך נמל עקבה. גם חברת הפוספטים כבר התחילה להעביר כמה אוניות דרך נמל עקבה, כיוון שהיום יש תחרות לא שווה בין עקבה ובין אילת, כיוון שהתעריפים בעקבה הרבה יותר נמוכים, מכיוון שהשכר שם יותר נמוך, כל העלויות יותר נמוכות, והדבר מעמיד בסכנה גדולה את נמל אילת עד כדי סגירתו. ואכן, יצא מכתב של מזכיר מועצת פועלי אילת אבי אזולאי לראש הממשלה, ובו הוא מתריע על הסכנות האלה ועל הסכנה של סגירת נמל אילת.

נוסף על אלה עכשיו משבר תעסוקה במפעל "תמנע". מפעל "תמנע" כבר שנים רבות רוכש פסולת של נחושת לצורך המפעל שלו מחברת "בזק" ומחברת החשמל, אבל בגלל חוק המכרזים מחייבים עכשיו את "בזק" ואת חברת החשמל למכור את הפסולת במכרז חופשי. כלומר, חברת "תמנע" צריכה היום לגשת למכרז על מנת לקנות את הפסולת הזאת, דבר שמגדיל את העלויות ביותר מ-50%. הם כבר הודיעו לעובדים, שבגלל היוקר הצפוי הם חייבים לפטר מחצית מהעובדים. אם היו 100 עובדים ב"תמנע", רוצים לפטר 50. מה שדורשים היום – להאריך את ההסכם של קניית הפסולת מ"בזק" ומחברת החשמל בשנה, כדי שבמהלך השנה חברת "תמנע" תוכל לחפש ספקים אלטרנטיביים, על מנת שהמחיר לא יהיה יקר ב-50% לעומת היום.

אני קורא לממשלה למצוא את הדרך לאפשר את המשך אספקת הפסולת המתכתית של הנחושת ל"תמנע". אני גם מבקש ליישם החלטה קודמת של הממשלה, שכל המוצרים שיש להם השלכות סביבתיות, כמו הפוספטים, יעבירו אותם דרך אילת, ולא יעבירו אותם לאשדוד, לא לחיפה דרך אזורים צפופי אוכלוסין. אני מאמין, שאם יעבירו חלק מהפוספטים דרך נמל אילת, זה יכול להציל את המצב.

אני מבקש לקיים דיון נוסף ושיקול נוסף לגבי המיקום של שדה התעופה והרכבת. אני מציע, ששדה התעופה יקום על טריטוריה ישראלית-ירדנית במשותף, כשהגבול יהיה באמצע. בכך נציל את אילת מההשלכות המסוכנות של הפסקת פעילות שדה התעופה באילת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. יש הצעה אחרת לחבר הכנסת דב שילנסקי, סגן יושב-ראש הכנסת.

לפני כן, אבקש לומר לחבר הכנסת ונונו, שהוא העלה נושא מאוד חשוב היום. העיר אילת, בראשותו של ידידי הטוב גבי קדוש, מתפתחת בצעדים ממש מדהימים, בקצב מאוד דרמטי. העיר מנוהלת בצורה בלתי רגילה. נעשים שם מאמצים גדולים מאוד לפתח את העיר, לטפח אותה, לקדם אותה מבחינה כלכלית, מבחינת בינוי, מבחינת המראה הסביבתי, חזות העיר, ובעיקר משקיעים שם מאמצים גדולים בתחום החינוך. נדהמתי לראות את ההישגים שמגיעים אליהם שם בחינוך כתוצאה מהמאמצים שמשקיעים ראש העיר וחברי מועצת העירייה.

חבל שבשל הסכם השלום, שהעיר צריכה בעצם ליהנות ממנו, העיר נפגעת. צריכים להקפיד לעשות כל מאמץ – אני מצרף כאן את קולי לקולו של חבר הכנסת ונונו, בוודאי יצטרף לכך גם ידידי הטוב חבר הכנסת שילנסקי – שכתוצאה מהסכם השלום עם ירדן, שכולנו בירכנו עליו, העיר אילת לא רק שלא תיפגע, אלא שתהיה זו סיבה טובה להמשך התפתחות, לשגשוג, לחיזוק העיר הזאת. כך אנחנו צריכים לפעול. לא יעלה על הדעת שתהיה שם תחרות לא הוגנת בשל עלויות עבודה או בשל דברים אחרים. את זאת צריך למנוע, כפי שמונעים זאת במדינות אחרות ברחבי העולם, שכאשר יש מדינות שכנות, כשתנאי התחרות אינם שווים ומנסים במחירי היצף, במחירי דמפינג, למוטט שווקים, יש הגנה על התוצרת ועל הייצור. מדובר כאן בעצם במחירי היצף על כל המשתמע מכך. לכן אנחנו צריכים להיאבק בעניין ולחזק את העיר אילת, לפתח ולטפח אותה.

חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כשאני אומר "כנסת נכבדה" אני מתכוון לחבר הכנסת יוסף ונונו הנכבד וגם לעובדי הכנסת הנכבדים. אומנם אנחנו נשארים פה מעטים, אבל עובדי הכנסת המסורים והנאמנים הם תמיד אתנו, ואני מצטער אם אני עכשיו לוקח דקה-דקתיים לדבר ואני מאריך את זמן עבודתם, אבל אני מניח שהם יקבלו את זה במלוא ההבנה. אני באמת סבור שהכנסת צריכה לפצות את עובדי הכנסת על שעות עבודתם הרבות.

ואם תרשה לי, אדוני היושב-ראש, להגיד לך דבר נוסף: אחרי חמש השעות שבהן ניהלתי ישיבה ירדתי למטה לחדר להתאושש ושמעתי ברמקול את החלטתך לדחות את הנושאים הקשורים בנושאי ביטחון חיוניים, בנושא חייל צה"ל שנפל, כי הממשלה שלחה את סגן השר אלכס גולדפרב, סגן שר הבינוי והשיכון. אינני רוצה לפגוע בו. יש לי אתו חילוקי דעות על כך שהוא עזב את הסיעה שבה הוא נבחר, לקח את המנדט והעביר לממשלה, אבל אני לא רוצה לפגוע בו אישית בעניין הזה. עם זאת אני אומר: היכן הרצינות של הממשלה? אין אף שר? אין שר הביטחון? אין סגן שר הביטחון שישב פה ויענה על הנושאים הקשים, העצובים והטרגיים? הרי יושבות משפחות והן שומעות שהנה מעלים את הסעיף של בנם יקירם הקדוש על סדר-היום, והם צופים בטלוויזיה ומחכים לראות, ורואים שאין פה שר מהשרים הנוגעים בדבר. אני מתבייש בשם הכנסת כולה. הממשלה היא ממשלה שלי, ואני מתבייש. ואני פונה אליהם, אם הם שומעים אותנו: תסלחו לנו, תקבלו אותנו בהבנה. אינני יודע איך להסביר.

אדוני היושב-ראש, יישר כוחך שהיה לך העוז להחליט ולהגיד: אני אינני דן בנושא כשיש זלזול כזה מצד הממשלה. אני במקומך, לו הייתי ממשיך לשבת, הייתי חושב אותו דבר. בלי שדיברתי אתך נהגת בדיוק כך, ומגיע לך יישר כוח.

עכשיו – בנושא אילת. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, באילת יש אנשים נפלאים. הם ירדו לדרום, הם מנותקים ממרכז הארץ. עבורנו, אנשי המרכז, אילת זה מקום שרק באים אל השמש שבו, באים להתרחץ בים הנפלא, לראות אלמוגים ועוד כל מיני דברים נחמדים. אנחנו באים לשם לביקור או לבילוי, והם חיים שם יום יום, זה קיומם וזו פרנסתם. אני אומר את זה לא מפני שראש העיר גבי קדוש הוא ידידי זה שנים – יש לי שם עוד הרבה ידידים. אתמול דיברתי עם בחור נפלא, יוסי ליפשיץ, בנו של חלל "אלטלנה" איתמר ליפשיץ הקדוש, שהתיישב שם ובונה ותורם לעיר רבות. דיברתי אתו, אני מדבר עם עוד אנשים, ואני שומע איך הם מדברים על הסכנות הכלכליות הצפויות להם.

היום דיברנו פה על "אומן", על הטרגדיה של אנשי אופקים, אנשי האזור. האם אנחנו רוצים להביא גם את אילת למצב כזה ונתחיל לצעוק ונתחיל לבוא אליהם, אנחנו חברי הכנסת ואחרים, במשלחות כשהם יעשו הפגנות, כשהיה מאוחר? אנחנו צריכים לפעול בעניין הזה לפני שיש צעקה.

אדוני היושב-ראש, היום, כשהיה מדובר על האתיופים, שאלתי את שר הקליטה: למה אצלנו תמיד צריך להתערור אחרי שיש צעקות והפגנות? האמת היא, שאם לא היו אחינו היקרים מאתיופיה, שהם ציבור שקט וטוב, מגיעים לאותן הפגנות, לאף אחד לא היה אכפת. הכאב הגיע אצלם עד כדי כך, מתוך כל מיני גורמים, שהם הגיעו לאותן הפגנות איומות.

אדוני היושב-ראש, אני אמרתי דבר חמור. אני יודע שלא פופולרי להגיד מה שאני אומר, בוודאי לא בתקופה של פריימריס. כפי שדיברנו, אחרים רצים לחוגי בית ומדברים ומבקשים: תנו לנו את הקול. אני אומר: הפריימריס שלנו הם פה. הציבור מאזין, הציבור צופה ורואה שאנחנו עובדים כאן, וזה יותר חשוב. הוא לא כל כך מאמין למי שבא לפני בחירות ומבקש את הקול. הוא מאמין יותר למי שהוא רואה אותו עובד. ואם מה שאגיד לא טוב לפריימריס, לא אכפת לי, אני בכל זאת רוצה להגיד.

אדוני היושב-ראש, אותו דבר היה גם לגבי ילדי תימן. אתה, אדוני היושב-ראש, היית חבר בוועדת הפנים ומילאת את מקומי פעמים רבות כיושב-ראש ועדת הפנים. אתה זוכר שאנחנו העלינו בוועדת הפנים, ביוזמתי, את בעיית ילדי תימן וישבנו ישיבות על גבי ישיבות, חקרנו ודרשנו והגענו למסקנה, שחייבים להכריז על הקמת ועדת חקירה ממלכתית.

אבל, כל זמן שלא קמו אנשים ועשו פרעות, ועשו מעשים שלא ייעשו, ואינני מזדהה עם מה שהם עשו, מאוד לא מזדהה, אבל מוכרחים להגיד את האמת: אם לא היו זועקים וצועקים ועושים מעשים אסורים, לא היינו מגיעים להקמת ועדת חקירה בנושא ילדי תימן.

למה אנחנו צריכים במדינה הזאת תמיד להזדעק כשיש מהומות והפגנות ושוטרים ומפגינים פצועים ובתי-סוהר? צריך למנוע את הדברים האלה לפני כן.

על אותו משקל, אילת ברוך השם לא הגיעה למצב כזה, אבל הבה נדאג לאילת היום, במועד. אל ניתן לאילת לסבול, אל ניתן לאילת לשקוע, אל ניתן לאילת להפסיד ממעמדה ומיוקרתה. הבה נדאג לתושבים הנפלאים של אילת בזמן, במועד, כשאילת פורחת; במקום לתת לה לרדת, הבה נעשה על מנת שהיא תעלה ותשגשג.

אני מציע שההצעה הזאת לסדר-היום תעבור לוועדת הכלכלה של הכנסת – לדיון.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שילנסקי. אני בהחלט מסכים אתך בכל מה שאמרת ביחס לילדי תימן. אכן נאבקת אז בנושא הזה. אני זוכר את הדיונים המרתוניים בעניין. ההחלטה להקים ועדת חקירה ממלכתית התחילה אז, בימים כשאתה כיהנת כיושב-ראש ועדת הפנים של הכנסת. חבל שהממשלה לא שעתה לפנייתנו בזמנה וההחלטה נפלה רק כתוצאה מהפגנות ומאלימות מיותרת. חבל.

כך גם בנושא העולים מאתיופיה. אני בהחלט מסכים לעמדתך ולדעתך. אני מקווה שנלמד לקח מהפרשה האומללה הקודמת ולא נגיע חלילה למצב הזה גם עם בני העדה האתיופית.

חבר הכנסת ונונו, האם כבודו מסכים שהנושא יעבור לוועדת הכלכלה?

יוסף ונונו (העבודה):

כן.

היו"ר ע' עלי:

אם כן, מי בעד – יצביע. מי נגד?

הצבעה מס' 20

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 3

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

שלושה תומכים, ללא מתנגדים וללא נמנעים. הנושא יועבר לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת.

רבותי חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה השם, ביום שני, ט"ו בשבט, 5 בפברואר 1996.

דב שילנסקי (הליכוד):

יום ההולדת של הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

יום הולדת של הכנסת וראש השנה לאילנות. הישיבה תתקיים בשעה 16:00.

ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:14.